

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

**Збірник тез доповідей
ПІДСУМКОВОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ КУРСАНТІВ, СЛУХАЧІВ
І СТУДЕНТІВ**

Секція №4

**Актуальні проблеми морально-психологічного та лінгвістичного
забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів
Національної гвардії України**

([http:// nangu.edu.ua](http://nangu.edu.ua))

*25 квітня 2019 року
м. Харків*

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – перший заступник начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи генерал-майор **Морозов О.О.**

Відповідальний секретар оргкомітету:

науковий співробітник науково-організаційного відділу **Медвідь Ю.І.**
(057-739-26-68, 4-68)

Члени оргкомітету:

начальник навчально-методичного центру полковник **Тробюк В.І.**;
начальник оперативно-тактичного факультету полковник **Павлов С.П.**;
начальник командно-штабного факультету полковник **Овчаренко В.В.**;
начальник факультету логістики полковник **Єманов В.В.**;
начальник гуманітарного факультету полковник **Іщенко С.О.**;
начальник Київського факультету полковник **Корнієнко Д.М.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом полковник **Драган Ю.А.**;
начальник відділу родів військ та служб полковник **Деркач О.В.**;
начальник науково-організаційного відділу підполковник **Морозов І.Є.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: 057-739-26-02, 057-739-26-68.

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори

**Підсекція № 4.1 Проблеми мовної комунікації:
перекладацький аспект**

Керівник підсекції: професор кафедри філології, перекладу та мовної комунікації службовець **Пелепейченко Л.М.**

Секретар підсекції: доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації службовець **Павлова О.О.**

УДК 81'27

Ващенко А.А., курсантка 117 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

**СТРАТЕГІЇ МОВНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ У
ВИСТУПАХ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА ДОНАЛЬДА
ТРАМПА**

Що ж сьогодні є дійсно впливовою зброєю? Може засоби фізичного примусу чи шантаж, може той самий страх, який політики так намагаються розповсюдити у широкий соціум? Ні. «Слово» – це перша зброя нинішніх лідерів. Можна твердо говорити, що найвпливовішою людиною у політиці може бути лиш вмілий оратор.

Сьогодні ми можемо спостерігати, що влучне слово може допомогти реалізувати поставленні цілі, та навпаки, необережне може призвести до втрати авторитету. Спостерігаючи як політичні лідери вміло використовують мовленнєві засоби маніпулювання свідомістю громад, ми можемо назвати їх дійсно вмілими ораторами. Цей феномен особливо проявляється під час виборчих кампаній, адже кожен з них має проявити себе тільки з кращої сторони, і, аби досягти цього, використовуються різні тактики та стратегії.

У сучасній лінгвістиці не існує єдиного підходу до визначення понять «стратегія та тактика маніпулювання». У своїй роботі під поняттям маніпулювання ми розуміємо систему засобів ідеологічного й соціально-політичного впливу з метою зміни мислення і поведінки людей усупереч їхнім інтересам, а зазначені вище поняття («стратегія» та «тактика») визначаємо як тотожні.

Досліджуючи виступи політичних лідерів, можна зауважити, що, по суті,

для них маніпуляція є нескінченним монологом, в якому якщо й з'являється «опонент», то найчастіше він виявляється організованим об'єктом, а не суб'єктом комунікації. Саме таким чином політики можуть показати себе якнайкраще.

Часто, щоб зарекомендувати себе як сильного політика, використовується стратегія дискредитування колишньої влади чи свого опонента. Наприклад, президент США часто використовує «чорний» піар, як одну із найдієвіших стратегій маніпулятивного впливу. Завдяки цьому він підриває авторитет своїх опонентів, а себе звеличує в очах народу. До заяв, які яскраво демонструють таку позицію лідера американців, можемо віднести: *«For too long, a small group in our nation's capital has reaped the rewards of government while the people have borne the cost»*. – Занадто довго невелика група в столиці нашої країни отримувала нагороди від уряду, в той час, коли люди оплачували рахунки. Підриваючи довіру до опонентів політик зміцнює свої позиції.

В ході дослідження було виявлено, що американський президент Дональд Трамп часто використовує стратегію психологічного впливу, а саме «навіювання неспокою». Цей вплив часто відбувається на рівні особливо найпримітивніших почуттів людини (ненависті, страху, гніву, відчуття незахищеності), наприклад, *«They are not our friend, believe me! They're bringing drugs. They're bringing crime. They're rapists. And some, I assume, are good people»*. – Вони не є нашими друзями, повірте! Вони проносять наркотики, вони скоюють злочини, вони - гвалтівники, й лише деякі, я вважаю, хороші люди. Заяви такого роду були досить провокативними та принизливими, що, звісно, відобразилось й на подальших політичних взаємин між країнами.

Неможливо не помітити, що майже у всіх промовах американський президент приділяв багато уваги добробуту країни, «грав» на патріотичних почуттях та величчі держави, закликав до єдності нації, суспільства. Тактика маніпулювання «патріот» широко використовується політиками не тільки в ході передвиборчих кампаній, а й в звичайних виступах, інтерв'ю, адже питання любові до країни – питання найперше та найголовніше, адже саме воно допомагає об'єднати суспільство, наприклад, *«America will start winning again, winning like never before»*. – Америка знову почне перемагати, перемагати, як ніколи раніше.

Аналізуючи виступи політичних лідерів, можна зауважити, що одна з найважливіших стратегій маніпулювання є стратегія ідентифікації, тобто ототожнення політика з народом. Використовуючи цю стратегію в своїх промовах, Дональд Трамп звертався до тематики культурних та моральних цінностей суспільства. Наприклад, *«We are one nation, and their pain is our pain. Their dreams are our dreams, and their success will be our success. We share one heart, one home and one glorious destiny»*. – Ми – одна нація, і їх біль – це наша біль. Їх мрії – це наші мрії, і їх успіх буде нашим успіхом. Ми розділяємо одне

серце, один дім і одну славу долю.

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можемо зробити висновок, що мовні засоби впливу є невід'ємною частиною політичного дискурсу, адже політики намагаються реалізувати свої наміри будь-якими методами. Американський президент має достатньо маніпулятивних стратегій та тактик у своєму арсеналі, найчастіше у своїх виступах Дональд Трамп використовував стратегії ідентифікації, дискредитування, також була помічена «гра» на патріотизмі та почуттях. Наразі, обрана проблематика є неповністю вивченою й потребує подальших досліджень, що підтверджує її актуальність.

УДК 81'27

Воробйова Д.Д., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИМИ ДІЯЧАМИ

У роботі окреслені основні шляхи реалізації стратегії само презентації політичними діячами сучасності.

Сучасне інформаційне суспільство, яке перебуває на етапі змін глобального масштабу й акцентує увагу на такому явищі мовознавства, як комунікація. Вона посідає особливу сходинку у сучасному світі спілкування. Але кожна взаємодія, особливо між політичними діячами й виборцями, має визначені інтенції, досягнення яких вимагає цілої низки засобів, серед яких можна виокремити стратегію самопрезентації, яка притаманна кожній людині тією чи іншою мірою. Саме стрімкий розвиток стратегії самопрезентації у тенетах сучасного політичного світу та викликів, з якими він зіштовхується, зумовлює актуальність цього дослідження.

Помітною ознакою сучасного світу є становлення глобального комунікаційного простору. Інформаційні технології стрімко увірвалися в наше життя та змінили його. Протягом останніх десятиліть були розроблені й запроваджені виробничі та програмно-технологічні засоби, комплексне використання яких значно прискорило збір, обробку та поширення інформації. Це означає розширення і збагачення каналів, засобів, інструментів інформаційного обміну, виникнення та поширення нових засобів, моделей комунікації на основі електронних технологій. Зміна комунікаційного простору виявляється у впливі на всі сторони життя як суспільства в цілому, так і окремої людини, на формування всієї системи культури.

У дослідженні функціонування мови в політичному дискурсі постають дві проблеми – мова влади і влада мови. Але жодна інтенція промовця неможлива

без постанови комунікативних стратегій та їх досягнення за допомогою мовленнєвих тактик. Для глибокого розуміння інтенцій політичних діячів, слід звернутися до дискурсивного аналізу, запропонованого науковцем Ван Дейком, який наголошує, що аналізу потребує кожний компонент промови. Отже, з усього вище зазначеного впливає така структура аналізу: соціальний, прагматичний і лінгвістичний контекст.

У тенетах цього дослідження повною й інформативною є промова колишнього президента Сполучених Штатів Америки Барака Обами, яка була проголошена в Грант-Парку в Чикаго 11 листопада 2008 року. За мету виступу мовець вбачав бажання проінформувати американський народ про свої наміри як новообраний президент. Він неодноразово подякував виборцям за їх голоси та вибір. Упродовж усього строку президентства Барак Обама майстерно апелював стратегією самопрезентації, імплементуючи її чисельними тактиками.

Колішній президент США використовує тактику так званого апелювання до родини та близьких людей, а саме вдячність за їх підтримку:

I would not be standing here tonight without the unyielding support of my best friend for the last 16 years, the rock of our family and the love of my life, our nation's next first lady, Michelle Obama. Sasha and Malia, I love you both so much, and you have earned the new puppy that's coming with us to the White House. And while she's no longer with us, I know my grandmother is watching, along with the family that made me who I am (Я б не стояв тут сьогодні без постійної підтримки мого найкращого друга останні 16 років, опори нашої сім'ї та кохання мого життя, першої леді нашої держави, Мішель Обами. Сашо та Маліє, я люблю вас обох дуже сильно, і ви заслужили нового песика, який переїде з нами в Білий Дім. І хоча її більше немає поруч, я знаю, моя бабуся дивиться на нас, разом з усією родиною, що зробила з мене того, ким я є).

Цим виразом він підкреслює значимість його родини для нього, особливо теплі почуття до дружини, бабусі, дітей, що підтверджують відповідні звертання. Саме слово *родина* вживається декілька разів. Усе це яскраво поєднує президента з народом, ніби підкреслюючи, що «ми всі однакові». У своїх чисельних промовах колишній президент Сполучених Штатів завжди вдавався до цілої низки тактик для імплементації своїх інтенцій та формування правильного відображення самопрезентації у свідомості виборців.

Отже, інтерес до вивчення феномена самопрезентації постійний і має об'єктивне підґрунтя, що зумовлено зростаючою потребою у самопрезентації політичними діячами у світлі іміджевих новацій і потреб. Наразі немає однозначного трактування терміну «самопрезентація», як і не існує сформованої методологічної лінії у дослідженні та науковій інтерпретації цього феномену. Це пояснюється тим, що проблематика самопрезентації у ході історичного розвитку і формування психології як науки досліджувалась у контексті різних теорій. У широкому розумінні термін «самопрезентація»

означає самоподачу, представлення себе іншим, самопредставлення, подання себе, і всі ці якості можуть стати запорукою успішної реалізації інтенцій політичних діячів сучасності, за умови правильної імплементації стратегії.

УДК 81'42

Голуб А.В., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Швидкий розвиток суспільства поглибив та посилив вплив політичної сфери діяльності на життя та став об'єктом дослідження багатьох науковців, в тому числі лінгвістів. Політичним дискурсом можна вважати будь-які мовленнєві утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких відноситься до сфери політики. В межах комунікативної взаємодії політичні діячі звертаються до різних стратегій і тактик, які залежать від мети комунікації. Вважається, що основною функцією політичного дискурсу є боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Для досягнення таких комунікативних цілей найчастіше використовуються стратегія дискредитації та стратегія самопрезентації, в межах яких широко використовується вербальна агресія, створюючи відповідний емоційний настрій.

Стратегія самопрезентації широко використовується всіма політиками. В основі стратегії – повідомлення аудиторії за допомогою тих чи інших лексичних засобів інформації про свої сильні сторони. Один із способів – гра на контрасті, дискредитація інших політичних діячів шляхом образ або викриття та перебільшення їхніх недоліків. Презентуючи себе як лідера, політики вдаються до навмисного приниження свого опонента, використовуючи інвективну лексику. Яскравим прикладом може служити цей уривок з заяви Дональда Трампа, де політик висуває на виборах до сенату свою кандидатуру і протиставляє його позитивні якості негативним якостям іншого кандидата: *«In Florida there is a choice between a Harvard/Yale educated man named Ron De Santis who has been a great Congress man and will be a great Governor - and a Dem (Andrew Demese Gillum) who is a thief and who is Mayor of poor lyrun Tallahassee, said to be one of the most corrupt cities in the Country!»*

Так як переважна більшість політичних кампаній проходять в конкурентному середовищі, політикам необхідно висловлюватися щодо ситуації на політичній арені в країні і за її межами, коментувати дії своїх конкурентів, часто піддаючи останніх критиці. Такий тип мовних стратегій називається стратегією дискредитації. Мета цієї стратегії – викриття

політичних опонентів, розкриття їх слабких сторін, акцентування уваги аудиторії на їхніх помилках, промахах, невдачах, поганих вчинках і недалекоглядних рішеннях. Загальна стратегія дискредитації може бути здійснена шляхом знуцання, насмішки, погрози. Тут застосовуються мовні тактики прямої і непрямой образи, навішування ярликів, розвінчання домагань, використання емоційно забарвленої лексики, образливих слів, девіантної лексики. Наприклад, заява Дональда Трампа на його офіційній сторінці в Твіттері, де політичний лідер дискредитує перед Америкою кандидата на пост сенатора США: *«Bill Nelson is kind of an empty figure in Washington. You never hear his name, he's never in debates on key issues - he is just under the radar. In other words, Nelson is a stiff.»*

В цілому ж виділяють три основні мовні тактики, в яких розкривається стратегія дискредитації. Перша тактика – «Пряма образа» – передбачає безпосередню негативну характеристику особистості конкурента, при меншення його інтелектуальних, моральних, професійних якостей. Наприклад, *«Він – дурень»*, *«Він не здатний керувати країною»*. Друга тактика позначена як «Навішування ярликів». Наприклад: *«У нього обличчя кругле, як млинець, і цього досить, щоб зробити висновки»*. Третя тактика – «Непряма образа»: *«Він схожий на ...»*. Тут не використовуються прямі оціночні судження, проте є метафори, які несуть в собі образи. Наприклад, *«Цирк»*, тобто порівняння політичного життя з чимось несправжнім, комедійним, безглуздим, постановочним, де політики – актори, виконавці заданих ролей.

УДК 81'27

Левченко А. Ю., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

МОВНИЙ ВПЛИВ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Дослідження мовного впливу є одним з актуальних напрямків сучасної лінгвістики. Особливого значення дослідження мовного впливу набувають в період інформаційної війни. В політичній комунікації спостерігається підвищена значущість мови як засобу боротьби за владу і способу її утримання. В результаті зростає необхідність вивчення мовного впливу і його засобів в цій сфері людської діяльності, особливо яскраво вираженого в мові політичних діячів. Від сучасного перекладача очікується, що він буде у змозі осмислювати роль тексту в інформаційній війні, опанувати способи виявлення неправдивої інформації, визначати явні та приховані інтенції авторів сучасних текстів. Сучасні парадигми лінгвістики, психолінгвістики, прагмалінгвістики дозволяють розглянути зазначені проблеми з різних боків й інтегрувати

різноманітні факти в цілісну картину. Проте всі науковці фіксують недостатню дослідженість зазначеної проблеми. Спрямованість на потреби соціуму, відповідність сучасним напрямам дослідження мови, недостатня розробленість теми, якій присвячена ця робота, свідчать про її актуальність.

Мета роботи - обґрунтувати необхідність виявлення засобів мовного впливу на адресата у сучасному політичному дискурсі та аналіз їх дії в умовах інформаційної війни.

Серед великої кількості визначень поняття «політичний дискурс» ми обрали визначення А.М. Баранова: «сукупність всіх мовленнєвих актів, що використовуються в політичних дискусіях, а також правил публічної політики, освячених традицією і перевірених досвідом». Найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу. Беручи за основу тлумачення мовного впливу Л.М. Пелепейченко та О.В. Шелестюк, можна сформулювати його робоче визначення, що відображає широкий підхід до розуміння поняття: мовний вплив – це усвідомлене або не усвідомлене суб'єктом спричинення змін у поведінці, емоційному стані, свідомості реципієнта, що відбувається у процесі мовного спілкування, здійснюється із застосуванням вербальних і невербальних засобів, визначається інтенціями суб'єкта, цілями комунікації та певною комунікативною ситуацією. Засоби мовного впливу, як зазначає В.В. Посмітна, можуть розрізнятися у відповідності до його мети: інформування; переконання; навіювання; наказ; спонування до дії; примушування; прохання; формування в адресата оцінок і почуттів, співвідносних із власними; формування образного уявлення про об'єкт; обґрунтування певних положень; умовляння.

В цій роботі проаналізуємо такий засіб мовного впливу як навіювання. Цей вид мовного впливу діє ненав'язливо, не напружуючи необхідністю аналітичного осмислення інформації. У виступах політичних діячів, як правило, їх особиста діяльність змальовується гуманістично-позитивно. Прямого доведення позитивності немає, ця характеристика подається як така, що не потребує доказів. Вплив здійснюється іншими засобами: змальовуються проблеми, що можуть торкнутися кожного члена суспільства; політичний діяч при цьому виступає не тільки як рятівник, а і як одноступінь слухача. Наприклад, практично кожний політичний діяч, звертаючись в наші дні до громадськості, вживає такі лексичні одиниці як «бідність», «зубожіння», «наша біда», «жебрацтво» та т.ін. Слухачі залучаються до спільних роздумів над шляхами подолання проблем, фактично, до співпраці із політичним діячем. Мовний вплив здійснюється завдяки вмілому використанню мовних засобів: автор створює емоційний асоціативний простір для сприйняття промови за допомогою слів *біда*, *зубожіння* та словосполучення *наша біда*, що пов'язані з негативними асоціативними уявленнями. Перлокутивний ефект забезпечується контрастом між асоціативною парадигмою, пов'язаною зі словом *зубожіння* та

словом *процвітання*. Контраст підтримується тим, що *процвітання* вживається зазвичай у словосполученнях типу «*процвітання олігархів*». Навіювання такого типу здійснюється в інтересах і самого слухача, і в інтересах суспільства.

Відтворити у перекладі мовний вплив можна завдяки вмілому використанню певних перекладацьких трансформацій. Перспектива подальших досліджень полягає в зіставному аналізі механізмів та лінгвістичних засобів мовного впливу в аспекті перекладу на матеріалі мовлення політичних діячів різних держав.

УДК 378.051.31:81'25

Лінник Д.Т., студент 14 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІДТВОРЕННЯ КОГНІТИВНИХ ТА ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНИХ СУБКУЛЬТУР В ПЕРЕКЛАДІ

Розвиток транспорту, засобів інформації й комунікації, підвищення культурного і освітнього рівнів, усвідомлення необхідності взаєморозуміння і співпраці, пошуки шляхів і засобів вирішення глобальних проблем сучасності – все це може бути успішним лише за умови об'єднання зусиль всіх народів і всіх людей. Саме тому культура є об'єктом пильної уваги багатьох науковців. Адже мова є насамперед вираженням світосприйняття індивіда.

Метою дослідження є виявити когнітивні та прагматичні ознаки професійної субкультури в перекладі.

Комунікація є складним, символічним, особовим, часто неусвідомлюваним процесом. Комунікація дозволяє учасникам виразити деяку зовнішню по відношенню до самих учасників інформацію, внутрішній емоційний стан, а також статусні ролі, в яких вони знаходяться щодо один одного.

Існує безліч підходів до визначення поняття культура. В.А. Маслова характеризує культуру як все, що з'явилося завдяки діяльності людини, її цілеспрямованим роздумам.

Важливе значення для дослідження культури в мовознавстві має міжкультурна комунікація. Під міжкультурною комунікацією ми розуміємо адекватне взаємопорозуміння учасників комунікативного акту, що належать до різних культур.

Поряд з культурою, що містить в собі загальні компоненти духовного життя, істотне значення мають і форми культури, які відносяться до окремих приватних сфер діяльності. Цю важливу функціональну роль виконують різні субкультури.

Б.С. Ерасов під субкультурами розуміє соціальні утворення всередині певного суспільства, які відрізняються від пануючої нормативної культури за певними ознаками: звичаями, нормами, ціннісними орієнтирами, стилем поведінки, стилем поведінки та спілкування. Саме через належність до певної субкультури людина осмислює себе в соціумі і формує свою картину світу. Кожна субкультура – це один з можливих виборів, на відміну від культури в цілому, яку людина вибрати не може.

Існує безліч субкультур, кожна з яких характеризується певними, притаманними лише їй мовно-комунікативними характеристиками. Якщо розглядати професійну субкультуру, то головною її відмінністю від інших субкультур є об'єднання людей за професійними інтересами.

Сучасна когнітивна лінгвістика інтенсивно розвивається в різних наукових центрах світу, що зумовлює певні відмінності в підходах, категоріальному і термінологічному апараті, розумінні основних завдань когнітивної лінгвістики і використовуваних методів. Багато понять фактично створюються лінгвістами, що стоять перед необхідністю дати слову дефініцію в тлумачному словнику в опорі на невелику кількість диференційних ознак або виконати компонентний аналіз значення слів, щоб розмежувати подібні за змістом слова.

Побудова концептів будь-якої наукової галузі дасть змогу схематично встановити фаховий (професійний) складник концептосфери людини, що є частиною загальної концептосфери цієї людини і водночас становить частину на тлі концептосфери національної мови, а також, у нашому випадку, є частиною на фоні концептосфери професійної галузі людських знань.

Прагматична адаптація – це внесення певних поправок на соціальнокультурні, психологічні та інші відмінності між одержувачами вихідного тексту і тексту перекладу. Як стверджують лінгвісти, вказуючи на необхідність врахування цього аспекту, у природній людській мові прагматичний аспект настільки важливий, що без врахування його особливостей наукове дослідження тексту не може вважатися вичерпним. Перед застосуванням тих чи інших трансформацій перекладач використовує прагматичний аналіз, який дозволяє визначити, яка інформація може бути вилучена або видозмінена при перекладі.

Перспективою дослідження може бути вирішення питання про актуальне варіювання когнітивної та прагматичної інформації під час спілкувань представників різних субкультур.

УДК 811.161.2'42

Мідіна О.С., курсантка 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ НЕПОРОЗУМІНЬ У МІЖСОБИСТІСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ

Комунікація є фундаментальною основою суспільства, необхідною і всеохоплюючою умовою життєдіяльності людини, її екзистенційною потребою. Усвідомлення того, що володіння основами комунікативного знання, уміння правильно спілкуватися і взаємодіяти з іншими □ передумова успішної професійної, суспільної, політичної діяльності, зумовило неабиякий інтерес до проблем спілкування, який поширився на всі сфери комунікативної взаємодії – від міжособистісної до масової.

Серед численних проблем комунікації міжособистісний її різновид є одним із найважливіших, оскільки більшість практичних питань вирішується саме в названому виді контактів. Комунікація в міжособистісних відносинах ототожнюється з тим, що людина думає перед виголошуванням інформації, як висловлюється, доносить свою думку до співрозмовника, як отримує від нього інформацію про правильність інтерпретації думки, реакцію на неї, як відбувається процес обговорення. Для забезпечення успішності міжособистісної комунікації вкрай важливо побудувати її так, щоб уникнути непорозумінь, які в кращому випадку стануть перешкодою в налагодженні взаєморозуміння, а в гіршому призведуть до конфлікту. Викладене свідчить про актуальність теми, якій присвячена ця робота.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що на сьогодні тема комунікативної взаємодії у вирішенні міжособистісних непорозумінь вичерпно не досліджена, особливо стосовно військового дискурсу. Цей факт слугував орієнтиром у виборі напрямку дослідження, формулюванні його об'єкта, предмета та завдань. Мета цієї роботи – обґрунтувати способи вирішення та уникнення непорозумінь у міжособистісній комунікації військового дискурсу.

Міжособистісна комунікація – це така форма комунікації, під час якої в ролях як комунікатора, так і реципієнта виступає окремий індивід. Для неї характерна низка особливостей, що відрізняють її від інших видів комунікації. Міжособистісна комунікація може здійснюватися в різних формах, специфіка яких визначається числом учасників, їх соціоролевим статусом, комунікативною настановою, особливостями простору і часу комунікації [там само].

Ступінь ефективності міжособистісної комунікації визначається за результатами актуалізації двох основних соціально-значущих функцій – взаємодії і впливу. Ці результати залежать від трьох головних умов, що

визначають характер мовного спілкування: типу комунікативних особистостей; сприйняття смислової і оцінної інформації; цілеспрямованого впливу один на одного.

Для ефективності міжособистісної комунікації найбільш оптимальними варіантами цих умов є такі: сумісність партнерів як комунікативних особистостей; адекватне сприйняття смислової і оцінної інформації; вплив через переконання. Всі названі умови приховують загрози непорозумінь, оскільки в практичній діяльності не завжди партнер по спілкуванню виявляється сумісним, і навіть у випадках сумісності не завжди партнер адекватно сприймає інформацію, а сам факт переконання часто викликає опір. Тим часом усі прагнуть саме до успішної комунікації. Особливо важливою ефективною комунікацією є у військовій сфері, і саме тому військові великого значення надають статутам, які чітко визначають форми і зміст комунікації у службово-бойовій діяльності. Специфіка діяльності військових зумовлює такі загальні риси комунікації, як стислість, лаконічність, надзвичайна ясність і точність, що виключає будь-яку двозначність, причому кожне слово не лише пояснює, а й переконує. Проте військовим НГУ доводиться спілкуватися не тільки зі своїми колегами чи начальниками, а і з пересічними громадянами. Отже, для них важливо знати способи уникнення непорозумінь та їх вирішення, якщо вони все ж виникли, у спілкуванні із цивільними людьми.

Вважаємо, що уникнення непорозумінь можна забезпечити, дотримуючись вимог до комунікації. У роботах дослідника теорії комунікації Г.П. Грайса ці вимоги називаються максимами. До них належать такі: максима повноти інформації; максима якості інформації; максима релевантності інформації; максима ясності викладення інформації, або максима манери.

Перша з названих вимог називається ще максимою дозованості і базується на таких постулатах: 1) висловлювання має містити не менше інформації, ніж необхідно; 2) висловлювання має містити не більше інформації, ніж необхідно. Невиконання цих вимог може призвести до втрати контакту з партнером по спілкуванню.

Друга вимога конкретизується в таких постулатах: не говори того, що вважаєш неістинним; не говори того, для чого в тебе немає достатнього обґрунтування. Вона не потребує коментарів.

Максима релевантності базується на одному постулаті, який формулюється так: Не відхиляйся від теми! Цю вимогу не слід розуміти як пораду надокучливо повторювати ту саму інформацію. У процесі спілкування комунікатор може звертатися до інших тем, але лише за умови, якщо вони є підпорядковані основній, "працюють" на неї, обґрунтовують її, пов'язані з нею.

Вимога ясності інформації (максима манери) репрезентується в одному головному постулаті і декількох складових, які його уточнюють. Головний постулат: Висловлюйся ясно! Складові постулати, які його уточнюють: Уникай

незрозумілих висловлень; Уникай неоднозначності; Будь лаконічним; Будь організованим.

Теоретик комунікації Джек Гіб довів, що непорозуміння різного типу (і неправильна інтерпретація, і неадекватна поведінка в комунікації) часто зумовлені тим, що один із учасників комунікації відчуває дискомфорт і страх. Намагаючись захистити себе, він моделює свою мовну поведінку в залежності від особливостей свого характеру: поводить себе або агресивно, або занадто спокійно, або проявляє ознаки комплексів. У будь-якому разі досягнення злагоди ускладнюється.

Клімат захисту і клімат підтримки в комунікації за теорією Джека Гіба подамо в таблиці:

Клімат захисту	Клімат підтримки
Оцінні судження. Критика поведінки інших	Опис ситуації і спільний аналіз
Контроль поведінки співбесідника	Орієнтація на проблему
Маніпулювання, розрахунок	Відкритість
Нейтральність	Співучасть, інтерес
Відчуття власної переваги, гордовитість	Стосунки рівності
Тверда впевненість, жорстка непохитність	Гнучкість; усвідомлення, що умови можуть змінитися

Ускладнення комунікації можуть бути зумовлені реалізацією емоційного арсеналу мови. Емоційно забарвлені мовні одиниці добре схарактеризовані в науковій літературі, проте їх функція у роздмухуванні, погашенні конфлікту та встановленні злагоди вичерпно не вивчена. Поза увагою мовознавців залишилося коло питань, що стосується мовного вираження емоцій, які значно ускладнюють комунікацію: страх перед аудиторією чи партнером по спілкуванню, сором'язливість, образа та інші.

У перспективі мають бути досліджені способи відтворення викладеної інформації в лексикографічних виданнях різних типів.

УДК 811.161.2'42

Москаленко Д.А., курсант 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЗМІСТ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ГРУП ДІАЛОГУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Питання про необхідність установаження миру і злагоди ні в кого не викликає сумнівів, проте на сьогодні миротворчий потенціал мовної комунікації майже не систематизований. Лінгвістика і теорія комунікації більше уваги приділяли комунікативному аспекту конфліктів. Пересічний громадянин легко знайде в літературі і електронних джерелах відповідь на питання, як перемогти в спорі, як переконати опонента, яка мовна поведінка визначає перемогу в конфліктній ситуації, як розпізнати маніпулювання опонента тощо. А ось як зупинити конфлікт, припинити спір і розійтися при цьому не ворогами, як потім підтримувати мирні стосунки, особливо в ситуації післяконфліктного синдрому – фрустрації, – на ці та інші питання відповідь знайти не просто. Вони досліджені або недостатньо, або ніяк. Тим часом люди прагнуть до миру і спокою. Сьогодні завдання встановлення злагоди є надзвичайно важливим для України – і на рівні соціальних груп, і в міжособистісних стосунках. Особливо необхідним осмислення комунікативного арсеналу миротворення є для військових, оскільки вони за своїми функціональними обов'язками покликані захищати мир і спокій громадян, а отже, становлять своєрідну групу ризику, бо можуть опинитися в ситуації конфлікту і як військові, і як пересічні громадяни. Найкращим способом встановлення миру справедливо вважається несилевий, без застосування зброї, що фактично означає через мовну комунікацію.

З метою запобігання конфліктам у Національній гвардії України створені групи діалогу, і саме тому розроблення питань, що стосуються встановлення злагоди, набуває ще більшої значущості. Відповідність соціальним потребам і сучасним завданням НГУ свідчить про актуальність теми цієї роботи.

Мета цієї роботи – обґрунтувати зміст комунікативної компетенції військовослужбовців груп діалогу в системі Національної гвардії України.

Групи діалогу в НГУ створені для забезпечення громадського порядку під час масових заходів. Перемовини з організаторами акцій, зняття напруження між людьми, роль активного слухача та в деяких випадках навіть досвідченого психолога – все це є складовими служби антиконфліктних груп. Такі групи попереджатимуть будь-які конфліктні ситуації, запобігатимуть агресивним діям громадян та роз'яснюватимуть дії правоохоронців. Основний акцент робиться на тому, що вплив таких груп на громадян здійснюється не силовими методами,

а словом. Їхня діяльність спрямована на налагодження взаємодії та довіри. Значне місце посідає роз'яснення чинного законодавства України: що можна робити, що не можна, а у випадку порушень, які можливі санкції, тобто це роз'яснення громадянам їхніх прав, обов'язків і можливих наслідків.

Концепція дій груп діалогу запроваджена в Україні відносно недавно. Вона покликана знизити ризик виникнення насильства під час різноманітних масових заходів, зокрема демонстрацій або спортивних подій і базується на встановленні та підтриманні постійної ефективної комунікації, використання стратегій співробітництва з організаторами та учасниками заходів.

Із викладеного випливає, що військовослужбовці груп діалогу мають бути компетентними в галузі запобігання конфліктам та їх залагодження. Викладемо питання, які повинні скласти зміст комунікативної компетенції військовослужбовців груп діалогу НГУ. Передусім це інформація про стратегії виходу із конфлікту без силового втручання – за допомогою комунікативної взаємодії. Успішна реалізація цієї стратегії можлива за наявності у військових навички оптимального (швидкого і з найменшим психологічним напруженням) аналізу ситуації та добору оптимальних способів виходу з конфлікту. Для набуття такої навички практично ефективними є тренінг, побудований на алгоритмі дій, поданому нижче:

-аналіз ситуації, який включає виявлення причини конфлікту; питання, яке зумовило протистояння; інтереси сторін; відповідність комунікативної поведінки сторін моральним та етичними нормам;

-вибір способу зниження напруженості;

-пропозиції щодо можливих варіантів виходу з конфліктної ситуації;

-комунікативний вплив на конфліктуючі сторони і вихід із конфлікту.

Зауважимо, що схарактеризований алгоритм діє у випадках, коли правоохоронці мають залагодити міжособистісний конфлікт між громадянами під час патрулювання або масових заходів. Крім того у випадках масових заходів представникам груп діалогу вкрай важливо знати способи контролю над натовпом. Саме тому до змісту комунікативної компетенції військових груп діалогу має ввійти питання про комунікативну характеристику натовпу. Основними комунікативними рисами натовпу вважаються такі: нездатність до усвідомлення, інстинктивність та імпульсивність; розвинена здатність до уяви; образність мислення; здатність сприймати лише ті ідеї, які спрощені до межі; ігнорування меж між правдою і обманом; категоричність; консерватизм; заражуваність; емоційність; висока чуттєвість; екстремізм; відсутність здатності до критичного аналізу; безвідповідальність; фізична активність.

З викладеного випливає, що безпосередній вплив на натовп загалом, що базується на логіці, унеможлиблюється, оскільки логічні аргументи апелюють не до емоцій, а до інтелекту. Отже, запобігання конфліктам може забезпечити, по-перше, комунікативна взаємодія з вожаками натовпу до проведення масових

заходів, по-друге, вміння представників груп діалогу здійснювати комунікативний вплив на натовп, апелюючи до емоцій. «Перемовини з організаторами акцій, зняття напруження між людьми, роль активного слухача та в деяких випадках навіть досвідченого психолога – все це є складовими служби антиконфліктних груп», – зазначили на тренінгу, який проводився в Одесі для груп діалогу НГУ. Поки що нацгвардійці переймали досвід у аналогічних груп Національної поліції Одеської області. До навчання гвардійців приєдналися також представники Консультативної місії Європейського союзу з реформування сектору цивільної безпеки в Україні. Безпосередньо шведські поліцейські ділились багаторічним досвідом, щодо дій комунікаційних груп під час масових заходів. На тренінгу, що проводився з представниками НГУ в Харкові крім наведених питань значну увагу приділили особливостям ведення переговорів з організаторами та керівниками агресивно налаштованих громадян. Отже, до комунікативної компетенції членів груп діалогу має ввійти також формування навичок ведення переговорів.

Узагальнюючи викладене, наведемо питання, що мають скласти зміст комунікативної компетенції представників груп діалогу: комунікативні стратегії і тактики в ситуаціях міжособистісного конфлікту, в ситуаціях прояву агресії під час масових заходів; комунікативні способи зняття напруження в спілкуванні; комунікативний вплив на осіб девіантної поведінки (вони часто провокують конфліктні ситуації); комунікативні стратегії встановлення та підтримання злагоди; забезпечення ефективних переговорів; комунікативні способи контролю над натовпом. Значну увагу слід приділити комунікації в умовах екстремальних ситуацій.

Поки що тренінги з нацгвардійцями проводять у поліцейських структурах: у закладах освіти, які готують поліцейських, а також у Головних управліннях поліції областей України. На нашу думку, такий факт є, з одного боку, позитивним, з іншого, – негативним. Позитивним – оскільки силовим структурам України корисно узгоджувати дії. Негативним – тому що функції поліції і НГУ відрізняються: НГУ є військовою структурою з правоохоронними функціями, в той час як поліція – структурою, основною функцією якої є боротьба із злочинцями. З першого погляду, незначні відмінності, проте вони зумовлюють вибір різних комунікативних стратегій у спілкуванні з громадянами.

Виявлення специфіки використання комунікативних стратегій у діяльності груп діалогу НГУ розглядаємо як перспективу дослідження обраної теми.

УДК 316.472.4

Подолян В.Є., курсант 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ФАКТОР ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ В КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕС-СЛУЖБ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН

Значення і роль ЗМІ в житті суспільства вже давно доведено теоретиками і практиками комунікації. Неодноразово стверджувалось, що мас-медіа здатні не тільки інформувати громадськість про події, а й формувати картину світу читачів чи глядачів, їхні погляди, оцінки і загалом ідеологію. Це положення було проілюстровано численною кількістю прикладів. Із викладеного випливає, що аналогічний вплив на адресатів мають здійснювати і прес-служби військових частин, оскільки вони теж є представниками ЗМІ. Проте питання про комунікативний вплив військових ЗМІ на читачів ще не вивчене. Тим часом необхідність в осмисленні цього питання є очевидною, що пояснюється низкою причин. По-перше, прес-служба розглядається як канал зв'язку між військовими установами та громадськістю, по-друге, вона забезпечує відкритість військової діяльності для широкого загалу, по-третє, вона покликана виконувати глобальні завдання в межах стратегічних комунікацій. Отже, тема цієї роботи є актуальною і практично важливою.

Ознайомлення з теоретичними джерелами засвідчило, що особливості роботи військової прес-служби вичерпно не виявлені, а їхня взаємодія із цільовими аудиторіями різних видів ще не була об'єктом наукового аналізу.

Мета цієї роботи – обґрунтувати способи орієнтування на цільові аудиторії в діяльності прес-служб військових частин.

Цільовою традиційно вважають аудиторію, на яку спрямовується комунікація. Орієнтування на цільові аудиторії розглядаємо як сукупність трьох напрямів роботи прес-служб: комунікативного впливу на різні цільові аудиторії; встановлення зворотного зв'язку з адресатами, що належать до різних цільових аудиторій; урахування потреб і особливостей різних цільових аудиторій у меседжах прес-служб.

Комунікативний вплив у нашому розумінні – це неприхований вид впливу, що здійснюється на свідомість адресатів через комунікацію з використанням тільки коректних прийомів. Серед різномаїття видів комунікативного впливу ми обираємо для аналізу ті, що виокремлюються за метою. Розглянемо їх, подаючи коментарі щодо використання в публікаціях прес-служб.

У роботах науковців, які вивчають проблеми дискурсу, як правило, виділяється п'ять основних цілей:

1. Асертивна мета полягає в тому, щоб констатувати положення справ. Такий вплив ми частково спостерігаємо у новинах, що подаються прес-службами.

2. Декларативна мета спрямована на зміну зовнішнього світу за допомогою певної висловленої думки. Питання про реалізацію цієї мети потребує спеціального дослідження, оскільки не може бути ретельно дослідженим в межах однієї невеликої за обсягом роботи.

3. Директивна мета має місце, коли мовець намагається спонукати слухача реалізувати лінію поведінки, представлену пропозиціональним змістом. Вважаємо, що відповідний вид комунікативного впливу у роботі прес-служб може здійснюватися тільки в підтексті.

4. Комісивна мета полягає в тому, щоб зобов'язати мовця виконати певну дію. Комунікативний вплив із цією метою має аналізуватися стосовно конкретних ситуацій усної комунікації.

5. Експресивна мета виражає почуття або установки мовця.

Як бачимо, не всі види комунікативного впливу за його метою є релевантними для прес-служб військових частин. У військовому дискурсі на перший план висувуються інші цілі: нарративна, персуазивна й рефутативна. Перша інтерпретується як розповідь із поясненням і, за нашими спостереженнями, є найбільш поширеною в роботі прес-служб. У подаванні новин спочатку публікується лід. Він спрямований на асертивну мету, а за бажанням, читач може перейти до більш детального повідомлення з поясненнями – саме так реалізується нарратив. Вважаємо, що названий вид комунікативного впливу має здійснюватися не тільки в подаванні новин, а і в оглядових статтях прес-служб.

Персуазивна мета спрямована на переконання адресата в правильності тієї чи іншої точки зору, привернення його до своєї позиції, зміну його ментального стану. За нашими спостереженнями в публікаціях прес-служб військових частин ця мета не реалізується.

Рефутативна мета полягає в спростуванні доводів опонента. На сайтах прес-служб військових частин ми не знайшли прикладів реалізації цієї мети, хоча, на нашу думку, публікації відповідного типу були б украй корисними для окремих цільових аудиторій.

На сайтах НГУ та НА НГУ представлені новини, структурні підрозділи академії, інформація про факультети та правила вступу до НА НГУ. Переважна більшість текстових повідомлень ілюструються фотографіями або відеозаписами, що забезпечує інтерес із боку читачів до самої інформації та впевненість у її достовірності. Подано фото та відеоматеріали про основні напрями діяльності академії, а також про те, як висвітлюється інформація щодо діяльності НГУ в мас-медіа України. Отже, можна стверджувати, що інформативний аспект комунікативного впливу на читача здійснюється майже

ідеально. Проте персуазивний та рефутативний види впливу майже не реалізуються. Можливо, що причиною відсутності інтерактивної взаємодії прес-служб із читачем є, по-перше, деяка обмеженість самих жанрів, по-друге, недостатнє орієнтування на різні цільові аудиторії.

Стосовно першої з названих причин вважаємо, що до жанрів прес-служб доцільно включити інтерв'ю, репортажі з місця подій та нариси.

Щодо другої причини корисно було б охопити більшу кількість цільових аудиторій. Загальновідомим є положення про те, що комунікативний вплив є найбільш ефективним у тому разі, коли в ньому враховані особливості конкретної цільової аудиторії, тобто, аудиторії, яка є об'єктом такого впливу. Якщо відштовхуватися від глобального завдання прес-служб – здійснення стратегічних комунікацій, то розширення переліку цільових аудиторій є не тільки доцільним, а й необхідним. На чинних сайтах інформація адресується або військовослужбовцям НГУ, або абітурієнтам, які планують вступити до НА НГУ. З огляду ж на стратегічні комунікації НГУ варто включити меседжі, що відповідають ключовим цілям стратегічних комунікацій. У науковій літературі визначені такі ключові цілі: підтримання іміджу НГУ, виховання патріотизму, протидія загрозам інформаційної війни. Відомо, що у всіх трьох напрямках військовослужбовцями НГУ і курсантами НА НГУ проводиться активна робота. Висвітлення цієї роботи на сайтах не тільки в жанрі новин, а і в інших названих вище жанрах зіграло б позитивну роль у досягненні ключових цілей стратегічних комунікацій. До того ж робота заради досягнення всіх названих цілей стане більш ефективною, якщо вона передбачатиме комунікативну взаємодію з різними цільовими аудиторіями. Назвемо жанри, які сприятимуть переведенню меседжів на рівень інтерактивності. Це передусім інтерв'ю з авторитетними військовослужбовцями, а також представниками різних цільових аудиторій. Зрозуміло, що такі інтерв'ю мають стосуватися названих вище ключових цілей. По-друге, це нариси про військовослужбовців НГУ, які будуть сприяти не тільки підтриманню позитивного іміджу НГУ, а і створенню позитивного уявлення про образ українського офіцера. По-третє, це репортажі з місця подій (наприклад, про спортивні змагання, навчання певного типу тощо). Не меншу роль мали б відіграти і дискусії на нагальні теми.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що комунікативний вплив прес-служби НГУ слід урізноманітнити, звернувшись до інших жанрів публікацій, як-то інтерв'ю, нарисів, репортажів з місця подій, дискусій, та розширивши перелік цільових аудиторій.

Виявлення типів реальних цільових аудиторій впливу розглядаємо як перспективу дослідження теми.

УДК 811.11:316.48

Рибарчук Л.А., курсантка 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

УПЕРЕДЖЕННЯ ТА МІФИ ЯК ФАКТОР ГЕНЕДРНИХ КОНФЛІКТІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ

Протягом років в українському суспільстві відбуваються суттєві зміни в осмисленні місця та ролі жінок у всіх сферах життєдіяльності, в тому числі і у сфері захисту нашої держави, який уже перестав бути суто чоловічою справою. Українські жінки нарівні із чоловіками брали участь у протестах на Євро Майдані 2013–2014 років, причому в усіх видах діяльності. Наразі жінки також беруть участь в ООС та в миротворчих місіях ООН, про що неодноразово свідчать медійні повідомлення.

Сьогодні, коли всі процеси набувають глобальних масштабів, сам час вимагає використання жіночого підходу до вирішення ситуацій – їхньої здатності до співпраці, інтуїції, почуття справедливості та наполегливості, вміння спілкуватися та йти на компроміс. Але не зважаючи на ці аспекти, чоловіки не зовсім погоджуються з думкою, що жінки потрібні в лавах армії, тому у військових колективах іноді виникають гендерні конфлікти.

Вивчення проблематики гендерних конфліктів у військовій сфері діяльності засвідчило, що вони трапляються у різних ситуаціях: у міжособистісному спілкуванні чоловіків і жінок та в спілкуванні між гендерними підгрупами в межах підрозділу; в комунікації між командиром та підлеглими, що відрізняються за гендерними ознаками, і навіть між вимогами керівних документів та реальною практикою життя. Зрозуміло, що із ситуаціями конфліктів не можна миритися, необхідно їх негайно вирішувати, а ще краще – запобігати їм. Ця проблема є актуальною, соціально затребуваною, а отже, тема дослідження є актуальною.

Ознайомлення з науковою літературою за обраною темою показало, що багато питань з гендерних стосунків ще не вирішені, і не тільки через їхню складність, а ще й тому, що глибоко не осмислені фактори, які зумовлюють гендерний конфлікт в онтогенезі. На наш погляд, такими факторами є гендерні стереотипи, упередження та міфи. Мета цієї роботи – узагальнити інформацію про гендерні стереотипи, упередження та міфи і виявити їх вплив на ставлення до гендерних проблем наших сучасників.

Реалізація сформульованої мети вимагає декількох напрямів аналізу проблеми. По-перше, необхідно виявити, якими є гендерні стереотипи, які існують гендерні упередження та міфи. У дослідженні цього питання логічно звернутися до паремійного фонду мови, який вербалізує гендерні уявлення (прислів'я, приказки, афоризми і т. ін.), а також до анекдотів. По-друге, слід

провести анкетування громадян різного вікового цензу та гендерної приналежності, яке допоможе виявити силу впливу гендерних упереджень та міфів. Відштовхуючись від результатів анкетування, можна буде змоделювати шляхи зміни гендерних стереотипів та подолання негативного впливу упереджень та міфів.

Поняття гендерного стереотипу тлумачимо в загальноприйнятій дефініції. Дослідження засвідчило, що чоловічі ознаки сприймаються як суспільна норма, а жіночі – як відхилення від неї; оцінка жінок і їх діяльності проводиться з точки зору чоловіка, з позиції їх корисності і необхідності для чоловіків; жінки фігурують як об'єкт споживання. У паремійному фонді соціальний статус жінок визначено досить чітко: мати, дружина, домогосподарка. Жінка постає як носій передусім негативних оцінок: нерозумна, нелогічна, занадто балакуча, сварлива. Такий висновок підтверджується і дослідженнями вчених. Т.В. Рудюк відзначає: «Переважна більшість гендерно маркованих стійких словосполук з негативними емотивно-аксіологічними значенневими планами вживається для об'єктивації концепту ЖІНКА: *жінки довге волосся мають, а розум короткий; чоловік додому мішком, а жінка винесе фартушом; не вір жінці, як чужому собаці; жінка сало гамнула та на kota звернула, жінка мужа продала за три копи без шага; чоловік за поріг, а жінка за поріг та ін.*».

Наслідками таких стереотипів та оцінок є гендерні упередження. Гендерним упередженням вважається приниження гідності й ролі певної статі іншою з використанням для цього різноманітних методів починаючи від невербальних закінчуючи насиллям. Виділяють такі форми гендерних упереджень:

1. Невербальне вираження антипатії (зневажливий тон, насуплені брови, негативні похитування головою, щільно зімкнуті губи), що демонструються в ситуаціях, коли поведінка чоловіків або жінок не відповідає традиційним гендерним нормам.

2. Вербальним вираженням антипатії до представників іншої статі: анекдоти, що висміюють чоловічі і жіночі якості особистості та особливості поведінки (анекдоти про блондинок, жінок-вчених, жінок-водіїв автомобільного транспорту); висловлювання, які принижують гідність жінок чи чоловіків («Це не жіночого розуму справа», «Жінкам (чоловікам) це не зрозуміти», «Це не чоловіча поведінка»).

3. Уникнення групи, у відношенні якої є упередження. Ця форма упередження проявляється у вигляді різних форм женоненависництва – чоловікненависництва. Усе ще мають місце ситуації категоричного неприйняття жінок до деяких чоловічих співтовариств.

4. Поведінка з вираженою деструктивністю. Це конкретні дії, що призводять до дискримінації членів групи. Дана форма упереджень поширена у відношенні тих жінок і чоловіків, які претендують на місця або вже працюють в

невідповідних гендерним уявленням суспільства специфічних сферах професійної діяльності. Ця форма упереджень найчастіше породжує гендерні конфлікти, оскільки ґрунтується на реально існуючій нерівності статусних позицій чоловіків і жінок.

Викладені упередження підкріплюються гендерними міфами, найбільш поширеними з яких є такі: *Жінки не такі розумні, як чоловіки; інтелектуально вони програють чоловікам. Жінки занадто балакучі. Замість того, щоб працювати, вони розмовляють. Жінки створені для сім'ї, на роботі вони менш успішні. Жінки, які досягли чогось у діловій сфері, не здатні створити сім'ю, вони як правило неодружені. Від жінки-начальника не чекай розумних рішень. Жінки бувають або красиві, або розумні – красивих і розумних водночас не буває. Жінка за кермом – це вже небезпека. Улюблене заняття жінок – шопінг, більше їх нічого не цікавить. У жінок справжньої дружби не буває. Між чоловіком і жінкою не може бути просто дружби.*

За результатами анкетування, проведеного в цьому дослідженні, більшість чоловіків згодні із стереотипами і підтримують гендерні міфи, хоча загалом проти жінок нічого не мають, тобто женоненависництво заперечують. Отже, гендерні конфлікти є неминучими, і їхнім чинником є саме стереотипи та міфи. Саме тому гендерні стереотипи слід змінювати, гендерні упередження викорінювати, а гендерні міфи спростовувати. Важливість такої роботи підкреслено і в документах Ради Європи.

Узагальнимо викладене. Національні гендерні стереотипи формують ментальну модель сприйняття жінки з позицій її корисності для чоловіка і акцентують негативні риси її характеру та інтелекту. Аналогічні уявлення створені і в гендерних міфах, що зумовлює упереджене ставлення до жінок у суспільстві загалом. Сучасники у переважній більшості сприймають гендерні стереотипи і міфи як комунікативні орієнтири, що загрожує поширенням гендерних конфліктів.

Вважаємо, що необхідно почати активну боротьбу з гендерними забобонами, використовуючи всі наявні можливості і засоби: заходи владних структур із підтримки жінок; мас-медіа; мистецтво; Інтернет і т.ін. Розроблення конкретних заходів, спрямованих на боротьбу із застарілими стереотипами, упередженнями та міфами розглядаємо як перспективу дослідження теми.

УДК 811.161.2'42

Темна О.П., слухач магістратури 164М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ДИСКУРСУ ІНТЕРВ'Ю В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ: МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інтерв'ю поширились у сучасному світі, набувши нових форм проведення, різних цілей, різнобарвного змісту. Завдяки цій формі діалогу ми дізнаємося про життя, плани, мрії та діяльність окремих людей, про успіхи і негаразди установ, у яких вони працюють, і багато інших фактів. Інтерв'ю стало ще і формою ознайомлення з відомими особами інших країн, оскільки через Інтернет та телебачення люди можуть читати чи навіть спостерігати діалог названого типу. У такому соціальному контексті великого значення набуває якісний переклад текстів інтерв'ю, що подаються іноземними мовами. В аналізованому жанрі спілкування кожне словосполучення і навіть кожне слово може різко змінити враження від інтерв'ю, викривити смисл викладеної думки. Отже, адекватне сприйняття смислу інтерв'ю, поданого іноземною мовою, багато в чому залежить від якості перекладу. Викладене свідчить про актуальність теми, якій присвячена ця робота.

Ознайомлення з теоретичними джерелами засвідчило, що загалом дискурс інтерв'ю привертав увагу учених, проте далеко не всі аспекти перекладу текстів названого жанру вивчені досконально. Так, зовсім не зверталася увага на відтворення в перекладі інтерв'ю рис комунікативної культури носіїв мови оригіналу. Стан вивченості теми брався до уваги у виборі об'єкта та предмета дослідження, формулюванні його мети та завдань.

Об'єктом дослідження цієї роботи є дискурс інтерв'ю. Інтерв'ю визначають як бесіду, призначену для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченню. Предмет аналізу – відтворення в українському перекладі інтерв'ю ознак комунікативної культури носіїв мови оригіналу (у нашому випадку – англійської). Як відомо, всі англійські країни належать до індивідуалістської макрокультури, проте кожна з них має специфіку, що виражається в різних аспектах спілкування: ступені комунікабельності, ступені прояву індивідуалізму, демократизму та в інших. У нашій роботі тема аналізується на матеріалі англійської мови Великобританії та США.

Мета роботи – обґрунтувати модель дослідження дискурсів англійського та американського інтерв'ю в аспекті українського перекладу.

Модель дослідження у нашому розумінні охоплює комплекс ознак – від проектування етапів аналізу з уточненням завдань на кожному з них, викладення власної позиції щодо дефініцій термінів, що задіяні в аналізі, до характеристики методів та прогнозування результатів. Почнемо з проектування

етапів, обравши за орієнтир логіку наукового аналізу.

Першим етапом нашого дослідження є науково-пошуковий. Його мета – сформулювати список літератури за темою дослідження. У пошуку обираємо принцип опори на формулювання теми. Першим словосполученням у ньому є *комунікативна культура*, звідси випливає, що необхідно чітко визначитися саме із цим поняттям. Інтерв'ю визначають як бесіду, призначену для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченню. Далі необхідно ознайомитися з теоретичними джерелами, в яких розглядається інтерв'ю – у дискурсивному аспекті, жанровому і суто стилістичному. Оскільки в темі зазначений аспект перекладу, необхідним стає ознайомлення з літературою, яка стосується видів перекладу, його функцій, способів, особливостей використання в роботі з різними текстами оригіналу.

На ознайомлювальному етапі ставимо за мету виявити різні підходи до дефініції термінів, задіяних у роботі, і обрати із пропонованих або сформулювати свій власний підхід. У разі формування власного підходу маємо подати його обґрунтування.

Дослідницький етап вимагає формулювання робочих гіпотез і постановки системи завдань, спрямованих на їх перевірку. Першою гіпотезою є припущення про наявність специфіки в дискурсі інтерв'ю англійців, американців і українців. Отже, передусім необхідно виявити особливості комунікації в дискурсі інтерв'ю, що притаманні комунікативній культурі Великобританії, потім США, потім Україні. Формуємо другу робочу гіпотезу: особливості можуть виражатися в таких параметрах аналізу: виборі комунікативних стратегій та їх мовному оформленні; реалізації комунікативної стратегії ввічливості та її мовному оформленні. Інтерв'ю визначають як бесіду, призначену для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченню; частотності використання стратегій співробітництва, кооперації, «на пониження», «на підвищення», домінування, дистанціювання, самопрезентації, маніпулятивних стратегій; наявності чи відсутності агресивності та її вираження в мові; ступені емоційності/офіційності мови кореспондента і респондента; ступеня вираження ознак комунікабельності, індивідуалізму чи колективізму.

Наступна робоча гіпотеза – припущення про те, що особливості комунікативної культури не завжди враховуються професійними перекладачами. Звідси завдання – в результаті аналізу перекладів, виконаних професійними перекладачами, вяснити, якою мірою вони враховують викладені вище ознаки і як їх урахування чи неврахування відбивається на референтних і прагматичних якостях тексту перекладу.

Останнє завдання дослідницького етапу спрямоване на те, щоб виявити, який саме інструментарій роботи перекладача здатний забезпечити відтворення в перекладі інтерв'ю ознак комунікативної культури носіїв мови оригіналу.

Робоча гіпотеза, яка має перевірятися на цьому етапі, – припущення про те, що відтворення ознак комунікативної культури в дискурсі інтерв'ю найбільш повно забезпечується такими діями перекладача: добором конкурентних відповідників перекладу і виокремленням із їх числа тих, що містять у своєму семантичному та прагматичному потенціалі ознаки комунікативної культури, перелічені вище; надання переваги тому відповіднику із конкурентних, який найбільшою мірою відповідає ключовому завданню – необхідності акцентуації референції чи прагматики тексту оригіналу.

Оскільки модель дослідження включає також і методи аналізу, звернемося до їх характеристики на кожному з етапів.

Науково-пошуковий етап вимагає використання вибіркового методу: обираємо тільки ті теоретичні джерела, які пов'язані з ключовими словами теми (вони названі вище). На ознайомлювальному етапі логічно використати комплекс методів. Вибірковий – обираємо і фіксуємо різні підходи і точки зору щодо дефініцій термінів, задіяних у роботі, а також щодо класифікацій відповідних явищ мови та їх сутнісних характеристик.

У виконанні завдань власне дослідницького етапу поєднуємо семантичний, когнітивний і прагматичний підходи до аналізу і використовуємо такі методи аналізу:

-дискурсивний аналіз (для виявлення ілокутивних цілей кореспондента і респондента, функцій використаних комунікативних стратегій та результату спілкування);

-компонентний аналіз (для виявлення актуалізований сем, що несуть інформацію про типи реалізованих комунікативних стратегій);

-когнітивний аналіз (для пояснення причин використанні тієї чи іншої комунікативної стратегії);

-порівняльний аналіз (у виборі відповідника перекладу з числа конкурентних);

-метод наукового проектування та метод аргументації (в обґрунтуванні вибору відповідника перекладу, який найбільш повно відтворює референтні чи прагматичні аспекти англомовного дискурсу інтерв'ю).

У висновках до роботи маємо зафіксувати, які саме шляхи відтворення комунікативної культури в дискурсі інтерв'ю є найбільш плідними для перекладу.

Підсумовуючи викладену інформацію, подамо алгоритм дослідження: виокремлення особливостей комунікативної культури, що відображаються в проведенні інтерв'ю, – виявлення способів відтворення ознак комунікативної культури носіїв мови оригіналу в перекладах професійних перекладачів – добір відповідників перекладу, що актуалізують ознаки комунікативної культури.

УДК 811.111

Тягілева Д.О., студентка 14 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОМОВ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ США ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Відношення між мовленням та учасниками комунікації визначаються не лише прагматичним значенням знаків, які входять у висловлювання, а також фактичною стороною інформації, соціальним статусом і психологічними особливостями комунікантів. При цьому виникає питання збереження прагматичних аспектів під час перекладу.

Переклад політичних промов, як своєрідний тип міжмовної та міжкультурної комунікації, може оцінюватись з різних точок зору. По-перше, він оцінюється з точки зору відповідності оригіналу (незважаючи на ефект, створений перекладом) або з точки зору комунікативного ефекту, досягнутого за допомогою перекладу (його прагматичною адекватністю).

Прагматична адаптація – це зміни, які вносяться до тексту перекладу з метою домогтися необхідної реакції з боку одержувача. Перекладацька адаптація, являючи собою проміжну зону, має своє значення, яке полягає в тому, що адаптивні моделі прагматичних типів текстів пояснюють необхідність застосування трансформацій і таким чином, поєднують теорію комунікації, прагмалінгвістику й теорію перекладу. Адаптивні перекладацькі моделі покликані розкрити причини змін тексту у процесі переходу із дискурсу в дискурс, з одного типу тексту в інший або переходу від однієї ідеології до іншої. Ці самі моделі пояснюють трансформаційні зміни під час здійснення однієї передачі тексту з мови та культури.

В окремих випадках перед перекладачем постає завдання не лише перекласти, а й опрацювати відрізок політичного дискурсу. Приналежність реципієнта перекладу до іншого мовного колективу, до іншої культури нерідко призводить до того, що еквівалентний переклад передвиборчих промов політичних лідерів виявляється прагматично неадекватним. У цьому випадку перекладачеві доводиться вдаватися до прагматичної адаптації перекладу, вносячи в свій текст необхідні зміни.

Прагматична адаптація має на меті забезпечити адекватне розуміння повідомлення реципієнтами перекладу. Перекладачеві слід враховувати, що повідомлення, яке цілком зрозуміле реципієнтам тексту оригіналу, може бути незрозумілим реципієнтам тексту перекладу внаслідок відсутності у них необхідних фонових знань.

Прагматична адаптація перекладу англомовних політичних промов має на меті співвіднесення соціо-культурних реалій мови оригіналу із соціо-культурними реаліями мови перекладу. Якщо адаптація буде виконана успішно, промова англомовного політика матиме такий же прагматичний ефект на українськомовного реципієнта, як і на реципієнта мови оригіналу, адже реалії стануть доступними для сприйняття більшості аудиторії.

Проте у той же час, виникає низка проблем, пов'язаних із прагматичною адаптацією передвибірчих промов англомовних політичних діячів до вітчизняного реципієнта. Однією з таких проблем є прагматична адаптація з урахуванням фонових знань глядача. Хоча західна культура за останні роки значно вплинула на розвиток української культури зокрема, перекладачі все ж можуть зіткнутися із труднощами, пов'язаними із національними особливостями англійської культури та мови, а також через відмінністю у мовних та концептуальних картинах світу. Це можуть бути певні власні назви – реалії, відсутні у культурі мови перекладу. Саме нестача фонових знань реципієнта може стати на заваді правильному розумінню та інтерпретації повідомлення. З цього випливає, що глядач повинен мати достатні фонові знання для правильного розуміння інформації, тому основним завданням, яке виникає перед перекладачем, є достовірне і адекватне донесення тієї чи іншої реалії, що досягається завдяки прагматичній адаптації.

Таким чином, перекладачеві, який працює над перекладом передвибірчих промов політичних лідерів США, слід враховувати, що адекватність перекладу значно залежить від правильної прагматичної адаптації, адже мовні картини світу носіїв мови оригіналу та мови перекладу можуть мати ряд відмінностей.

УДК 81'25-051

Чернова Д.А., студентка 14 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

На сучасному етапі наукових досліджень лінгвоцентризму яскраво опозиціонує антропоцентризм, що розглядає мовні одиниці не лише як елемент системи, а як творчий продукт носія національної культури. Антропоцентричні тенденції посилили зацікавленість до ролі мови як суспільного явища в системі духовних цінностей етносу та ролі самого комуніканта з його семіотичними можливостями.

Сучасні тенденції в гуманітарних науках дозволяють говорити про особистість в її найширшому значенні, пов'язаному з усіма сферами діяльності людини. У теорії мови та суміжних з нею дисциплінах центральне місце займає таке поняття, як «мовна особистість» (МО). Інтерес до проблеми мовної особистості виріс у зв'язку з проведенням досліджень, присвячених вивченню особистості мовця в руслі таких мовознавчих дисциплін, як традиційна лінгвістика, прагматика, психолінгвістика, соціолінгвістика та ін.

На сьогодні, шляхи формування мовної особистості закладено в низці концепцій теорії мовної особистості такими вченими, як-от: Ф. Бацевич, Ю. Караулов, В. Красних, Т. Космеда, В. Карасик, О. Леонтьєв, Т. Кочеткова, В. Нерознак, С. Сухих, В. фон Гумбольдт та ін.

Оскільки мовна особистість це носій мовної свідомості, логічно передусім виявити особливості мовної картини світу, притаманної мовній особистості, її основні ціннісні пріоритети, які й будуть визначати специфіку мовної поведінки. Мовна картина світу відображається в мові сукупністю уявлень про світ, певним способом концептуалізації дійсності крізь призму культурно-національних особливостей, притаманних певному мовному колективу; як інтерпретація навколишнього світу за національними концептуально-структурними канонами відображення дійсності у свідомості етносу.

З огляду на варіативність вираження мотиваційно-прагматичного рівня структури мовної особистості виділяють поняття «тип мовної особистості» (типологія мовної особистості), який визначають як стійку структуру, що відбиває індивідуальні особливості суб'єкта, який вступив у комунікацію, і мовленнєву поведінку, що детермінує його. Виділяти типи МО можна за безліччю ознак: комунікативна компетенція (Т. Кочеткова, В. Нерознак), мовленнєва культура (О. Сиротиніна), стиль спілкування (С. Сухих, Л. Лисиченко, І. Павлова), психологічний компонент (К. Юнг).

Вичерпної типології мовних особистостей ще не створено. Найприйнятнішою з них є типологія Ю. Караулова. Типологія Ю. Караулова розглядається як структура МО, яка організована на трьох рівнях: *інваріантний (вербально-семантичний), лінгвокогнітивний та мотиваційний*. Кожен із критеріїв виокремлення типів мовної особистості дозволяє зосередити увагу на конкретному аспекті та дослідити її з урахуванням екстралінгвальних чинників.

Під час досліджень, присвяченим мовній особистості, за предмет аналізу обирають непересічних особистостей, що їх мовлення вирізняється своєю унікальністю. Такий ракурс дослідження, безумовно, дає змогу простежити потенційні можливості мови, нові значення та відтінки значень слів, виявити оказіоналізми, що можуть бути створені конкретним представником мовленнєвої культури, таким чином збагачуючи та розвиваючи як теорію мовознавства взагалі, так і мову як явище взагалі. Тому проблему мовної особистості треба розглядати з точки зору перекладознавства.

У процесі перекладу взаємодіє не тільки дві мови і більше, але дві культури, що мають як загальну, так і національну специфіку. Сучасну думку найбільш повно формулює Л. Бархударов, який вважає, що сучасне мовознавство «демонструє зміни в своєму об'єкті від лінгвостатичного (текст), в якому навмисно декларується прагнення уникати будь-якого прояву суб'єктивності, до психодинамічного (процес перекладу) і пізніше – до цілком логічної їх взаємодії». У зв'язку з цим формуються нові погляди на завдання і роль перекладача, зростає інтерес до його діяльності, трактування якої поступово трансформується. Проблеми переміщення тексту з мови оригіналу на мову перекладу поступаються місцем спробам впізнати ментальні процеси, за допомогою яких відбувається вербалізація представленої інформації.

Дослідження мовної особистості є перспективною та актуальною сферою для подальших лінгвістичних студій, що забезпечує подальший розвиток та становлення лінгвоперсонології та перекладознавства як самостійних напрямків мовознавства. Використання різних перекладацьких прийомів забезпечує подальше дослідження МО у міжкультурному просторі.

Підсекція № 4.2 Актуальні проблеми перекладу

Керівник підсекції: доцент кафедри фонетики та граматики
службовець **Конаржевська В.І.**

Секретар підсекції: старший викладач кафедри фонетики та граматики
службовець **Підлужна І.А.**

УДК 811.111

Апанович Ю.В., студентка 14 навчальної групи гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОЗВАЖАЛЬНИХ ПРОГРАМ США УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Сучасне життя неможливо уявити без телебачення. Завдяки телебаченню ми несвідомо вивчаємо культуру, специфіку мовлення, морально-етичні особливості інших народів. Розвиток технологій дає нам змогу переглядати телевізійні розважальні програми з усього світу. Особливої популярності у нашій країні набули розважальні програми із США. Це обумовлює необхідність якісного відтворення їх мовних особливостей в англо-українському перекладі.

На сьогоднішній день єдиного універсального способу перекладу розважальних програм не існує, адже вони залежать від різноманітних факторів, таких як історія, культура, традиція перекладу, різноманітні фактори пов'язані з аудиторією, наявними фінансовими ресурсами. Перекладачеві англomовних розважальних програм потрібно звертатися до усіх можливих способів перекладу, за допомогою яких можна досягти його адекватності.

Стилістична обробка й адаптація тексту англomовних розважальних програм має відбуватися із урахуванням реалій і традицій країни, мовою якої робиться переклад.

Одним із шляхів перекладу розважальних програм на сьогоднішній день є використання субтитрів. На сьогодні використання субтитрів набуває великої популярності, особливо завдяки вивченню людьми іноземних мов. Субтитри можуть відображати як переклад іноземних фільмів, так і письмове відтворення тексту мовою оригіналу. Виділяють такі елементи субтитрування: обов'язкові,

частково необов'язкові та необов'язкові. Обов'язкові – це ті елементи субтитрування, які повинні бути обов'язковими, без яких глядач не зрозуміє сюжету. Частково необов'язкові можуть бути скороченими, а необов'язкові елементи – випущені.

Під час перегляду розважальних програм перекладачеві слід звернути увагу на передачу мовних особливостей розважальних програм США, однією з яких є широке використання англійських скорочень.

Серед частково необов'язкових елементів особливе місце займають повтори. У розважальних програмах повтори використовуються у мовленні героя у зв'язку із потребою мовця донести думку співбесіднику та слухачу, або ж для мовної характеристики персонажа і його емоційного стану.

Герої телешоу в першому та в другому випадку використовують тавтологію під впливом своїх емоцій та вражень. Аналогічно можемо виділити такі частково необов'язкові елементи, як вигуки та міжнародно відомі слова. Вигуки є тими засобами, за допомогою яких виражаються в мові персонажів почуття, емоції, спонукання. Основна функція вигуків – це виражати емоційно-експресивні реакції, оцінки, волевиявлення, не називаючи їх. Зазвичай сценаристи у субтитрах не вводять ці мовні одиниці у речення, але інколи перекладач навмисне їх вживає, аби передати глядачу емоційну насагу мовця.

Слід зауважити, що досить часто в субтитрах уживаються граматично неправильні конструкції, особливо у конструюванні запитання.

Необхідно зупинитися на неправильних висловлюваннях (мовець вимовляє початок речення неправильно і не закінчує його, намагається перебудувати своє висловлювання). У субтитрах це дуже помітно, перекладач намагається це явище чітко зафіксувати, аби глядач мав змогу зрозуміти емоційний стан персонажа, який не може сформулювати своє висловлювання. Три крапки часто використовуються у субтитрах для передачі недомовленості думки або значущості сказаного.

Варто також звернути увагу на необов'язкові елементи субтитрів. У випадках, коли подія епізоду різко переноситься на іншу подію (тобто, це можуть бути спогади персонажа, зміна місця події, часу) або коротке пояснення дії героя, його жести, укладач субтитрів використовує такі засоби, як пояснення, особливо часто за допомогою знаків пунктуації (дужки або тире), оскільки головним принципом мовотворчої діяльності автора субтитрів є загальнодоступність та зрозумілість мовних засобів. Зазвичай деякі перекладачі взагалі уникають цього прийому і в деяких фільмах, або серіалах ми можемо спостерігати його відсутність.

Таким чином, на перекладача, який працює із перекладом англомовних розважальних програм, покладається складне завдання, адже він має зробити їх максимально зрозумілими глядачеві, зберегти задум оригіналу, передати

засобами мови перекладу цілісний твір, не допустити порушення його впливової сили.

УДК 811.11'37

Брижаний В.О., курсант 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ РЕКЛАМИ

Сьогоднішній етап розвитку міжнародних, наукових, економічних та культурних зв'язків України із зарубіжними партнерами вимагає якісно нового підходу не тільки до вирішення непростих проблем співробітництва, а й до підготовки висококласних фахівців у сфері міжмовної масової комунікації.

Сучасні реалії примушують нас більш уважно ставитися до мас-медійних дискурсів, особливо з точки зору їх впливу на масову аудиторію. Серед них саме реклама посідає одне з найважливіших місць.

Питання прагматичних особливостей англомовного військового рекламного дискурсу не є досить дослідженим, хоча являє собою важливу та складну проблему. Враховуючи зростаючий ступінь відкритості світового суспільства, слід відмітити, що реклама військової тематики наявна у сучасному суспільному просторі, хоча й має тематичні обмеження внаслідок специфічності предмету такої реклами. Отже, дослідження типів такої реклами і її прагматики є необхідною умовою інтеграцію у сучасний світовий простір.

Реклама визначається як форма комунікації, яка намагається перекласти якість товарів на мову, зрозумілу споживачеві, тобто мову його позитивних стереотипів, запитів і потреб.

Мова реклами має власні способи вираження думки. Слова, які при цьому використовуються, є найвлучнішими. За допомогою саме цієї лексики у адресата (потенційного покупця) може виникнути відповідний образ або бажання купити той чи інший товар. Мовні засоби реклами групуються у трьох компонентах – структурному, лексичному та стилістичному.

Прагматичний аспект реклами передбачає структурно-функціональний аналіз рекламного тексту перш за все, що потребує розгляду різних мовних і немовних засобів впливу на реципієнта з точки зору їх доцільності для досягнення комунікативного наміру укладача тексту.

Один з головних розділів лінгвістичної прагматики – це так звана теорія мовленнєвих актів, «яка вивчає висловлювання з точки зору його ілокутивної функції».

Таким чином, можна говорити, що висловлювання має прагматичний потенціал, який по-різному реалізується в конкретних актах комунікації. Будь-яке висловлювання створюється з метою отримати якийсь комунікативний ефект (стосовно рекламного дискурсу – спонукати реципієнта до дії), тому прагматичний потенціал становить важливу частину змісту висловлювання (в цьому дослідженні – рекламного дискурсу).

Військовий рекламний дискурс – явище, що є достатньо новим і не дуже розвинутих через особливості, які відрізняють військовий дискурс від всіх інших видів дискурсу. Головною рисою військового дискурсу є його інституційність, яка є наслідком того, що армія на сьогоднішній день є одним з найважливіших соціальних інститутів у багатьох державах світу.

Можна виділити наступні типи військових рекламних відеороликів: патріотичні, особистісні, розважальні, інтелектуально-несподівані.

Найбільшу роль щодо справляння прагматичного впливу на глядача, безперечно, відіграє відеоряд, або «картинка». Другим після відеоряду елементом прагматичного навантаження військової відеореклами є звуковий (нетекстовий) ряд. Третім елементом прагматичного навантаження реклами є текст.

Серед прагматичних моментів на семантичному рівні можна виділити:

1) Ключові слова оригінального тексту. Це, наприклад, такі слова як *strong*, *strength*, які використовуються у переважній більшості англomовної військової реклами. Ці слова орієнтуються на стереотипне сприйняття пересічними реципієнтами армії як інституції, що характеризується перш за все силою як у прямому, так і у переносному сенсі цього слова.

Також ключовим словом може виступати не тільки лексема, що позначає сильні сторони військових, а також така, що закликає до вибору, а наказовий спосіб має підштовхнути обрати саме те, що є основним предметом реклами – військову службу.

2) Ключова фраза (слоган) рекламного тексту. Особливу увагу треба приділяти такій фразі, якщо вона повторюється в серії рекламних роликів

3) Значне прагматичне навантаження несуть реалії мови оригіналу.

4) Усталені словосполучення. Такі словосполучення вкрапляються у текст реклами для створення більш переконливої образності.

Мовні засоби впливу (які спрямовані на справляння певного враження на реципієнта, а, отже, є елементами прагматичного потенціалу тексту) військової реклами у переважній більшості є інтернаціональними. Особливо це стосується граматичних моментів. Значно більш національно специфічними є лексичні засоби, які несуть національну соціокультурну інформацію.

УДК 811.111

Вініченко К.О., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ СУДОВИХ ПРОМОВ

У сучасному мовознавстві виникає інтерес до питань, що стосуються різноманітних аспектів ораторського мистецтва. Це пов'язано із зростанням ролі риторики у сьгоднішньому соціумі. Іноді людина зіштовхується з ситуаціями, які вимагають звернення до суду. Тому виникла потреба у дослідженні особливостей ораторської судової промови.

Судова мова – одна з найважливіших та відповідальних промов. Адже за виступом судового оратора часто стоїть доля людини. Успіх виступу у суді визначається цілеспрямованим, наполегливим прагненням удосконалити себе, вчитися майстерно володіти словом, так як мовна культура є обов'язковим елементом культури судового процесу. Тому розуміння сутності судової промови дає перевагу будь-якому учаснику процесу перед не підготовленими особами.

Термін «дискурс» використовується у різних значеннях, але асоціюється з усіма виявами комунікації в суспільстві. Поняття дискурсу часто асоціюється із типами та формами мовлення, принципами побудови повідомлення, його риторику, характеристиками мовлення окремої людини і груп людей. З позиції перекладознавства дискурс можна розуміти як комунікативну діяльність людей з урахуванням прагматичних аспектів та як сукупність текстів, звичаїв, правил, норм певної мови.

Судовий дискурс, як один із видів комунікативного дискурсу, визначається як різновид функціонального стилю мовлення, що реалізується у судовій сфері спілкування. Співвіднесеність судового дискурсу з різними функціональними стилями дозволила простежити наявність у ньому рис наукового стилю (точна послідовність, логічність, аргументованість викладення, інформативність), офіційно-ділового стилю (лаконічність), публіцистичного стилю (вплив на учасників судового процесу).

Особливо цікавим в судових промовах є стилістичний аспект, а саме застосування стилістичних фігур, як основного засобу емоційного впливу на слухача. Сюди можна віднести особливу юридичну мову *Legalese*, яка для осіб, необізнаних у тонкощах англійської юридичної термінології, часто здається позбавленою сенсу. Серед юридичної термінології можна зустріти слова або фрази, повністю запозичені із латинської мови. Наприклад, *act prose* – діяти від власного імені (наприклад, без адвоката), *a priori* – важливий, апріорний, *delictum* — неправомірна дія, злочин.

Також одним з стилістичних аспектів промови є міжгалузева термінологія – це терміни, що використовуються у декількох галузях права (*financial responsibility* – матеріальна відповідальність, *offence* – проступок). Характерною особливістю юридичної мови є використання формальних, застарілих слів (архаїзмів) та виразів. До таких слів можна віднести наступні: *aforsaid* – згаданий вище, вищевикладений, вищезгаданий; *hereinafter* – нижче, в подальшому. Найбільш часто вживані в усному мовленні є фразеологізми: *to meet claim* – оскаржувати ризик, *break the law* – порушити закон тощо.

Перш за все, судова мова обмежена сферою вживання, адже це офіційна вузькопрофесійна мова, сказана тільки в суді. Уважно вислуховуючи судові промови, судді подумки простежують пройдений шлях шукання істини, усвідомлюють і зіставляють доводи й аргументи обвинувача і захисника, порівнюють їх. Це дозволяє їм побачити сильні і слабкі сторони в аргументації учасників судових дебатів, внести свої корективи в їх оцінку, зробити правильні висновки.

Отже, під час роботи із англійськими судовими промовама перекладачеві слід звернути увагу на те, що перекладені судові промови повинні так само впливати на іншомовного адресата, як і оригінал – на свого. Крім того, перекладачеві важливо також передати емоційність промов мовою перекладу.

УДК 811.111

Головіна А. Ю., студентка 156 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ГУМОРУ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ПРОГРАМ

Поняття дискурсу охоплює усі сфери повсякденного життя сучасної людини. Одним із найбільш розповсюджених видів дискурсу на сьогоднішній день є телевізійний дискурс, мета якого полягає у передачі інформаційного повідомлення глядачеві.

Теледискурс передбачає неофіційність та невимушеність, оскільки автори телепередач створюють знаковий образ живого мовлення. Диктор і глядач перебувають у різних точках простору і часу, тому вони не здатні корегувати вимовлене й почуте, наприклад, перепитати. Темп відбору інформації не залежить від глядача, оскільки статус мовця – офіційний, глядача – неофіційний. Теледискурс має опосередкований характер, тобто між адресантом і адресатом є дистанція – просторова та / або тимчасова. Внутрішня структура телевізійного повідомлення створюється через поєднання різних

семіотичних елементів. У телебаченні, екранному за формою, існують дві принципово різні семіотичні системи – зображувальна та словесна.

Класифікація жанрів теледискурсу і їх різновидів, що виділяються за тематичною ознакою, має наступний вигляд: теленовини, телеогляди, фільми на ТБ (художній, документальний, драма, мелодрама, бойовик, комедія, пригоди, трилер, жахи, детектив), телесеріал, телеспектакль, мультиплікаційний фільм (для дітей, для дорослих).

Серед жанрів теледискурсу слід виокремити жанр ток-шоу як один із відносно нових та популярних різновидів мас-медійного дискурсу. Токшоу належить до діалогічного типу дискурсу і представляє динамічний процес комунікативної взаємодії, що характеризується семантичною та прагматичною когерентністю, комунікативною ініціативою адресанта (ведучого) та комунікативною респонсивною реакцією адресата (респондента), набором комунікативних стратегій і тактик, спрямованих на реалізацію комунікативного наміру та мети. Ток-шоу є максимально персоніфікованою формою екранного продукту, де найважливішою є роль ведучого, який повинен не лише бути модератором, а й володіти якостями яскравої мовної особистості: розумом, дотепністю, привабливістю, гумором, умінням уважно слухати, створювати сприятливу атмосферу для комунікативної взаємодії тощо.

Особливої уваги заслуговує дослідження гумору сучасних англомовних телевізійних програм, зокрема ток-шоу, адже саме у гуморі знаходить своє відображення культура кожної окремо взятої нації. Національний гумор формується під впливом багатьох чинників: історичних, соціальних, політичних тощо. Кожен народ йде своїм шляхом розвитку, виробляє власну систему цінностей. Гумор, являючи собою культурне поняття, також має ціннісні характеристики, пов'язані з ключовими життєвими орієнтирами.

Таким чином, дослідження гумору англомовних телевізійних програм дасть змогу краще зрозуміти особливості культури англомовних країн (зокрема Великої Британії та США), встановити відмінності їх світосприйняття та ставлення до інших культур світу. Подальші розвідки з обраної проблематики вважаємо перспективними.

УДК 81'25

Давидова Т.І., студентка 164 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНЕТ-САЙТІВ ГОТЕЛІВ

На сьогоднішній день популярність туристичної галузі важко переоцінити. З кожним роком збільшується попит на туристичні послуги й здебільшого

туристи прагнуть здійснювати свої подорожі за кордон. На ринку туризму існують безліч компаній, які пропонують найрізноманітніші туристичні тури. У свою чергу така своєрідна конкуренція між туристичними агентствами спонукає їх удосконалювати свій продукт, робити його, так би мовити, більш привабливим, для того щоб залучати до своєї компанії якомога більше туристів, у тому числі й іноземних.

Розвиток новітніх технологій і поширення мережі Інтернет допомагає туристичним фірмам у цьому. Зокрема, йдеться про те, що туристичні агентства, фірми, компанії пропонують свій продукт на власних інтернет-сайтах, де подають інформацію про різні тури, країни, готелі, про свої послуги тощо, супроводжуючи тексти яскравими фото. Усе більше туристичних агентств створюють інтернет-сайти не однією, а декількома мовами.

Не виключенням є також і готелі, сайти яких, як правило, є багатомовними, адже вибір готелю для туриста є чи не найважливішим у майбутній подорожі. При виборі готелю турист вивчає, насамперед, текстову інформацію про готель, подану на сайті, зіставляє її з описами на сайтах інших готелів. Саме тому важливо, щоб інформація на сайтах готелю не просто була перекладена іншою мовою, а була адаптована для носіїв іншої культури.

Сучасне перекладознавство характеризується тим, що переклад розуміється як «мовне посередництво, за якого відбувається не лише транскодування тексту оригіналу, а і його перетворення з метою адаптації до культурних та регіональних особливостей реципієнта» [1].

Оскільки функція текстів, розміщених на сайтах готелів, полягає, насамперед, у тому, щоб зацікавити, привабити туристів, то вони, як правило, характеризуються інформативністю, емоційністю, переконливістю. Саме для надання цим текстам відповідної наочності та експресивності використовуються різні засоби виразності, як-от: стилістичні, граматичні, фонетичні. Важливим завданням перекладача є те, що в перекладі текстів на сайтах готелів потрібно зберегти емоційне забарвлення тексту оригіналу, бо саме від переконливості тексту залежатиме те, чи вирішить майбутній турист обрати саме цей готель.

Вивчення особливостей англо-українського перекладу текстів на інтернет-сайтах готелів дозволяє стверджувати, що при перекладі використовуються різні трансформації. Зокрема дослідження доводить, що серед лексичних трансформацій найчастіше використовується транскрипція. Серед лексико-семантичних трансформацій переважає модуляція. До найчастотніших граматичних трансформацій належать граматична заміна, опущення.

Переклад інтернет-сайтів готелів повинен здійснюватися з урахуванням лінгвокультурних особливостей адресата, його національності, менталітету. Відтворюючи текст іншою мовою, перекладач повинен прагнути максимально зберегти важливу інформацію, використовуючи відповідні способи перекладу.

З огляду на те, що багатомовні інтернет-сайти готелів в аспекті перекладу не були предметом спеціального дослідження, подальше вивчення цього питання видається перспективним.

УДК 81'25

Даниленко А.Б., слухач магістратури 164М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ОРИГІНАЛЬНОГО ТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Прагматичній адаптації тексту при перекладі приділено достатню увагу в монографіях та посібниках багатьох теоретиків перекладу, таких як Л.С. Бархударов, В.В. Виноградов, В.Н. Комісаров.

Переклад – це своєрідний тип міжмовної та міжкультурної комунікації, який наділений своїми соціокультурними, психологічними особливостями. Під час перекладу, ми враховуємо не лише денотативний та конотативний аспекти, але й прагматичний, який представляє собою відношення між мовним вираженням та учасниками комунікації. Прагматичний фактор є одним із найважливіших, тому що він визначає спосіб реалізації перекладу і обсяг інформації, яка передається в перекладі. Мова йде про протиставлення двох тенденцій: експлікацію та імплікацію інформації. Саме розуміння цих параметрів надає нам можливість зрозуміти значення ЛСВ, смисл тексту оригіналу, його підтекст, що і є саме прагматичною адаптацією.

Термін "прагматичне значення" використовується в сучасній лінгвістиці досить неоднозначно. Як зазначає Комісаров В.Н., "... з філософських концепцій сучасної семіотики мовознавство запозичило передусім ідею про три типи відносин, які властиві будь-якому знаку, в тому числі і знакам природніх мов: семантичних, які відображають зв'язок знаку з предметом, який він позначає, синтаксичних, які пов'язують даний знак з іншими знаками цієї ж системи, та прагматичних, які визначають зв'язок між знаком та особами, «які використовують їх в процесі мовлення». Питання із визначенням терміну "прагматична адаптація" ще в процесу свого розвитку, але є деякі джерела, які подають теоретичне обґрунтування проблеми співвіднесеності понять переклад і адаптація, серед яких праця О. А. Кальниченка і В. О. Подміногіна.

Під час роботи було виявлено, що поняття «прагматична адаптація» вивчається на основі редагування перекладу, власне перекладу і теорії комунікації. Застосування перекладацьких трансформації є невід'ємним елементом прагматичності тексту і саме вони розкривають причини змін в тексті перекладу. У своїй роботі переклад має на меті не лише перекласти, але й

опрацювати текст, тому існує думка, що тексти потрібно вважати продуктами мовного посередництва і, відповідно, адаптації.

В.Н. Комісаров виділяє чотири типи прагматичної адаптації, враховуючи такі прагматичні особливості як зміст, джерело інформації, відношення "знак – користувач", часову перспективу:

1. Орієнтація на реципієнта. Цей вид прагматичної адаптації використовується у більшості випадків для передачі мовних реалій, топонімів і власних імен, які, як правило, важно перекладати. Для такої адаптації використовують прийоми експлікації, вилучення, генералізації, конкретизації. Наприклад: in the Adventure – на кораблі "Адвенчер" (Дж. Свіфт "Гулівер в країні велетнів").

2. Орієнтація на правильність сприйняття вихідного тексту. Під час такої адаптації перекладач використовує зближення комунікативних ефектів вихідного тексту і тексту перекладу, замінюючи асоціації вихідного тексту більш звичними для реципієнта асоціаціями. Наприклад, "Seek trouble? Then you are on the right market!" – "Шукаєте неприємності? Тоді ви прямуєте правильною дорогою, друзі!"

3. Орієнтація на конкретного рецептора або ситуацію спілкування. Цей вид перекладацької трансформації використовується у більшості випадків для перекладу назв фільмів, рекламних текстів, книг, передач. У цьому випадку, перекладач робить спробу виразити не те, що написано, а те що мається на увазі. Наприклад, друга частина книги Дж. Свіфта "Guliver's Travels" має назву "A voyage to Brobdingnag" і перекладачка Т.Г. Габбе переклала цю назву як "Гулівер у країні велетнів", орієнтуючись на своїх читачів – дітей.

4. Рішення "екстра перекладацької надзадачі". Такий переклад має низький рівень прагматичної адаптації і включає в себе філологічний переклад, який має на меті максимально зберегти особливості вихідного тексту і створити інший прагматичний потенціал.

Під час перекладу, ми дотримуємось стратегій адаптації тексту, на що впливають лінгвокультурні розбіжності вихідного тексту та тексту перекладу. Прагматична адаптація тексту передбачає пріоритетність інформації типу тексту, що відповідає не так власне перекладу, як авторській редакції.

Робимо висновок, що прагматика тексту являє собою складну та багаторівневу структуру, яка представлена різними лексичними одиницями. Прагматичний і адаптивний потенціали наданої інформації враховують функціонування ЛСВ, що включають символи, реалії, лінгвоконцепти, та залежать від домінування прагматичної функції.

Прагматично-адаптивний переклад має на меті використання переважно мовних і культурних моделей реципієнта, а також відтворення в тексті перекладу прагматичного потенціалу тексту оригіналу, що призведе до адекватного сприйняття реципієнтом типу тексту та дискурсу в перекладі.

УДК 81'25

Дербуш А. В., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДЕМІНУТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Беручи за основу праці Т. Іваніної можна визначити декілька способів перекладу англійської демінутивної лексики українською мовою за допомогою: 1) суфіксів:-(ч)ик, -к: *cockerel* – півник, *dotterel* – дурник; -ньк: *kitchenette* – кухонька; -ятк: *piglet* – поросятко, *eaglet* – орлятко; 2) лексичних засобів: *невеличкий*, *маленький*, *крихітний*, *дорогий*, *милий*, проте суфікс додає більш емоційне забарвлення, ніж означення (будиночок і маленький будинок): *tiny room* – крихітна кімнатка, *small table* – невеличкий столик; 3) транслітерації: *Betsy* – Бетсі, *Tommy* – Томмі. На думку О.М. Медвідь цей прийом навряд чи можна вважати вдалим, тому що в українській мові такі слова не сприймаються як зменшувальні, вони просто є скороченням від власних імен; 4) перекладу кореневими словами. Іноді зменшувальність виражається неморфологічними чи синтаксичними засобами, чи шляхом транслітерації, а шляхом використання кореневого слова із зменшувальним значенням: *hop-o'my-thumb* – хлопчик-мізинчик.

Для перекладу демінутивів використовують 2 стратегії: форенізації та доместикації. Форенізація (наприклад, англ. *borsch*, укр. *борщ*), як правило, практично зберігає іноземну вимову і транслітерує оригінальну вимову, підкреслюючи унікальність запозиченого явища. Ця стратегія застосовується у перекладі власних назв, тим самим робиться акцент на мові оригіналу. Ряд перекладознавців вважають, що переклад іноді приводить до «зубожіння, збіднювання» тексту, що виражається у лексичних втратах, заміні виразів та засобів, порушенні ритму. Такі «втрати» компенсуються перекладом стилістично нейтральних лексем за допомогою демінутивів, що пояснюється особливістю української мови і піддає текст доместикації. Переважна більшість доместикацій, проте, сприймаються читачем далеко не завжди однаково. Причина одна: чужорідність подібних доместикацій для мови, якою написаний твір, а отже, і для перекладу, оскільки переклад відтворює чужомовний твір.

Згідно з дослідженням О. Ситенко, в англійській мові серед мовних одиниць з демінутивним значенням 74,65% складають іменники, а в українській мові відсоток таких іменників становить 47,5%. Таким чином, перед перекладачем постає непросте завдання з компенсації подібної прогалини.

Іменники-демінутиви, які мають абстрактне значення, слід перекладати описово. Додавання суфікса, що позначає демінутивність в українській мові, при перекладі може змінити значення, тому варто вдаватися до описової передачі слова-відповідника українською мовою, щоб передати об'єктивну зменшеність. Якщо зменшені форми іменників, які позначали предмети та явища, тісно пов'язані з побутом, виробничою діяльністю людини, але через

часте використання втратили властивий їм відтінок емоційного характеру, то такі слова можуть перекладатися українськими недемінативними лексемами. Все залежить від контексту та його інтерпретації перекладачем. Переклад власних імен з демінативною семантикою українською мовою здійснюється за допомогою правил транскрипції та транслітерації.

Прикметників-демінативів в англійській мові 21,45%, а в українській мові їх 31,8%. Англійські прикметники нерідко виражають градації зменшення без оцінно-емоційних конотацій, їх поява, як правило, зумовлюється контекстом. Такі семантичні нюанси потрібно враховувати, тому в одних випадках англійським прикметникам відповідають прикметники-демінативи української мови, в інших для відтворення семантики об'єктивної малості використані не демінативні еквіваленти. Залежно від контексту, прикметники потрібно перекладати українською або з демінативним суфіксом, якщо потрібно виразити емоційну оцінку, або описово – для вираження градації.

Отже, питання та проблематика перекладу демінативів з англійської мови українською досліджене досить поверхнево. Варто пам'ятати, що переклад демінативів не має єдиної класифікації способів їх перекладу з огляду на подвійні труднощі: відтворення конотативного навантаження та збереження образу.

УДК 811.111

Жарова А. Д., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ РЕАЛІЙ

Питання співвідношення культури в найширшому розумінні цього слова і інформації, що закладається, зберігається і повідомляється в словах як елементах мови, з давніх-давен привертала увагу не лише лінгвістів, але і фахівців інших наук. Особливості життя певного народу, його країни (такі, як природні умови, географічне положення, хід історичного розвитку, характер соціального устрою, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва) неодмінно знаходять відображення в мові цього народу. Тому можна стверджувати, що мова являє собою відображення культури будь-якої нації, вона несе в собі національно-культурний код того чи іншого народу. У ній зустрічаються слова, значення яких включає особливий зміст, що відображає зв'язок мови та культури, і який називається культурним компонентом семантики мовної одиниці. До такої лексики перш за все відноситься специфічно-національна лексика. Слід зазначити, що особливостям перекладу слів-реалій приділено

достатньо уваги як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Як зауважують С. Влахов і С. Флорін, про реалії, як про носіїв колориту, конкретні, зримі елементи національної своєрідності, заговорили ще на початку 50-х років минулого століття. У підручниках з теорії перекладу Л.С. Бархударова, В.Н. Комісарова, Л.К. Латишева, Т.Р. Левицької, А.М. Фитерман, та ін. також висвітлюються проблеми перекладу культурно-маркованих слів. Насьогодні вивчення іноземних мов передбачає поєднання саме вивчення іноземної мови з одночасним ознайомленням культури країни досліджуваної мови. Останнім часом широкого поширення набула така галузь мовознавства та лінгводидактики, як лінгвокраїнознавство. Головним завданням того, хто вивчає іноземну мову є залучення до іншої культури, іншої цивілізації, звертання уваги до національно-маркованої лексики а на те, що вона несе певні фонові країнознавчі знання, викликає у реципієнта певні асоціації.

Слова-реалії є дуже своєрідною і в той же час досить складною і неоднозначною категорією безеквівалентної лексики. Існує декілька визначень поняття реалії. Деякі з них даються вченими у світлі теорії перекладу, а інші розкривають поняття реалії як одиниці мови.

На нашу думку, якнайповніше визначення поняття *реалія* дають болгарські вчені С. Влахов і С. Флорін: Реалії – це слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і є чужими іншому, будучи носіями національного і/або історичного колориту, вони, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а й, отже, не піддаються перекладу загальними правилами, вимагаючи особливого підходу.

У сучасній лінгвістиці не вироблено єдиної класифікації реалій. Деякі дослідники не використовують термін *реалія*, віддаючи перевагу терміну *безеквівалентна лексика* або *фонова інформація*, інші виділяють реалії як окремий пласт безеквівалентної лексики і пропонують власну класифікацію.

Головний принцип усіх наявних класифікацій реалій – це тематичний принцип. З метою систематизації реалій необхідно ґрунтуватися на екстралінгвістичному чинникові – тематичних асоціаціях, оскільки основним критерієм їх виділення являється семантичний показник, що виявляється у зіставленні з лексико-семантичною системою іншої мови. Найудалішою, на нашу думку, є класифікація, запропонована Г.Д. Томахіним, яку ви можете побачити на слайді.

Реалії як категорія мовних одиниць являється великою складністю для перекладача.

Аналіз теоретичних джерел за темою дослідження показав, пропонуються різноманітні способи передачі значень реалій при перекладі, а саме: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, наближений переклад, трансформаційний переклад і гіпонімічний переклад. Ця класифікація

способів перекладу реалій є збіркою (Л.С. Бархударов, В.С.Виноградов, А.В.Федоров).

При транслітерації передається графічна форма слова МО засобами МП, а при транскрипції – його звукова форма. Цей спосіб бажано використовувати при перекладі лише у тих випадках, коли слова-реалії є справжніми інтернаціоналізмами (Наприклад: *dollar* - долар).

Калькування – передача іншомовних реалій за допомогою заміни її складених частин – морфем або слів їх прямими лексичними відповідниками в МП (Наприклад: *braindrain* – витік мізків)

Описовий (пояснювальний) переклад полягає у розкритті значення лексичної одиниці МО за допомогою розгорнутих словосполучень, які розкривають істотні ознаки позначуваного даною лексичною одиницею явища (Наприклад: *landslide* - перемога на виборах з великою перевагою голосів)

Наближений переклад полягає в пошуку найближчого за значенням відповідника у МП для лексичної одиниці МО, яка не має у МП еквівалентів. Такого роду приблизні еквіваленти лексичних одиниць називають семантичними аналогами. (Наприклад: *know-how* – секрети виробництва).

Трансформаційний переклад. У деяких випадках перекладач змушений використовувати перебудову синтаксичної структури речення, лексичні заміни з повною зміною значення початкового слова, тобто до того, що називається лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями. (Наприклад: *glimpse* – вживається у виразах *to have, to catch a glimpse of smth.*, що дає можливість застосувати при перекладі дієслово і тим самим використати синтаксичну перебудову речення).

Слід додати, що В.С. Виноградов і А.В. Федоров виділяють ще один спосіб – гіпонімічний. Для цього способу перекладу характерно встановлення відношення еквівалентності між словом оригіналу, що передає видове поняття-реалію, і словом у мові перекладу, що називає відповідне родове поняття. (Наприклад: *нопаль (вид кактуса)* – *кактус, кебраго (вид дерева)* – *дерево*).

Отже, на підставі аналізу теоретичних джерел можна стверджувати, що наявність безеквівалентних лексичних одиниць не означає, що їх значення не може бути передане при перекладі або вони перекладаються з меншою точністю, ніж одиниці, що мають прямі відповідники. Річ у тому, що реалії кожного разу ставлять перекладача перед проблемою вибору того або іншого способу передачі їх значення. Вибір способу перекладу залежить від декількох передумов:

1. Від характеру тексту.
2. Від значущості реалії в контексті.
3. Від характеру самої реалії, її місця в лексичних системах МО і МП.
4. Від самих мов – їхніх словотворчих можливостей, літературної і мовної традиції.

5. Від читачів перекладу (у порівнянні з читачами оригіналу).

Тому специфічно-національна лексика вимагає творчого підходу і глибоких лінгвокраїнознавчих знань перекладача при передачі її значень іншими мовами.

УДК 81'255.4

Казакова Д.О., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІРОНІЇ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Робота присвячена дослідженню особливостей перекладу мовних засобів вираження іронії в англomовному художньому тексті. Вивчення зазначеного питання все ще не отримало належного висвітлення та всебічного аналізу серед лінгвістів та перекладачів, саме тому такі одиниці потребують детальної систематизації, структурованості теоретичного матеріалу та виявлення специфіки їх перекладу. Саме це і є метою нашого дослідження. Об'єктом дослідження виступає явище іронії та способи її перекладу в українській мові.

Переклад іронії є однією із суперечливих проблем, що привертає увагу вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Численні дослідження таких науковців як Л.О. Гончаренко, О.М. Калита, О.Г. Підгрушна та ін. доводять, що в багатьох мовах іронія, окрім функції позначення насмішки, часто служить для вираження емоцій мовця. Однак англійська мова, на відміну від української, має більше обмежень в утворенні та функціонуванні іронії у художньому тексті.

Іронія (грец. *eironēia* – прикидання) – різновид комічного, який розкриває суперечливу природу явищ через гостре, побудоване на контрасті очевидного і прихованого, висміювання, коли за вербально вираженою позитивною оцінкою приховується заперечення і насмішка.

Основна функція іронії полягає не тільки у тому, щоб виразити почуття насмішки, незадоволення або жалю, а у тому, щоб надати тексту комічного ефекту і цим самим викликати у читача сміх. Зміст досліджуваного поняття іронії фіксує перехід від видимого до потаємного значення лексичної одиниці. Саме через це подвійне значення у перекладачів можуть виникнути труднощі під час її відтворення.

Визначною особливістю іронії є наявність підтексту, який ніби просвічує речення художнього твору, надаючи їм подвійного значення. Дослідження засвідчило, що іронічний ефект в обох досліджуваних мовах досягається різними засобами: використанням стилістичних прийомів (епітетів, порівнянь,

антитез, метафор, метонімії, зевгми, гіперболи та ін.), стилістично відмінних одиниць, евфемізмів, каламбурів, заснованих на полісемії та омонімії шляхом додавання нового несподіваного компонента або заміни одного або більше компонентів на синонімічні, антонімічні та ін.

При перекладі іронії, яка створюється перерахованими вище засобами, використовуються такі перекладацькі трансформації: антонімічні, метонімічні та інші заміни, спричинені необхідністю перетворення образної основи комічного; конкретизація, диференціація і генералізація значень для зміни лексичної невідповідності, смисловий розвиток або компенсація змістовних і стилістичних втрат. Усі ці трансформації допомагають передати думки та намір автора, зберігаючи іронічний ефект.

Слід зазначити, що іронія може виражатися на різних рівнях тексту: лексичному, граматичному, синтаксичному. Як правило, кожен з цих рівнів аналізується окремо, однак, реальність художнього тексту говорить про єдність усіх мовних рівнів. Отже, не можна обмежуватися лише лексичною формою, вживанням слова чи словосполучення для створення іронічного ефекту.

Так як, іронія може реалізовуватись і на синтаксичному рівні, в межах якого іронічний зміст не обмежується окремими словами чи тропами, а поширюється на все речення, зміст речення у перекладі повинен мати таке ж саме значення, як і оригінальне. Вставні конструкції, що реалізують ситуативну іронію, забезпечують контрастне зіставлення висловлювання зі вставним реченням, змінює його семантику, надає висловлюванню суб'єктивно-оцінної модальності.

Перспективою дослідження є специфіка відтворення авторської іронії у творах О.Генрі українською мовою.

УДК 811.111

Карпова О. Є., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-БЛОГІВ

На сьогоднішній день мережа інтернет стала невід'ємною частиною життя кожної людини. Інтернет постає для нас не тільки найповнішим і найоперативнішим джерелом інформації про світ, але і важливим засобом комунікації, що надає користувачам можливості для того, щоб «говорити» і «бути почутими». З огляду на загальну поширеність цього явища, можна сказати, що дослідження різних видів комунікації та комунікативного простору у мережі інтернет стає гостро актуальним.

Перед дослідниками, які спеціалізуються в мовних жанрах – відносно сталих тематичних, композиційних і стилістичних типах висловлювань або текстів, постає задача визначення блогів як жанру і опису їх особливостей, і для вирішення цієї задачі слід визначити поняття «дискурс» і «комп'ютерний дискурс».

Термін «дискурс» в останні роки активно фігурує в рамках різних сфер діяльності людини. Нарівні з відсутністю загальноприйнятого визначення цього явища, цей факт вказує на те, що дискурс – багатогранне явище, внаслідок чого воно є предметом міждисциплінарного вивчення.

Як і у випадку з поняттям дискурсу, загальноприйнятого розуміння терміну комп'ютерний дискурс не існує, проте трапляється нагода виділити більш розповсюджене розуміння цього поняття. Ґрунтуючись на ступені інтерактивності комунікації, виділяють такі його жанри, як: чат, блог, електронна пошта та інші.

Виникнення блогів історично пов'язується з наданням авторів різних інтернет-ресурсів нової форми отримання зворотного зв'язку від користувачів. Однак незабаром такий вид діяльності в інтернет-середовищі отримав самостійне значення.

Інтернет-блогери часто використовують в своїй мові різні мовні та графічні засоби, що робить їх мову емоційною і зрозумілою для всіх.

Велику важливість при перекладі блогів представляють «фонові знання» про особливості мови блогерів. Таким чином, усі перекладацькі рішення являють собою складний процес, заснований на розумінні стилю автора, особливостей тексту оригіналу, а також наявності у перекладача необхідних фонових знань.

УДК 811.111

Кутакова К.В., студентка 156 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЛОГОСФЕРИ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КОМП'ЮТЕРНОМУ ДИСКУРСІ

Розвиток комп'ютерних технологій та вседоступність до Інтернет-мережі перемістив традиційні ЗМІ в Інтернет-простір. Останнім часом межа між мережевими та традиційними ЗМІ значно зменшилася. Перехід традиційних ЗМІ в Інтернет-простір довів, що Інтернет є унікальним середовищем, що забезпечує аудиторію оперативною доставкою актуальної інформації, а також підтримує прямий та зворотній зв'язок із кожним представником аудиторії.

Сучасні онлайн журнали поєднують в собі аспекти масового періодичного видання та включення до глобальної інформаційної мережі.

У наш час із розвитком новітніх технологій сформувалося нове середовище міжособистісної комунікації, що визначає сучасний тип дискурсу — комп'ютерний дискурс.

Під комп'ютерним дискурсом слід розуміти комунікацію, опосередковану електронними засобами комунікації. Головною ознакою комп'ютерного спілкування є спілкування комунікантів у віртуальному просторі. Спілкування за допомогою комп'ютера може відбуватися у локальній, національній чи глобальній мережі Інтернет.

Серед різноманіття форматів, що побутують у Всесвітній мережі, особливої уваги заслуговують блоги, які мають демократичний формат, який надає своєму авторові найкращі можливості вільного висловлювання. Започаткувати мережевий журнал може будь-який користувач, не вкладаючи жодних коштів і навіть, за бажанням, не повідомляючи власного імені, тобто анонімно. І лише від ініціативи блогера та його талантів залежатиме, чи приверне він увагу широкої аудиторії, чи вплине на неї. Ці повідомлення якнайкраще конденсують самоусвідомлення наших сучасників, адже відвертість і щирість цінуються у просторі Інтернету найбільше. Блоги викликають дослідницький інтерес саме тому, що мають подвійну природу: є водночас продуктом дискурсу та комунікативним інструментом. Дискурсивний характер блогосфери обумовлений тим фактом, що мережеві журнали створюються з метою оприлюднення чогось. Ці безпосередні повідомлення передають не лише хвилинні настрої їхніх авторів, але й досвід соціалізації, способи орієнтування у світі, ідентифікаційні пріоритети. Тому, беручи до розгляду тексти блогосфери, варто приділяти увагу не лише їм, але й контексту їх виникнення (ідеться про аналіз місця тексту в певних дискурсивних практиках).

Особливості мови у блогах зумовлені його жанровою специфікою: технічний аспект, асинхронна діалогічність, інтертекстуальність, візуальність, публічність та автентичність. Більшість блог-платформ надають користувачам повну свободу висловлювання, певного регламентування зазнають блоги медійних ресурсів та організацій, зокрема у жанрі посту, жанр коментарів залишається неформалізованим у будь-яких блогах. Саме тому тексти блогів демонструють природність та наближеність до розмовної сучасної мови, а також персоніфікований стиль.

Багато дослідників схильні називати мову блогів усно-писемною, що особливо проявляється у текстах коментарів, оскільки тексти постів здебільшого нагадують літературно-публіцистичні жанри і відповідають нормам літературної мови. Тексти блогів є авторськими творами, які містять

суб'єктивне бачення та насичені експресивними засобами, вибір яких на усіх рівнях мови залежить від жанру блогу та сфери функціонування.

На лексичному рівні мова блогів нетабуїрована і вирізняється оцінною та розмовною лексикою, фразеологізмами, мовними кліше, стійкими сполуками, вживанням термінів залежно від тематичного спрямування блогу, містить скорочення та відхилення від мовних норм. Розмовна лексика, сленг, жаргонізми, просторіччя, вульгаризми, вигуки, слова з емоційно-експресивною конотацією, стилістичні засоби (метафора, метонімія, порівняння, евфемізм) слугують маркерами емоційності текстів блогів. Характерною особливістю блогів є вживання неологізмів та слів іншомовного походження, особливо в україномовній т блогосфері присутні англіцизми та неологізми, утворені від англійських лексем (*забанити, постити, зафрендити*). Прикладом таких продуктивних лексем може слугувати *blog* (*блогінг, блогування, блогер*), *web* (*вебінар, веб-сайт, вебтренд*).

Таким чином, можна стверджувати, що блог – це ресурс, сайт чи сторінка у Мережі, що діє як приватний комунікативний простір, відкритий для постійного оновлення та обговорення, де кожен може висловитись з будь-якого приводу, здійснюючи таким чином самопрезентацію, привертаючи увагу до певних проблем, поширюючи інформацію чи спонукаючи до певної діяльності широке коло віртуальних співрозмовників.

УДК 811.111

Лободюк М. І., студент 156 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

АНГЛІЙСЬКА НАРОДНА ЗАГАДКА У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Загадки – це короткі твори, в основі яких лежить дотепне метафоричне запитання, що передбачає відповідь на нього. Щоб знайти відповідь – відгадку, потрібно вміти зіставляти життєві явища на основі їх спорідненості чи подібності за певними ознаками, рисами, характеристиками.

Специфіка загадок полягає в тому, що в них у завуальованій алегоричній формі зашифровано якийсь предмет чи явище і необхідно відшукати його первісне значення. Тому деякі учені, аналізуючи художню форму загадок, стверджують, що кожна загадка композиційно-одночленний паралелізм, другим членом якого є відгадка.

Загадка – жанр народної творчості, який залишається одним з чи не менш вивчених. Звернення до вивчення англійських народних загадок дозволяє розглянути взаємодію мовної системи та етносу в динаміці, з нової позиції

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

осмислити мовленнєвий феномен народної культури та його вплив на сучасну творчість, на розвиток творчого мислення у молоді, що й визначає актуальність теми дослідження.

Мета роботи – виявити специфіку різноманітних аспектів мовної картини світу, відображення їх у загадках та на їх основі визначити тенденції розвитку жанру.

Англійські народні загадки, які є об'єктом вивчення в даній роботі, неодноразово привертали увагу до себе фольклористів та літературознавців. Разом із тим розробка лінгвістичних проблем, пов'язаних з вивченням загадки, знаходиться на стадії становлення.

Критичний аналіз поставленої проблеми та розгляд літератури за темою дослідження дають підстави для таких висновків.

Загадка – жанр народної творчості, який залишається одним з чи не менш вивчених. Звернення до вивчення англійських народних загадок дозволяє розглянути взаємодію мовної системи та етносу в динаміці, з нової позиції осмислити мовленнєвий феномен народної культури та його вплив на сучасну творчість, на розвиток творчого мислення у молоді.

На нашу думку, якнайповніше визначення поняття *загадка* дає Баранова Н.Є: *Загадка* – умовний діалог, у якому один із учасників повинен відгадати й назвати слово або речення, загадане іншим учасником, але назване ним не прямо, а у вигляді натяку або іносказання.

Виділяються такі логічні типи загадок:

- загадки, в основу яких покладено неповний прямий опис загаданого предмета;
- опис загаданого предмета дається через його порівняння (пряме або негативне) з іншими предметами;
- метафоричні (засновані на заміні загаданого предмета іншим);
- загадки, у яких загаданий і «загадковий» предмети мають загальну властивість, причому в загаданому предметі воно виражено більш інтенсивно;
- графічні (загадується не слово, а буква);
- омонімічні (засновані на грі значень омонімів);
- каламбурні, або звукові (побудовані на зміні словесних рамок);
- загадки-жарти (розраховані на інерцію сприйняття співрозмовника);
- кумулятивні (побудовані за принципом кумулятивних казок);
- загадки-завдання (арифметичні, рахункові).

Класифікації загадок у переважній більшості побудовані на основі тематичного принципу. Найудалішою, на нашу думку, є класифікація загадок, запропонована Березовським І.П., який виділяє такі тематичні групи:

- *природа* (небо, земля, явища природи, рослинний та тваринний світ);
- *людина* (фізична природа людини: будова тіла, життя і смерть);

- *матеріальне життя людини* (їжа, одяг, взуття, речі домашнього вжитку);
- *трудова діяльність людини* (освіта, музика, звичаї та обряди);
- *абстрактні, загальні, умовні та зібрані поняття* (головоломки, шаради та різноманітні запитання).

В англійській та українській мовах також присутня класифікація загадок за структурним принципом: загадки-питання, загадки-описи, загадки-задачі, загадки-парадокси.

Поетика жанру англійських народних загадок в основному характеризується загально-фольклорними рисами. Найчастіше вони побудовані на основі метафори, метонімії та розгорнутого паралелізму. У мові загадок вживаються епітети, порівняння, гіперболи та тавтологічні вислови. Ритміка загадок нерідко підкреслюється алітерацією та асонансом.

Незалежно від того, загадки якого народу ми розглядаємо, можна з упевненістю сказати, що цей жанр фольклору, поза сумнівом, є частиною світової спадщини. Поетична природа загадки відображає реальний предметний світ не заради власне саме нього, а заради естетичних цілей. На відміну від прислів'їв, приказок та інших малих жанрів.

УДК 811.111

Любівая А. В., студентка 156 групи навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

МЕМИ У СУЧАСНОМУ ЛІНГВІСТИЧНОМУ СВІТІ

У роботі висвітленні ключові положення щодо феномену сучасного мережевого світу, а саме «меми».

Однією з характерних особливостей нашого часу є безпрецедентний розвиток засобів масової комунікації. Сьогодні соціальні мережі, форуми та месенджери відіграють в житті сучасної людини величезну роль. В останні роки соціальні мережі набули великої популярності як на території України, так і в усьому світі. З кожним днем все більше і більше користувачів мережі Інтернет реєструються і починають свою активну діяльність у все нових соціальних мережах. Є багато таких майданчиків, наприклад як Instagram, Telegram, Twitter та Facebook.

Актуальність роботи зумовлено тим, що соціальні мережі міцно закоренилися в життя людини з цілою низкою, властивих лише їм, комунікативних феноменів. Не виключенням є і популярні, але малодосліджені з боку лінгвістики – мему. Творці, а потім і самі інтернет користувачі, поширюють їх мережею, викликаючи серед користувачів цілий емоційний

спектр – сміх, посмішки, бажання поділитися та поширювати їх серед своїх друзів.

Що ж таке меми в соціальних мережах? Меми особливо швидко поширюються в інтернет-просторі. Вони можуть змінюватися, схрещуватися, досягаючи популярності. Наприклад, користувач соціальної мережі бачить картинку із забавним написом, відправляє її іншому. Той може поміняти на свій розсуд фон, напис на ній заради розваги, і постить її іншим юзерам вже в новому вигляді.

Відповідаючи на питання, що таке меми в будь-якій соціальній мережі, можна сказати, що це контент розважального характеру, джерело насмішок, масових обговорень серед користувачів. Зображення на картинках підноситься в кумедному образі, зрозумілому широкій аудиторії. Через деякий час мем стає на піку популярності, але незабаром може втратити актуальність, починаючи дратувати і набридати читачів.

Вперше термін «мем» був запропонований англійським етологом, біологом та вченим – Девідом Доукінсом, який 18 лютого 2014 року під час свого виступу порівняв поняття з «одиницею культурної спадковості та геном, який служить для передачі інформації». Вчений ввів термін «мем» у своєму дослідженні «Selfish Gene» у 1976 році.

На сьогоднішній день все більше і більше науковців присвячують свої роботи дослідження цього феномена, намагаючись їх класифікувати та систематизувати залежно від сфери вживання та способів реалізації. Через те, що у кожного мема є своя мета, то і шляхи їх відтворення різняться – до їх списку включають: GIFки, смайлики, мотивуючі та демотивуючі зображення, відео-фрагменти та інше.

Соціальні мережі міцно увійшли в життя людини. По них моментально розходяться інформація, різні жарти, забавні відеоролики, анекдоти. Невиключення тому є і меми. Термін цей дуже молодий. Хоча, звичайно ж, те, що він позначає, існувало і раніше, але без такої яскравої назви.

УДК 811.111

Мамедова Л., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У МЕРЕЖЕВОМУ СПІЛКУВАННІ

У роботі окреслені особливості реалізації молодіжного сленгу у процесі взаємодії інтернет користувачів у соціальних мережах, звертаючи увагу на специфіку використання окремих одиниць, які виступають у мовленні для

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

відтворення цього феномену. До таких одиниць ми відносимо: аббревіатури, акроніми, скорочення, жаргонізми та меми.

Робота підкреслює особливості молодіжного сленгу у процесі комунікації у мережі інтернет та її можливості асимілюватися та трансформуватися згідно з потребами та правилами української та англійської мов. Робота розглядає ключові аспекти специфіки реалізації молодіжного сленгу у мережевому спілкуванні в аспекті перекладу у процесі розвитку мови через спілкування англійськомовних інтернет користувачів з країн усього світу. У цьому випадку і творцями, і перекладачами скорочень виступають користувачі інтернету.

Актуальність роботи зумовлена невичерпним лінгвістичним рівнем дослідження нових засобів вербалізації молодіжного сленгу, який, ставши основним засобом мережевого спілкування, знаходиться у постійному та неконтрольованому розвитку.

Мережеве спілкування – це необ’ємне джерело соціальних мереж та інтернет-чатів – Facebook, MySpace, Instagram, Twitter, WhatsApp та багато інших – усі вони виступають територією мережевого лінгвістичного розвитку та впливають на появу нових лексичних та візуальних одиниць, які спрямованні, здебільшого, на вираження емоцій з мінімальним використанням мовних ресурсів. Усі вони створені для полегшення комунікації – цілий вислів можна замінити однією аббревіатурою, а речення – мемом. Емоційність стала візуальною, а не лексичною; ця емоційність, здебільшого, досягається використанням молодіжного сленгу. Головною ознакою молодіжного сленгу є його опозиція до лексики літературної мови. Друга ознака – це групове маркування слів: сленгові одиниця у свідомості носія мови несе на собі відбиток певної субкультури та співвідноситься з певною соціальною групою. Отже, можна зазначити, що молодіжний сленг – це сукупність постійно трансформованих мовних засобів високої експресивної сили, що використовується в спілкуванні між молодими людьми, які перебувають у дружніх, фамільярних відносинах, і виступають засобом внутрішньо групового спілкування.

Першими до широкого світу молодіжного сленгу увійшли аббревіатури та акроніми. Слід чітко диференціювати кожне з цих понять, бо не кожна аббревіатура – це акронім, у той час, як кожний акронім – це аббревіатура. Ключовою відмінністю виступає звуковий аспект, акроніми, наприклад *CU (See You)*, *LOL (Laugh Out Loud)*, *OMG (Oh, My God)* та інші, озвучуються по літері або окремими словами, таким чином ми маємо – «*See You*» кожна літера озвучується окремим словом.

Скорочення ж, на відміну від аббревіатур та акронімів, вживаються для реалізації окремих слів, а не словосполучень, відтворюються вони за допомогою або виокремлення приголосних – *lvl. (level)*, *pls. (please)* та інші, або виокремлення перших літер слова – *pres. (president)*, *abb. (abbreviation)*. Інший

різновид скорочень – це вирази латинського походження: *etc.* (*et cet̄era*), *i.e.* (*id est*), *e.g.* (*exemplī gr̄atiā*). Не слід оминати увагою і такі скорочення, які на письмі позначаються за допомогою символів чи цифр – *and* “&” (*Company Janes & Jill; I & my mom have visited...*, etc.) , *to/too/two* “2” (*2morrow, 2day*, etc.), *for/four* “4” (*4ever, 4give*, etc.) та багато інших.

Інколи сучасні мережеві повідомлення, при використанні абревіатур та скорочень – перетворюються на зашифровані посилання, єдиною метою яких

є сбереження мовних ресурсів [мал. 1].

мал. 1 «Мережеве повідомлення»

Однією з останніх одиниць, які прорізали простір Інтернету – стали меми, це явище включає в себе найширшу ланку комунікативних засобів: малюнки, мотиватори, демотиватори, смайлики, GIF, фото та деякі відео-фрагменти, і їх різновиди та кількість ростуть з неймовірною швидкістю. Мемі – культурний, лінгвістичний феномен сучасності, який повністю залежить від емоційних та освітніх можливостей автора та користувачів, і виступає мовною одиницею у сучасній мережевій комунікації.

Мова усюди. З кожним днем вона збільшує свій ареал існування та шляхи імплементації. Найбільший живий розвиток мови відбувається на безмежних просторах інтернету. Іntenції користувачів різняться і це призводить до віртуального розподілу одиниць на позитивні, негативні та нейтральні. Але мета у всіх одиниць мережевого сленгу у кіберпросторі однакова – виразити свою думку, витрачаючи мінімум часу та мовних ресурсів, залишаючи при цьому зміст та емоційне навантаження незмінним.

УДК 81'253

Мелешко Н. Б., студентка 14 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ

Синхронний переклад став символом респектабельності та відповідальності, і міцно увійшов у ділову сферу. Професія перекладача стала дуже популярною, і в багатьох країнах світу готують професійних перекладачів у спеціально створених навчальних закладах.

Актуальність даного дослідження обумовлена тим, що перекладацька діяльність в сучасному світі набуває дедалі більших масштабів і все більшу соціальну значимість. Професія перекладача стала масовою, і в багатьох країнах створені спеціальні навчальні заклади, які готують професійних перекладачів. В тій чи іншій формі перекладами займаються і представники багатьох інших професій. Питаннями перекладу цікавляться широкі кола громадськості.

Мета дослідження – описати основи, способи та особливості синхронного перекладу та умови для роботи синхронним перекладачем.

Такий вид перекладу як синхронний інколи називають вищим пілотажем перекладацької професії. Це переклад при котрому перекладач, слухаючи промову оратора, практично одночасно (з невеликим відставанням в 2-3 секунди) говорить переклад. Нелюбин Л.Л. дав такі визначення синхронному перекладу:

1. Усний переклад, що здійснюється одночасно з слуховим сприйняттям вихідного тексту.
2. Одна з основних форм професійного перекладу. Усний переклад повідомлення з одної мови на іншу, що здійснюється перекладачем паралельно тексту, що перекладається.
3. Переклад, що виконується одночасно з вимовлянням тексту оригіналу в кабіні з використанням спеціальних технічних засобів або поза кабінною за допомогою нашіптування.

Для успіху синхронного перекладу потрібно заздалегідь, як тільки можна більш глибоко вивчити те, про що піде мова, необхідність імпровізації в цьому випадку повинна бути зведена до мінімуму, оскільки синхронний переклад не передбачає ані наявності часу у перекладача на обмірковування фраз, ані можливості на уточнення почутого. Це і відрізняє синхронний переклад від послідовного перекладу.

Необхідно відзначити наявність визначених якостей для становлення професійного синхроніста:

1. Талант (визначений набір вроджених психофізичних характеристик).
2. Швидкість мови.
3. Швидка реакція.
4. Зосередженість, здатність відключатися від перешкод.
5. Психічна і фізична витривалість.

Як відомо, при синхронному перекладі іноді відбувається втрата інформації, у порівнянні з рівнем еквівалентності, встановленим при письмовому перекладі. Вивчення характеру еквівалентності є важливим розділом теорії синхронного перекладу. Відхилення зводяться до пропусків, додавання або заміни неправдивої інформації, яка міститься в оригіналі. Кожен вид відхилення включає більш дрібні категорії, що розрізняються за ступенем важливості непереданої або доданої інформації. Зокрема, пропуски включають в себе:

1. Пропуск незначного окремого слова, в основному епітета.
2. Пропуск більш важливих і великих одиниць, пов'язаний із незрозумінням перекладачем частини тексту.
3. Пропуск частини тексту у зв'язку з перебудовою структури тексту при перекладі.
4. Пропуск важливої частини тексту у зв'язку з відставанням перекладу від промови оратора.

На відміну від послідовного перекладу, де перекладач може виправляти свої помилки та обмовки, перекладач-синхроніст не має часу для виправлень і переробки своїх висловлювань. Головним методом синхронного перекладу виступає трансформаційний: у зв'язку з часовими обмеженнями перекладач відтворює короткі фрагменти вихідного тексту, трансформуючи їх згідно з граматику мови перекладу.

Перекладати синхронно без спеціального обладнання неможливо (і це небажано – будеш заглушати того, кого перекладаєш). Потрібні спеціальні навушники, в ідеалі потрібно кабіна (або, як кажуть синхроністи, будка) і більше всього потрібні особливі навички та способи перекладу. Перекладач говорить в свій мікрофон, і у слухачів, котрі чують в навушниках його переклад, повинно виникати враження, наче виступаючий розмовляє на їхній мові. У хорошого синхроніста співпадають з виступаючим навіть ораторські паузи, а жести, якими виступаючий підкреслює свої слова, точно супроводжують переклад (деякі синхроністи жестикулюють в кабіні, повторюючи жести доповідача).

Спеціалісти звертають увагу на наступні фактори, що визначають складність синхронного перекладу:

1. Психофізіологічний дискомфорт, викликаний необхідністю слухати та говорити одночасно. Тяжко говорити навіть тоді, коли синхроніста перебивають або коли декілька людей говорять одночасно.

2. Психічна напруга, пов'язана з необоротністю сказаного доповідачем в мікрофон. Доповідача не зупиниш і не попросиш повторити.

3. Психічна напруга, пов'язана з необоротністю перекладу та великою аудиторією слухачів. Не попросиш вибачення та не виправиш.

Слід виділити переваги синхронного перекладу:

1. Зручність для учасників.

2. Час проведення заходу зменшується вдвічі порівняно з використанням послідовного перекладу, підвищується обсяг і якість інформаційного потоку.

3. Мовлення оратора звучить без пауз. Це дозволяє ораторові утримувати увагу аудиторії.

4. Можливість здійснювати переклад одночасно декількома мовами.

Але є деякі складнощі, що існують в професії синхронного перекладача. По-перше, робота перекладача в режимі синхронності вимагає постійної мобілізації уваги і безперервного говоріння. А це призводить до того, що через 20-30 хвилин перекладу у синхроніста з'являється втома артикулярного апарату, знижується самоконтроль і в тексті перекладу виникають серйозні помилки. Саме з цієї причини режим роботи синхронних перекладачів припускає, як мінімум сорокахвилинний відпочинок після двадцяти хвилин роботи, а отже, і створення груп або команд у складі 3-4 чоловік для кожної кабінки.

Отже, у роботі подано загальну характеристику синхронного перекладу, його основи, способи та особливості. Тож можна зробити висновок, що синхронний переклад – це переклад в екстремальних умовах і навіть при використанні різноманітних стратегій перекладач не застрахований від помилок. Роль синхроніста непомітна, але відповідальність дуже висока.

З використанням технологій синхронного перекладу можуть бути організовані такі заходи, як, наприклад, конференції, семінари, форуми, презентації.

Особливим явищем є виділення специфіки роботи синхроністом. Для успішного синхронного перекладу потрібно мати хорошу «базу знань», дослідження цієї тематики вважаємо перспективним.

УДК 811.111

Мицканюк К. І., студентка 156 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ СУДОВИХ ПРОМОВ

Юридичний дискурс відіграє важливу роль у житті сучасного суспільства. Судова промова, як особливий вид юридичного дискурсу, являє собою один із жанрових різновидів мовленнєвої діяльності, своєрідний за природою, за місцем серед інших видів мовлення, а також за якісними характеристиками. Культура судової промови державного обвинувача й адвоката – актуальна проблема суспільства.

Судова промова – це промова, звернена до суду та інших учасників судочинства і присутніх при розгляді кримінальної, цивільної, адміністративної справи, в якій містяться висновки тієї чи іншої справи. Цей вид промов є цілеспрямованим виступом, що має вплинути на адресата і привертати увагу слухачів до предмета мовлення.

Результати досліджень судової промови у лінгвістичному та риторичному аспектах дали змогу визначити специфіку публічного мовлення. А саме, спираючись на роботи дослідників, можна зробити висновки, що судову промову не можна уявити без науки – риторики, адже це фундамент, без якого немає руху. Тож судова промова має будуватися за законами риторики, враховуючи особливості переконання. Оскільки в риторичній значну роль відіграє вміння впливати на співрозмовника, тобто вміння збудити в нього заплановані емоції й почуття і управляти ними з метою спонукання до дії, тому до важливих якостей мовлення відносять виразність, що є невід’ємною частиною успіху.

Оратор, який виступає із промовою у суді повинен не лише сприяти формуванню внутрішнього переконання судді, а й також допомогти встановити істину у справі.

До завдань судової промови належать: 1) забезпечити повне, всебічне, об’єктивне дослідження обставин справи; 2) сприяти ухваленню законного обґрунтованого і справедливого вироку; 3) аргументовано вплинути на думку присутніх.

Серед особливостей англomовної судової промови слід виділити такі: 1) сувора процесуальна регламентованість; 2) полемічність; 3) спрямованість; 4) попередня обумовленість змісту; 5) аргументованість і переконливість; 6) оцінювальний характер промови; 7) морально-правова спрямованість.

Таким чином, визначення мовних особливостей англomовних судових промов судової промови лишається евристичним завданням кожного дослідника, який інтерпретує поняття залежно від мети своєї роботи і позицій, які він теоретично обґрунтовує. Перспективою дослідження є більш детальне

дослідження граматичних, лексичних та стилістичних особливостей англомовних судових промов.

УДК 811.111

Онопко А. А., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНОЇ АБРЕВІАЦІЇ

Протягом останніх років можна помітити чималі зміни, що відбуваються в англомовних країнах на рівні суспільства, нації, а також мови. Разом з формуванням у суспільстві нових політичних, економічних, культурних і наукових відносин та утворенням різного виду нових інституцій і організацій, з'являється нагальна потреба постійного поповнення лексичного фонду англійської мови.

Оскільки мова функціонує як знакова система, більшість лексичних новоутворень можуть виявитися громіздкими та незручними у використанні. Саме аббревіація дає можливість новим лексичним новоутворенням мати більш коротку та компактную форму, зберігаючи значення вихідної одиниці.

Абревіація як окреме явище цікавила багатьох учених (це Є.Н. Галкіна, Л.В. Щерба, Бодуен де Куртене та ін.). У працях лінгвістів аббревіація досліджується на матеріалі як однієї, так і кількох мов. Об'єктами лінгвістичних розвідок стають окремі питання аббревіації: прагматичний аспект, структурно-функціональні особливості, стильова та жанрова специфіка. Вивчаються різні види аббревіатур.

У лінгвістиці існує декілька класифікацій скорочених лексичних одиниць, в основі яких лежать різні принципи, що частково зумовлено великою кількістю різновидів скорочень.

Звернемося до класифікації В.Н. Комісарова. Згідно з цією класифікацією, скорочення поділяються на графічні та лексичні. Основна відмінність між графічною та лексичною аббревіацією полягає в тому, що графічна аббревіація – це скорочення слова в писемному мовленні, а лексична аббревіація – це скорочення слова у сфері усного спілкування. До лексичних скорочень належать усікання частини слова, складноскорочені слова і аббревіатури, які в свою чергу розділяються на звуко-літерні аббревіатури і акроніми.

Абревіація – це спосіб створення номінацій для тих понять і реалій, які були спочатку позначені описово, за допомогою атрибутивних словосполучень. Внаслідок аббревіації виникають аббревіатури – складноскорочені (похідні) слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу

назви чи поняття. Утворюються абрєвіатури складанням скорочених основ і бувають здебільшого еквівалентними словосполученням, які їх мотивують.

Отже, за класифікацією В.Н. Комісарова абрєвіатури бувають звуко-літерні та акроніми. Звуко-літерні абрєвіатури є лексичними одиницями, які реалізуються в усному мовленні алфавітним найменуванням літер, які вимовляються окремо. Акроніми – абрєвіатури, що складаються з початкових літер або звуків слів твірного словосполучення і вимовляється як окремі слова.

Наведемо іншу класифікацію англomовних абрєвіатур. В.В. Борисов саме абрєвіатури поділяє на лексичні та графічні.

До лексичних відносять ініціальні абрєвіатури, що складаються з початкових букв повних слів або з початкових букв компонентів складного слова, або з початкових букв компонентів словосполучення: *AP – airplane*.

Також до лексичних скорочень належать складені абрєвіатури, що поділяються на такі підтипи:

- апокопа – складене скорочення, в якому зберігається початкова частина слова, а кінцева усикається: *Info – Information, mike – microphone*;
- афerezіс – складене скорочення, в якому зберігається кінцева частина, а усикається початкова: *plot – complot*;
- синкопа – складене скорочення, в якому усикається серединна частина вихідного слова, а його початок і кінець зберігаються, або так зване крайове усичення: *e'en [i: n] – even*.

Друга група – графічні абрєвіатури – за класифікацією В.В. Борисова має такі підгрупи:

1. Власне графічні абрєвіатури початкових компонентів складних слів і словосполучень: *w.o. – without*.

2. Графічні усикання, для яких у мові використовується повна форма: *appl – applied*.

3. Ізольовані утворення складаються з двох або трьох елементів, з яких останній або два останніх елементи не є складовою частиною повної форми, а лише повторюють попередню графему: *pp. – pages*.

Існує інша думка щодо класифікації англomовних абрєвіатур. Н.М. Глушук прийняла класифікацію, за якою виділяє п'ять типів абрєвіатур:

1) акроніми – це ініціальні лексичні абрєвіатури, що вимовляються як слова нового типу, фонетична структура котрих відповідає фонетичній структурі одноморфемних слів, а читаються вони відповідно до правил орфоєпії як звичайні слова: *NATO ['neitou] – North Atlantic Treaty Organization*;

2) алфавітні – мають повну алфавітну вимову і наголос: *USA ['ju: es 'ei] – the United States of America*;

3) складні – першим їхнім елементом є літера (літери) і другим – ціле слово: *V-day – Victory day*;

4) графічні – вживаються в текстах для економії місця і вимовляються як відповідні нескорочені слова: *Mr* – *Mister*, *m* – *mile*, *v.* – *verb*, *sec.* – *second*;

5) латинські – інколи не читаються як латинські слова, а як окремі букви або виражаються їхніми англійськими еквівалентами: *A.D.* [*ei 'di:*] – *anno Domini* (нашої ери); *v.v.* – *vice versa* (навпаки). Отже, нами було розглянуто різні підходи до типології англійських аббревіатур, а також їх словотворчі, фонетичні та графічні особливості. Але хотілося б звернути увагу на такий тип лексичних скорочень, як *телескопізми*, які не були запропоновані в жодній класифікації.

Переклад скорочень є важливою складовою професійної діяльності перекладача, а саме тому є необхідним звернутися до цього питання в межах нашого дослідження.

Було визначено, що аббревіатури можуть мати під час перекладу або еквівалентний відповідник, або піддаватись наступним трансформаціям: транслітерація, транскрипція, розкодування аббревіатури з наступною експлікацією. Спиралися ми на класифікацію способів перекладу аббревіатур Вілена Наумовича Комісарова.

Еквівалентний переклад – варіант перекладу, коли значення англійської вихідної одиниці повністю відповідає значенню української (*UNO (United Nations Organization)* – *ООН (Організація Об'єднаних Націй)*).

Якщо аббревіатура не має еквівалентного відповідника в спеціальних словниках, її переклад піддається перекладацьким трансформаціям.

Перекладацькі трансформації – перетворення, за допомогою яких можна передати значення одиниць мови оригіналу за допомогою одиниць мови перекладу.

Транслітерація і транскрипція – способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою букв мови перекладу. При транскрипції відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його графічна форма (*NATO (North Atlantic Treaty Organization)* – *НАТО (Північно-Атлантичний Альянс)*; *SAGE (Semiautomatic ground environment)* – *Сейдж (Наземна напівавтоматизована система)*).

Експлікація (описовий переклад) – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці. За допомогою експлікації перекладаються багатокomпонентні термінологічні словосполучення, як, наприклад: *DTMS (Digital Training Management System)* – *Цифрова система, що призначається для підготовки управління кадрів*.

Перспектива подальшого дослідження вбачається у вивченні та аналізі специфіки відтворення англійських аббревіатур українською мовою на матеріалі інших текстів.

УДК 811.111

Пальошка К. О., студентка 14 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «І» НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Політичне красномовство є невід'ємним компонентом політичної складової сучасної держави. За допомогою виступів політики мають можливість звернутися як до міжнародного співтовариства, так і до громадян своєї країни. Написання промов – складний процес, оскільки в більшості випадків політики в процесі виступу повинні не лише проінформувати про який-небудь аспект громадського життя, але й досягти прихильності аудиторії, переконати слухачів прийняти ту чи іншу позицію, а також заручитися підтримкою громадян.

Ідіолект визначається як сукупність формальних та стилістичних особливостей, властивих мовленню окремого носія мови. Він виражається в особливих принципах підбору слів і граматичних конструкцій, а також в словах, виразах або вимові, що характерні виключно для даної людини. Індивідуальність проявляється у використанні оціночних, емоційно забарвлених та експресивних мовленнєвих засобів. Ідіолект політичних лідерів реалізується у єдності вербального, невербального та екстралінгвістичного факторів і функціонує в політичному дискурсі.

Отже, відсутність загального визначення концепту «І», малодослідженість, обопільна зацікавленість як зі сторони структурно-семантичних особливостей, так й з боку мовознавства та перекладознавства в цілому зумовлюють актуальність теми.

У лінгвістиці термін «концепт» з'явився з англомовної літератури. Необхідність запозичення виникла тоді, коли постала проблема адекватності перекладу цього терміну в працях Шенка, Чейфа, Расела, Карнапа та Партнема. Англійське слово *concept* було запропоновано перекладати як «поняття», тому сьогодні багато сучасних лінгвістів не розмежовують «концепт» і «поняття». Велика кількість вчених трактують «концепт» по різному. На сьогодні немає єдиного визначення цього поняття. Цей термін характеризується як модель або конструкт, одиниця, процес, поняття тощо. Проте існуючі дефініції не заперечують одна одну, а демонструють його багатогранність і багатофункціональність. В аспекті нашої роботи слухним є визначення Н. Арутюнової, яка трактує концепт як поняття повсякденної філософії, що є результатом взаємодії ряду факторів, таких, як національна традиція, фольклор, релігія, ідеологія, життєвий досвід, образи мистецтва, відчуття й система

цінностей. Будучи лінгвістичним поняттям, концепт дає можливість розглянути ідеальні ментальні сутності, тобто ті одиниці, за допомогою яких ми мислимо про світ, ментальні утворення, що становлять категоріальну основу мови і що створюють узагальнений образ слова, об'єктивуючи модель свідомості. Не останню роль у створенні моделі свідомості відіграє самопрезентація, яка виражається у смислотвірній функції. Самопрезентацію можна характеризувати як можливість втручатися у процес формування свого образу у співрозмовника. Акцентуючи увагу на тому чи іншому аспекті самопрезентації, мовець очікує, що це призведе до розкриття багатьох інших параметрів, необхідних для завершення образу, репрезентації його концепту «I».

Для більш детального аналізу роботи, її слід розглянути зі сторони політичного дискурсу. Політики оперують концептом «I» під час промов, реклам, тощо. Часто використовуються визначення дискурсу, що є відмінними один від одного не тільки за формулюванням, але і за змістом. Оскільки за своїм походженням і функціонуванням поняття дискурсу має міждисциплінарний характер, то така ситуація виглядає цілком природною, але від того не менш ускладнює роботу із цим поняттям. За основу ми обираємо дефініцію українського лінгвіста Ф.С. Бацевич: дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву, відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів.

Отже, одним з ключових способів досягнення позитивних результатів політичними діячами – є концепт «I», який виступає особливим феноменом для реалізації інтенцій мовця через призму правильної самоподачі та самопрезентації.

УДК 811.111

Посохова А.В., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗАСОБІВ МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ ГУМОРУ В ХУДОЖНІХ ФІЛЬМАХ

Гумор займає одну із ключових ланок, що формують культуру тієї чи іншої нації. Він проявляється у книгах, у періодичній пресі, у телепередачах та радіопередачах, в художніх кінофільмах та у повсякденному житті.

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

Відтворення гумору у художніх кінофільмах, який є найважливішим чинником впливу на громадську думку та публічний простір, досі постає одним із найскладніших завдань для перекладача.

Предметом нашого дослідження стали засоби, за допомогою яких відбувається вираження англійського гумору у художніх кінофільмах.

У художній комедійних фільмах завжди присутні лінгвальні та екстралінгвальні засоби вираження гумору.

Передача комічного у художньому перекладі є актуальною проблемою сучасного перекладознавства, спрямованого на дослідження шляхів відтворення структурно-семантичних, функціонально-прагматичних і семіолінгвістичних особливостей оригіналу.

Зміна орієнтирів, що відбулася в перекладознавстві за останні два десятиріччя, була пов'язана із загальними тенденціями в гуманітаристиці й вивела на перший план культурно-зумовлені проблеми перекладу, до яких належать інтертекстуальність та іронія.

У роботі ми виділяємо такі проблеми відтворення англійського гумору в англо-українського перекладі художніх фільмів: повне або часткове зникнення комічного; зміна типу комічного та/ або технології його створення; додавання перекладачем гумору від себе.

Перш ніж уникнути складнощів при перекладі англійського гумору, його треба розуміти. Важливо відзначити, що комічне в англійському жарті може бути засноване на іронії, парадоксі, безглуздості, повторенні, доведенні до абсурду, натяку, псевдо контрастні, зворотному порівнянні, хибному посиленні, гіперболізації, грі слів. Також жарти можуть бути «добрими» та «злими».

Проблеми перекладу пояснюється відсутністю іншомовних аналогів лексичних одиниць, за допомогою яких вибудовується гумористична характеристика персонажів чи ситуації.

Досі не має одностайної думки щодо єдиного способу відтворення діалектного мовлення при перекладі гумору англійськомовних художніх фільмів. Найрозповсюдженішими є варіанти стратегій нейтралізації діалекту, очуження, одомашнення та компенсації через жаргон, просторіччя, розмовне мовлення тощо.

Таким чином, вибір способів перекладу гумористичного компоненту залежить передусім від характеру художнього фільму, його прагматичної функції та майстерності перекладача.

УДК 81'25

Темна О. П., слухач магістратури 164 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЕМОЦІЙНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО МОЛОДІЖНОГО СЕРІАЛУ)

У серіалі емоції акторів втілюються системою мовних одиниць різних рівнів. Такі емоційно марковані або емотивні засоби відіграють значну роль, оскільки забезпечують розуміння глядачам внутрішнього світу персонажів, тобто сприяють розкриттю творчого задуму автора. Перекладач стикається з проблемою, як зберегти національно-культурну специфіку вияву емоцій у мові оригіналу та водночас бути зрозумілим для глядачів-носіїв культури мови перекладу.

Важливість вивчення відтворення англійської емоційно-маркованої лексики зумовлена зацікавленістю у дослідженні комунікативно-функціонального аспекту мови, людських відносин, вираження емоцій та їх засобів.

До найтипівіших репрезентантів емотивної лексики слід віднести такі групи слів: вигуки (*wow, ouch*), інвективи (*imbecile, cretin*) жаргонні слова (*kiddo, gook*), вульгаризми, табу (*damn, bloody*), пестливі слова (*honey, darling*), багато розмовних і просторічних слів (*bummer, dupe*), а також okazіоналізмів (*phonoholic, digithead*) слова з переосмисленим значенням (*angel, lamb (про людину)*).

До найбільш поширених прийомів перекладу емотивної лексики належать заміна функціональними відповідниками, вилучення та додавання. Відтворення прагматичного потенціалу емотивної лексики значною мірою визначається також суб'єктивним підходом перекладача.

“*Are you a bit crazy?*” – “*Зовсім, чи що?*”

Жаргонізм *bit crazy* перекладений стилістично нейтрально: *зовсім, чи що*. Отже, при перекладі був загублений стилістично знижений відтінок висловлювання.

Вивчивши наявну літературу з даного питання, провівши порівняльний аналіз перекладів, ми виявили основні способи перекладу лексики з емоційним забарвленням. Проаналізувавши, ми дійшли до наступних висновків:

1. Термін «емоційно-забарвлена лексика» розглядається як лексика, що несе в собі емоційну оцінку по відношенню до об'єкта, який несе в собі емоційний фон. Характерною ознакою подібного роду лексичних одиниць є їх конотативне значення, тобто багатозначність їх сенсу і присутність у них певного емоційного заряду.

2. Проблемою перекладу емоційно-забарвлених лексичних одиниць займалися багато вчених і перекладачів. Для грамотного літературного перекладу необхідно звертати увагу на такі фактори: семантика лексичної одиниці; контекст; фарбування; особливості вживання.

УДК 81'25:070

Шевченко В. О., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІДТВОРЕННЯ ПРАГМАТИКИ ЗАГОЛОВКІВ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ СТАТЕЙ В ПЕРЕКЛАДІ

Сьогодні в умовах всесвітньої глобалізації людина постійно відчуває на собі вплив сучасних засобів масової інформації (ЗМІ). Мова засобів масової інформації, особливо газетного друку - тема, яка викликає суперечки й цікавить багатьох у наш час. Досягнення комунікативної мети вимагає від тексту простоти та зрозумілості, що є досить важливим фактором, враховуючи різnorodність аудиторії, до якої апелюють публіцистичні тексти.

Проблемі перекладу заголовків присвячена низка наукових досліджень останніх десятиліть. Цим питанням займалися такі вчені, як В.М. Галич, А.О. Євграфова, Л.О. Алексєєва, А.Д. Тертичний, А.В. Бакало, проте питання механізмів та закономірностей відтворення назв творів залишається відкритим. Загалом можна констатувати, що не снує певної загальної тенденції перекладу заголовка: у кожному конкретному випадку перекладачі орієнтуються на певний історичний контекст, жанр та стиль твору. Залежно від інформації, яку несе заголовок, від образного чи символічного наповнення, функціонального навантаження перекладачі по-різному підходять до його відтворення. Науковець В. М. Галич зазначає, що заголовок є «невід'ємною частиною публіцистичного твору, що увиразнює його специфічну природу, і вихідним моментом породження його тематичної, композиційної та сюжетної цілісності». А.О. Євграфова визначає заголовок як «скомпресований нерозкритий зміст тексту».

Проблема взаємодії культури та мови є однією з актуальних у сучасній лінгвістиці. Актуальність дослідження визначається постійно зростаючою роллю засобів масової комунікації в сучасному світі, жанровими модифікаціями сучасної англійської публіцистики.

Переклад є процесом трансформації змісту мовного фрагменту (речення, абзацу, тексту) однієї мови в іншу.

На думку В.Н. Комісарова, перекладацькі трансформації залежно від характеру перетворень поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

Перший вид лексичних трансформацій – транслітерація та транскрипція:

- *Web Censorship in China? Not a Problem, Says Bill Gates - Веб цензура у Кумай? Не проблема, вважає Біл Гейтс.*
- *Report Says Al-Qaeda Still Aims to Use Weapons of Mass Destruction Against U. S. – У доповіді повідомляється, що Аль-Каїда й досі збирається застосувати зброю масового знищення проти США.*

Прикладом конкретизації слова при перекладі, в залежності від застосування в різних контекстах, можна привести слово *facilities*, яке в словнику неологізмів має декілька відповідних термінів - завод; лабораторія; обладнання:

- *New Science Facilities in Texas – Нові наукові лабораторії у Техасі.*

Прикладом конкретизації може бути набуття словом *effort* відповідного значення організація, акція, робота в українській мові.

- *AIDS Fund Raising Effort* -Благодійна акція зі збору коштів Фонду боротьби зі СНІДом.

Отже, переклад заголовків можна вважати окремою проблемою перекладознавства, від вирішення якої залежить у більшій мірі доля всього тексту, який перекладається в іншій культурі. Головна мета перекладу – досягнення адекватності. Функціональна точність, характерна для адекватного перекладу, не тільки допускає, але нерідко і вимагає відмови від формальних, словникових відповідностей. Щоб досягти цієї цілі перекладач не рідко вдається до використання перекладацьких трансформацій.

УДК 81'25:651.926

Шиховцев Р.П., студент 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ

Медичний переклад відноситься до різновиду науково-технічного перекладу, для якого притаманне використання великої кількості термінів. Саме медичний переклад характеризується надзвичайною точністю, адже неякісний переклад може суттєво вплинути на здоров'я та життя людини. Коли переклад медичних довідок, історій хвороб, висновків та інших медичних документів виконано на низькому рівні, то наслідки можуть бути

непередбачуваними. Тому вивчення термінології та медичного перекладу мають стати головною складовою при підготовці професійних фахівців у галузі перекладу медичної документації. Підготовка перекладачів медичних текстів має проходити на найвищому рівні. Медичний перекладач має постійно слідкувати за новими тенденціями у сфері медицини, щоб вірно розуміти тексти оригіналу при перекладі. Професійні медичні перекладачі повинні володіти експертними знаннями термінології, розуміти вихідний текст, володіти навичками письмового письма та адекватними навичками використання спеціалізованих, професійних словників та глосаріїв. Мова медичної облікової документації застосовується в письмовій комунікації в жанрі інтрапрофесійної комунікації та жанрі інтерпрофесійної комунікації.

Особливість термінології полягає в тому, що вона покликана обслуговувати вузькоспеціальну сферу. Термінологія медицини дуже обширна, кожна з галузей медицини має свою приватну мікросистему. Медична терміносистема відображає певну наукову класифікацію понять, прийняту в даній сфері науки. Мова медицини інтернаціональна, більшість термінів мають грецьке або латинське походження і їх звучання на різних мовах майже ідентичне.

Медична термінологія - це система понять, що позначають стани і процеси, що протікають в людському організмі, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та багато іншого. Медичні терміни є невід'ємним компонентом науково-технічного стилю в галузі медицини.

Медичний переклад - це переклад текстів і матеріалів з таких областей, як медицина, фармацевтика, біологія, біохімія, екологія, ветеринарія, медична техніка та ін.

Переклад текстів медичної тематики можна вважати одним з найскладніших, адже медицина є наукою, у якій точність відіграє величезну роль, бо тут від точності може залежати життя й здоров'я людини. Тому медичний переклад не допускає можливості помилок. При перекладі медичної документації неприпустима неточність термінів або приблизність формулювань. До проблем перекладу текстів медичного спрямування відносяться декілька факторів таких, як: значна кількість синонімів, широке використання аббревіатур та скорочень, постійне поповнення та розширення медичного вокабуляру, наявність «хибних друзів перекладача».

При перекладі медичних термінів використовуються різні методи, найпоширенішим з них є пошук словникових відповідників. Але через розбіжності у синтаксичних, граматичних та морфологічних побудовах в англійської та української мов при перекладі термінів медичної галузі широко використовуються лексичні та граматичні трансформації, серед яких виділяють

генералізацію, конкретизацію, прийом лексичних додавань, транскодування, калькування, контекстуальна заміна, вилучення, описовий переклад.

Медичний пристрій використовується для діагностики, профілактики або лікування різних захворювань. Він включає в себе інструменти, апарати, імплантати, реактиви в пробірці, витратні матеріали, пристосування, прилади, меблі та інші вироби. Сукупність термінів, які відносяться до певної галузі професійної діяльності людини називається термінологічною системою. Медична термінологія є значною складовою сучасної наукової мови, тому вона потребує подальшого вивчення.

Поведений аналіз основних способів створення сучасних англійських термінів в галузі медицини показав наступні результати, що найхарактернішими способами утворення термінів є: утворення термінів-словосполучень; афіксальний спосіб; безафіксний спосіб та складання основ (складні терміни). За результатами дослідження видно, що в текстах медичної галузі переважають терміни-словосполучення, досить часто вживаються похідні та прості терміни. Рідше зустрічаються складні терміни, їх частка зовсім невелика.

УДК 811.111'253:659.1

Яковенко І.О., студентка 155 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМИ ТОВАРІВ ДИТЯЧОГО ВЖИТКУ

На сьогодні велика кількість мовознавців та науковців привертають свою увагу на феномен реклами як на лінгвістичне та соціокультурне явище, але недостатньо висвітленою та обґрунтованою залишається специфіка відтворення у перекладі цільової реклами, а саме англомовної реклами товарів дитячого вжитку. Метою цього дослідження є виявлення особливостей перекладу зазначеної реклами в аспекті англо-українського перекладу.

Багатьма вченими реклама розглядається як важливий комунікативний ресурс. Поняття реклами та проблеми рекламної діяльності досліджувались такими вітчизняними науковцями як Т.В. Архіпова, М.Г. Житарюк, Л.А. Онищенко, О.С. Телетов та ін.

Оскільки, матеріалом нашого дослідження слугували англомовні рекламні відеоролики товарів дитячого вжитку, найдоцільнішим визначенням цього поняття було обрано трактування Т.В. Архіпової: «відеоролик – це короткий аудіовізуальний твір, в основі якого рекламне повідомлення (рекламне слово), створене на підставі синтезу аудіо- та відеоряду».

Було доведено, що цілісною аудиторією реклами товарів дитячого вжитку є не лише дитяча аудиторія, а й їхні батьки. Під час дослідження було виявлено способи привертання дитячої уваги та використання рекламодавцями стратегій для придбання дитячих товарів дорослою аудиторією.

Беручи до уваги, що більшість реклам містять в собі екстралінгвістичні, культурологічні та, інколи, канонічні особливості тієї чи іншої країни, досить актуальним постає питання зберігання прихованого сенсу рекламного повідомлення під час його перекладу, релевантного відображення навколишньої дійсності, передачі прагматичного потенціалу оригіналу при його відтворенні. Зокрема, це пов'язано з перекладом у рекламному тексті фактів і подій, пов'язаних з культурою народу, різними національними звичаями й назвами страв, деталями одягу, тощо. Сучасні реалії змушують більш уважно ставитися до перекладу рекламних текстів, також і з погляду їх психологічного впливу на цільову аудиторію.

В ході дослідження ми дотримувались п'яти, виділених Мері Снел – Горнбі, стратегій перекладу реклами: відсутність перекладу, запозичення рекламного тексту, прямий переклад, адаптація та ревізія.

Для досягнення еквівалентності між оригіналом і перекладом під час адаптації тексту важливим є використання різних видів лексико-семантичних трансформацій.

У нашій роботі за основу була взята класифікація В.Н. Комісарова, оскільки вона містить три групи трансформацій (лексичні, граматичні та лексико-граматичні), які, в свою чергу, охоплюють конкретні прийоми перекладу реклами товарів дитячого вжитку. За допомогою саме цієї класифікації досягається еквівалентність, та при перекладі ми можемо передати наміри автора та вплинути на аудиторію, саме таким чином, як цього прагнув автор рекламного ролика.

Перспективою дослідження є компаративний аналіз специфіки зберігання прагматики рекламного повідомлення товарів дитячого вжитку у трьох мовах (англійська, німецька та українська), а також виявлення спільних та відмінних стратегій перекладу зазначених відеороликів.

Підсекція № 4.3 Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів Національної гвардії України

Керівник підсекції: доцент кафедри психології та педагогіки підполковник **Міршук О.Є.**

Секретар підсекції: доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін службовець **Чупрінова Н.Ю.**

УДК 316. 312

Андрущенко А.В., курсантка 138 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Непіпенко Л.П.**, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА РОЛЬ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Якісні зміни, що відбуваються у суспільстві на сучасному етапі його розвитку, актуалізують проблему гендерних стереотипів у реальних соціально-статевих відносинах, загалом гендерну проблематику в моделях і проектах щасливого соціального майбутнього. Ігнорування та недостатня увага до гендерних питань закладає підґрунтя деструктивності, внутрішніх конфліктних ситуацій у соціальні відносини, обертається гендерною нерівністю з характерною соціально-економічною диференціацією населення, різними можливостями самоствердження й самореалізації жінок і чоловіків у суспільстві.

Модне й актуальне сьогодні поняття «гендер» має численні інтерпретації, часто використовується не за призначенням, Ми розуміємо гендер як свободу особистості реалізовувати незалежно від статі свої людські якості, уміння, навички та уподобання. Звідси гендерні стереотипи – це уявлення про якості і норми поведінки представників обох статей, що соціально-історично формуються під впливом розвитку певної культури, програмують поведінку особистості, є чинником фіксації та консолідації певного етносу, нації, соціуму. Згідно гендерних стереотипів у тій чи іншій культурі в однакові дії людини залежно від її статі вкладається різний зміст, ці дії по-різному оцінюються.

---

*Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.
25 квітня 2019 р., м. Харків*

Можна виділити декілька груп гендерних стереотипів.. Стереотипи, що ґрунтуються на уявленнях про відмінні, протилежні психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок. Звідси жінкам приписується менша цінність у порівнянні з чоловіками, яким традиційно відводиться роль керівника, лідера. Відповіддю на гендерні стереотипи щодо сімейного життя є сталі уявлення про чоловічі та жіночі ролі у родині, різні типи сімей: традиційна, егалітарна, змішана. Традиційно жінка як особистість розуміється продовжувачкою роду, матір'ю, хранителькою сімейного вогнища, домогосподаркою. Її професійне зростання та громадсько-політична діяльність вважається вторинним. У такій родині жінка переважно виконує функції обслуговування. В егалітарній сім'ї немає поділу на «чоловіче» та «жіноче», соціальні ролі, побутові обов'язки діляться порівну між чоловіком і жінкою. Окрему групу складають гендерні стереотипи щодо професійної реалізації, професійних відносин, які призводять до дискримінації жінок при наймі на роботу, в змісті праці, дискримінації у сфері можливого професійного росту, в розподілі посад у рамках однієї професійної групи, до нерівності в оплаті праці, нерівномірного розподілу чоловіків та жінок у різних галузях. Увійшов у стереотип і той факт, що за умов високої професійної та освітньої підготовки жінки обіймають менш престижні та менш оплачувані посади, мають занижений розмір зарплатні порівняно з чоловіками. До основних видів дискримінації жінок також слід віднести незахищеність молодих мам, невмотивовану відмову у прийнятті на роботу жінок віком від 45- 55 років тощо. Серед роботодавців прихованою формою дискримінації є дискримінація жінок на основі сімейного стану. Йдеться про жінок незаміжніх та тих, які щойно взяли шлюб. У цілому в масовій суспільній свідомості продовжують існувати стереотипи, за якими жінка розглядається як слабка порівняно з чоловіками істота, другорядна в суспільному, політичному та економічному житті

Подолання пануючих у нашій країні гендерних стереотипів щодо ролі особистості жінки в суспільстві здатне не тільки значно покращити стан її здоров'я, а й членів її родини, сприятиме вирішенню багатьох соціальних проблем. Нажаль питання якісної реалізації державної гендерної політики залишається актуальним завданням. Декларативність гендерної рівності в нашому суспільстві та формальність прав жінок є серйозною проблемою. Гендерна дискримінація в Україні практично не карається, держава поки що не забезпечує дотримання задекларованого принципу рівності, оскільки органи влади не мають реальних важелів впливу на порушників.

УДК 159.9.01

Борисюк О.С., курсант 627 навчального взводу курсу №10 Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кондратюк-Антонова Т.В.**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України.

**ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ**

Ведення бойових дій на теренах України гранично загострили питання щодо можливості правомірного застосування збройних сил у відповідності до норм сучасного міжнародного права.

Згідно основних принципів міжнародного права та положень Статуту ООН держави повинні вирішувати міжнародні спори мирними засобами. Однак, по сьогоднішній день в різних куточках світу відбуваються міжнародні локальні бойові дії. Яким чином і у яких випадках сучасне міжнародне право припускає можливість правомірного застосування збройних сил, визначає припустимість засобів і методів ведення збройних конфліктів, забезпечує захист їхніх жертв, встановлює взаємовідносини між державами, що воюють, і такими, що не воюють. Це має велике значення для подальшого співіснування людства у сучасному глобалізованому просторі, коли один локальний конфлікт може стати причиною світової війни.

До кінця XIX ст. основну роль у регламентації права збройних конфліктів відігравали міжнародні звичаї — «закони і звичаї війни». Міжнародні звичаї мають значення і сьогодні, проте більшість норм права збройних конфліктів містять міжнародні договори.

Міжнародне співробітництво у сфері збройних конфліктів у наш час розвивається у таких напрямках як: запобігання збройним конфліктам; правове положення у конфлікті держав, що беруть і не беруть у ньому участь; обмеження засобів і методів ведення війни; захист прав людини під час конфліктів; забезпечення відповідальності за порушення норм міжнародного права.

Розрізняють міжнародні збройні конфлікти та збройні конфлікти неміжнародного характеру. Згідно з положеннями Женевських конвенцій 1949 р. міжнародними визнаються такі конфлікти, коли один суб'єкт міжнародного права застосовує збройну силу проти іншого суб'єкта. Сторонами в такому конфлікті можуть бути держави, нації і народи, що борються за незалежність, міжнародні організації, що здійснюють заходи з підтримки миру та міжнародного правопорядку. Стаття 1 Додаткового протоколу I також до

міжнародних відносин конфлікти, у яких народи ведуть боротьбу проти колоніального панування й іноземної окупації та проти расистських режимів за здійснення свого права на самовизначення.

З погляду міжнародного права законні учасники збройного конфлікту, які належать до збройних сил сторін конфлікту, діляться на комбатантів (тих, що воюють) і некомбатантів (тих, що не воюють).

Збройні конфлікти неміжнародного характеру — це всі збройні конфлікти, які не підпадають під дію Додаткового протоколу I, що відбуваються на території будь-якої держави між її збройними силами чи іншими організованими збройними групами, які, знаходячись під відповідальним командуванням, здійснюють такий контроль над частиною її території, який дозволяє їм здійснювати безперервні й узгоджені військові дії та застосовувати положення Протоколу II. До збройних конфліктів неміжнародного характеру слід віднести всі громадянські війни та внутрішні конфлікти, що виникають зі спроб державних переворотів тощо.

Міжнародне право обмежує законні засоби та методи ведення збройних конфліктів. Під засобами ведення війни розуміється зброя й інші засоби, які застосовуються збройними силами в конфлікті для заподіяння шкоди й ураження ворога. Методи — це способи застосування засобів ведення війни.

Заборонені такі методи ведення війни: зрадницьки вбивати чи ранили ворога; вбивати чи ранили ворога, який склав зброю; оголошувати тому, хто обороняється, що пощади не буде; незаконно використовувати парламентарський прапор чи прапор держави, що не бере участі в конфлікті, прапор чи знаки Червоного Хреста тощо; примушувати громадян ворожої держави брати участь у бойових діях проти своєї держави; геноцид під час війни; взяття заручників; бомбардування незахищених міст; інші дії.

Існує міжнародно-правовий захист жертв війни. Розглядаючи питання про захист жертв війни, мають на увазі забезпечення сторонами конфлікту міжнародно-правового захисту для таких категорій осіб: поранені, хворі, особи зі складу збройних сил на морі, що постраждали від аварії корабля, військовополонені, цивільне населення, тобто надання їм такого статусу, який гарантував би гуманне поводження з ними та виключав насильство, знущання, глум над особою тощо.

Також визначається міжнародно-правова охорона цивільного населення під час збройних конфліктів. Цивільне населення — це особи, які не належать до жодної категорії учасників збройного конфлікту та безпосередньо не беруть участь у воєнних діях. Правовий захист цивільного населення здійснюється в конфліктах як міжнародного, так і неміжнародного характеру.

Міжнародне право регулює захист цивільного населення під час режиму воєнної окупації, регламентує режим військового полону, накладає на державу, яка утримує в полоні, відповідальність за поводження із військовополоненими.

Міжнародно-правове регулювання під час збройних конфліктів стосується захисту цивільних об'єктів та культурних цінностей, а також закінчення воєнних дій і стану війни

У розвитку та реалізації міжнародного права в напрямі гуманізації права збройних конфліктів значну роль відіграє рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Значення даної проблематики сьогодні залишається дуже актуальним, оскільки нехтування міжнародно-правовим регулюванням збройних конфліктів та всіх супутніх аспектів може привести людство до нової світової війни, створення світового хаосу та до знищення людства в цілому..

УДК. 159.9

Бровенко В.В. командир відділення 137 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПРОБЛЕМА СОЦІОМЕТРИЧНОГО СТАТУСУ ОСОБИСТОСТІ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Взаємодія людини і групи має велике значення в будь-який віковий період. Розвиток особистості, включеної в соціальні групи, відбувається відповідно до характеру, вимог і цілей суспільства. Досвід соціальної взаємодії особистості набуває у групі однолітків своєрідної моделі суспільства. Цей процес може протікати з різним ступенем успішності. Соціалізація особи в групі як процес освоєння та реалізації соціальних норм і відносин становить одну частину двоєдиного процесу соціалізації-індивідуалізації, результатом якого є становлення суб'єкта активної творчої дії. Особа не просто адаптується до групи однолітків, до прийнятих в її середовищі соціальних нормах поведінки, духовних цінностей, а й пропускає це через себе, виробляючи індивідуальний шлях реалізації власних соціальних цінностей. Соціалізація представляється чинником особистісного розвитку особи, визначає рівень і динаміку становлення індивіда як особистості з певним соціометричним статусом.

Соціометричний статус є одним із найсуттєвіших параметрів положення особистості у групі однолітків. Наявність у групі (колективі) осіб, які займають різні положення, неминуче ставить питання про детермінацію цих різниць, які є важливішою міждисциплінарною проблемою. Особистість, група, колектив,

суспільство – явища, які взаємопов'язані логікою розвитку людства. Тому особистість людини не можна розглядати поза тим соціальним контекстом, органічною підсистемою якого вона є. Тим часом соціальне середовище складається з різних елементів, що відіграють неоднакову роль у всій суспільній системі, які справляють на людину різний за силою і за характером вплив. У суспільстві існують і малі, і великі соціальні групи. Людина піддається впливу як одних, так і інших. Безпосередній вплив соціальних факторів мікросередовища малих груп має велике значення, оскільки воно опосередковує дію факторів макрорівня, змінюючи їх через свою призму. У малій групі визначальними є безпосередні відносини і взаємодії між її членами, емоційний контакт, податливість або опір груповому тиску, соціально-психологічна сумісність і т.д.

У колективі ж як визначальні виступають ті взаємодії і взаємини людей, які опосередковані цілями, завданнями і цінностями спільної діяльності, тобто її реальним суспільним та особистісно-значущим змістом.

Статус як положення суб'єкта в системі міжособистісних чи суспільних відносин включає в себе два поняття: «соціальний статус» і «соціометричний». Соціальний статус відображає положення, займане людиною в соціальній системі суспільства. Соціометричний статус розглядається як положення особистості в системі міжособистісних відносин і визначається кількістю виборів або переваг, які отримує кожен член групи за результатами соціометричного опитування (Я.Л. Коломінський). Положення людини в системі особистих взаємовідносин у групі залежить від двох систем чинників: якостей самої особистості і характерних особливостей групи (Я.Л. Коломінський, С.А. Котик, В.С. Мерлін, М.М. Обозов, Н.Є. Гронланд).

Зміна соціометричного статусу відбувається у процесі соціалізації особистості у навчальній групі. На нього впливають спілкування та спільна діяльність у групі, а також ступінь прийняття індивідом групових норм і цінностей (М.І. Бобнева). На відміну від соціального статусу, соціометричний статус включає особистісні характеристики, пов'язані зі специфікою міжособистісних відносин. Зовнішнім чинником, що визначає соціометричний статус особистості, є групові норми і вимоги. Цілі індивіда та особливості їх здійснення у групі багато в чому визначаються груповими нормами та вимогами, тобто групові цінності можуть вплинути на розвиток особистості членів групи (М.І. Бобнева, М. Шериф і С.У. Шериф). Формування властивостей особистості, що забезпечують нормативну поведінку індивіда, визначає характер її соціалізації у групі. Соціалізація пов'язана зі статусом особистості в системі соціальних і міжособистісних відносин (М.І. Бобнева, Д.І. Фельдштейн).

Соціометричний статус – це те реальне місце, яке займає особистість у системі міжособистісних стосунків; це показник соціально-психологічних якостей особистості як складової комунікації у групі; це якість особистості як елемента соціометричної структури – займати певну просторову позицію (локус) в ній, тобто співвідноситися із іншими елементами. Така властивість розвинута в елементів групової структури нерівномірно.

Із соціологічної точки зору, соціометричний статус – це здатність особи виступати референтною для інших осіб, а з точки зору соціальної психології – бути обраною для спілкування. Наприклад, І.П. Волков вважає, що соціометричний статус фіксує величину престижу особи у спілкуванні з іншими. Мірилом соціометричного статусу, за Я.Л. Коломінським, А.А. Кроніком та ін., служить кількість виборів, отриманих досліджуваними від інших членів групи в ході соціометрії – методики для визначення структури колективу та взаємовідносин, які мають місце в ньому.

Через те що соціометричний статус – це характеристика позиції особистості у групі, яка базується не на посаді чи соціально-економічному статусі, а на комплексі її людських соціально-психологічних поведінкових якостей, Дж. Морено називає соціометричний статус психологічним статусом.

Елементи соціометричної структури – це особистості, члени групи. Кожна в тій чи іншій мірі взаємодіє іншими, спілкується. Суб'єктивну міру цього впливу підкреслює значення соціометричного статусу. Але особистість може мати подвійний вплив на інших – або позитивний, або негативний; також особистість може займати у групі як позитивну, так і негативну позицію, на що і вказує соціометричний статус.

І.П. Волков зазначає, що соціометричний статус – це такий показник соціально-психологічних властивостей особистості, який враховує психологічне ставлення особи до групи (її бажання чи небажання правити групою).

Із соціально-психологічної точки зору, лідер – це індивід, здатний грати центральну роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємовідносин у групі. Лідерство відноситься до підсистеми спілкування, а не до особистісних взаємовідносин.

Отже, поведінка людини у спілкуванні з іншими людьми і групами визначається, насамперед, такими функціями, які вона виконує, її становищем у структурі внутрішньо групових відносин: правами й обов'язками щодо інших людей і щодо групи загалом. Перш ніж стати суб'єктом суспільного життя, особистість проходить тривалий шлях розвитку як об'єкт взаємодії суспільства, групи, інших людей. Місце особистості в суспільстві, яке визначає її спосіб життя і приналежність до певних соціальних, професійних та інших груп, тобто ознаки, що характеризують особистість як певний соціальний тип, фіксується в

понятті «статус». Соціальний статус відображає положення, займане людиною в соціальній системі суспільства. Соціометричний статус розглядається як положення особистості в системі міжособистісних відносин і визначається кількістю виборів або переваг, які отримує кожен член групи за результатами соціометричного опитування.

Бугай Ю.Р. курсант 1-го курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Психологічна підготовка, супровід та допомога військовослужбовцям, які знаходяться при виконанні службово-бойових завдань в районі проведення бойових дій є надзвичайно важливим фактором для успішної реалізації їхніх оперативних завдань. Адже саме стресостійкість та психологічна готовність до виконання оперативних завдань є необхідними якостями, якими повинні володіти військовослужбовці збройних сил та інших військових формувань. Особливо це є актуальним на сьогоднішній день, коли проводиться операція об'єднаних сил (ООС) на сході України.

Саме початок антитерористичної операції (АТО) в Україні актуалізував проблему посттравматичного стресового розладу, який погано впливає на подальше життя військовослужбовців поза війною. Дуже важливо не перебільшувати цю проблему, але водночас і не мінімізувати її. Такі люди повинні усвідомлювати те, що у значної частини осіб, які пережили психотравмуючу подію, проблеми у сфері психічного здоров'я виникатимуть не одразу, а можуть з'явитися через деякий час. Варто пам'ятати, що ці проблеми можуть проявитися не лише як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), а й у формі інших розладів, зокрема: зловживання психоактивними речовинами, алкоголем, депресії, тривожні розлади, порушення контролю, спалахи злості та інше.

Для боротьби з негативними проявами ПТСР експертами Всесвітньої організації охорони здоров'я – установи ООН розроблена концепція реабілітації, яка передбачає певну систему заходів, спрямованих на швидке і максимально повне відновлення фізичного, психологічного та соціального статусу військовослужбовців з метою активної інтеграції його в суспільство з досягненням для нього можливої соціальної та економічної незалежності. Це є, дійсно, дуже важливим, адже розвиток і благополуччя країни, а також здоров'я

її громадян є найважливішими цінностями суверенної держави. Більше того, від 27 грудня 2017 року діє «Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», метою якої є створення цілісної, ефективної системи охорони психічного здоров'я, яка функціонує в єдиному міжвідомчому просторі, забезпечує покращення якості життя та дотримання прав і свобод людини. За даними Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників АТО, станом на 10 січня 2017 року реабілітаційні центри надали соціально-психологічну допомогу 10 321 військовослужбовцю, які були демобілізовані після участі в АТО, та 10 426 членам родин військовослужбовців Збройних Сил України.

Така статистика свідчить про те, що для військовослужбовців участь у бойових діях є потужним стресом, що може призводити до функціональних порушень організму, розвитку соматичних захворювань і виникненню патологічних реакцій. Тому саме медико-психологічна реабілітація здатна допомогти військовослужбовцям після пережитого стресу. Ця реабілітація, насамперед, спрямовується на особистість військовослужбовця, його самооцінку, комунікативні властивості, потреби, психологічні механізми компенсації та захисту, способи поведінки в родині, в професійному колективі та в інших соціальних групах. Більше того, військовослужбовцям потрібна певна так звана «психологічна корекція», яка включає в себе цілеспрямований психологічний вплив на військовослужбовця для приведення його психічного стану до норми після виявлення в нього будь-яких психологічних відхилень, неклінічних порушень та відновлення його здатності до виконання службових обов'язків. Також можуть надаватися психологічні індивідуальні чи групові консультавання.

Під час бойових дій психічний розлад, що виникає як затяжна реакція на екстремальну або травматичну подію чи особливо тяжку ситуацію загрозливого або катастрофічного характеру може викликати загальний дистрес майже в будь-якої людини. Це може бути травматична подія пов'язана з загибеллю або серйозними пораненнями близьких тобі людей, при цьому людина може бути як очевидцем страждань інших, так і безпосередньо жертвою таких жорстоких обставин. Іноді, зусилля по униканню думок, почуттів або розмов, дій, місць або людей, що будять спогади про травму допомагають блокувати ці негативні емоційні реакції. Але частіше метод постійного уникання стимулів, пов'язаних із травмою не до кінця допомагає позбутись цих аспектів травми. Саме тому військовослужбовці звертаються за допомогою до військових психологів, які повинні з обережністю ставитись до таких людей, адже навіть певні слова, такі як «зловживання» чи «насильство» можуть нашкодити військовослужбовця на негативну реакцію.

Звичайно, в світі є досить багато різних методів реабілітації військовослужбовців. Одним з найпоширеніших – метод «паперового пакету», виконуючи його, людина збільшує вміст вуглекислого газу в крові, завдяки чому вирівнюється дихання й особа починає заспокоюватись. Якщо військовослужбовець повернувся з району бойових дій, то суспільство повинно залучати його активно у повсякденне життя для того, щоб він швидше адаптувався до нормального, спокійного способу життя. Він повинен усвідомити, що є потрібним іншим, і зовсім не є тягарем. В іншому разі у свідомості бійців виникає розлом: там він герой, а тут дружина робить усе сама, щоб він начебто відпочив. Не «жалійте» його, втягуйте у побутові дрібниці. Якщо немає різко агресивних форм поведінки, не можна відгороджувати дітей від батька. Дитина – це додаткова ниточка, яка прив'язує бійця до реального життя. Якщо є певний прояв агресії на словах - говоріть із людиною спокійно. Так, усередині все закипить, але піддаватися на цю агресію не можна. Своєю поведінкою, інтонацією і реакцією дайте зрозуміти, що ви усвідомлюєте, як йому важко.

З огляду на вищесказане, впровадження психологічної підготовки до виконання службово-бойових завдань не менше потрібна і курсантам ВВНЗ, адже, можливо, вони також в майбутньому будуть обороняти нашу державу від зовнішніх ворогів і, звичайно, вони повинні бути готовими до цього не тільки фізично, а й психологічно. Прикладом може слугувати підготовка військовослужбовців в Європі, США, де під час тренування для них вже створюють максимально схожі умови війни. Все це робить їх психологічно стійкішими та сильнішими й загартовує в емоційному стані.

Отже, необхідність та важливість психологічного забезпечення військовослужбовців при виконанні службових-бойових завдань в районі проведення бойових дій, що включає в себе психологічну підготовку, психологічний супровід та психологічну допомогу є надзвичайно важливим аспектом в процесі підготовки кваліфікаційних кадрів для потреб сектору безпеки й охорони.

УДК 167.7

Волков П.Ю., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України; **Севрук І.І.**, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Еволюція людської цивілізації має тенденцію до поглинання природного штучним. Це проявляється у створенні великої кількості опосередкованих ланок між природними здібностями і потребами людини, і штучними формами їх прояву і задоволення.

Так фахівці в галузі кібернетики відразу ж вказали на принципову можливість моделювання свідомості, як індивідуальної, так і суспільної, за допомогою технічних засобів. Вже в середині 90-х років була вирішена проблема моделювання нейронних систем, що знаходяться на рівні нервової системи головноного моллюска (близько 100 тисяч нейронів). Такі системи здатні до самонавчання, до утворення умовних рефлексів і навіть до найпростіших «умовиводів», заснованих на виявленні аналогій.

Філософія штучного інтелекту задається питаннями про «мисленні машин», ці питання відображають інтереси різних дослідників штучного інтелекту, філософів, дослідників пізнавальної (когнітивної) діяльності.

Історична проблематика штучного інтелекту пов'язана з пошуками середньовічних мислителів досконалої «філософської» або «первоадамової» мови, через яку можна пізнати абсолютну істину. В процесі перетворення міфологічних уявлень про штучний інтелект в раціональну наукову конструкцію виділяється три ключові ідеї:

- уявлення про можливість остаточного раціонального пізнання світу;
- уявлення про об'єктивне знання, незалежне ні від людини, ні від людства;
- уявлення про об'єктивність пізнання, що постає з точки зору кібернетики як сукупність процесів одержання, передачі і обробки інформації.

Дослідження в галузі штучного інтелекту пройшли три етапи.

Перший етап (1950-60-і рр.) - час становлення дослідницьких програм штучного інтелекту, формування кола завдань, що відносяться до даного наукового напрямку, створення методів та інструментів вирішення цих завдань. Цей етап характеризується широким суспільним резонансом досліджень і завищеними очікуваннями.

Другий етап (1960-70-і рр.) Пов'язаний з набуттям штучним інтелектом статусу «класичної» науково-технічної дисципліни, проведенням перших міжнародних конференцій, початком видання журналів, викладанням

відповідних курсів в університетах.

Третій етап (1980-90-і рр.) Пов'язаний з практичним використанням досягнень штучного інтелекту.

До основних програм штучного інтелекту відносять:

- створення комп'ютерів, здатних виконувати функції, які традиційно відносять до області штучного інтелектуальної діяльності людини;
- спроба моделювати сам людський інтелект на основі моделювання мозкового субстрату (нейрокомп'ютери);
- створення штучних пристроїв, здатних самонавчатися та еволюціонувати.

Слід також зазначити основні відмінності природного та машинного мислення. Функція мислення у разі машини зводиться до логічного перетворення знаків, знакових структур і відносин між ними, презентованих спеціалізованими мовами в машинних програмах і реалізованих електронними пристроями машини.

В інтелектуальних механізмах вироблення рішень людини провідну роль відіграють образні явища, цілісне бачення, інтуїція і супроводжуючі їх стани емоційної напруженості. За допомогою образів, як психічних відображень об'єкта-джерела, відбувається регулювання рішень і дій та перетворення набутого досвіду в творчу ідею.

Комп'ютери ж працюють без таких образів.

Крім того, мислення людини багатше його логічної структури, яка може бути відтворена в машинних процесах.

Інтелектуальний потенціал систем «людина-комп'ютер» володіє певною своєрідністю, яка полягає в тому, що ці системи надають не тільки засоби для пізнання і проектування реальності, а й самі «включені» в цю реальність.

Крім того, різко збільшується ефективність використання інтелектуальних ресурсів суспільства. Це дозволяє будувати з даних набагато більш різноманітні й гнучкі семантичні структури і відносини, перетворювати їх, збирати в фрагменти, оновлювати, виключати, представляти все багатство станів предметного світу у вигляді набору моделей для вирішення нових прикладних задач. Вже поблизу той момент, коли штучний інтелект буде працювати з людиною рука об руку.

В той же час здатність штучного інтелекту до саморозвитку та самовдосконалення викликає занепокоєння провідних фахівців у цій галузі. Вже у 2015 році Ілон Маск, Білл Гейтс, Стівен Хокінг та інші виступили з попередженням про загрози, які може нести за собою здатність штучного інтелекту до виходу з-під контролю людини. Значні загрози несуть з собою й можливості реалізації програм по розробці штучного інтелекту у військовій сфері.

УДК 378

Воцко Д.М., курсант 218 навчальної групи Командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Чупрінова Н.Ю.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, доцент

ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА: ДОСВІД ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДЕРЖАВІ КОЗАКІВ

Вивчення проблеми патріотичного виховання майбутніх офіцерів необхідно здійснювати відповідно до вимог принципів історизму, науковості та спадкоємності.

Однією з умов реалізації цих принципів є пошук закономірного характеру історичного шляху розвитку процесу патріотичного виховання офіцерського складу. Невід'ємною складовою патріотичного виховання у сучасній українській армії, як однієї з головних традицій українського війська, є традиції виховання патріотів у державі козаків. Цей факт обумовлює актуальність наукової роботи.

Метою наукової роботи є ретроспективний аналіз особливостей організації патріотичного виховання молоді в козацькій державі.

У XVI-XVIII ст. в Україні сформувався особливий тип культури – козацький. Запорізькі козаки мали велике політичне, культурне, релігійне значення для історії України. Вони не лише продовжували славетні лицарські традиції княжого війська, не лише були головною рушійною силою у боротьбі українського народу за волю, але й охороняли весь слов'янський світ від мусульманської загрози.

Для козака патріотизм означав любов до рідної землі, гордість за минуле і сьогодення свого народу, прагнення захищати його інтереси. Патріотизм для січовика нерозривно пов'язаний з культурою міжнаціональних відносин. Як відомо, культура міжнаціональних відносин виявляється в міжнаціональних економічних і духовних зв'язках різних народів, у дотриманні певного морального такту і взаємної поваги людей різних національностей, у їхньому спілкуванні і неприпустимості будь-якої зневаги до мови, національних звичаїв і традицій інших народів. Джерела свідчать, що серед козаків зустрічались і поляки, і москалі, і волохи, і турки, і татари, і євреї. Однак всі приймали православ'я, якщо до приходу на Січ не були православними.

Безперервні війни, походи гартували тіло й дух козаків. Поступово впроваджувалась спеціальна система військового виховання юнаків – козацька педагогіка. Козацька педагогіка стала вершиною української народної педагогіки, що втілювала в собі «національну психологію, характер,

---

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

правосвідомість, мораль та інші компоненти національної свідомості, духовності народу».

Неписані закони кодексу лицарської честі передбачали: виховання любові до батьків, рідної мови, шанобливого ставлення до України; готовність захищати слабших, турбуватися про молодших; непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі та духовності; відстоювання повної свободи та незалежності особистості, народу, держави; турботу про розвиток народних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі; цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму, уміння завжди та всюди діяти шляхетно, виявляти інші чесноти.

Низка цих завдань є актуальною і для сучасного патріотичного виховання молоді. У зв'язку з цим цікавим є кодекс лицарських звичаїв: готовність боротися за волю, віру, честь і славу України; нехтування безпекою, коли це стосується життя друзів, побратимів, України неньки; прагнення звільнити рідний край від завойовників, героїзм, подвижництво в праці та бою.

У козацьких школах найвищий ступінь мали родинні, духовні та материнські цінності, які переростали в загальнонаціональні. Потім молодь, яка прагнула знань, навчалася у колегіумах і академіях, європейських університетах, тобто отримувала вищу освіту. Після закінчення вищих навчальних закладів юнаки одержували систематичне фізичне, моральне, трудове загартування, національно-патріотичну підготовку, військовий вишкіл у сотнях, полках, у Запорізькій Січі.

Доброю підмогою в українському патріотичному вихованні молоді служили українські народні думи й історичні пісні, козацькі літописи («Літопис Самовидця» Г. Граб'янки і С. Величка), історико-меморіальні праці («Синопис»), кобзарі.

Як свідчать чисельні джерела, патріотичне виховання у козаків було важливим чинником формування боєздатного війська, бойові заслуги якого були знані далеко за межами України. «У боротьбі за існування держави зародилося сильне почуття патріотизму і любові до батьківщини; військо мало всенародний характер і було активним і творчим чинником у державній будові. Культура знаходила собі джерела в народних масах, а цінності, витворені освіченими верхами, знову проникали в низи і запліднювали їх для нових надбань... Свідомість національної окремішності, цінування волі та індивідуального розвитку, пошана до громадянського авторитету, лицарськість, глибока культурність, – це були надбання, з якими українське громадянство ввійшло в ХІХ сторіччя» - писав Іван Крип'якевич у праці «Історія України».

Таким чином, досвід патріотичного виховання козацького війська є вельми багатим і корисним. Дбайливе ставлення до патріотичного виховання і

навчання козацького війська обумовило створення однієї із найкращих державних організацій того часу. Увійшли у легенду патріотизм, хоробрість та рівень національної культури українського козака. Чимало означених підходів до патріотичного виховання офіцерів необхідно успадкувати сучасному українському війську

УДК159.9

Гарячий О.В., командир 1 відділення 135 навчальної групи, 2 курсу гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Кравченко О. В., к.психол.н., доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

СИНДРОМ ВИГОРАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в умовах сучасного розвитку України та суспільства в цілому в обстановці реформ та перетворень в правоохоронних органах підвищується рівень вимог до ступеня професіоналізму співробітника.

Професійна діяльність військовослужбовців НГУ належить до групи професій з підвищеною моральною відповідальністю за здоров'я та життя окремих людей та суспільства в цілому, вона відрізняється від інших видів діяльності за своїми цілями, функціями, завданням, що стоять перед нею; за умовами, у яких доводиться її здійснювати (небезпека, раптовість, напруженість, динамічність); за засобами, за допомогою яких вона здійснюється (зброя, спеціальні засоби, бойова техніка); за виникаючими у ній труднощами. Сьогодні умови службово-бойової діяльності характеризуються підвищеними інформаційними й психологічними навантаженнями, високою нервово-психічною напругою й великими витратами функціональних та психологічних резервів організму. Постійні екстремальні ситуації, в які потрапляють правоохоронці в процесі складної взаємодії з громадянами, особиста та особистісна незахищеність та інші морально-психологічні фактори здійснюють негативну дію на їхнє здоров'я. В процесі професійної діяльності військовослужбовці також можуть випробовувати і психологічний тиск з боку керівництва та колег по службі, їх може не влаштовувати характер організації праці. Тому специфіка професійної діяльності співробітників правоохоронних органів здатна призвести до виникнення різних негативних явищ в психологічній структурі особистості правоохоронця, що утруднюють його адаптивну поведінку та ефективне виконання службово-бойових задач. Одним з

результатів подібного деструктивного впливу професійної діяльності на людину є феномен «емоційного вигорання». Тривалий процес опору негативним обставинам, екстремальним ситуаціям супроводжується глибокими психічними переживаннями. Емоційне вигорання – це набутий стереотип емоційної, частіше всього професійної, поведінки, який може проявлятися у вигляді стану психічного та фізичного виснаження, який приводить до паралічу наших сил, почуттів і супроводжується втратою радощів по відношенню до життя, приступами депресії, астенії, пасивності, стагнації, агресивних почуттів, переживання провини та залежності, психосоматичних захворювань, безсонню, зловживанні алкоголем, негативному відношенню до служби та інш., наслідком чого настає цинічне відношення до службової діяльності та професійна деградація.

Синдром вигорання є однією з форм порушення психологічного благополуччя людини, одним із видів професійної деформації особистості. Ключову роль у синдромі “вигорання” відіграють емоційно утруднені або напружені відносини в системі «людина – людина». Це пов’язано з тим, що у своїй діяльності вони, окрім професійних знань та навичок, часто використовують свої внутрішні ресурси, будучи свого роду «емоційними донорами».

Інтерес до синдрому «психічного вигорання» виник у світовій психології у 80-х роках ХХ сторіччя та визвав увагу психологів багатьох країн, в зв’язку з потужним негативним ефектом, яке вигорання здійснює на професійну діяльність та особливості поведінки фахівців.

Уперше термін «емоційне вигорання» або «burnout» описав американський психолог Герберт Фрейденбергер в 1974 році. Само поняття «burnout» означає психологічний стан (втома, зниження працездатності, розчарування) здорових людей, які знаходяться в інтенсивному та тісному спілкуванні з клієнтами (пацієнтами) в емоційно напруженій атмосфері при наданні професійної допомоги; це виснаження енергії у професіоналів в сфері соціальної допомоги, коли вони відчують себе перетрудженими проблемами інших людей, внаслідок чого знижується їх ефективність в цілях та діях. На думку ученого, проявлення синдрому «емоційно згорання» призводить до виникнення дегуманізації, тривоги та інших станів та якостей, що руйнують особистість.

На сьогодні можна знайти незначну кількість робіт, що присвячені вивченню стресостійкості та емоційному вигоранню в професійній діяльності представників правоохоронних органів, недостатньо описані симптоми їх проявлення, фактори та механізми їх розвитку і функціонування, можливості психологічного забезпечення в рішенні задач профілактики, корекції та подолання емоційного вигорання, що не свідчить про недостатню увагу, яка приділяється даній проблемі, але є прямим показником надзвичайної складності

цієї теми. Розповсюдженню синдрому вигорання сприяє наша епоха – час досягнень, споживання, нового матеріалізму, розваг та отримання задоволення від життя.

Існують різні визначення «вигорання», проте в найбільш загальному вигляді воно розглядається як довгострокова стресова реакція, або синдром, що виникає внаслідок тривалих професійних стресів середньої інтенсивності та веде до виснаження емоційно-енергетичних та особистісних ресурсів працюючої людини.

У зв'язку з цим, у західній психологічній науці синдром «психічного вигорання» (burnout) позначається деякими авторами поняттям «професійне вигорання», що дозволяє розглядати це явище в аспекті особистої деформації професіонала під впливом тривалого фахового стажу.

Професійне «вигорання» – це емоційне виснаження, що виникає на фоні стресу, який викликаного міжособистісним спілкуванням, дуже небезпечна хвороба тих, хто працює з людьми, тобто тих, чия діяльність неможлива без спілкування. Перший дослідник цього феномену Христина Маслач не випадково дала назву своїй книзі: «Емоційне згорання – плата за співчуття». Професійне вигорання виникає як результат внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної «розрядки».

У сучасній психологічній науці традиційно виділяють три групи факторів ризику «вигорання»: ситуативні, особистісні та особливості професійного середовища. Слід звернути увагу і на те, що науковцями встановлений той факт, що між рівнем «вигорання», стажем, віком та професійними характеристиками існують складні взаємозалежності.

Симптомами, які вказують на професійне вигорання являються: - психофізичні симптоми, що проявляються в загальній астенизації, наявності симптомів хронічної втоми, частих безпричинних головних болях, безсонні та інш.);

-соціально-психологічні симптоми, що проявляються в постійному переживанні негативних емоцій, роздратованості, нервових зривах, пасивності, загальній негативній установці на життєві та службові перспективи та інш.);

-поведінкові симптоми, що проявляються в зниженні ентузіазму по відношенню до службової діяльності та її результатів, віддаленості від колег по службі, зловживанні алкоголем та цигарками та інш.). Все це може призвести до того, що здатності у військовослужбовця радіти життю поступово втрачаються і потім пропадають зовсім, тому важливо не пропустити ту межу, поміж початком розвитку емоційного вигорання, яке починається непомітно, та повним вигоранням, коли наслідки в процесі проходження служби, в екстремальних ситуаціях приводять до трагічних наслідків.

Синдром емоційного вигорання занесений в міжнародний класифікатор хвороб та потребує особливої уваги з позиції його профілактики, яка б допомогла військовослужбовцям уникнути професійної деформації особистості. Профілактика синдрому «вигорання» повинна включати в себе: психологічну освіту особового складу підрозділу, застосування методів психологічного розвантаження у вигляді сеансів релаксації та навчання навичкам аутогенного тренування, проведення тематичних соціально-психологічних тренінгів, що, в свою чергу, буде сприяти своєчасному зняттю фізичної та психологічної напруги, досягненню стану максимального спокою та покою, відновленню енергетичного потенціалу особистості, розвитку здібності до рефлексії, підвищити настрій, вселити впевненість в кожного та знизити рівень стресу та тривоги.

Висновки. В результаті проведеного аналізу теоретичного вивчення синдрому «вигорання» можна припускати, що він уявляє собою специфічне явище, яке проявляється в порушенні взаємодії людини з умовами та змістом професійної діяльності, а в найбільш крайніх формах, також і з соціумом. Основними ознаками синдрому «вигорання» є порушення в емоційній сфері та порушення відношення до себе як до особистості, так і як професіонала. Отже, існує потреба в подальшому дослідженні синдрому «вигорання», його симптоматики, причин виникнення, розробки комплексних профілактичних заходів щодо його попередження і запобігання його розвитку.

УДК 378.147:658.512

Гордієнко Р.В., студент 363 М навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Мельник Ю.Б.**, канд. пед. наук, доц., професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освіта України створює нові методи навчання з різних дисциплін, що відповідають потребам сьогодення, тому що відбулися і відбуваються зміни в економіці, культурі, поширюється міжнародне співробітництво у різних галузях. В зв'язку з цими реаліями часу збільшується попит на спеціалістів, які можуть легко адаптуватися до професійної діяльності, вирішувати складні завдання, брати на себе відповідальність, швидко реагувати на зміни у різноманітних ситуаціях, вміти працювати як в групі, так і самостійно, бути креативними, а отже, конкурентоспроможними. Кейс-технології або метод

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися іноземною мовою.

Система освіти США почала використовувати кейс-метод ще на початку ХХ століття в галузі права та медицини. Гарвардська школа бізнесу відіграла провідну роль у поширенні цього методу. На початку 20-х рр. минулого століття декан Гарвардської школи управління бізнесом у Бостоні Дін Донхем переконав своїх колег-викладачів використовувати цей метод на заняттях. 1921 року саме там було видано перший збірник кейсів. Цей новий метод мав неабиякий успіх і поступово перетворився на основний метод навчання на факультеті. Навчання відбувалося за схемою, коли учні-практики пропонували конкретну ситуацію, а потім робили аналіз проблеми та надавали відповідні рекомендації.

Метод ситуаційних вправ (кейс-метод) є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє вмінню вирішувати проблеми, проводити аналіз і діагностику проблем, розвиває здібності, розвитку винахідливості, спілкуватися іноземною мовою. Гарвардська школа бізнесу подає таке визначення кейс-методу – метод навчання, за яким студенти та викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій та задач. Ці кейси, зазвичай, підготовлені в письмовій формі та сформульовані, виходячи з досвіду реальних людей, що працюють у сфері підприємництва, читаються, вивчаються та обговорюються студентами. Вони є основою для проведення бесіди, дискусії в групі під керівництвом викладача. Тому цей метод є одночасно і особливим видом навчального матеріалу, і особливим способом використання цього матеріалу в навчальному процесі. Кейс – це певні події, які реально відбулися в сфері діяльності, і які автор описав для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, підштовхнути студентів до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень.

Створення творчого підходу до вирішення проблемних ситуацій обумовлює вибір манери поведінки та певної лексики, виходу з конфліктної ситуації, належить студенту. Участь викладача в застосуванні кейс-методу полягає в організації всього, що потрібно для того, щоб бесіда, диспут або будь-яка рольова гра пройшла для студентів цікаво, корисно, дієво, емоційно, була насичена певним матеріалом. Готуючи студентів до прийняття участі у «кейсах», бажано скласти комплекс ситуаційних вправ, що допоможуть підготуватися до цього виду діяльності. А вже потім треба запропонувати теми для обговорення, підібрати матеріал, обрати модель конкретної ситуації,

допомогти розробити сценарій та варіанти рішень, дати завдання, підготувати питання, розподілити ролі, поділити на малі підгрупи, враховуючи особливості роботи в різних групах, обрати того, хто буде вести бесіду, запропонувати завдання для тих, хто вважається «пасивним студентом». Слід обов'язково довести до свідомості учасників обговорення, що навіть до простої бесіди треба ретельно підготуватися. Для студентів старших курсів або тих, хто вільно володіє іноземною мовою, доцільно іноді пропонувати такий вид роботи як непередбачувана бесіда з елементами «мозкового штурму» та створення хоч і уявлених непередбачуваних ситуацій, але найбільш близьких до реального життя. Зрозуміло, що чим вищий рівень володіння мовою, тим цікавіша робота з «кейсами».

Відзначимо так, ситуаційна вправа (кейс-метод) – це опис конкретної ситуації, який використовують як педагогічний інструмент, що допомагає студентам глибше зрозуміти тему, розвинути уявлення, отримати спосіб для перевірки теорії, дослідження ідей, виявлення закономірностей, взаємозв'язків, формулювання гіпотез, пробудити інтерес, підігріти цікавість, заохотити мислення та дискусію, отримати додаткову інформацію, поглибити знання, переконатися у поглядах, розвинути і застосувати аналітичне і стратегічне мислення, вміння вирішувати проблеми і робити раціональні висновки, розвинути комунікаційні навички, поєднати теоретичні знання з реаліями життя, перетворити абстрактні знання у цінності і вміння студента.

Література

1. Кейс-метод – яскравий приклад інтерактивних технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://losnatasha.blogspot.com/2016/11/>

УДК 349.2

Даниленко А. Б., 164М навчальної групи, Гуманітарного факультету, 5-й рік навчання Національної академії Національної гвардії України;
Островець А.М., кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, доцент.

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР

Актуальність обраної теми полягає у тому, що право на працю є основним конституційним правом громадян України, а для реального здійснення громадянами цього права держава створює певні умови, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми створення робочих місць, професійно-технічного навчання, підготовки і

перепідготовки працівників відповідно до суспільних потреб. А тому трудовий договір виступає на як основний документ на основі якого виникають трудові відносини між працівником і роботодавцем.

Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах згідно з якими ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законом. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Це проголошено ст. 43 Конституції України. Конституційні норми, що закріплюють право на працю, цілком відповідають нормам ст. 23 Загальної декларації прав людини, зокрема щодо вільного обрання праці або вільного погодження на неї. Це означає, що тільки конкретній людині належить виключне право розпоряджатися своїми здібностями до праці.

Право на працю реалізується різними шляхами. Одні громадяни займаються індивідуально-трудовою діяльністю, інші – створюють або влаштовуються в кооперативні чи акціонерні товариства. Переважно більшість громадян влаштовуються на роботу шляхом укладення трудового договору як наймані працівники на підприємства, незалежно від їх форм власності.

Для реального здійснення цього права держава створює певні умови, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми створення робочих місць, професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки працівників відповідно до суспільних потреб.

Влаштування на роботу є одним із життєвих рішень, що доводиться приймати майже кожній людині хоча б один раз у житті. І від того, наскільки вибір робити є вдалим, залежить зміст життя конкретної людини. Але це не означає, що проблема вибору професії та місця робити носить особливий характер. У вирішення цієї проблеми зацікавлене також суспільство, оскільки чим повніше використовуються особливості та знання кожного працівника, тим вище ефективність праці, більше простору для подальшого розвитку особи. З другого боку, чим швидше зайняті всі робочі місця здібними працівниками, тим вище суспільна продуктивність праці.

Переважає більшість громадян влаштовуються на роботу, укладаючи трудовий договір. Як юридичний факт договір належить до числа правомірних дій, які спрямовуються його учасниками на виникнення, змінення або припинення правових відносин. Будь-який договір є угодою не менш як між двома сторонами. В той же час деякі договори можуть бути багатосторонніми угодами.

Ст. 21 КЗпП України дає легальне визначення поняття трудового договору як угоди між працівником і власником підприємства або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому

розпорядку, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором або угодою сторін.

УДК. 159.96

Дешпетко Ю.М., сержант 137 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Пенькова Н.Є.**, к.психол.н., доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії національної гвардії України.

АУТОАГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Здавна, збройний конфлікт існував для вирішення спірних питань, людина яка брала в ньому участь не завжди була готова морально та фізично до таких перепетій в своєму житті, втрачала контроль, але, нажаль, відповідної допомоги не отримувала. Сьогодні, ми спостерігаємо підвищення інтересу науковців до вирішення цієї проблеми.

Феномен неадекватної поведінки людини в сучасній науці та практиці розглядається як гостра медико-соціальна та соціально-психологічна проблема, що постійно перебуває у полі зору фахівців різних галузей: соціологів, психіатрів, психофізіологів, психологів, юристів та педагогів. Станом на 2010 рік частка військовослужбовців США, що покінчили життя самогубством, є більшою ніж загинувших в Афганістані чи в Іраку.

Так, науковцями доведено, що самогубство мало місце у всі часи. Правда, ставлення до нього протягом епох було різне і часто залежало від пануючих релігійних поглядів та морально-етичних норм і традицій. Найдавніші самогубства носили, як правило, ритуальний характер, вони заохочувались суспільством, а ухилення від них вважалось великою ганьбою. Прикладами ритуальних самогубств є добровільне принесення себе в жертву богам, а також харакірі, сепуку і саті (обряд самоспалення індійських вдів). З появою християнства відношення до самовбивства стає різко негативним, церква оголошує його гріховною справою. У святому писанні говориться, якщо Бог дарує життя, то не можна легковажно поводитись з ним, а тим паче кидати цей дар до божих ніг, треба намагатися прожити відведений кожному відрізок часу до кінця. Життя оцінюється християнською релігією не задоволенням, а стражданнями (заради майбутнього існування в потойбічному світі).

Самогубство – це хвороба, властива багатим, а не прокляття бідняків. Воно дуже «демократичне» і розподіляється пропорційно серед людей незалежно від їхнього майнового стану, матеріального забезпечення тощо.

Своєчасне знання цих обставин і відповідне реагування на них з боку командирів і товаришів по службі могли б застерегти людей від цього фатального кроку. У більшості випадків суїцидальна поведінка – це «крик про допомогу», який не почули люди, що знаходились поруч. Разом з тим, схильність до самогубства обумовлена і індивідуально типологічними особливостями особистості.

Усі конфліктні ситуації у військових колективах, що спонукають до суїцидів, можуть бути кваліфіковані, за висновком Т. Глушкової, таким чином:

1. Конфлікти, зумовлені специфікою військово-професійної діяльності і військово-соціальної взаємодії: індивідуальні адаптаційні труднощі військової служби; міжособисті конфлікти з військовослужбовцями інших періодів служби.

2. Конфлікти, зумовлені специфікою особисто-сімейних взаємовідносин військовослужбовця: конфлікти у родині; переживання за можливі наслідки розлучення з коханою, дружиною; зради коханої, дружини; самотність; тяжка хвороба, смерть близьких; інтимно-сексуальні конфлікти.

3. Конфлікти, пов'язані з антисоціальною поведінкою військовослужбовця: нестатутні взаємовідносини; побоювання кримінальної відповідальності за скоєний вчинок; боязнь ганьби за антисоціальний проступок.

4. Конфлікти, пов'язані зі станом здоров'я військовослужбовця: психічні захворювання; хронічні тілесні захворювання; фізичні вади (дефекти мови, особливості зовнішності, які сприймаються як недолік, тощо).

В.С. Гічун вважає, що військовослужбовці з емоційно-нестійким типом розладу особистості здійснювали суїцидальні спроби, суїцидальні дії на тлі емоційного дискомфорту з дисфорічним відтінком та зі стереотипним механізмом.

Безпосередніми організаторами роботи щодо профілактики самогубств у військовій частині є командир, заступник командира з виховної роботи, начальник медичної служби. Профілактика суїцидальної поведінки є надзвичайно різноплановою і включає в себе велику кількість структурних елементів. Особливістю діяльності всіх посадових осіб військової частини є те, що ці заходи мають бути цілковито індивідуального спрямування і мати медичний, психологічний і соціально-психологічний характер.

Не менш важливе місце в профілактиці суїцидів займають і інші активні методи виявлення суїцидонебезпечних військовослужбовців. Це їх вчасне

медичне обстеження, а також визначення вираженості ризику суїцидозалежності. Превентивні заходи з виявлення суїцидонебезпечних військовослужбовців рекомендовано розпочинати з професійного психологічного відбору. До складу груп професійно-психологічного відбору за рішенням командира (начальника) залучаються офіцери органу з морально-психологічного забезпечення, кадрового органу, медичні фахівці (психофізіологи).

УДК 37.015.3:005.32+355.23

Зацерковний О.А., старший солдат 314 М навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Мельник Ю.Б.**, канд. пед. наук, доц., професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ НА ПОЧАТКУ НАВЧАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасні наукові роботи соціологів та психологів у цьому напрямі дають нам можливість дослідити, класифікувати та зробити висновки щодо специфіки соціальної та психологічної адаптації курсантів на початку навчання.

Курсантський період є сензитивним періодом для розвитку основних соціогенних потенцій людини (Б.Г. Ананьєв). Різним аспектам становлення особистості в цей період, проблемам адаптації та психолого-педагогічного супроводу курсантів підчас їхнього навчання присвячені праці психологів, педагогів, соціологів: Б.Г. Ананьєва, К.М. Байши, І.Д. Бежа, В. Виноградової, Ю.Б. Мельника та інших вчених.

Отже, при проходженні служби та навчання майбутнім офіцерам доводиться жити в умовах жорсткої дисципліни, субординації та специфічним режимом навчання. При таких аспектах курсанта треба забезпечити в повному обсязі психолого-педагогічною підтримкою зі сторони психологів, медичних працівників, офіцерського складу, референтної групи (батьків, родичів тощо).

Виходячи з цього, є актуальним дослідження проблеми адаптації молодого поповнення у новому оточенні та в контексті військової освіти, а саме:

- адаптацію до службових обов'язків – додержання розпорядку дня, готовність до покори, заохочення та догани за несення служби у караулі та повсякденних обов'язків, добрі відносини з командним складом – офіцерами та сержантами;

- адаптацію в колективі, яка характеризується статусом та місцем у навчальній групі, участь у конфліктах та стиль поведіння у конфліктних ситуаціях;

- адаптацію безпосередньо до навчання, де контроль поточний та кінцевий і визначає успішність у навчанні та в діяльності загалом.

Причини успішності адаптації курсанта діляться на об'єктивні та суб'єктивні.

Об'єктивні – програма навчання та підготовки до навчання та службових обов'язків, житлово-побутові умови, умови відпочинку та вільного часу, грошове та матеріальне забезпечення.

Суб'єктивні – рівень виховання, склад сім'ї, загальна комунікація та адаптивні можливості, інтелектуальні можливості, служба у військах, мотивація до навчання у військовому закладі освіти та особливо розходження реалій та фантазій щодо військового навчання.

Таким чином, щоб успішно пройти адаптаційний період у специфічних умовах військово-навчального середовища, перш за все, курсанта потрібно мотивувати, зацікавити у проходженні служби та навчанні, зробити акценти на його індивідуальність, особливості, враховувати його психофізіологічний стан. Важливу роль в цьому процесі має відводитися формування патріотизму та офіцерської честі, виховуванню ідеалістичних поглядів на життя, необхідно вказувати на недоліки як на перепону на шляху до цілі. Курсант повинен прагнути досягти високого звання офіцера, не зважаючи на всі труднощі та обмеження.

Література

1. Ананьев Б. Г. Личность, субъект деятельности, индивидуальность. Проблемы возрастной и дифференциальной психологии / Борис Герасимович Ананьев. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 209 с.

2. Байша К. М. Соціально-педагогічні умови морального виховання студентів у позанавчальній діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Байша Кіра Миколаївна. – Херсон, 2000. – 21 с.

3. Бех І. Д. Виховання особистості : [підручник] / Іван Дмитрович Бех. – К. : “Либідь”, 2008. – 839 с.

4. Виноградова В. Проблеми соціалізації студентської молоді / В. Виноградова // Соціальна психологія. – 2007. – Спец. вип. – С. 150–154.

5. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Григорій Силівич Костюк. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.

6. Мельник Ю. Організація досліджень психофізіологічних особливостей курсантів вищої школи / Юрій Мельник // Науковий вісник Льотної академії. Сер. : Педагогічні науки. зб. наук. пр. – Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. – Вип. 2. – С. 69 – 74.

7. Мельник Ю. Б. Психолого-педагогічний супровід курсантів та його особливості у ВВНЗ / Ю. Б. Мельник // Науковий вісник Льотної академії. Сер. : Педагогічні науки. зб. наук. пр. – Кропивницький: ЛА НАУ, 2018. – Вип. 3. – С. 115 – 121.

УДК 94.1

Згодько О.В., курсант 316 навчальної групи, факультету логістики, Національної академії Національної гвардії України; **Гегечкор О.В.**, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ЖИТТЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА

Одна із найбільш яскравих і значних особистостей в історії двох країн — України та Росії — в обох цих країнах залишається, певною мірою, у тіні. І не тільки в тіні, але також — не зовсім у честі. Йдеться про Феофана Прокоповича — потомственного киянина, вихованця, а потім професора й ректора Києво-Могилянської академії, одного із засновників Російської академії наук Санкт-Петербурга, вченого, письменника, ієрарха Московської церкви, радника і соратника Петра I, ерудита, поліглота, оратора.

Із наведеного вище переліку стає очевидним, чому ця постать не користалася і не користується шанвою серед українців. Феофан Прокопович належить до тих «малоросів», які пов'язали свою долю з Російською імперією.

Але чому Росія не числить Прокоповича серед своїх кращих синів? Людину, яку називають «архітектором перебудови» Петра I? Однією з причин стало те, що він був вихідцем з України. Його освіченість пов'язували з вільнодумством. Найбільші претензії мала до Феофана Прокоповича — ченця, ієрея, потім архієпископа — Московська церква. Бо він був близько причетний до петровської церковної реформи, яку сприйняли негативно. Ставлення церкви до фігури Феофана Прокоповича завжди кидало тінь на його пам'ять.

Але ми, українці не повинні «відмовлятися» від свого земляка Прокоповича, від його багатой наукової та літературної спадщини, яка є досить великою.

З юності до останніх років життя Феофан писав вірші латиною та книжною українською, а в петербурзький період життя — книжною російською. Прокопович створив канон для російського театру XVIII століття, розписуючи правила поділу спектаклю на дії, виходи героїв на сцену, багато в чому спираючись на принципи класицизму й досвід французької поезії та

драматургії доби Людовіка XIV. Найвідоміший літературний твір Феофана - трагікомедія «Володимир», яку він присвятив гетьману Івану Мазепі.

Займаючись викладацькою і науковою діяльністю Феофан Прокопович випустив тритомник лекцій з риторики, логіки, фізики, математики й етики, які він читав у Києво-Могилянській Академії в 1705—1709 рр. Прокопович описав усі види судових, дорадчих, похвальних промов, які були поширеними й актуальними в тогочасному суспільстві, всі його рекомендації й риторичні поради спрямовувалися на досягнення ефективності промов. Він як автор «Букваря», за яким багато десятиліть вчилися українці, росіяни, білоруси, греки, молдавани, серби, грузини, болгар. Його твори були дуже поширені в усіх східнослов'янських країнах. Скажімо, у Сербії «Первое ученіе отрокам» було перевидане 7 разів. Прокопович також брав участь у створенні російської Академії наук у 1724р. Феофан високо цинив і, по можливості, відстоював науку і освіту. «Нехай просвітництво хвилює століття» - говорив Прокопович. Він вважав, що освіта має бути доступна кожному, грамоті потрібно навчити всіх, в тому числі і селян. Тому Прокопович на власні кошти створив школу, в якій здобули освіту близько 160 дітей бідних батьків і дітей-сиріт.

У своїх філософських працях Феофан Прокопович розглядав питання пов'язані з теологією, матерією, рухом, процесом пізнання, людиною і її моральним світом.

Він стверджував, що природа матерії полягає не в тому, що вона є рід тверда, вагома, забарвлена, але лише в тому, що воно є субстанція, протяжна в довжину, широту, глибину і перебуває при всіх перетвореннях тіл, не виникає і не зникає разом з кожним з цих тіл, але переходить від одного до іншого. Прокопович був переконаний в тому, що без ґрунтового розуміння руху не можна добре зрозуміти і всього іншого з того, що досліджує в природі фізик, бо всі зміни, виникнення і загибель, круговорот небес, активність і пасивність, плинність і мінливість речей відбуваються завдяки рухові. Рух являє собою як би загальне життя всього світу. Прокопович заперечує, що тіло людини є джерелом гріха і зла. Взагалі, за природою воно добре і прекрасне. Краса, на його думку, є таким же даром тіла, як сила і здоров'я.

Феофан, вніс великий внесок в нову, постсередньовічну культуру: він активно сприяв організації Академії наук, як історик чинив великий вплив на В.Н.Татищева, а як поет-сатирик - на А.Д. Кантеміра. Твори Прокоповича є тим ґрунтом, на якому вирости Г. Сковорода, А. Поповський, М. Ломоносов та інші мислителі-просвітники XVIII століття.

УДК 159.92

Зінчук А.В., курсант 137 навчальної групи курсу № 2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Авілов І.В.**, викладач кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Проблема спілкування у військовому колективі завжди була в тому чи іншому ступені актуальна для будь-якого суспільства. Як відомо, спілкування в армійських колективах будується на основі вимог загальновійськових статутів, регламентують відносини субординації і координації взаємин між різними категоріями військовослужбовців. У той же час необхідно підкреслити, що закладені в них принципи не суперечать загально визнаним нормам і правилам спілкування в суспільстві, а доповнюють і конкретизують їх відповідно до вимог принципу єдиноначальності, що реалізується у вітчизняному військовому будівництві. Враховуючи, що взаємини, виходячи з особливостей військової діяльності, класифікуються за сферами їх прояву (службові, громадські, соціальні), то правомірно і спілкування в цих сферах поділяти на два види: службова (офіційне, ділове) і неслужбове (неофіційна). При цьому офіцерові слід враховувати, що кожен з цих видів має свої характерні риси та відмінності в технології реалізації (сукупності змісту, форм, засобів, методів і прийомів).

Характер службового спілкування визначається принципом суворої субординації, відрізняється категоричністю, стислістю, реалізацією статутних категорій, понять і термінів. Його головним змістом є проблеми організації службової, вахтової, бойової та іншої діяльності військовослужбовців, бойового навчання, військової дисципліни та ін. В такому спілкуванні основна умова успіху офіцера полягає в творі враження грамотного, знає справу людини.

Свої особливості має також і неформальне спілкування військовослужбовців. Його головним змістом, як правило, є особистісні проблеми і власні інтереси. Зміст такого спілкування реалізується за допомогою вже інших форм, методів і прийомів обміну інформацією. Спостереження військових психологів показують, що в такому спілкуванні важливі відкритість, чуйність, спільність цінностей, співчуття, здатність дати правильну пораду і своєчасно надати моральну або психологічну підтримку.

У той же час, психологічною наукою також виділені специфічні фактори, що детермінують специфіку спілкування в умовах військового підрозділу. До їх числа віднесені:

- об'єктивні передумови для утвердження і розвитку вищих форм спілкування - дружби і військового товариства;
- обмеження соціальної сфери та можливостей спілкування у зв'язку з умовами комплектування та дислокації підрозділів, розміщення та побуту, статево-віковою однорідністю військових колективів;
- певна регламентація змісту і видів спілкування характером військово-професійної діяльності, вимог статутів, інструкцій і настанов, заснованих на принципах єдиноначальності та суворої субординації у взаєминах військовослужбовців;
- широке використання різноманітних засобів спілкування та специфіка їх застосування.

Це пов'язано з наявністю в підрозділах військовослужбовців з різним соціальним, освітнім, моральним статусом. Кожна нація і народність має свої характерні соціально-психологічні особливості спілкування. Водночас офіцеру необхідно пам'ятати про те, що не всі дозволено в спілкуванні з підлеглими однієї національності може реалізовуватися щодо військовослужбовців іншої національності.

Це лише деякі особливості спілкування в умовах військової служби. Їх перелік значно розширюється в кожному конкретному підрозділі і офіцеру важливо їх враховувати при виборі найбільш ефективної технології взаємодії з підлеглими. Проте в її основу мають бути покладені відповідні принципи.

Звернення до аналізу соціального контексту діяльності Національної гвардії не є випадковим, адже будь-який вид діяльності може бути успішним лише за умови врахування суспільних чинників у відповідний період. Жодна комунікативна стратегія чи тактика не матиме успіху, якщо в ній не враховано умови, за яких вона реалізовуватиметься. До вивчення соціального контексту спонукає не тільки логіка наукового пошуку, а й конкретні моделі дослідження, поширені в мовознавстві, зокрема моделі дискурсивного аналізу. Стосовно службово-бойової діяльності Національної гвардії особливості соціального контексту ще не виявлялись. Отже, актуальність цього питання є беззаперечною, вона зумовлена спрямованістю дослідження на вирішення важливих проблем сучасної теорії комунікації, що забезпечує успішність виконання соціальних функцій Національною гвардією України.

Особливостями комунікації в діяльності сил охорони правопорядку є те, що вона може здійснюватися не тільки з людьми, які дотримуються загальноприйнятих норм поведінки, а й з особами девіантної поведінки, не лише з окремими людьми, а і з натовпом. Загальні закономірності комунікації не завжди будуть спрацьовувати, і вибрати адекватну лінію поведінки можна тільки з урахуванням усіх специфічних факторів.

Специфіка структури комунікації в діяльності полягає в кількох її ознаках.

По-перше, комунікатором виступає особа, яка діє не власне від свого імені, а від імені закону і влади. Цим також визначається і специфіка інформації або мовного впливу: вони також являють собою реалізацію закону і влади, яка відповідає за його дотримання.

Отже, у структурі галузевої комунікації Національної гвардії України обов'язковими структурними елементами є закон і влада, які зумовлюють решту елементів комунікативної ситуації.

Змістовий аспект комунікації стосується таких її питань, як сутність комунікації, її тип, тема спілкування, насиченість інформацією, її доречність і логічність викладення. Велику роль у забезпеченні змістовності комунікації відіграє врахування взаємодії психологічних і мовних чинників. До психологічних чинників належать психологічні особливості партнера по спілкуванню, які визначаються не тільки типом його вищої нервової діяльності, а і його віком, соціальним статусом, попереднім досвідом, сферою інтересів тощо. До власне мовних чинників належить сукупність вербальних і невербальних засобів, які використовує комунікант, особливості його мовної поведінки. Поєднання психологічних і власне мовних чинників відтворюється в типі мовної особистості, який необхідно брати до уваги у створенні стратегії і тактики мовленнєвої поведінки.

Беручи до уваги важливість комунікативних навичок військовослужбовців різних ланок, як запоруку здорового спілкування в повсякденній діяльності та в екстремальних умовах та звернутися до визначення та ознак еталонної мовної особистості (відповідно до професора Пелепейченко Л.М.) ідеальна модель військового правоохоронця представлена такими рисами:

- сильний,
- мужній,
- сміливий,
- здатний і готовий завжди захистити слабшого,
- інтелектуальний,
- кмітливий,
- який вміє миттєво орієнтуватися в обстановці і приймати адекватні рішення,
- відповідальний,
- з великим почуттям обов'язку,
- рішучий,
- цілеспрямований,
- зважений у діях,
- компетентний у правовій сфері,
- патріотичний,
- глибоко порядний,

- благородний,
- чесний,
- гуманний,
- великодушний,
- ввічливий,
- освічений,
- комунікабельний,
- галантний,
- лідер.

Фактично наведений перелік рис є еталоном, на який орієнтуються пересічний громадяни. Будь-який хоча б поодинокий відхід від цього еталону сприймається громадськістю як руйнування ідеалу, втрата ілюзій. Громадськість добре усвідомлює просту істину, що ідеального в реальному житті не буває, і все ж військових правоохоронців вона жадає бачити ідеальними.

Підводячи підсумки хочу відмітити, що розвиток навичок спілкування серед особового складу правоохоронних органів та, безпосередньо Національної гвардії України, є важливий на всіх рівнях підготовки особистості та включає комплекс заходів, а не розвиток окремої риси або навичку.

УДК 316.6:396.1

Іваніщак А.Ю., курсантка 137 навчальної групи гуманітарного факультету Національна академія Національної гвардії України, **Морозова Л.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки, Національна академія Національної гвардії України

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК У КРАЇНАХ ЄС І УКРАЇНІ

Залученість жінок на рівні з чоловіками у політичну діяльність – одна з важливих ознак забезпечення гендерної рівності. Не даремно на міжнародному рівні в різноманітних звітах питання доступу жінок до ресурсів та влади є важливим критерієм рівних можливостей та економічного добробуту суспільства. Наприклад, по-перше, у відомому щорічному Звіті з людського розвитку Програми розвитку ООН (UNDP Human Development Report) один із індексів –Gender Equality Index – присвячено питанню гендерної рівності. По-друге, в щорічному Звіті з глобального гендерного розриву (Global Gender Gap Report), що готується Світовим економічним форумом (World Economic Forum), одна з чотирьох важливих сфер нерівності між чоловіками та жінками поряд з

економічною участю, рівнем освіти та сферою здоров'я стосується саме політичного представництва. Важливо додати, що загалом найгіршою є ситуація із політичною складовою участі жінок, адже гендерний розрив (gender gap) у цій сфері, станом на 2018р., загалом у світі покритий лише на 20%. Додаткові статистичні дані, взяті з постійно оновлюваної бази даних «Жінки у національних парламентах», яку веде Міжпарламентська спілка (Inter-Parliamentary Union), переконують про обмеженість доступу жінок до «великої» політики. Станом на 1 червня 2018р., жінки посідали лише 22,7% місць у середньому в парламентах світу. Але не може не привернути увагу той факт, що найбільш успішним стосовно залучення жінок до політики є регіон Європейського Союзу. У країнах ЄС жінки посідають у середньому 29% місць у парламентах, що більш ніж удвічі перевищує число жінок у Верховній Раді України – лише 12%.

Аби результативно впроваджувати політику гендерної рівності, важливо здійснювати т.зв. комплексний підхід на рівні «дії зверху» (державної гендерної політики) і т.зв. «дії знизу» (низових ініціатив, тобто зусиль з боку жіночого руху). Крім того, важливу складову процесу регулювання гендерних відносин становлять інституції освіти та науки, виконуючи функцію постійного моніторингу та проведення фахових досліджень гендерних відносин. Доступ жінок до рівня прийняття рішень. Для кращого розуміння результатів гендерної політики в країнах ЄС і України, варто детальніше розглянути питання доступу жінок до «великої» політики та основні механізми його реалізації. Жінки при владі в країнах ЄС. Серед 28 країн ЄС перші місця за представленістю жінок у національному парламенті посідають – Швеція, Фінляндія та Іспанія. Найгіршою є ситуація з представництвом жінок у топ-політиці – в Угорщині, на Кіпрі, на Мальті, у Румунії, Ірландії, Латвії, Словаччині та Чехії, тобто у країнах, які стали нещодавніми членами ЄС та були належними до т.зв. соціалістичного простору.

Отже, країни ЄС суттєво відрізняються рівнем залученості жінок до великої політики. Як бачимо, найкращою стосовно участі жінок у політиці на рівні прийняття рішень є ситуація саме у Швеції, у якій протягом десятиліть на державному рівні розробляються механізми забезпечення гендерної рівності задля покращення нерівного розподілу прав і можливостей для чоловіків та жінок. Швеція є прикладом «поступального шляху» (incremental track) на протипагу «швидкому шляху» (fast track) у впровадженні гендерної політики, тобто покрокового покращення стану гендерної рівності в країні. Окремо слід зазначити про активний жіночий рух, що зумів поставити питання гендерної рівності на політичний порядок денний і вивести приватні питання у публічну сферу.

Державна політика підтримки жінок втілюється, передусім, через гендерні квоти як тимчасові підтримувальні дії задля збільшення кількості жінок у політиці. Гендерні квоти бувають законодавчі та добровільні партійні. Законодавчі поділяють на зарезервовані місця та законодавчі кандидатські квоти. Зарезервовані для жінок місця – це тип квоти, де держава визначає кількість місць у виборному органі для жінок, створюється окремий список жінок-кандидаток, які конкурують між собою. Законодавчі квоти прийняті у таких країнах ЄС – Бельгії, Греції, Ірландії, Іспанії, Італії, Польщі, Португалії, Словенії та Франції. Добровільні партійні квоти – це найбільш поширений тип квот у світі. Спочатку були запроваджені у 1970-х роках деякими соціал-демократичними партіями Західної Європи. Якраз Скандинавські країни відомі добровільними партійними квотами, які були ініційовані активним жіночим рухом. Зазвичай для добровільних партійних квот важливим є усвідомлення на рівні партій цінності гендерної рівності та залучення жінок. Партії добровільно запроваджують такі квоти у більшості країн-членів ЄС: Австрія, Велика Британія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція. Із квотами пов'язані також такі нюанси, як розмір квоти (наприклад, 20%, 30% чи 40% тощо), а також мандат на місце (у прохідній частині списку чи в кінці). Прописана у законодавстві квота також не завжди спрацьовує, якщо немає механізму її втілення – санкцій за невиконання квоти (відмова реєстрації партії) чи нагороди (державне фінансування виборчої кампанії партії). Загалом досвід країн, які запровадили квоти (а таких переважна більшість у світі) свідчить, що це прискорює проходження жінок у політику.

Незважаючи на те, що жінки в Україні формально отримали рівний із чоловіками статус, де-факто вони продовжують піддаватися дискримінації і в політичній сфері. Експертки вбачають в цьому кілька причин: низький соціальний статус жінок, економічна залежність від чоловіків, нерівноцінний розподіл сімейних обов'язків, відсутність центрів з політичної освіти населення, відсутність підтримки жінок-політиків з боку чоловіків та нерозуміння останніми важливості проблеми представлення жінок у владі, вплив стереотипу «політика – чоловіча справа». Відповідно до міжнародного рейтингу Україна розділяє 141 місце (разом із Індією та Йорданом) із лише 12% жінок у Верховній Раді. Загалом країни колишнього соцтабору не просунулися у лідери за кількістю жінок у парламентах. Трансформаційні процеси і боротьба за важливі економічні ресурси не сприяли значному залученню жінок до великої політики. Хоча, станом на червень 2016р., в українському Парламенті жінкам таки належать місця в керівництві: Ірина Геращенко є Першою заступницею Голови Верховної Ради, а Оксана Сироїд – Заступницею Голови

Верховної Ради України. До складу Кабінету Міністрів України, сформованому від 14 квітня 2016р., у якому кількість міністрів та віце-прем'єр-міністрів становить 22 особи, увійшли троє жінок: Міністром освіти і науки України стала Лілія Гриневич, в.о. міністра охорони здоров'я України Уляна Супрун, Віце-прем'єр-міністром із питань європейської та євроатлантичної інтеграції України призначено Іванну Климпуш-Цинцадзе. Тобто ми бачимо, що загалом спостерігається явище вертикальної гендерної сегрегації великої політики: рівень присутності жінок на найвищих політичних посадах не відповідає заявленим у документах ідеям рівності. Вертикальна гендерна сегрегація спостерігається і на місцевому рівні. Жінки значно менш представлені на рівні прийняття рішень, окрім селищних та сільських рад.

У дослідженні «Участь жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні» (2011р.) зазначено, що «українська політична еліта оперує на рівні політичних декларацій, водночас практичного впровадження існуючого гендерного законодавства й політик майже немає». З метою виявлення основних перешкод доступу жінок до політичних структур проаналізовано думку суспільства, політичних партій, рекламні зображення у публічній сфері. Зокрема, наведено результати фокус-групового опитування представників політичних партій, представлених у Верховній Раді України, щодо їх ставлення до політичної участі жінок. Представлено дані опитування громадської думки, які свідчать, що «виборці є більшими прихильниками гендерного паритету у політиці, ніж представники політичних партій». Окрім того, у праці висвітлено проблему сексизму у медіа, зображення жінок переважно як об'єктів сексуального бажання чи домогосподарок.

Аби покращити доступ жінок до політики, в Україні протягом останніх років здійснюється низка проектів. «Жінки – це 50% успіху України» – це соціальний проект (ініціатором якого є Національний демократичний інститут), спрямований на активізацію та підтримку жінок у громадському та політичному житті, врівноваження представництва жінок та чоловіків на ключових позиціях заради пришвидшення створення справді європейської моделі суспільства.

Проект «Жінки у політиці» адмініструється Всеукраїнською громадською організацією «Жіночий консорціум України».

Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики. Демократичне суспільство повинно надавати жінкам і чоловікам рівні можливості брати участь в усіх сферах життя, у тому числі, і в доступі до

владних повноважень. На національному рівні гендерна рівність гарантована, передусім, Конституцією України, Кодексом законів про працю України, а також окремим Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005р.), та іншими законодавчими актами.

Міжнародні загалом та європейські зокрема зобов'язання України у сфері розбудови політики рівних прав і можливостей повинні спонукати державу більш ретельно взятися за питання доступу жінок до політичної діяльності.

УДК 159.96

Калашник Р.Ю., курсант 135 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.** викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Досвід кримського конфлікту переконливо свідчить, що будь-який супротивник намагається активно впливати на моральні та психологічні якості, психофізіологічний стан, настрій, бойову активність особового складу протилежної сторони у мирний і воєнний час. Цілком зрозуміло, що виконання завдань особовим складом українських військовослужбовців проходить у складних, як правило в екстремальних умовах, у непростій соціально-політичній обстановці й культурно-етнічному середовищі. З психологічної точки зору, подібні умови виконання службових обов'язків характеризуються присутністю і негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрозливих факторів, що породжують високий рівень емоційного стресу. Це означає, що військовослужбовці підлягають не тільки фізичній загрозі (особистому здоров'ю, життю), а також значному ризику виникнення нервово-психічних розладів, психічній дезадаптації і стресових станів. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Набутий досвід участі Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях свідчить, що така участь є окремим завданням воєнно-політичного характеру і вимагає від особового складу Збройних Сил:

- специфічної підготовки відповідного рівня (політичної, правової, мовної, психологічної тощо) для проведення кожної операції;

- готовності до виконання не властивих для військовослужбовців у мирний час функцій;
- психологічної готовності до виникнення нештатних ситуацій і непередбачених обставин під час виконання своїх обов'язків, які вимагатимуть неадекватних дій від усього особового складу військовослужбовців і персоналу, починаючи від командної ланки і закінчуючи рядовими;
- спроможності приймати рішення і діяти за рамками, визначеними керівництвом;
- відповідного рівня оперативної і технічної підготовки, який передбачав би оволодіння штабними процедурами, технікою і, можливо, зброєю інших держав, що беруть участь у протистоянні.

Сучасна психологія має досить великий арсенал засобів, які дозволяють формувати психологічну готовність, стійкість зберігати й відновлювати військово-професійну працездатність в екстремальних умовах. Однак цей напрямок досліджень залишається актуальним та перспективним. Сучасний рівень розвитку засобів озброєної боротьби, та здійснення в зв'язку з цим докорінних змін в характері та способах ведення бойових дій, незрівнянно збільшують роль морального фактору, виводять на перше місце ідеологічні та психологічні елементи підготовки військовослужбовців та підрозділів миротворчого контингенту. Формування відповідних якостей досягається в процесі психологічної підготовки, заходи якої безперервно здійснюються в процесі навчання та виховання.

Під психологічною підготовкою більшість психологів розглядають формування в особового складу психологічної стійкості й певних психологічних якостей, які підсилюють їх здібність виконувати бойові завдання, діяти в напружених та небезпечних ситуаціях сучасних збройних конфліктів у повній відповідності з переконаннями та моральними принципами поведінки; цілеспрямований розвиток, вдосконалення психіки військовослужбовців, їх спроможність успішно переносити найсуворіші випробування бойових дій, будь-які моральні та фізичні навантаження; виявлення самовладання, стійкості, відваги в тяжкі і критичні моменти бою.

Однією з найбільш важливих задач психологічної роботи з військовослужбовцями всіх категорій на етапі підготовки до дій у особливих умовах – є формування готовності до подолання небезпеки та труднощів майбутньої бойової обстановки, вироблення здібності витримувати великі нервово-психічні навантаження, напруженість та прикрощі, які можуть виникнути в ході ведення бойових дій та виконання миротворчих завдань. Успішне формування відповідних психологічних якостей дає найбільший ефект

в тому випадку, коли навчання проводяться в умовах наближених до бойової дійсності.

На думку багатьох військових психологів, цим умовам краще за все відповідає польова виучка військ, й насамперед тактичні навчання, бойові стрільби, практичні тренування на спеціально обладнаних учбових полях, а також тренування на витривалість які проводяться в польових умовах. Психологічна підготовка військовослужбовців в даному контексті, поряд з іншими компонентами включає формування психологічної стійкості, загальної думки, колективних настроїв, звичок, міцних взаємовідносин. Позитивно спрямована психологія колективу активно впливає на поведінку військовослужбовців, характер сприймання ними подій і умов обстановки, дисциплінує їх. Вона може здійснювати загальний психологічний підйом, обстановку ентузіазму, який сприяє зростанню активності й ефективності дій кожного члена військового колективу. В той же час, негативна спрямованість психології колективу може виражатися в хибному колективізмі, круговій поруці, в порушенні військової дисципліни. Облік індивідуальних особливостей воїнів контрактників, відпрацювання здорової громадської думки, особистий приклад та авторитет командира, правильне взаєморозуміння – основні шляхи формування високого рівня психологічної підготовки, та міцного військового колективу.

Для формування в особового складу психологічної стійкості до бойових дій, важливе місце посідає створення у них чіткого уявлення відносно картини професійної діяльності й виховання впевненості в зброї й засобах захисту. Велике значення для психологічної підготовки особового складу має використання існуючих і нових комплексів вправ з формування емоційно-вольової стійкості, й застосування різноманітних тренажерів для відпрацювання професійних якостей уваги, пам'яті та мислення. В. Ягупов в ряді своїх праць відмічає, що психологічна підготовка військовослужбовців повинна відбуватися в умовах максимального психічного напруження. Напруженість, на його думку, в процесі бойової підготовки повинна досягатися збільшенням фізичних і нервово психічних навантажень шляхом створення обстановки з наявністю різного роду складнощів.

Серед яких:

- світлові і звукові подразники різної інтенсивності, які характерні для бойової діяльності; відсутність достатньої інформації і часу;
- виконання складних обов'язків у важких погодних і кліматичних умовах; тривала активна діяльність в засобах захисту;
- безперервність денних і нічних дій; проведення занять і стрільб в нічних умовах; постійна дія противника; наявність «втрат» у живій силі і техніці;

- наглядність зовнішньої картини бойових дій (втрати, жертви, зруйнування, пожежі);
- тривале виконання обов'язків в умовах ізоляції від колективу, в складних умовах обстановки при наявності елементів небезпеки.

УДК 37.013.73

Касьяненко А.В., курсант 138 навчальної групи курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної Гвардії України; **Васильченко Р.В.**, кандидат філос. офських наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної Гвардії України, підполковник.

ПРІОРИТЕТИ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ У СУСПІЛЬСТВІ

Конфігурація пріоритетів світоглядної культури у суспільстві стала набувати все більшої визначеності під впливом інформаційної революції і процесів глобалізації, що все більш інтенсивно розгортаються з останньої третини ХХ ст. і призвели до системних соціокультурних змін у розвитку людства. Узагальнену характеристику цієї конфігурації можна слід за І.В. Степаненко представити так: «Сучасне суспільство все частіше характеризують як суспільство знань. Але можна додати, що це суспільство знань, обсяг яких постійно зростає, а самі вони постійно оновлюються. Внаслідок цього відбувається й постійне оновлення номенклатури і змісту професійної діяльності. За таких умов затребуваним стає вже не вузькоспеціалізований фахівець, озброєний певною сукупністю знань, а професійно компетентна особистість із вираженим інноваційним потенціалом і здатністю до неперервної освіти і самоосвіти. В сучасних умовах на зміну дисциплінарній організації наукового знання приходять його міждисциплінарна організація, на зміну пануванню природничонаукового знання приходять гуманітаризація і гуманізація науки. Загострення глобальних проблем і підсилення тенденцій глобалізації цивілізаційного розвитку призводять до необхідності становлення нової етики, для якої визначальними є принципи відповідальності, взаєморозуміння, справедливості і солідарності. Відповідно до усіх цих системних соціокультурних змін і вибудовуються ціннісні засади сучасної педагогічної практики – гуманізм з його повагою до особистої гідності та індивідуальної самобутності людини; демократизм, засадничений принципами партнерства і самоврядування; креативність як форма продуктивного, творчого та інноваційного ставлення до себе, світу, своєї діяльності; відповідальність як спосіб реалізації особистісної свободи;

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

толерантність як форма поваги до інаковості Іншого, засадничена принципами терпимості і ненасилля тощо» І далі вона резюмує: «Сучасні стратегічні цінності освіти, які засадничені принципами гуманізму і демократизму, вимагають зміни авторитарно-дисциплінарної моделі педагогічної практики на особистісно зорієнтовану»

Пріоритети вітчизняної системи освіти достатньо чітко визначені у Законі «Про освіту» і безпосередньо задекларовані у статті 3-й: «гуманізм, демократизм, пріоритет загальнолюдських духовних цінностей, органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями, взаємозв'язок з освітою інших країн».

Пріоритетними світоглядними цінностями вітчизняної системи освіти, «також стають цінності гуманізму, людської та особистісної гідності, соціальної ініціативи і творчості, демократизму, патріотизму, національної самосвідомості. Варто наголосити, що в умовах розбудови національної держави завжди підвищується увага до національно-історичних цінностей як фундаментальних засад формування і розвитку національної самосвідомості»

Як універсальне явище, де синтетично поєднуються кілька ключових смислових одиниць як гуманітарного, так і науково-технічного типів, визначає українській освітній проект XXI століття О.Я. Надимська. Вона доводить, що «чинник гуманістичного виховання особистості є визначальним у сенсі приналежності української освіти до європейського освітнього дискурсу».

Переорієнтація освіти на формування світоглядної культури може бути сприйнята як відповідь на усі ці історичні виклики, перед якими вона постала у добу глобалізації. Адже усі пріоритети освіти у добу глобалізації концентруються навколо вирішення питань світоглядного характеру – сформував у того, хто навчається, нове розуміння світу і нове світовідношення.

УДК 159.923–316.614

Кириченко О.Ю., курсант 137 навчальної групи гуманітарного факультету Національна академія Національної гвардії України, **Морозова Л.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки, Національна академія Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

В широкому розумінні статево-рольова соціалізація – це формування особистості як представника певної статі. Проблема статево-рольової соціалізації не є новою, проте актуальність її не тільки не зменшується, а,

---

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

навпаки, зростає. Про це свідчить, зокрема, чисельність наукових робіт з психології за останні роки, в яких їх автори намагаються вирішувати різні питання, пов'язані зі статтю особистості. Як і раніше, дослідників цікавлять питання особистісних відмінностей чоловіків і жінок, закономірності формування психологічних особливостей статі, фізіологічні основи статевих відмінностей, формування статево-рольової ідентичності особистості, набуття гендерних ролей та ін.

Стать – це комплекс анатомічних, репродуктивних, поведінкових і соціальних ознак, що визначають індивіда як чоловіка або жінку. В залежності від аспекту дослідження статі розрізняють:

- біологічну стать – це сукупність контрастуючих генеративних ознак осіб одного виду;

- психологічну стать – це характеристика особистості і поведінки індивіда з точки зору маскулінності і фемінності.

Маскулінність – сукупність ознак, які відрізняють чоловіка від жінки. Фемінність – це сукупність ознак, які відрізняють жінку від чоловіка. Поняття «гендер» (gender – рід) означає стать як соціальне явище, як усе те соціальне, що утворюється над біологічною статтю (sex).

Оскільки в соціальній психології досліджуються соціокультурні чинники формування статевих відмінностей, що повинно знаходити відображення і в науковому дослідному інструментарії, то це дає підстави стверджувати, що для визначення відмінностей між чоловічими і жіночими якостями в соціальній психології краще віддавати перевагу поняттю «гендер». Отже гендер – це соціально-психологічне поняття, яке визначає статус людини з точки зору маскулінності або фемінності.

Сучасна теорія гендеру доводить, що суспільні відмінності між чоловіками та жінками не мають біологічного походження, не є одвічно даними, а лише набутими, приписаними індивідові суспільством. Підхід до гендеру як сукупності соціальних ролей, приписуваних індивідові, передбачає певну відмінність між чоловічим і жіночим набором соціальних ролей, яку дослідники називають гендерною (статево-рольовою) диференціацією. Ця диференціація виявляє себе в низці сфер, таких як процеси гендерної соціалізації та особливі моделі поведінки особистості, які сформувалися в результаті даного процесу. Поняття «гендер» має множинний і, як наслідок, ситуативний характер. Тобто уявлення про те, що означає бути жінкою чи чоловіком, змінюється залежно від контексту.

Вважається, що поняття «ідентичність» вперше ввів у науковий обіг представник Віденської школи психоаналізу Ерік Еріксон у 50-х роках ХХ ст. Спочатку це поняття пов'язували з явищем індивідуальної ідентичності. Оскільки фрейдівське Его (Я) є наріжним у концепції ідентичності Е.Еріксона,

то індивідуальна ідентичність у нього постає як Его-ідентичність - суб'єктивне відчуття індивідом своєї тотожності та безперервності. Психоаналіз звертає особливу увагу на формування тендерної ідентичності. Гендерна ідентичність, на думку З.Фройда, є критичною складовою розвитку особистості - можливо, це найбільш критична його складова. Усвідомлення гендеру набувалося і формувалося через стосунки із членами родини і ширшого товариства. Гендерна ідентичність з мікрорівня поширюється також на макрорівень — рівень суспільних інституцій. Гендер є так само властивістю інституцій, як і невіддільною складовою нашої індивідуальної ідентичності. Гендер є властивістю індивідів; гендеровані особи, набувши своєї гендерної ідентичності, входять у суспільство, формуючи тим самим гендеровані інституції. Індивіди оберігають свою гендерну ідентичність. Отже, гендерна ідентичність як складова ідентичності особистості загалом перебуває в безпосередньому зв'язку з нею. Маскулінні та фемінні ознаки, зі свого боку, не є сталими утвореннями, натомість можуть змінюватися залежно як від конкретного контексту, так і етапу залучення людини до суспільного життя. Тож гендерна ідентичність постійно перебуває в процесі конструювання.

Процес статево-рольової соціалізації починається з раннього дитинства, продовжується довгі роки і відбувається стадійно. Можна виокремити принаймні такі періоди статево-рольової соціалізації. По-перше, це первинна статево-рольова соціалізація. Період первинної статево-рольової соціалізації охоплює декілька вікових стадій: від народження до початку навчання в школі і від початку навчання в школі до соціальної зрілості.

Вторинна статево-рольова соціалізація починається з періоду соціальної зрілості і продовжується все життя. Цей період теж має декілька стадій, які відповідають переходу від одного соціально-вікового статусу до іншого.

Ми набуємо своєї гендерної ідентичності шляхом соціалізації. В першу чергу, саме перед суспільством постає завдання забезпечити, щоб чоловіки чинили «по-чоловічому», а жінки щоб засвоїли жіночі манери поведінки. Наша ідентичність є фіксованою, усталеною і відтепер внутрішньо притаманною нашій особистості. Ми не можемо перестати бути чоловіком чи жінкою, так само, як і перестати бути людиною - річ неможлива. Дослідник Л.Колберг застосував до процесу набуття усталеної гендерної ідентичності запропоновану Ж.Піаже модель послідовного когнітивного розвитку. Згідно з цією теорією, усвідомлення гендерних ідентичностей у дітей раннього віку залежить від конкретних фізичних підказок на кшталт одягу, зачіски та розмірів тіла, що розподіляють світ за двома гендерами. Лише в 5-6 років більшість дітей опановують когнітивний механізм для розпізнавання гендеру як атрибуту особи. До 7 років діти досягають гендерної константності - розуміння, що гендер постійний і змінити його неможливо. Але соціальне засвоєння гендеру

не закінчується в дитинстві. Процес набуття гендерної ідентичності може розпочатися рано, але він триває впродовж усього життєвого циклу. Найяскравішим наслідком диференціації цілей соціалізації є гендерний розподіл суспільних сфер активності на сімейну (приватну) сферу, що радше підходить для жінок і позасімейну (публічну) сферу — для чоловіків. Дослідники неодноразово стверджують, що маскуліність є значно жорсткішою рольовою конструкцією, порівняно з фемінністю. Крім того, останнім часом на тлі суспільних гендерних зсувів спостерігається асиметричність переходу до гендерного стилю, притаманного іншому гендерові. Поза тим, дослідники гендерних питань звертають увагу на обмеження, які накладаються на жіночі та чоловічі ролі в суспільстві.

Гендерне навчання сміливо можна вважати найбільш довготривалим аспектом соціалізаційного процесу. Ми навчаємося протягом усього життя того, що потрібно робити, говорити, одягати, як поводити себе, аби в суспільстві нас вважали особами певної статі.

Сучасний стан трансформації всіх сфер життя не може не впливати на зміни вимог, які пред'являються особистості. У зв'язку з цим виникає безліч проблем, вирішення яких потребує наукового аналізу закономірностей процесу статево-рольової соціалізації.

УДК 304.17

Козаченко М.О., курсантка 138 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Непіпенко Л.П.**, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ОСОБИСТІТЬ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Кардинальні економічні, політичні, соціальні, інформаційні, культурні трансформації другої половини ХХ – поч. ХХІ ст. стали переломним рубежем у розвитку світової цивілізації. Вони ознаменували собою фундаментальні зміни в темпі життя й структурі суспільства, формуючи невідомі раніше умови становлення і буття людини, тип відносин між особистістю та соціумом.

Глибокою модернізацією охоплені основні сфери життєдіяльності суспільства і держави, взаємодія з природою, суспільні відносини, соціальні регуляції. Йдеться про завершення індустріального періоду еволюції цивілізації й початок другого – інформаційного, з опосередкованістю діяльності людей в основних сферах суспільного життя інформаційною інфраструктурою.

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

Особистість – це система соціально-духовних властивостей людини, яка, генетично ґрунтуючись на природних задатках, індивідуально формується і виявляється у різних видах діяльності та суспільних стосунках. Особистість має психологічну, соціальну, культурну підсистеми. Психологічна – містить у собі її внутрішні структури та процеси, що в ній відбуваються. Соціальна – визначає статусно-рольові характеристики особистості, характер її взаємодії з соціумом. Культурна – складає зміст особистості, що полягає у значимих символах, цінностях, нормах тощо. Фундаментальна характеристика особистості – її цілісність, антиподом чого є її фрагментарність. Складові елементи останньої конфліктують один з одним і не складають цілісної, зв'язної картини світу.

Можна виділити два основні наукові підходи до розуміння людини сучасного постмодерністського суспільства, з його характерним розпадом сталих соціальних зв'язків, нестачею особистісного спілкування, атомізацією, масовізацією, широким розповсюдженням масової культури, закріпленням фрагментарності соціального та життєвого простору людини.

Згідно першого підходу людина важко переживає сучасні зміни. Наголошується, що сьогодні зникає індивід із сформованими ще у Новий час якостями: раціоналізмом, ідеалізацією точних наук, цілісною системою цінностей, моральних принципів, іншими духовними орієнтирами. Натомість з'являється нова сучасна нещасна людина загублена у жорсткому всесвіті – так званий дивід (від лат. *dividuum* – те, що ділиться), «децентрований суб'єкт» (за висловом Ж.Лакана) із розщепленою свідомістю, розщепленим внутрішнім світом, який складається одночасно з багатьох душевних станів і проявів свідомого та позасвідомого, раціонального та ірраціонального. Ця особистість характеризується суперечливою ідентифікаційною системою, адже не має почуття внутрішньої самототожності; не може чітко ідентифікувати ні саму себе, ні себе з представниками інших соціальних груп і спільнот. Її поведінка переважно залежить від ситуації, адже у її внутрішньому світі прогресуюче зменшується значення раціональних і збільшується значення позасвідомих чинників. У сучасному суспільстві дуже гостро постає проблема самогубства. Особистість як «фрагментований суб'єкт», що позбавлена стабільних характеристик, стає розгубленою, самотньою, розділеною, деперсоніфікованою.

Інші дослідники вважають, що сучасна людина досить легко все переносить та переживає, безболісно адаптується до усього нового. Виходячи з цього, сучасна особистість докорінно змінила систему цінностей і оцінок, роблячи життєві акценти на задоволення душевних потреб, на розвиток свого внутрішнього світу. Її більше турбує якість життя, можливості самовиразу, досягнення соціального успіху, особистісного щастя та емоційного комфорту, захист своєї автономності, індивідуальних цінностей та приватного життя. Звідси ідеал максимально можливої індивідуальної свободи, до якого прагне

людина сучасної інформаційної цивілізації, сприяє збільшенню значення міжособистісної взаємодії з метою творити нові й нові спільноти, гуртуватися перед загрозами, що походять ззовні.

На наш погляд, сучасна людина, існуючи в різних проявах високотехнологізованого середовища інформаційного суспільства, намагається знайти та реалізувати власне «Я». Ідентичність такої особистості формується під впливом трьох основних сил: 1) глобальних чинників з їхнім деіндивідуалізуючим, «усереднюючим» впливом на людину; 2) локальних чинників, пов'язаних з соціокультурним контекстом, в який інтегрований індивід; 3) особистісних якостей людини. Сукупний вплив цих факторів на формування і становлення особистості в найбільш загальному вигляді визначає сутність сучасної людини. Також не слід забувати про біосоціальну природу людини з її позитивним та негативним соціальним потенціалом. Звідси основна проблема, що гостро постає в процесі життєдіяльності особистості в сучасному суспільстві – стимулювання реалізації позитивних потенцій та редукування негативних проявів співіснування з оточуючим світом.

Людина на нинішньому етапі суспільного розвитку має пройти шлях перетворення від одномірної істоти – Homo consumer (Людини споживаючої) до людини, що усвідомлює себе органічною частиною природи та має відповідний рівень екологічної й космічної свідомості, який здатний забезпечити вихід з пастки глобальних протиріч, запобігти моральній деградації й самознищенню. Сьогодні акцент у системі взаємовідносин «людська – світ» зміщується з домінуючого значення розуму на духовність, як на важливий цивілізуючий потенціал, необхідний для вирішення не тільки актуальних, але й прогнозовано прийдешніх проблем глобального масштабу.

УДК 159.9

Колісник Є.О., курсант 137 навчальної групи курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Слурденко Д.О.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, майор

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В умовах залучення частини та підрозділів Національної гвардії України до відбиття збройної агресії Російської Федерації питання психологічної готовності особового складу до виконання бойових завдань є домінантним та не менш важливим, ніж володіння військовослужбовців зброєю та прийомами її застосування.

Статистика втрат за час проведення Антитерористичної операції на території (АТО) Донецької та Луганської областей безумовно вказує на гостру проблему своєчасного виявлення, діагностики та попередження будь яких проявів девіантної поведінки, що на рівні бойових втрат є однією з передумов загибелі військовослужбовців.

Всього з початку АТО кількість військовослужбовців, причини загибелі яких не пов'язані з безпосереднім веденням бойових дій, складає понад 1300 осіб, з них внаслідок самогубств – 259.

У 2016 році кількість не бойових втрат склала 256 осіб, в той час як бойових – 211. З них 63 військовослужбовці загинули внаслідок скоєного суїциду. Саме самогубства перебувають на першому місці як причина загибелі військовослужбовців не в умовах безпосереднього ведення бою.

Не менш гострою є проблема попередження випадків пияцтва та наркоманії серед військовослужбовців. Наприклад, у першому півріччі 2017 року злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотичних речовин склали 5,6% (78) від загальної кількості. В зоні проведення АТО, за цей же період, вони склали 15% (42) від загальної кількості злочинів.

Психологічний аналіз девіантної поведінки військовослужбовців у бойовій обстановці дає змогу зробити висновок про те, що ці негативні явища завжди присутні не тільки в тих підрозділах, що перебувають на лінії безпосереднього зіткнення з противником, але й на полігонах, навчальних центрах та місцях постійної дислокації військових частин.

На жаль, на сьогоднішній день, незважаючи на значну кількість досліджень причин та передумов виникнення негативних соціально-психологічних явищ і процесів у Національній гвардії України, не сформовано єдиної концепції запобігання відхилень у поведінці військовослужбовців. Наявні на сьогодні підходи до мінімізації цих явищ не враховують усіх особливостей їхнього розвитку в бойовій обстановці, унеможливають проведення ефективної профілактичної роботи та супроводу службово-бойової діяльності.

Тому розуміння командирами підрозділів, офіцерами структур по роботі з особовим складом та психологічного забезпечення причин та передумов виникнення проявів девіантної поведінки серед військовослужбовців, володіння методами та формами її оперативної діагностики, проведення ефективних заходів запобігання відхиленням у поведінці військовослужбовців, їх профілактика і мінімізація негативного впливу є одним з головних завдань.

Саме гострота та актуальність вищезазначеної проблеми обумовили здійснити узагальнення сутності явища девіантної поведінки у військовослужбовців, пошук найбільш дієвих та ефективних форм діагностики та організації профілактичної роботи щодо її недопущення.

УДК 159.9

Коломієць Д.С. курсант 137 навчальної групи, курсу №2 гуманітарного факультету, Національної академії Національної гвардії України; **Міршук О.Є.** к.пед.н., доцент кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету, Національної академії Національної гвардії України

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У МАЛИХ ГРУПАХ

Актуальність дослідження: питання психології малої групи є актуальними для будь-якого суспільства, в будь-який період часу. Пов'язано це з кількома причинами, однією найголовнішою з яких є факт членства в малій групі кожної людини, будь-якого представника соціуму. Іншими словами, за фактом свого народження кожен з нас стає членом малої групи: спочатку це сім'я (або група, що замінює її), потім група однолітків в дитячому саду, в школі, група друзів, трудовий колектив тощо.

Іншою важливою причиною актуальності вивчення малих груп є досить висока ефективність групової роботи в порівнянні з індивідуальною в багатьох сферах і видах діяльності. На цьому тлі зростає інтерес до такого різновиду малої групи як професійна команда, ефективність якої не викликає сумніву. Ці та інші причини сприяють виникненню невичерпного інтересу до проблеми малих груп психологів, соціологів та економістів.

Процеси групової динаміки відіграють важливу роль на всіх рівнях соціальних структур та істотно відбиваються на житті кожного індивіда, що входить в цю групу. Від них залежить не лише психологічне самопочуття особистості, але і продуктивність функціонування малих груп у професійній, навчальній та інших сферах.

Мета дослідження: полягає в обґрунтуванні теоретичних засад формування динамічних процесів у малих групах.

Життя кожної людини пронизане впливом різних малих груп. Вони супроводжують людину всюди - в дитинстві, юнацькому віці і коли вона йде влаштовуватися на роботу. Малою групою є сім'я. У ній так само, як і в інших групах, реалізується процес формування психіки людини, розвиток її особистості. Таким чином, групова форма є природною формою існування і розвитку людини.

Виконуючи ряд найважливіших функцій: соціалізуючу, експресивну, інструментальну, функцію психологічної підтримки та впорядкування взаємодії, мала група стає найважливішим соціальним інститутом для людини, сприяючи становленню та розвитку її особистості та суб'єктності. Кількісні ознаки малої групи розглядаються через визначення її нижньої і верхньої межі. Найменшою малою групою є група з двох людина - так звана «діада». Верхня

межа визначається характером і специфікою діяльності, яку виконує мала група, і тому чисельне значення верхньої межі може варіюватися досить широко. Знання меж малої групи є важливим для формування команди як одного з різновидів малої групи, а також для підвищення ефективності діяльності малої групи. Оптимальний кількісний склад сприяє розвитку малої групи, зростанню її згуртованості і продуктивності.

Важливим в психології малої групи є її структура як сукупність зв'язків, що складаються в ній між індивідами. Дані зв'язку спонукають членів групи до співпраці, регулюють їх взаємодію, забезпечують сприятливі умови для позитивної групової свідомості. Найважливішим для управління групою є знання і розуміння групової динаміки як сукупності внутрішньогрупових соціально-психологічних процесів і явищ, що характеризують весь цикл життєдіяльності малої групи.

Групові процеси відносяться до тих соціально-психологічних явищ в житті групи, які є визначальними для існування і функціонування групи. Процес групового функціонування забезпечується безліччю змінних: середовищних і психологічних. Сукупність цих змінних багато в чому визначає успішність розвитку групи, ефективність її функціонування, можливість формування групи як професійної команди.

Процеси групової динаміки в малих групах відбуваються під впливом як свідомих, так і несвідомих чинників, які є такими ж реальними феноменами, як і індивідуальна психіка.

Основними поняттями, що описують феномени групового несвідомого, є: групова ідентичність, нарцисизм групи, незрима лояльність тощо. Групова динаміка може бути вивчена крізь призму структури рольової взаємодії в малих групах, в контексті концепції рольової компетентності особистості, поняття рольової компліментарності.

Висновки: отже – динамічні процеси ми розуміємо, як сукупність внутрішньогрупових соціально-психологічних процесів і явищ, що характеризують весь цикл життєдіяльності малої групи і її етапи: утворення, функціонування, розвиток, стагнацію, регрес, розпад. Врахування особливостей групової динаміки дозволить уникнути негативних процесів та підвищити ефективність під час тренінгів для керівників.

УДК. 159.96

Коломієць І.І., ст. солдат 137 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Пенькова Н.Є.**, к.психол.н., доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії національної гвардії.

ЕМОЦІЙНЕ ЗАРАЖЕННЯ НАТОВПУ

Більша частина нашого життя проходить у спілкуванні і співіснуванні з собою подібними. Серед людей проходить процес нашого зростання і становлення. Ми завжди хочемо бачити поряд когось-небудь, хто б розділив з нами радість перемог і гіркоту поразок. Без цього наші життєві досягнення втрачають будь-який сенс і мало чого варті. Тому не дивно, що час від часу ми підпадаємо під вплив соціальних інстинктів, завдяки яким непомітно для себе опиняємось у натовпі.

Натовп – об'єднана спільною ідеєю група людей, котра перебуває в стані емоційного збудження. Він має містичну здатність втягувати в себе людей – кожен у натовпі відчуває силу із-за їхньої багаточисельності, відчуття безкарності. Зникає особистість, почуття та думки нівелюються, виникає своєрідна єдина душа натовпу. Натовп примушує думати та діяти як усі. Але разом з тим, він дуже легко переходить від одного стану до іншого: люди у натовпі здатні на будь-які вчинки – їм властиві як буйство, ентузіазм, жорстокість так і героїзм, самопожертва, хоча наодинці кожен із них, чітко усвідомлюючи реальність, свідомо такого би не вчинив. Натовп часто спонтанний, легковірний – йому властивий як високий героїзм, так і низьке злодійство, тому ним водночас і легко, і важко керувати.

З психологічної точки зору слово «натовп» отримує зовсім інше значення. Свідома особистість зникає, причому почуття і ідеї всіх окремих одиниць, які базують ціле, яка називається натовпом, приймають один і той же напрямок. Утворюється колективна душа, яка має, звісно, тимчасовий характер, але й досить певні риси. Збори в таких випадках стають організованим натовпом або натовпом натхненням, який складає єдину істоту і підкорюється закону духовної єдності натовпу. Одному факту випадкового надходження в місці багатьох індивідів недостатньо для того, щоб вони набували характер організованого натовпу.

Великі соціальні групи формуються на основі усвідомлення людьми об'єктивних умов свого буття, що живить та актуалізує їх фундаментальний інтерес. Їх справедливо вважають основними суб'єктами суспільного розвитку.

У поведінці натовпу проявляються як ідеологічні впливи, за допомогою яких готуються певні дії, так і зміни в психічних станах, що відбуваються під впливом якихось конкретних подій або інформації про них. У діях натовпу

відбувається зіткнення і практична реалізація впливів і ідеологічних, і соціально-психологічних, їх взаємопроникнення у реальну поведінку людей.

Одним із видів поведінки натовпу є паніка. Паніка – це емоційний стан, який виникає як наслідок або дефіциту інформації про якусь лякаючу чи незрозумілу ситуацію, або її надлишку, і який проявляється в імпульсивних діях. Фактори, що здатні викликати паніку, різноманітні. При паніці людьми оволодіває страх; вони втрачають самоконтроль, солідарність, метушаться, не бачать виходу з ситуації.

Фактори, що особливо сильно впливають на поведінку натовпу, наступні.

Забобони – закріплені неправдиві думки, що виникають під впливом страху, пережитого людиною. Багато з них пов'язані з вірою у що-небудь. На їх дію наражаються самі різні люди, незалежно від рівня освіти і культури. У значній мірі забобони засновані на страхові і вони значно посилюються у натовпі.

Ілюзія – різновид хибного знання, що закріпилося у суспільній думці. Основа ілюзії – незнання, яке може дати самі неочікувані і небажані ефекти, коли проявляється у натовпі.

Передсуди – хибні знання, що перетворились у переконання. Вони активні, агресивні, відчайдушно протистоять справжньому знанню. Це протистояння настільки сліпе, що натовп не сприймає ніяких аргументів, які суперечать передсудам. У випадках, коли поширені стереотипи суспільної думки перенасичуються емоціями, можливе виникнення масового психозу, під час якого люди здатні здійснювати самі безглузді вчинки, перестають віддавати собі звіт у всіх наслідках своїх дій.

Емоційне зараження - соціально-психологічний механізм передачі психічного настрою іншим людям від однієї людини або групи людей, емоційного впливу в умовах безпосереднього контакту і включення особистості в певні психічні стани.

Умови виникнення:

В основному емоційне зараження виникає в великих відкритих просторах, перш за все в неорганізованих спільнотах, наприклад, в натовпі, яка здатна швидко поширювати певні емоційні стани. Найчастіше ці стани можуть помітно посилюватися шляхом багаторазового відбиття за схемою ланцюгової реакції. Однак на відміну від когнітивних ланцюгових реакцій, емоційне зараження є менш усвідомленим і більш автоматизованим.

Джерело зараження:

Індуктор є носієм емоційного заряду, який він передає іншим людям. При передачі сила емоційного заряду у багато разів зростає в каналах взаємодії, і утворюється психічний фон зараження, безпосередньо залежить від розміру аудиторії і ступеня емоційного напруження індуктора.

Типи:

1) Не навмисне: Ситуація паніки - особлива ситуація, де посилюється вплив за допомогою зараження. Досить відомим прикладом виникнення масової паніки є випадок в США в 1938 р, коли люди після передачі, організованою радіокомпанією по книзі Г. Уеллса «Війна світів», пережили стан, наближений до масового психозу. Незважаючи на те, що люди знали про інсценування літературного твору, величезна кількість людей повірили у вторгнення марсіан на Землю. Радіослухачі самих різних вікових груп і освітніх шарів «особисто» засвідчили прибуття інопланетян.

2) Навмисне: У соціальній психології феномен емоційного зараження зазвичай розглядається в умовах неорганізованого, а також антисоціальної поведінки, проте даний феномен може мати місце і в різних масових свідомих діях, таких як мітинги, масові виробничі ситуації і т.д. Так організаціям необхідно враховувати чинники, які формують емоційний стан робочих груп, для того, щоб отримувати максимальну вигоду і виключити згубні впливи. Причому керівники команд повинні бути більш обережні у своїй поведінці, так як їх емоційний вплив є більш сильним у порівнянні зі звичайними членами групи.

УДК 159.9

Коломієць М.С., курсант 137 навчальної групи, курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Міршук О.Є.** к.пед.н., доцент кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СОЦІОМЕТРИЧНИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ У МАЛІЙ ГРУПІ

Актуальність дослідження: особистість людини не існує поза соціальним контекстом, так як особистість, група, колектив, суспільство - це явища, взаємопов'язані логікою розвитку всього людства. З цього випливає, що соціальне середовище складається з різноманітних компонентів, які грають різні ролі в існуючій суспільній системі. І ці компоненти впливають на людину, надаючи досить різний за силою і за характером вплив.

Взаємодія людини і групи має велике значення в будь-який віковий період. Розвиток особистості, включеної в соціальні групи, відбувається відповідно до характеру, вимог і цілей суспільства. Досвід соціальної взаємодії особистості набуває у групі своєрідної моделі суспільства. Цей процес може протікати з різним ступенем успішності. Соціалізація особи в групі як процес освоєння та реалізації соціальних норм і відносин становить одну частину

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

двоєдиного процесу соціалізації-індивідуалізації, результатом якого є становлення суб'єкта активної творчої дії. Особа не просто адаптується до групи, до прийнятих в її середовищі соціальних норм поведінки, духовних цінностей, а й пропускає це через себе, виробляючи індивідуальний шлях реалізації власних соціальних цінностей. Соціалізація представляється чинником особистісного розвитку особи, визначає рівень і динаміку становлення індивіда як особистості з певним соціометричним статусом.

Соціометричний статус є одним із найсуттєвіших параметрів положення особистості у групі однолітків. Наявність у групі (колективі) осіб, які займають різні положення, неминує ставити питання про детермінацію цих різниць, які є важливішою міждисциплінарною проблемою.

Вивченням соціометричного статусу займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених (У. Бронфенбреннер, Н.Є. Гронланд, Я.Л. Коломінський, С.А. Котик, Х. Лійметс, Р. Манн, В.С. Мерлін, Дж. Морено, М.М. Обозов, Л.С. Славіна). Їх дослідження в основному спрямовані на встановлення взаємозв'язку між соціометричним статусом і такими індивідуально-типологічними характеристиками, як інтровертивність-екстравертивність (Г.В. Акопов), темперамент (С.А. Котик), емоційна експансивність (М.М. Обозов) і т.д. Доведено вплив рівня розвитку групи на структуру міжособистісних відносин (Я.Л. Коломінський, В.С. Мерлін та ін.).

Мета дослідження: полягає в обґрунтуванні соціометричного статусу особистості в малій групі.

Особистість, група, колектив, суспільство - явища, які взаємопов'язані логікою розвитку людства. У суспільстві існують і малі, і великі соціальні групи. Людина схильна до впливу як одних, так і інших.

У малій групі визначальними є безпосередні відносини і взаємодії між її членами, емоційний контакт, податливість або опір груповому тиску, соціально-психологічна сумісність і т.д. У колективі як визначальні виступають ті взаємодії стосунків між людьми, які опосередковані цілями, завданнями і цінностями спільної діяльності, тобто її реальним суспільним і особистісно-значущим змістом.

Поняття «соціометричний статус» ввів Я. Морено, розуміючи під ним положення людини в соціальній групі, а саму систему міжособистісних відносин виділяючи з емоційних, ділових і інтелектуальних зв'язків членів цієї групи. Дослідник був переконаний, що всі проблеми в суспільстві можна вирішити, якщо підібрати людей на робочих місцях, у сім'ях, у інших малих соціальних групах, зокрема і в студентській, врахувавши їхні симпатії.

Статус - становище людини в системі внутрішніх відносин, що визначає ступінь його авторитету в очах інших учасників групи.

Місце особистості в суспільстві, яке визначає її спосіб життя і приналежність до певних соціальних, професійних та інших груп, тобто ознаки, що характеризують особистість як певний соціальний тип, фіксується в понятті «статус». Соціальний статус відображає положення, займане людиною в соціальній системі суспільства.

Між учасниками групи може виникати взаємне тяжіння або взаємне відштовхування, це пов'язано з тим, що одна людина приваблива для одних і неприємна для інших людей.

Висновки: передбачається, що висока самооцінка особистості виведе людину на високий соціометричний статус, так як самооцінка (оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, власних якостей, достоїнств, недоліків і місця серед інших людей) є важливим фактором регуляції поведінки людини.

УДК 349.2

Конча О.А., курсант 247 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Салієнко О.О.**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРУПЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

У Законі України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Найвні форми корупції та ймовірні ризики виникнення нових її форм зумовлені широким колом об'єктивних і суб'єктивних причин, що є характерними для умов кардинальних політичних і соціально-економічних перетворень у суспільстві та державі.

Серед таких причин поширеності корупції в Україні можна визначити наступні: 1) психологічні втрати перехідного періоду у житті суспільства. Розпад старої системи моральних та інших духовних цінностей спричинив ситуацію втрати значною частиною населення моральних орієнтирів, духовних

опор і, одночасно, до широкого поширення цинізму, аморальності та криміналізації суспільної свідомості; 2) становлення нових державних інститутів. Стара вертикаль державного управління поступово замінюється новою. Досить частим реорганізаціям піддається система центральних органів влади – міністерств, відомств. Вони скорочуються, об'єднуються, реорганізуються, потім знову поновлюються, відроджуються. Зрозуміло, що в таких умовах вірогідність корупційних діянь значно зростає; 3) перерозподіл державної власності. Після проголошення незалежності України розпочався процес перерозподілу державної власності у нові її форми: створення акціонерних товариств, передача в оренду, розпродаж і перехід у приватну власність земель, підприємств тощо. Цей процес супроводжується чисельними корупційними діяннями, пов'язаними як з оцінкою вартості об'єктів, так і з передачею (продажем) їх новим господарям; 4) тінізація економіки. Тіньовою економікою називають економічну діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами, або спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства. Тіньова економіка підриває основи існування держави, розкладає державний апарат, оскільки однією з умов її наявності є широкий підкуп працівників державних органів; 5) кризові економічні явища. Спад виробництва, скорочення об'ємів продукції, відсутність оновлення основних фондів у всіх галузях народного господарства сприяють тому, що все більше підприємств, юридичних і фізичних осіб вимушені шукати кредити, позички і дотації. За таких обставин збільшується кількість звернень до чиновників відповідних міністерств і відомств і, як наслідок, більш поширеною і всеохопною стає корупція, захоплюючи все нові й нові сфери суспільства; 6) незавершеність формування правового поля в Україні. Суперечливість вимог одного закону вимогам інших законів стає причиною масового тиску на державні органи, створює сприятливі умови до корупційних дій з боку посадових осіб державних установ, організацій і підприємств різних форм власності; 7) незадовільний стан протидії злочинності. В умовах криміналізації суспільства, поширення особливо тяжких злочинів, боротьба з корупцією за рангом важливості поступається місцем перед замовними убивствами, розбійними нападами тощо. Разом з тим правоохоронні та антикорупційні органи потребують сучасних дієвих методик виявлення і фіксації корупційних діянь, їх ефективного попередження; 8) незадовільний стан боротьби з контрабандою на митницях та в зоні проведення АТО. У результаті Державний бюджет України не отримує мільярди гривень надходжень. Водночас корумповані митники та правоохоронці незаконно збагачуються; 9) прорахунки у кадровому забезпеченні інституту управлінської ланки в органах державного управління. Практична робота з персоналом, який виконує завдання в умовах корупційних

ризиків, потребує врахування не тільки наявності провокуючих чи сприятливих чинників професійної діяльності на конкретній посаді, але передусім психологічних особливостей особистості.

УДК 174

Криштопа А. В., студентка 158 групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Соколовська Ю.В.**, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національної академії Національної гвардії України.

ОСОБЛИВОСТІ ЕТИКЕТУ РІЗНИХ НАРОДІВ

«Особливості етикету різних народів світу» є надзвичайно актуальною темою в епоху глобалізації та інтеграції. У часи, коли світ прагне створити мультикультурне суспільство, враховуються усі особливості етикету окремих національностей. На відміну від єдиної ідеї Ф. Тернера, - моделі «плавильного тигля» ХХ ст., у якій етноси мали поступово асимілюватися як біологічно так і культурно. На мою думку, це призвело би до тотальних змін норм й правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків.

Новизна наукової роботи полягає у висвітленні особливостей етикету різних народів світу.

Мета - дослідження аналогії та відмінностей правил поведінки, що регламентують взаємини між людьми різних національностей.

Теоретично-практичне значення роботи визначається тим, що знання особливостей етикету інших народів можуть бути використані під час вербальної та не вербальної комунікації.

У науковій роботі представлені основні риси особливостей етикету Австралії, Великобританії, Германії, Австрії, Греції, Єгипту та арабських країн, Ізраїлю, Індії, Іспанії, Італії, Китаю, Нідерландів, країн Латинської Америки та Південного Сходу Азії, США, Франції та Японії.

Ми з'ясували, що особливості етикету різних народів світу суттєво відрізняються, хоча певна схожість норм та правил у деяких національностей присутня. Завдяки дослідженню стала помітна комунікативно-плюралістична мораль, що розмежовує етикет (який є прийнятним в залежності від географічного розташування), а також вона викликає повагу, інших країн до норм та правил одна одної.

УДК.37.026

Кульчій Т. М., курсантка 118 навчальної групи, 1 курсу гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Тробиук Н. Ю., викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) розглядає першочерговим завданням досягнення високого рівня освіти, формування висококультурного та інтелектуального рівня особистості. Проблема обдарованості, творчості, інтелекту виходить на передній план у державній політиці, визнаючи пошук навчання і виховання молодого покоління, стимулювання творчої праці, захист талантів. Використання методів активного навчання сприяє кращій адаптації до майбутньої фахової діяльності.

Особливе дидактичне значення мають ігрові імітаційні технології, зокрема ділові ігри. Застосування ділових ігор під час навчання дає змогу максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності, врахувати реалії сьогодення, приймати рішення в умовах конфліктних ситуацій, відстоювати свої пропозиції, розвивати в учасників гри колективізм та відчуття команди, отримати результати за досить обмежений час. Особливістю гри є те, що вона може бути включена у будь-який вид людської діяльності.

Метою нашої роботи є вивчення ділової гри як методу навчання, що активізує розумову діяльність і розвиває творчі здібності тих, хто навчається.

Дослідженням теоретичних основ ігрової діяльності займалися К. Ушинський, Д. Пісарєв, Л. Рубінштейн, О. Леонтєв та ін. Аспекти впливу навчальних ділових ігор на формування професійної спрямованості висвітлювали Б. Букатов, Т. Кашканова, О. Приходько, В. Ткаченко, О. Хоменко та ін.

На сучасному етапі Ю. Думанським, Є. Савченком, О. Середенком вивчаються переваги активних методів навчання, Т. Кудрявцевою досліджуються перспективи застосування ділової гри як засобу підготовки майбутніх спеціалістів до розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності.

Актуальність дослідження створення та впровадження ігрових форм навчання підтверджується тим, що більш як 40 країн світу ще в 1984 році об'єдналися в Асоціацію методів активного навчання «WACRA», яка дає можливість обмінюватись інформацією і досвідом досліджень щодо створення та впровадження методів активного навчання.

Ігри пройшли значний шлях розвитку. Незалежно від того, як забезпечувалося її використання, гра несла функцію вдосконалення організму і його підготовки до майбутньої діяльності. Уперше ігри як засіб навчання практичної дії керівництва почали застосовуватися саме у військовій організації. Так, у XIX ст. члени німецького Генштабу почали моделювати військові ситуації.

Кількість розроблених ділових ігор вимірюється тисячами, однак застосовується незначна їх частина. Така ситуація пояснюється тим, що багато з ігор морально застаріли, деякі не відповідають вимогам, які встановлюються для ділових ігор.

Ділова гра – це моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації. Вона є засобом і методом підготовки та адаптації до трудової діяльності і соціальних контактів, методом активного навчання, який сприяє досягненню конкретних завдань, структуруванню системи ділових стосунків учасників.

У діловій грі навчання учасників відбувається у процесі спільної діяльності. При цьому кожен вирішує свою окрему задачу у відповідності зі своєю роллю і функцією. Традиційно ділову гру відносять до числа методів активного навчання. Область застосування ділових ігор як особливого методу навчання досить широка: економіка, управління, педагогіка, психологія, інженерні дисципліни, екологія, медицина, історія, військова сфера і т.д. Ділова гра включає в себе цілий комплекс методів активного навчання, наприклад: дискусію, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій, дії по інструкції і т.інш. У літературі представлені різні класифікації ділових ігор.

Більшість дослідників виділяють гру як таку, що:

- дозволяє радикально скоротити час накопичення професійного досвіду;
- дає можливість експериментувати з подією, пробувати різні стратегії вирішення поставлених проблем і т.д.;

- «знання засвоюються не про запас, не для майбутнього застосування, не абстрактно, а в реальному для учасника процесі інформаційного забезпечення його ігрових дій, у динаміці розвитку сюжету ділової гри, у формуванні цілісного образу професійної ситуації»;

- дозволяє формувати «у майбутніх фахівців цілісне уявлення про професійну діяльність в її динаміці»;

- дозволяє розширити соціальний досвід (комунікації, прийняття рішень і т.інш.).

Схиляючись до думки згаданих науковців та результатів їх досліджень, можна дійти висновку, що ділова гра як інноваційний метод є досить ефективним, застосування якого в організації навчального процесу є досить бажаним, а в деякій мірі навіть необхідним процесом. Ділові ігри мають

містити такі елементи, як конкретний об'єкт ігрового моделювання, модель процесу діяльності, наявність спільної мети у всього ігрового колективу, тісна взаємодія учасників, які виконують ту чи іншу роль, колективне прийняття та опрацювання рішень учасниками гри, неоднозначність варіантів у прийнятті рішень, наявність керованого емоціонального напруження, наявність системи індивідуальних і групових методів оцінювання для учасників гри. Специфіка навчальних можливостей ділової гри як методу активного навчання в порівнянні з традиційними іграми полягає в тому, що процес навчання максимально наближений до реальної практичної діяльності, це досягається шляхом використання у ділових іграх моделей реальних професійних дій, якщо говорити про військову сферу, то це імітаційні бойові дії.

Висновок. Загальна мета навчальних ділових ігор – активізація процесу навчання та прискорення формування у тих, кого навчають, комплексу знань, навичок і вмінь, необхідних для підвищення ефективності діяльності спеціалістів. Запровадження ділових ігор у навчальному процесі вирішує такі завдання: розвиває практичне мислення та вміння аналізувати ситуацію. Саме під час гри відображаються різні аспекти майбутньої професійної діяльності, тих, хто навчається, розвиваються необхідні професійні навички й, звичайно, головна функція ділової гри – практика, спрямована на закріплення визначеної професійної діяльності. Таким чином, ділова гра створює умови для позитивної мотивації, тих хто навчається і активізує процес навчання.

УДК 796.015.134

Курбатов А.А. сержант, командир 215 навчальної групи командно - штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Гунбіна С.Я.** капітан, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України.

ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОДОЛАННЯ ЛАБІРИНТУ НА ЄДИНІЙ СМУЗІ ПЕРЕШКОД

Підготовка майбутніх офіцерів неможлива без однієї із її складових – методики подолання єдиної смуги перешкод.

Характерною особливістю занять і тренувань на окремих перешкодах або групах перешкод є застосування зміни і постійного удосконалення умов виконання вправ і прийомів, виконання дій за раптовими командами і змагання на якісне і швидке виконання прийому.

Все це підвищує активність курсантів, примушує їх докласти значних зусиль, виробляти швидку організацію, орієнтацію, винахідливість, ініціативу, рішучість, швидко переходити від одних дій до інших.

Лабіринт раціонально долати кількома способами. Перший спосіб – рух по секціях лабіринту з поворотами трикроковим циклом. Підбігаючи до правостороннього входу в лабіринт, курсанти навчалися правою ногою ввійти в прохід, а лівою рукою захватити лівий вертикальний стояк під верхнім його кінцем. Притримуючись пальцем лівої руки за стояк, слід повернутися вліво й розпочати рух із лівої ноги; виконати два коротких кроки по першій секції проходу. Разом із другим кроком (правою ногою) правою рукою зробити хват збоку за вертикальний стояк другого проходу під верхнім її кінцем. Притримуючись пальцями правої руки за стояк, виконати третій крок (лівою ногою) з одночасним поворотом управо (навколо стояка). На цьому закінчується перший трикроковий цикл. Наступний цикл руху по другій секції лабіринту проводили в тій самій послідовності, але рух починали виконувати з правої ноги. Виходячи з лабіринту (10 секція), одночасно з останнім кроком правою ногою та поворотом ліворуч курсанти навчалися, наклавши руки хватом зверху на вертикальні стояки, виходити з лабіринту; із силою відштовхнутися від стояків і почати подальший рух із лівої ноги. У разі, якщо вхід у лабіринт розміщувався з лівого боку, у нього входили з лівої ноги, а цикл руху по першій секції проходу починали з правої.

Другий спосіб – рух по секціях лабіринту з поворотом двокроковим циклом. Ухід у правосторонній лабіринт такий самий, як і в першому способі, але з поворотом ліворуч необхідно було зробити широкий крок лівою ногою вздовж першої секції лабіринту, поставити ступню перекатом із каблука на носок біля вертикального стояка проходу в другу секцію. У кінці кроку лівої ноги необхідно обхопити правою рукою хватом збоку стояк проходу під верхнім його кінцем. Тримуючись пальцями правої руки за стояк, курсант підтягувався до нього з одночасним поворотом праворуч, зробивши короткий крок правою ногою в прохід другої секції лабіринту й трохи розвернувши ступню праворуч. Цикл руху по другій секції лабіринту рекомендували виконувати в тій самій послідовності: рух уздовж другої секції починався із широкого кроку лівою ногою. Вихід із лабіринту здійснювався таким самим рухом, як і в першому способі. У тому випадку, коли прохід у лабіринт містився з лівого боку, входити в лабіринт потрібно було з лівої ноги, а цикл руху по першій секції проходу – починати із широкого кроку правою ногою. Третій спосіб – рух по секціях лабіринту боком без поворотів. Цей спосіб використовували, високі на зріст студенти.

Відмінність цього способу від першого та другого полягає в тому, що під час руху секціями лабіринту боком значна частина фізичного навантаження

припадає на руки, якими необхідно хватом узятися не за вертикальні стояки, а за горизонтальні жердини. Далі, рухаючись із лівостороннього входу в лабіринт, потрібно зробити крок лівою ногою, поставивши ступню між стояками проходу й тримаючись лівою рукою за середину поздовжньої, а правою – за середину другої поперечної жердини. Поставивши руки в упор на жердини, коловим рухом стегна обійти правий стояк проходу та махом правою праворуч убік поштовхом рук від жердини завершити рух правим боком уздовж першої секції лабіринту, приземлившись на ліву ногу біля другого проходу. Увійти правою ногою у прохід другої секції, поставивши ступню між стояками проходу та тримаючись правою рукою за середину поздовжньої жердини, а лівою – за середину третьої поперечної жердини. Поставивши руки в упор на жердини, коловим рухом стегна обійти лівий стояк проходу й махом лівою ліворуч убік, поштовхом рук від жердини завершити рух лівим боком уздовж другої секції лабіринту, приземлившись на праву ногу біля третього проходу. Із кроком лівою ногою третій прохід починається наступний цикл руху. У лабіринті з правостороннім виходом рух починають із правої ноги, а зіскок здійснюють лівим боком. Навчання різних способів подолання лабіринту здійснювалося за розділами. Кожен цикл руху виконувався на три рахунки.

Поставивши завдання подати команду: "Роби-Раз!". Перевірівши правильність прийнятого положення, виправивши помилки, обов'язково проводити пояснення, що необхідно виконувати на рахунок "два". Подавши команду: "Роби-Два!", ми перевіряли правильність вказаного положення. Для виконання третьої частини прийому подається команда: "Роби-Три!".

Навчання наступному циклу руху починається з повторного рахунку й перевірки прийнятого положення та виправлення помилок. Вправи за розділами необхідно виконувати два-три рази, а потім у цілому в повільному темпі з поступовим прискоренням темпу виконання. Під час навчання різних способів подолання лабіринту для ознайомлення й розучування взвод шикуються в одну шеренгу збоку від перешкоди. Прийом розучує кожен майбутній фахівець окремо. Повністю цикл виконують у повільному темпі, при цьому скурсанти шикуються в колону по одному на вихідне положення для початку руху. У цьому випадку вправу доцільно виконувати за допомогою поточного методу з дистанцією п'ять-шість кроків.

Удосконалення техніки подолання перешкод дасть змогу побудувати надійне підґрунтя для розвитку та вдосконалення фізичних якостей з військово-прикладних навичок. Перспектива подальших досліджень полягає в тому, щоб проаналізувати та вдосконалити техніку подолання зруйнованої драбини.

УДК 159.946.3–056.313

Куценко В.А., курсант 135 навчальної групи, 2 курсу, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Стаднік А.В.**, к.мед.н., доцент, заступник начальника кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, полковник

ПОРУШЕННЯ МИСЛЕННЯ ТА МОВЛЕННЯ

У роботі військового психолога потрібно звертати увагу на можливі порушення мислення та мовлення. Мислення - психічний процес, за допомогою якого людина здатна відобразити найбільш істотне, головне, розкривати закономірні зв'язки між явищами. Б.В. Зейгарник поділяє усі порушення мислення на чотири групи.

1. Порушення операційної сторони мислення: це зниження рівня узагальнення та викривлення процесу узагальнення. Оперування загальними ознаками замінюється встановленням суто конкретних зв'язків між предметами, тобто втрачається здатність до абстрагування. При викривленні процесу узагальнення відбувається відрив суджень людини від конкретних, одиничних зв'язків. Проявляється резонерством.

2. Порушення особистісного компоненту мислення:

- різноплановість мислення,
- зниження критичності,
- зниження саморегуляції - означає втрату цілеспрямованості мислительного процесу.

3. Порушення динаміки мислительної діяльності:

- лабільність мислення - нестійкість способу виконання мислительних операцій, легкий перехід від одного до іншого;
- інертність мислення - тугість мислення, ригідність, труднощі переключення.

4. Порушення процесу саморегуляції пізнавальної діяльності - виражається у неможливості цілеспрямованої організації мислительних дій.

Мислення може порушуватись по-різному. За В.М. Кузнєцовим та В.М. Чернявським, розлади мислення бувають формальними і продуктивними.

Формальні розлади мислення можна диференціювати за темпом, логічною стрункістю та цілеспрямованістю.

До розладів мислення за темпом відносять:

- прискорення мислення - збільшення кількості асоціацій за одиницю часу;
- «стрибки ідей» - максимальне збільшення кількості асоціацій за одиницю часу;

- уповільнення темпу мислення - зменшення кількості асоціацій за одиницю часу;

- ментизм – «наплив думок», «вихор ідей», збільшення кількості асоціацій за одиницю часу, що не супроводжується зміною мовлення хворого, виникає приступоподібно і мимовільно;

- шпреррунг – «закупорка думок», «обрив думок», раптова зупинка, перерив асоціативного процесу.

До розладів мислення за будовою відносять:

- розірваність - порушення логічного зв'язку в реченні при збереженні граматичного зв'язку; хворий проказує фразу граматично правильну, але змістовний зв'язок між окремими частинами фрази відсутній, наприклад, «машина поїхала, тому що кіно загорілося з труби»;

- зісковзування - втрата логічного ходу мислення, коли при розповіді про одні події хворий переключається на інші, не помічаючи, що першу думку він не довів до логічного кінця;

- безладність - порушується логічний і граматичний зв'язок у реченнях; це проявляється невпорядкованим поєднанням окремих слів «земля... чоботи... пішов дощ... вперед»;

- інкогеренція - порушується зв'язок між складами у словах;

- вербігерація - стереотипне повторення окремих слів чи складів;

Порушення цілеспрямованості мислення:

- амбівалентність - формування суджень, виходячи з різних принципів, співіснування думок і асоціацій, які взаємно виключаються;

- резонерство - міркування заради міркування, безпредметність мислення, коли відсутні конкретність думок, їх пізнавальний зміст;

- розважність мислення - проявляється у викладенні хворим непотрібних деталей своєї сповіді, зайвих дрібниць, невмінні лаконічно висловити головну думку, яка часто губиться у великій кількості деталей. Розважність мислення часто називають інертністю, вона спостерігається при епілепсії;

Розлади мислення за продуктивністю: характеризуються зміною мислення, виникненням у ньому тієї чи іншої «продукції».

Серед продуктивних розладів мислення виділяють нав'язливі ідеї, надцінні ідеї та маячні ідеї.

- нав'язливі ідеї - думки, уявлення, спогади, що виникають попри волі людини і утримуються всупереч її бажанню;

- надцінні ідеї (домінуючі) - ідеї, що виникають у зв'язку з реальною ситуацією, але надалі стають домінуючими у свідомості людини, супроводжуються значним емоційним напруженням і відсутністю критичного ставлення до них;

- маячні ідеї - це помилкові, неправдиві твердження, що не відповідають реальній дійсності, виникають на хворобливій основі і не піддаються корекції (переконанню).

Розлад мови називається афазією. При цьому частково або повністю втрачається можливість користуватися словами для вираження думок і спілкування з оточуючими при схоронності функцій артикуляційного апарату (органи, які відповідають за вимову звуків) і слуху.

Афазія підрозділяється на моторну, сенсорну і амнестичну.

Моторна афазія характеризується втратою здатності до вимови слів, мова стає маловиразною, уповільненою, вимовлені слова перекручені в результаті утруднення формування звуків і складів, а також цілих слів.

Сенсорна афазія – втрата здатності розуміння мови оточуючих. Поєднання моторної і сенсорної афазій позначається як тотальна афазія. Остання проявляється зазвичай при великих вогнищах запалення або крововиливу в головний мозок.

Амнестична афазія. Найбільш характерною рисою цього порушення мовлення є випадання з пам'яті назви предметів. В якості заміни хворий використовує позначення функції або якості предмету. При амнестичній афазії хворому допомагає підказка.

До порушень мовної діяльності належить і дизартрія - розлад артикуляції, що виявляється в нечіткому вимовлянні звуків (особливо приголосних), сповільненому або уривчастому мовленні, заїканні.

Отже, порушення мислення та мовлення зустрічаються при низці психічних хвороб та невротичних порушень. На них потрібно звертати вагу під час проведення професійно-психологічного відбору, психологічного супроводу виконання службово-бойових завдань та інших видів психологічного забезпечення.

УДК159.9

Лещенко М. В., курсант 137 навчальної групи, 2 курсу, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Кравченко О. В., к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ТА ЕКСПРЕСИВНИХ ЯКОСТЕЙ ЛІДЕРА В СПОРТИВНИХ ГРУПАХ

Знання соціально-психологічних основ формування взаємин, управління спортивною групою допомагає тренерові зробити ефективнішою діяльність

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

всього колективу. Виділення лідерів із загальної маси може як допомогти тренерові в його діяльності, так і ускладнити її. Умови і можливості прояву лідерських якостей в спортивній групі представляються нам особливо цікавими.

Спортивна команда являє собою колектив зі своїми психологічними особливостями, в якому між спортсменами складаються певні відносини. Створити хороший соціально-психологічний клімат в спортивному колективі, підібрати команду так, щоб всі її члени не тільки успішно взаємодіяли на полі, майданчику, а й гармоніювали між собою як особистості, побудувати правильні взаємини в колективі - велике мистецтво і велика педагогічна праця.

На формування взаємин між спортсменами в спортивній команді впливає вплив об'єктивних і суб'єктивних, а також роль соціально-психологічних факторів. Одним з таких факторів є соціально-психологічний феномен лідерства. При формуванні команди тренер повинен знайти потенційного лідера, враховуючи два види лідерства - формальне і неформальне. Виділення лідерів із загальної маси може як допомогти тренеру у його діяльності, так і ускладнити її.

Спортивна команда - це різновид малої соціальної групи. Малою вона називається через свою малу чисельність, а соціальною тому, що об'єднує людей, що мають загальну соціальну ознаку (відношення до спорту) і виконують суспільно-важливі функції в загальній структурі суспільного поділу праці, а саме - оздоровчі, виховні, підготовчі до інших видів діяльності, естетичні, сфери комунікації та ін.

Спортивна команда виступає не тільки як об'єкт управління, але і як суб'єкт діяльності. На цій посаді команда може виступати, якщо вона буде внутрішньо організована і мати певний ступінь інтеграції. Тому цікаво, як група організується, хто бере на себе функції керівництва, наскільки вони ефективні. В результаті самоорганізації в групі встановлюються відносини домінування і підпорядкування, впливу і прямування. Ці відносини і характеризують лідерство. Саме явище полягає в тому, що в системі міжособистісних відносин висувається один з її членів, який бере на себе функції неформального керівництва групою. В команді, як замкнутій системі, таке управління можливе тільки у формі самоврядування, тобто система є самокерованою. Відомо, що самоврядування в малій групі реалізується лідерами. Лідер - це член малої групи, що висувається в результаті взаємодії її членів в певній ситуації, що сприяє організації групи та управління нею при досягненні поставленої мети.

Соціальна психологія досить докладно розглядає каталог якостей і властивостей лідера: високий рівень компетентності, статус в групі, здатність до керівництва і т.д.

Лідерство в спортивних групах і колективах слід розглядати як соціально необхідний, природний процес самоврядування та координації взаємодій і взаємин між спортсменами в зв'язку з цілями і завданнями діяльності. У ролі лідера спортивної команди, як показує практика, виступає зазвичай найбільш авторитетний, досвідчений спортсмен. Зустрічаються, проте, команди, які мають в ролі лідерів не найавторитетніших і найдосвідченіших членів колективу. У спорті вищих досягнень лідером є майже завжди один з найсильніших спортсменів команди.

Аналіз керівних дій лідера дозволяє виділити три найбільш важливі узагальнені функції лідерства: організаційну, інформаційну та виховну.

Організаційна функція полягає у виробленні загальнокомандних цілей, розробці планів реалізації зусиль всіх членів команди для досягнення поставлених цілей.

Інформаційна функція передбачає, що лідер є центром обміну інформацією в команді. Він повідомляє спортсменам інформацію про поточні завдання команди, способах їх вирішення, розподіл функцій, очікувані результати, суперників.

Виховна функція передбачає зусилля лідера з розвитку у членів команди почуття товариства, особистої відповідальності, поваги до соціальних норм і вимог, дисциплінованості, зібраності, надійності та інших суспільно значущих характеристик поведінки. Ця функція здійснюється лідером головним чином не на змаганнях, а в умовах тренувальних занять і відпочинку.

Диференціювати лідерські ролі можна за різними ознаками. Дослідження показують, що існують дві основні лідерські ролі:

- роль інструментального, або ділового, лідера, чиї дії спрямовані переважно на рішення поставленої перед групою завдання;
- роль експресивного, чи емоційного, лідера, чиї дії спрямовані переважно на міжособистісні відносини.

Інструментальних лідерів слід розглядати як найближчих помічників тренера в рішенні задач техніко-тактичної, спеціальної підготовки. Вони виступають ініціаторами в пошуках більш сучасних засобів і способів вдосконалення майстерності спортсменів, обговорюють з тренером виникаючі ідеї.

Експресивні лідери - найближчі помічники тренера насамперед у виховній роботі, що особливо важливо в дитячих, юнацьких командах. У дорослих командах неоціненна їх допомога, в профілактиці та попередженні різних міжособистісних конфліктів, в організації дозвілля, проведення громадських заходів.

Б.Дж. Кретгі наводить ряд переваг і недоліків, властивих діловому і емоційному лідеру:

ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Лідер, орієнтований на задачу (діловий лідер)	
<p>1. Більш ефективний, коли зусилля групи повинні бути спрямовані головним чином на вирішення завдань.</p> <p>2. Добре організовує роботу і розподіляє обов'язки в ситуаціях, що потребують вирішення чітко сформульованих задач.</p> <p>3. Ефективний в ситуаціях, коли необхідно сильне одноосібне керівництво, цілі чітко визначені або між членами групи відсутні дружні відносини. Добре стимулює членів групи до активної участі в справах. Має багато пропозицій і ідей щодо вдосконалення справи.</p>	<p>1. Мало уваги приділяє міжособистісним відносинам в команді. Жертує особистими інтересами і спокоєм членів групи заради досягнення успіху в справах.</p> <p>2. Мало ефективний в помірно стресових ситуаціях, коли члени групи, наприклад, прагнуть до спілкування.</p> <p>3. Може невдало взаємодіяти з членами команди, які грають важливу роль в діяльності, а також не задовольняє потреби в лідерстві у осіб, які прагнуть до дружніх відносин.</p>
Лідер, орієнтований на групу (емоційний лідер)	
<p>1. Турботливий, уважний в міжособистісних відносинах.</p> <p>2. Може знизити тривожність у ситуаціях, коли команду спіткала невдача.</p> <p>3. Краще працює з людьми, які не впевнені в собі, з низькою самооцінкою.</p> <p>4. Більш ефективний у ситуаціях, помірно сприятливих для лідерства і коли членам групи потрібна велика свобода в поведінці і прийнятті рішень</p>	<p>1. Не проявляє ініціативи і наполегливості в справах.</p> <p>2. Менш ефективний при вирішенні задач з чіткою структурою, в напружених ситуаціях діяльності та коли лідер повинен володіти великим особистим впливом.</p> <p>3. Може викликати тривожність у членів групи з вираженою діловою орієнтацією.</p> <p>4. Легко поступається груповому тиску, не схильний брати на себе ініціативу в відповідальних ситуаціях.</p>

Насправді поділ на ділових та емоційних лідерів кілька умовно. Нерідко обидві лідерські функції виконує один спортсмен.

Висновок. Проблема лідерства (неофіційного керівництва) виникає скрізь, де збираються разом кілька людей. У процесі формування групи деякі її члени починають відігравати більш активну роль, ніж інші, їм віддають перевагу, до

них прислухаються. Ці люди «займають» головні позиції в групі, тобто стають лідерами. Лідер - це свого роду «не легалізований» керівник, особа, яка користується найбільшим впливом в групі. Як правило, лідер має і більшу кількість контактів в групі. Людина стає лідером завдяки своїм особистісним якостям (особливостям характеру, темпераменту, ерудованості).

Лідер може бути «діловим», якщо отримує найбільше визнання завдяки своєму досвіду та знанням в професійній сфері, «інтелектуальним» - за різнобічність інтересів і світогляду, «емоційним» - за ініціативність, почуття гумору, силу емоційного впливу. Лідерство виникає не завжди, а лише з - за деяких причин. Якщо цілі і завдання, які стоять перед групою, досить прості і не вимагають координації спільних зусиль, то кожен член групи вирішує завдання самостійно.

УДК 908(407)

Малиш В.С., курсантка 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Чупрінова Н.Ю.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИСЬКА (НА МОВНОМУ МАТЕРІАЛІ СЕЛИЩА ЧУПАХІВКА ОХТИРСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ): ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЗАСОБАМИ ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ АНТРОПОНІМІКИ

Суперечливі глобалізаційні процеси, тягнучи за собою значні, дуже швидкі зміни у світі, актуалізують й загострюють проблему національної ідентичності в Україні, оскільки розчиняють її традиційні засади та сприяють повному знищенню.

У таких умовах дослідження історії та її складової частини - історичного краєзнавства, а також спеціальних історичних дисциплін, які займаються вивченням різноманітних джерел, зокрема ономастики, а також українознавства та й усіх дисципліни народознавчого циклу як цілісної системи знань про народ, його історію, традиційну культуру, побут, мову та її функціонування, національний характер, етнічну історію тощо – постають як суспільна необхідність у зв'язку з необхідністю формування та збереження національної ідентичності, піднесення національної самосвідомості у сучасних українців.

Формування національної ідентичності, виховання національної самосвідомості та патріотизму, любові до рідного краю, його природи, історії, здобутків, традицій набуває особливого значення. Важливою ланкою цього виховного процесу є розвиток краєзнавчого руху, в основі якого лежить вивчення історії певного регіону, її особливостей його мови, побуту та культури.

Дана наукова робота належить до краєзнавчого історико - лінгвістичного дослідження та присвячена вивченню семантики, історії походження прізвиськ своєї «малої батьківщини», їхньої типології.

Актуальність роботи обумовлена не тільки досконалим вивченням параметрів прізвиськ, як окремого антропонімичного класу, його статусу, структурних особливостей, лексичної бази, та режиму функціонування прізвиськ у сучасному житті, а й тим, що увага до історичного краєзнавства та регіональної антропоніміки в умовах інформаційного суспільства має стати засобом піднесення національної самосвідомості та формування й збереження національної ідентичності українського народу.

Метою роботи є дослідження прізвиськ селища Чупахівка Охтирського району, історії їхнього виникнення та специфіки функціонування.

Неофіційні іменування належать до такої категорії онімів, які функціонують тільки в розмовному мовленні і є невичерпним джерелом людської творчості, культури. Прізвиська – це значний сектор антропонімичного простору, який за кількістю іменувань відстає хіба що від прізвищ. Прізвиська є важливим джерелом інформації для вивчення як окремої говірки, так і мови та культури конкретного народу, оскільки ці номінації посідають важливе місце в житті людей. Створення власного імені (офіційного та неофіційного) є одним із різновидів кодування історично-культурної інформації, у якому відображено об'єктивне та суб'єктивне, мовне й позамовне. Серед жителів селища Чупахівка прізвиська мають представники різних вікових і соціальних груп. Одним із найпродуктивніших джерел творення прізвиськ, за нашими спостереженнями, стали офіційні назви осіб або їхніх рідних - прізвища та імена.

Нік або нікнейм (від англ. nick, nickname – прізвисько, анонім) — особисте, переважно, вигадане ім'я, яким називають себе користувачі інтернету в різноманітних чатах, форумах, соціальних мережах. Найчастіше воно є похідним від власного імені або прізвища.

Авторкою наукової роботи було зібрано та проаналізовано близько 180 неофіційних іменувань селища Чупахівка Охтирського району Сумської області, створено словник-довідник відапелятивних прізвиськ жителів та школярів селища. Так, серед цих номенів було видокремлено дві основні групи: 1) прізвиська жителів селища Чупахівка Охтирського району Сумської області;

2) прізвиська школярів Чупахівської спеціалізованої школи I-III ступенів Охтирського району Сумської області. З метою дослідження механізмів дії прізвиськ в шкільному середовищі авторкою було проведено анкетування учнів різних вікових груп; за даними анкет здійснила спробу класифікації шкільних прізвиськ за джерелом утворення: видозміна імені, прізвища (45%); за зовнішніми ознаками (34,3%); за вчинками, поведінкою, звичками, рисами характеру, після незвичайної життєвої ситуації (20,9%); за аналогією зі знаменитостями, літературними та кіно героями (7,4%); за національними особливостями (1,8%); за вподобаннями (2,9%).

Зафіксовано та проаналізовано 120 ніків. Виявлено, що всі вони написані з малої літери й англійською мовою. Залежно від ознак, які лежать в основі нікнеймів, зібраний матеріал можна поділити на такі дві основні групи: 1) нікнейми жителів селища Чупахівка Охтирського району Сумської області; 2) нікнейми школярів Чупахівської спеціалізованої школи I-III ступенів Охтирського району Сумської області.

Вивчення регіональної антропоніміки, зокрема прізвиськ жителів селища Чупахівка Охтирського району Сумської області, має велике значення у зв'язку із тим, що особові назви аналізуються не тільки як лінгвістичний матеріал, а як джерело вивчення народної психології, народних поглядів, понять і уявлень, у яких іноді відображено суть та специфіка народу краще, ніж в інших пам'ятках історії; імена (прізвиська) у такому разі відображають стисло історію рідного краю, народного побуту, культури, особливостей міжособистісного спілкування.

УДК 159.9.07+351

Манишев С.І., командир 137 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В. В.**, викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

У зв'язку зі специфічністю діяльності військовослужбовцям підрозділів Національної гвардії України (НГУ) доводиться постійно зіштовхуватися з різноманітними складними ситуаціями й труднощами, які можуть перевищувати особистісні психологічні ресурси для їхнього подолання, результатом яких може бути виникнення професійного стресу. Внаслідок цього збільшується вірогідність розвитку різних психічних й соматичних розладів, які

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

мають негативний вплив на ефективність професійної діяльності, а також можуть призвести до тимчасової неспроможності виконувати службово-бойові завдання. З метою підвищення ефективності виконання службово-бойових завдань та обов'язків, які покладаються на військовослужбовців Національної гвардії України, а також для подолання стресових ситуацій, є актуальним вивчення копінг-стратегій, які використовують військовослужбовці підрозділів Національної гвардії України.

Уперше термін «копінг» було введено Л. Мерфі у 1962 році, який його використовував при вивченні подолання криз розвитку дітей. У 1966 р. Р. Лазарус звертався до цього поняття для опису усвідомлених стратегій оволодіння зі стресом та іншими подіями, які викликають тривогу. Сьогодні «копінг» чи «копінг-стратегію» трактують як те, що робить людина з метою подолання стресу. Із практичної точки зору вивчення проблеми подолання стресової ситуації безпосередньо пов'язано з необхідністю підтримки психологічної безпеки та благополуччя людей, що переживають різні важкі життєві події, екстремальні ситуації, а також збереження ефективності їхньої діяльності, незважаючи на проблеми, що їх супроводжують.

Р. Лазарус у своїх дослідженнях визначав поняття копінг, як прагнення до вирішення проблем, що робить індивід, якщо вимоги середовища мають величезне значення для його гарного самопочуття (як в ситуації, пов'язаній з небезпекою, так і в ситуації спрямованій на великий успіх), оскільки ці вимоги активують адаптивні можливості людини.

Таким чином, копінг-поведінка – це діяльність особи з підтримки або збереження балансу між вимогами середовища і психологічними ресурсами, що задовольняють ці вимоги. Це метод, за допомогою якого індивід переживає стрес або відповідає на стрес. Г. Вебер зазначав, що психологічне призначення копінг-поведінки полягає в тому, щоб краще адаптуватися людині до виникаючих обставин, допомагаючи їй оволодіти ними, послабити або пом'якшити їх вимоги. Тобто завдання копінгу – підтримання благополуччя людини, її фізичного і психічного здоров'я та задоволеності соціальними відносинами.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити три підходи до поняття «копінг». По-перше, це визначення копінга як властивість особистості, тобто відносно постійну схильність відповідати на стресову подію. По-друге, «копінг» розглядається як один із способів психологічного захисту, що використовується для послаблення напруги. По-третє, «копінг» розуміється як динамічний процес, який спрямований на управління складною для індивідуума ситуацією. Функцією копінга є редукування стресу. Сила стресової реакції визначається не стільки якістю стресора, скільки значимістю ситуації для людини.

Під час виконання службово-бойових військовослужбовці НГУ наражаються великій небезпеці, зіштовхується з фактами протиправної і злочинної діяльності, перебувають в умовах підвищеного ризику для життя і здоров'я. Такі умови діяльності можуть травмувати психіку і, як наслідок, привести до зниження ефективності професійної діяльності, інколи взагалі унеможливають подальше виконання службово-бойових завдань або викликають стресові розлади. У багатьох дослідженнях відзначається, що люди по-різному реагують на однакову стресогенну ситуацію. У більшості випадків їм вдається зберегти або швидко відновити працездатність, хоча кожна людина по-різному випробує в цих умовах негативні переживання, емоційні порушення та психічну напругу. Наявність індивідуальних розходжень у реагуванні на стрес і формуванні стійкості до нього визначає наростаючий інтерес до вивчення механізмів регуляції цього стану, обґрунтуванню шляхів та способів його подолання.

Отже, при плануванні роботи з професійної психологічної підготовки військовослужбовців НГУ доцільно приділити увагу заходам, спрямованим на формування продуктивних копінг-стратегій, які притаманні військовослужбовцям із високим рівнем професійної ефективності, оскільки у подальшій службово-бойовій діяльності вони сприятимуть подоланню стресу, швидкій адаптації до складних умов діяльності, що, у свою чергу, впливатиме на високу ефективність виконання службово-бойових завдань.

УДК 159.96

Манько В.С., командир 135 навчальної групи 2 курсу гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Шевченко В.В. викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Вже п'ятий рік на Сході нашої країни тривають бойові дії, і як показує досвід проведення операції Об'єднаних сил, у військовослужбовців, котрі тривалий час перебувають під впливом емоціогенних чинників відбуваються зміни як фізіологічні так і психічні, знижується рівень морально-психологічного стану, що викликають відповідні реакції та зміни в поведінці військовослужбовця. Саме ці зміни, що відбуваються, продукують зростання злочинності, психологічного стану, що викликають відповідні реакції та зміни в поведінці: наркоманії і алкоголізму, безробіття, агресію, депресію та ін.

Частота психічних порушень, прояви девіацій корелюють з числом втрат (убитих, поранених).

Специфіка службової діяльності військовослужбовців містить у собі постійний підвищений фактор ризику, напружене виконання завдань в умовах операції Об'єднаних сил під дією стрес – факторів, відсутність лінії фронту і районів спокійного тилу, труднощі у налагодженні контактів з місцевим населенням, недостатність інформації, дефіцит часу, висока відповідальність все це безпосередньо впливає на морально-психологічний стан військовослужбовців, котрий відображається у поведінці.

Доведено, що після виконання завдання кожен військовий потребує психологічної підтримки, супроводу, допомоги для відновлення психічних ресурсів і, перш за все, рівня його психологічної стійкості, адаптивності, так як це призводить до травмування психіки, зниженню ефективності виконання бойового завдання, підвищенню конфліктності та проявів девіантної (відхильної) поведінки.

Під *девіантною поведінкою* (ДП) розуміється поведінка, яка не узгоджується з нормами, не відповідає очікуванням групи або всього суспільства.

Одним із психологічних механізмів формування девіацій виступає адиктивна модель поведінки (АП) (адикція - згубна пристрасть до чого-небудь). Суть адитивної поведінки полягає в прагненні людини змінити свій психічний стан за допомогою прийому деяких речовин або фіксацією уваги на певних предметах (видах діяльності). Процес вживання такої речовини, прихильність до предмета або дії супроводжується розвитком інтенсивних емоцій і приймає такі розміри, що поступово починає керувати життям людини, позбавляє її волі до протидії адикції.

Така форма поведінки характерна для людей які погано адаптуються до швидкої зміни життєвих обставин, які прагнуть у зв'язку з цим швидше і простіше досягти психофізіологічного комфорту. Адиктивна поведінка формується поступово і проходить кілька стадій. Початок відхилення пов'язано з переживанням гострої зміни психічного стану людини у зв'язку з прийняттям певних речовин або певними діями, виникненням розуміння того, що існує спосіб змінити свій психологічний стан, випробувати відчуття підйому, радості, екстазу. Далі складається стійка послідовність вдавання до засобів адикції. Складні життєві ситуації, стан психологічного дискомфорту провокують адиктивну реакцію. До неї можуть підштовхнути такі різноманітні фактори, як особливості виховання особистості, установки, культурний рівень, соціальне середовище, зміна звичних умов життя.

В залежності, по-перше, від ступеня завданої шкоди інтересам особистості, соціальної групи, суспільства в цілому і, по-друге, від типу порушених норм можна розрізнити наступні основні види девіантної поведінки:

– *деструктивна поведінка*. Заподіює шкоду тільки самої особистості і не відповідає загальноприйнятим соціально-моральним нормам - накопичення, конформізм, мазохізм тощо.

– *асоціальна поведінка (АсП)* – заподіює шкоду особистості і соціальним спільнотам (сім'я, компанія друзів, сусіди) проявляється в алкоголізмі, наркоманії, самогубстві тощо.

– *протиправна поведінка (ПпП)* – представляє собою порушення як моральних, так і правових норм і виражається в крадіжках, вбивствах та інших злочинах.

Можна виділити такі різновиди девіантної поведінки:

Злочинність – найбільш небезпечне відхилення від соціальних норм, набуває особливого поширення в молодіжному середовищі.

Пияцтво та алкоголізм – набули значного поширення серед молоді. *Алкоголізм* - патологічний потяг до спиртного і подальша соціально-моральна деградація особистості. *Пияцтво* – це непомірне вживання алкоголю, яке разом із загрозою здоров'ю особистості, порушує її соціальну адаптацію. Найчастіше мотивом пияцтва є розваги, вплив найближчого оточення, дотримання питних традицій, святкування пам'ятних дат, подружні, сімейні негаразди, неприємності на роботі.

Злочинність. Загалом злочинна поведінка може детермінуватися особистісними новоутвореннями, для яких характерна неузгодженість ставлень: особистість здатна до негативних вчинків, зберігаючи при цьому впевненість, що її дії зумовлені моральними принципами. Для такої особистості характерним є протиставлення суспільству загалом, коли інші люди розглядаються лише як засіб для досягнення мети.

Самогубство (суїцид) - це вільне і навмисне припинення свого життя. Підлітки та молоді люди здійснюють самогубства через непорозуміння, конфлікти у сім'ї, нещасливе кохання тощо. Багато самогубств пов'язані з асоціальною поведінкою особистості (наркоманією, алкоголізмом, проституцією тощо.)

Суїцидальна поведінка - це саморуйнівна поведінка, до якої, крім того, можна віднести і такі форми девіантної поведінки, як зловживання алкоголем, вживання наркотиків, вперте небажання лікуватися, керування транспортом у нетверезому стані, самокатування, свідома участь у бійках і війнах.

Агресивна поведінка. Агресія являє собою складний поведінковий комплекс, і тому неможливо говорити про існування в людському мозку чітко визначеного «центру агресії».

Наркоманія - це захворювання, яке виявляється у фізичній або психологічній залежності від наркотиків, непереборному потягу до них, що поступово приводить організм до фізичного і психологічного виснаження.

Токсикоманія - захворювання, викликане споживанням токсичних речовин, тобто таблеток транквілізаторів, кофеїну, отриманого від міцного чаю - чифіру, вдиханням ароматичних речовин побутової хімії тощо. У стані сп'яніння крім ейфорії виникають зорові галюцинації.

Отже, аналіз концепції девіантної поведінки та причини їх проявів дають змогу вивчати досконало першопочаток девіантної поведінки, котрий трактується по-різному, але швидше за все вона проявляється як дефект особистісного розвитку, і помилки виховання в поєднанні з несприятливою ситуацією.

УДК 349.2

Мартьянов Є.О., курсант 247 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.
Салієнко О.О., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

КОРУПЦІЯ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Особа за вчинення корупційного правопорушення підлягає звільненню із роботи. Дане положення передбачено зокрема ст. 22 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції». Проте, потрібно зокрема розуміти і те, що окрім звільнення передбаченого спеціальним законодавством є загальна процедура звільнення передбачена Кодексом законів про працю, про яку ні в якому разі не можна забувати і якій повинен відповідати порядок звільнення встановлений спеціальним законом.

Потрібно підкреслити те, що у зв'язку із прийняттям Закону «Про засади запобігання та протидії корупції» загальна процедура, визначена КЗпП також зазнала певних змін.

Насамперед слід пам'ятати про зміни внесені до ст. 36 КЗпП. Даною статтею передбачено перелік підстав припинення трудового договору, який було доповнено новою підставою — набуття законної сили судовим рішенням, відповідно до якого працівника притягнуто до відповідальності за корупційне

правопорушення. Цю ж статтю доповнено нормою, яка встановлює триденний строк (з дня одержання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією копії відповідного судового рішення, яке набуло законної сили), протягом якого особа підлягає звільненню з роботи у разі корупційного правопорушення. І при оформленні звільнення працівника, який вчинив корупційне правопорушення як підстава звільнення в трудовій книжці буде зазначатися відповідна ч 7-1 статті 36 КЗпП.

Аналогічний строк тепер встановлено і для припинення трудового договору внаслідок набуття законної сили вироком суду, яким працівника засуджено до позбавлення волі (окрім випадків звільнення від відбування покарання з випробуванням) або до іншого покарання, яке унеможливує продовження цієї роботи. У цьому разі строк поширюється і на правопорушення, не пов'язані з корупцією.

Крім того, змінами до статті 41 КЗпП передбачено й розширення кола додаткових підстав розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників. Новою підставою для такого розірвання стало перебування працівника, всупереч вимогам Закону «Про засади запобігання та протидії корупції» у безпосередньому підпорядкуванні у близької особи, якщо його неможливо перевести за згодою на іншу роботу (раніше таке звільнення передбачалося лише Законом, проте не КЗпП).

Не можна говорити про те, що наявність норм про звільнення працівників за вчинення корупційних правопорушень в декількох актів є неправильною. Власне наявність таких положень в КЗпП та Законі «Про засади запобігання та протидії корупції» не утворюють між собою колізії і не суперечать одна одній, а навпаки доповнюють одна одну та співвідносяться як загальна та спеціальна норми. Положення, які передбачені КЗпП встановлюють лише притягнення до відповідальності з вчинення корупційного правопорушення як підставу звільнення із роботи, в той час як відповідні положення Закону деталізують відповідну процедуру звільнення із роботи.

Як вже було вказано вище дана процедура розкрита в статті 22 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції».

Важливим нюансом на який потрібно звернути увагу є те, що особа може бути звільнена із роботи на підставі ст. 36-7 КЗпП лише у випадку, коли щодо неї ухвалено вирок про притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або винесено відповідну постанову про притягнення до адміністративної відповідальності.

УДК 342.92

Мідіна А.С., курсантка 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України. **Орел О.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, к.ю.н., Національної академії Національної гвардії України, полковник.

КОРУПЦІЙНІ РИЗИК-СИТУАЦІЇ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ АНАЛІЗУ

Із прийняття закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII до наукового обігу було запроваджено поняття «корупційні ризики» на підставі поняття «ризик». Ризик – являє собою кількісну оцінку небезпеки тобто частоту реалізації небезпеки; векторну величину з такими основними показниками, як величина шкоди від впливу того чи іншого небезпечного фактору, вірогідність виникнення небезпечного фактору, невизначеність у величинах – шкоди та вірогідності.

Як наслідок, постало питання щодо розробки та впровадження методології їх оцінювання. Так, фахівці Центру політики правових реформ визначають «корупційні ризики» як правові, організаційні та інші фактори й причини, що породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання корупційних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави. Фахівці КМУ – як сукупність правових, організаційних та інших факторів й причин, що породжують, заохочують (стимулюють) осіб до скоєння корупційних правопорушень під час виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування. В той же час, відповідно до рекомендацій Національного агентства з питань запобігання корупції, «корупційний ризик» визначається як ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що корупційні ризик-ситуації – це відповідний факт (дія, стан), який створює умови для вчинення корупційних правопорушень особами уповноваженими на виконання функцій держави та місцевого самоврядування; негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань. Арсенал методів аналізу та оцінки ризик-ситуацій достатньо великий. Серед них хотілося би виділити: статистичні методи оцінки; методи експертних оцінок; аналітичні методи (аналіз чутливості, аналіз доцільності витрат тощо); метод аналогій; методи аналізу сценаріїв розвитку; комбіновані методи. Однак, для обґрунтування рішень в умовах переваги невизначеності та ризику зазвичай

використовують: ігрові моделі, методи експертних оцінок, методи, засновані на людино-машинних процесах. Перелічені методи аналізу ризикових ситуацій щодо корупційних проявів не завжди можуть бути застосовані до діяльності НГУ з ряду причин: із-за нечіткого збору та обробки інформації, необхідної для аналізу ризикової ситуації; критерії оцінки носять узагальнений характер і не дозволяють судити про зовнішні та внутрішні фактори прояву корупційної ризикової події; недостатньої активності теорії і практики по розробці рекомендацій щодо аналізу та оцінки конкретних видів корупційних ризиків, та їх впровадженню до діяльності НГУ. Саме тому математичний апарат багатьох методів оцінки ризик-ситуацій практично не використовується у прийнятті рішень щодо практичної діяльності НГУ. Для керівника особливе значення набуває попередній аналіз можливої корупційної ризик-ситуації. Для цього, на нашу думку, необхідним є проведення кількісного та якісного аналізу корупційних ризик-ситуацій (їх факторів і причин).

Опрацьовані матеріали дали поштовх до розробки модифікованої методики аналізу та оцінки рівня корупційних ризик-ситуацій, сутність якої полягає у виявленні корупційних ризик-факторів в діяльності НГУ та розрахунку коефіцієнтів ризику за його видами (правомірний, допустимий, неправомірний), ступенем припустимості (виправданий, не виправданий, політичний, фізичний, економічний). У результаті її використання ми отримуємо значення коефіцієнтів ризику у розрізах за видами та ступенем припустимості, а також значення узагальненого показника – коефіцієнта загального (сукупного) ризику. Для інтерпретації інформації про рівень корупційної ризик-ситуації, в діяльності НГУ, значення коефіцієнта ризику ранжирують за рівнем впливу на кінцеві результати діяльності з використанням так званих шкал ризику, які дозволяють по значенню коефіцієнтів ризику на кількісно-якісному рівні виявляти рівень впливу ризику на військове формування з правоохоронними функціями.

УДК 327

Мідіна А.С., курсантка 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Павленко Р.В.**, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

РОЛЬ І МІСЦЕ УКРАЇНИ В ГЕОПОЛІТИЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Україна, будучи молодою державою, вже давно посіла своє законне місце в геополітичному просторі. Визначаючи геополітичні інтереси вона враховує як

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

усю систему глобальних пріоритетів різних країн, так і фактичний стан сил – економічні, політичні, військові, ідеологічні – в своєму регіоні (особливо це стосується близького оточення України). Так, на сьогодні Україну визнали 150 країн світу, а 100 країн встановили з нею дипломатичні відносини. Крім цього, наша держава входить до ООН, приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, є членом ОБСЄ, Ради Європи, МВФ, Світового банку та інших світових та європейських організацій. Іншими словами, політика України базується на миролюбних засадах, є без'ядерною державою, що сприяє покращенню відносин з європейськими державами.

Аналіз геополітичного стану України та її зовнішньополітичних кроків свідчить про позитивні зрушення у даному напрямку та твердженні нашої держави у світовому співтоваристві. Вагомішими стали здобутки української дипломатії. Це відбивається на зростанні обсягів та якості стосунків як із близькими сусідами, так із країнами інших регіонів.

Політичні зрушення спонукають до нарощування політико-правових засад у міждержавних відносинах, взаємовигідних торговельних та економічних зв'язках, співпраці в науці й техніці. Хоч і повільно, але зростають іноземні інвестиції. Провідні місця в цій сфері посідають капітали США, ФРН і Великобританії. Цьому сприяли як наполегливість державних лідерів і дипломатів, так і чинники економічного характеру.

Глобальні трансформації, започатковані на зламі ХХ–ХХІ століть, потребують від нашої держави й континенту зміцнення довіри, розширення політичного діалогу і співробітництва на дво та багатосторонній основі в межах загальноєвропейського процесу, заходи з подолання економічної кризи, дотримання загальнолюдських фундаментальних цінностей.

Долаючи труднощі, Україна продовжує процес розширення своєї дипломатичної присутності у світі, поступово стаючи впливовою європейською та світовою державою, дедалі більше перетворюючись на реального та активного суб'єкта міжнародних відносин, який має свої національні інтереси і вирішує їх в колі європейських народів.

Юридично закріпленою нормою зовнішньополітичного курсу держави є ст. 18 Конституції України, де зазначено: «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співробітництва за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права».

Отже, якщо Україна дійсно продовжуватиме вести проєвропейську політику, розвиватиметься та дбатиме як про внутрішню, так і зовнішню ситуацію, орієнтуватиметься на власні інтереси, а не на інтереси сусідів, то в

майбутньому це піднесе її на дуже високий та гідний рівень у геополітичному просторі світу.

УДК 1:316.7

Молчанов А.А., курсант 225 навчальної групи, командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Гегечкорі О.В.**, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ТИПИ І МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Типи і моделі політичної соціалізації: гармонійний тип політичної соціалізації характеризується психологічно нормальними відносинами людини з інститутами влади, що породжують його раціональне і поважне відношення до правопорядку, держави, своїх цивільних обов'язках; гегемоністський тип характеризується негативним відношенням людини до будь-якої соціальної і політичної систем, крім «своєї»; плюралістичний тип – визнання людиною рівноправності з іншими громадянами, їхніх прав і свобод і характеризуючи його здатність змінювати свої політичні пристрасті, переходити до інших ціннісних орієнтирів; конфліктний тип, що формуються на основі міжгрупової боротьби і протистояння взаємозалежних інтересів і її підтримки.

Результатом політичної соціалізації є визначена структура особистості, політичні цінності якої є стійкими елементами, що трансформуються в переконання й настанови. У людини споконвічно не закладені ні консервативні, ні демократичні, ні ліберальні, ні анархістські погляди. Вони формуються протягом тривалого процесу під впливом розглянутих вище факторів. При цьому визначальну роль грає безпосередній життєвий і політичний досвід громадянина, що дозволяє йому зіставити пропоновані різними посередниками й агентами політичні теорії і концепції з відповідними життєвими реаліями.

Справжнім суб'єктом політичних відносин особистість може стати тільки в демократичному суспільстві, де людини надані широкі політичні права, свободи і можливості для задоволення своїх політичних потреб. Політична демократія – це найважливіша політико-юридична передумова суб'єктності особистості, що створює формальні умови для розкриття політичних потенцій кожного громадянина. При цьому важливе значення мають знання людей про політику, їхній політичний досвід, орієнтації, уміння організуватися.

У цілому, перетворення індивіда у свідомий і активний суб'єкт політики спрляє така система політичної соціалізації, що не тільки надає йому мотивації до активності і створює можливості участі в політичному житті, але й одночасно з цим забезпечує індивіда необхідними знаннями і навичками

практичної діяльності, формуючи в нього здатності до розуміння політичної дійсності і самовизначення в ній на основі адекватного відношення до політичних реалій.

УДК 159.9

Мудрак В.І. курсант 135 навчальної групи, курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Міршук О.Є.** к.пед.н., доцент кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

КОД КУПЕРА ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ У ПІДРОЗДІЛАХ

Національна гвардія України прогресивна структура, яка швидко розвивається, із успіхом створює новітні стандарти якісного виконання СБД та переймає у передових країн світу. Всебічна психологічна підготовка особового складу НГУ, відіграє не менш важливу роль, ніж бойова та фізична підготовка. Адже правильне і своєчасне формування психологічних професійно-важливих якостей та психологічної готовності військовослужбовців НГУ зумовлює не тільки якісне виконання СБЗ, але й збереження життя та здоров'я, високої працездатності, та профілактики негативних психічних станів. Серед провірених часом засобів психологічної підготовки військовослужбовців можливо виділити код Купера.

Пильність – ось запорука виживання в цьому складному світі. Не єдина, звичайно, але надзвичайно важлива. Тому що всі навички бою і стрільби нічого не варті, якщо ви не готові їх застосовувати, причому не коли-небудь, а негайно при виникненні загрози. Але жити в стані вічної готовності до небезпеки та бою – практично нереальне завдання. Ресурси організму дуже швидко виснажуються, так що він вже не може відреагувати адекватно. А це знижує ймовірність виживання в екстремальній ситуації. Вихід з ситуації простий – перемикається між різними станами готовності. В певних умовах можна розслабитися, а в інших – навпаки. Система, яка прекрасно це все описує називається колірний код Купера (кольорова сегрегація, кольорове кодування, прикладна тактична модель безпеки) це - колірне позначення готовності психіки людини до небезпеки. Розроблений метод американським полковником морської піхоти США Джефом Купером. Колірний код - це маркер, або «якір», що представляє собою (візуальний образ / слово), - яке повинно викликати у людини певний ступінь збудження психіки. Якір в психології (тригер) - це якась дія (слово, жест, образ), яка викликає у людини певні емоції, тим самим

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

змінюючи його психічний стан. Це поняття попало в прикладну психологію, завдяки дослідженням нашого вченого фізіолога І.П. Павлова про умовний рефлекс. Проста робоча модель, «колірний код Купера» – це як коробка перемикачів швидкостей автомобіля. «Перемикаємо» коробку на підвищені оберти (віддаємо внутрішній самонаказ) - приводимо себе в стан підвищеної готовності (посилюються уважність, готовність і концентрація). Ідентифікований певний сигнал (з'явилися візуальні ознаки небезпеки), або людина знаходиться в «складній ситуації», негайно слідує внутрішній самонаказ і перехід в більш збуджений психічний стан. Причому, саме візуальне уявлення слова або кольору, з часом дозволить перемикатися дуже швидко. В даному методі використовуються чотири кольори (білий, жовтий, помаранчевий, червоний, чорний), які позначають ступінь готовності психіки військовослужбовця до негайних дій.

Взагалі, психіка людини настільки залежна від фізіології, що мозок не в змозі розрізнити – чи піднявся пульс від реальної загрози, чи після навмисного фізичного навантаження. Ця особливість організму з успіхом використовується в так званих стрес-вправах - основне завдання яких не познущатися над особовим складом, а адаптувати їх психіку до стану стресу. Тому, правильне психологічне моделювання привчає бійців діяти в стані повної психологічної готовності. Також для переходів між кольорами використовуються тригери – певні речі, що викликають у нас відчуття тривоги. Наприклад, вербальна команда, запах диму, звук пострілів та вибухів, лайливе запрошення поговорити, фізичний контакт з незнайомою людиною... Ми фіксуємо все небезпечно для нашого життя так само автоматично, як чоловіки звертають увагу на красивих дівчат в міні-спідницях. І те, і інше змушує нас робити інстинкт виживання. Не менш важливо розвивати довільну й післядовільну увагу, що є основою уважності. Увага є основою інтелектуальної діяльності, без неї може перебігати жоден психічний процес. Тому висновок є однозначним: чим вищий рівень розвитку уваги – тим вища ефективність службово-бойової діяльності. Для діагностики і тренування властивостей уваги можливо використовувати таблиці Шульте-Горбової, проби Мюнтесберга та Бурдона. На жаль, більшість людей ігнорують сигнали небезпеки, вважаючи, якщо раніше з ними нічого поганого не відбувалося – то не станеться й надалі.

Кінцева мета - стати оптимально ситуаційно готовим і не витратити час на «розкачування», тому що у критичній ситуації важлива швидкість і рішучість та формування психологічної готовності до дій в швидкозмінюючих та екстремальних умовах.

Уважну людину важко здивувати та застати зненацька. Правильно і раціонально використовуючи "колірний код" – військовослужбовець НГУ буде

на крок попереду. Крім того, в ряді випадків - це допоможе уникнути проблем взагалі.

УДК 159.9.07+351

Невгасимова А.О., курсант 137 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В. В.**, викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

АГРЕСІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Феномен агресивної поведінки людини вже кілька десятиліть є однією з актуальних наукових проблем. Це зумовлено стрімким зростанням рівня агресивності в останні роки. Сучасні засоби масової інформації також акцентують цю проблему.

У сучасному суспільстві існує величезна кількість людей з девіантною поведінкою, що виявляються в асоціальних діях (алкоголізм, наркоманія, порушення громадського порядку, хуліганство, вандалізм і ін.) У крайніх формах стали виявлятися жорстокість і агресивність. У порівнянні з недавнім минулим, зросло число тяжких злочинів, крім того, можна зафіксувати збільшення конфліктів і фактів агресивної поведінки людей.

Проблема агресії розкривається в працях З. Фрейда, К. Лоренца, Л. Семенюк, Л. Славиної, І. Фурманова, А. Бандури, Л. Берковица, Д. Доллард, Г. Васильєвої, М. Левітова, В. Мерліна, В. Ковальова та інших.

Агресія - це будь-яка форма поведінки, націлена на образу або спричинення шкоди іншій живій істоті, не бажаючи подібного ставлення.

Безпосередньо явище агресії більшість дослідників визначає як поведінку, спрямовану на заподіяння шкоди. І хоча агресія часто асоціюється з емоційними станами (гнів, лють, ненависть), мотиваційними утвореннями (бажання зашкодити), когніціями (агресивні думки чи фантазії), все ж в основі цього явища лежить саме поведінковий акт (вчинок). Але й таке звуження смислового поля терміна залишає ряд проблем. По-перше, сама категорія поведінки є доволі багатозначною і певним чином «розмитою» у психологічній науці. Так, згідно з одним із визначень, поведінка - це «притаманна живим істотам взаємодія з навколишнім середовищем...». Але ж така «взаємодія», як відомо, може мати різні прояви - від простих рефлекторних форм до складної міжособистісної інтеракції.

На думку А. Баса, агресивні дії можна описати на підставі трьох шкал: фізична - вербальна, активна - пасивна і пряма - непряма. Їх комбінація дає

вісім можливих категорій, під які потрапляє більшість агресивних дій. Наприклад, такі дії, як стрільба, нанесення ударів холодною зброєю або побиття, при яких одна людина здійснює фізичне насильство над іншим, можуть бути класифіковані як фізичні, активні і прямі.

Отже, агресія виявляється в двох формах: ворожа агресія, що виникає від таких емоцій, як злість, і направлена на спричинення збитку, і інструментальна агресія, що розуміється як засіб досягнення якої-небудь позитивної мети.

Агресивність як властивість особистості має якісно-кількісну характеристику, причому кількісне наповнення та інтенсивність впливають на її якісну своєрідність. Певний рівень агресивності необхідний для адаптації особистості в соціумі, для досягнення поставлених нею цілей. В обмеженому діапазоні вона є соціальне бажаною і навіть необхідною. Відсутність її призводить до конформності, несамостійності, неспроможності зайняти активну життєву позицію. А гіпертрофія (занадто високий рівень розвитку) агресивності призводить до конфліктності, нездатності до соціальної кооперації і зумовлює дезадаптацію особистості. А в своєму крайньому прояві агресивність є патологією (соціальною або психічною). При цьому агресія втрачає раціонально-вибіркову спрямованість і стає звичним способом поведінки, проявляючись у невиправданій ворожості, люті, жорстокості.

Агресивність має якісну і кількісну характеристики. Як і всяка властивість, вона має різну ступінь вираженості: від майже повної відсутності до її граничного розвитку. Кожна людина повинна володіти певним ступенем агресивності. Відсутність її призводить до пасивності, відомості, конформності і т.д.

Людині, котра була об'єктом агресії (і тепер думає про помсту), безпосереднє задоволення приносять будь-які реакції жертви, які виражають її страждання (насамперед, реакції, що свідчать про біль). Якщо агресія базується на принципі помсти, то найбільше задоволення дасть сприйняття болю лише певної сили. Таке сприйняття страждань іншої людини знижує агресивну мотивацію майже до нульового рівня і одночасно закріплює агресивну поведінку в аналогічних ситуаціях. Заподіяння незначного болю не повністю задовольнить суб'єкта і збереже залишкову агресивну тенденцію. А занадто сильний біль викличе почуття провини і тенденцію до компенсації заподіяної шкоди.

Таким чином, з вище згаданого пояснення природи агресивності, можна зробити наступні висновки:

- прояв агресії пояснюють біологічні і соціальні фактори;
- агресивність може бути не тільки жорстокою, але і нормальною реакцією індивідуума в ході боротьби за виживання;

- агресивні дії можуть бути ослаблені або спрямовані в соціально прийнятні рамки за допомогою позитивного підкріплення неагресивного поведіння, орієнтації людини на позитивну модель поведінки, зміна умов, що сприяють проявові агресії.

УДК. 796/799

Олійник О.С. сержант, командир III відділення 117 навчальної групи факультету філології Національної академії Національної гвардії України

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ЕКСТРЕМАЛЬНИМ СИТУАЦІЯМ

Підготовка молоді до професійної діяльності і поведінки в екстремальних ситуаціях, які є елементом професії, — одне з найважливіших завдань системи фізичного виховання. Методично правильне використання засобів фізичної культури і спорту укріплює здоров'я людини, підвищує його працездатність і продуктивність праці, сприяє профілактиці професійних захворювань і травматизму. Саме цим цілям повинна служити професійно-прикладна фізична підготовка студентської молоді, що є складовою частиною всесторонньої фізичної підготовки майбутніх фахівців до тривалої і плідної праці в народному господарстві.

Включення ППФП в програму фізичного виховання студентів, робота кафедр фізичного виховання, що все збільшується і розширюється, по цьому найважливішому розділу фізичного виховання підкреслюють важливість і необхідність направленою використання засобів фізичної культури і спорту в професійній підготовці студентів. Проте вивчення літературних джерел і практики роботи вузів указує на ще слабке впровадження ППФП в систему фізичного виховання майбутніх фахівців народного господарства.

Однією з основних причин такого положення є недостатнє науково-методичне забезпечення цього розділу - фізичного виховання, низький рівень науково-методичної розробки питань ППФП студентів в багатьох вузах, слабке узагальнення вже наявних робіт з даного питання у ряді вищих учбових закладів країни.

В даний час далеко не всі питання ППФП студентів знайшли рівне віддзеркалення в проведених дослідженнях, в практичній роботі кафедр фізичного виховання. Дуже слабо розроблені питання ППФП студентів тих вузів і факультетів, випускники яких переважно зайняті малорухливою, розумовою працею, украй недостатньо досліджені питання озброєння прикладними значеннями майбутніх інженерів-конструкторів, про можливості

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

рухового апарату людини, про шляхи його вдосконалення і ін. Майже немає науково-методичних робіт, що встановлюють роль фізичної культури і спорту в становленні і вдосконаленні якостей особи, необхідних майбутньому керівникові виробничого колективу.

В той же час вже зараз є цілий ряд робіт, побічно вказуючих на позитивний вплив регулярних занять спортом, на вдосконалення професійно-прикладної підготовки фахівців, чия робота пов'язана з функціями управління. Проте результати цих досліджень ще не трансформуються стосовно завдань ППФП студентів, що навчаються у вузах різного професійного профілю.

УДК 37.035

Павлова С.Д., студентка 158 групи Гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Соколовська Ю.В.**, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ГЕНДЕРНІ КОНФЛІКТИ

Сьогодні приносить нам все більше прикладів соціальної агресії, для гармонійного та мирного існування необхідним є попередження та вирішення соціальних конфліктів. Ідея гендерної рівності, яка є актуальною сьогодні породжує широке коло конфліктів у різних сферах соціальної взаємодії. Одним зі шляхів попередження конфліктів є врахування гендерних відмінностей, які можуть виступити конфліктогенами у соціальних конфліктах.

Сучасні процеси змінення сучасного життя, демократизація суспільства супроводжуються поглибленням соціальних протиріч, серед яких вагоме місце посідає гендерний конфлікт.

Для подальшого аналізу гендерних протиріч необхідно визначити поняття «гендер». В сучасній науці гендер позначено, як сукупність соціальних та культурних норм, які суспільство зобов'язує виконувати людям в залежності від їх біологічної статі. Не біологічна стать, а соціокультурні норми визначають психологічні якості, моделі поведінки, види діяльності, професії чоловіків та жінок.

Гендерні системи відрізняються у різних суспільствах, але у кожному ці системи асиметричні, так чоловіки(риси характеру, моделі поведінки, професії тощо) вважаються первинними, значущими та домінуючими, а жінки – як вторинне, незначуще з соціальної точки зору.

У сучасних умовах демократичного суспільства, де задекларовано рівні права чоловіків та жінок, ми можемо спостерігати гендерні конфлікти на різних рівнях та сферах соціальної взаємодії, зокрема у професійній, побуті тощо.

Гендерним конфліктом прийнято вважати протидію чи психологічний стан, в основі якого покладено суперечливе сприйняття гендерних цінностей, відношення, ролей, що призводить до зіткнення інтересів та цілей. Відмінності у моделях поведінки чоловіків та жінок можуть стати причинами внутрішньо особистісних, міжособистісних та між групових конфліктів. Витоки гендерних конфліктів слід шукати у дитинстві.

Одним з шляхів попередження гендерних конфліктів є формування гендерної компетентності. Гендерна компетентність розуміється, як здатність людини, що є представником певної статі, ефективно функціонувати у сфері між групової та міжособистісної взаємодії. До гендерної компетенції входять:

1. Знання про існування ситуацій гендерної нерівності, чинниках та умовах що їх викликають;
2. Вмінні визначати та адекватно оцінювати ситуації гендерної нерівності у різних сферах життєдіяльності;
3. Здатність у своїй поведінці не припускати гендерно дискримінаційних практик;
4. Здатність вирішувати свої гендерні проблеми та конфлікти, якщо вони виникають.

Корегувати гендерні конфлікти можливо шляхом зміни соціально-економічної ситуації, але це довгий шлях. Більш швидкими є запропоновані вченими практики, які передбачають:

1. Структурні зміни в сімейній системі, тобто зміна гендерних стереотипів, пов'язаних з традиційним розподілом ролей.
2. Зміна гендерних стереотипів, які стосуються розподілу професійних ролей.

УДК. 159.98

Пашіна Д. А., курсантка 116 навчальної групи, 1 курсу гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Тробиук Н. Ю., викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Одним із основних напрямків розвитку сучасної освіти є технологія навчального процесу. Використання різноманітних освітніх технологій допомагає підвищити мотивацію тих, хто навчається, більш раціонально будувати процес навчання і таким чином досягати більш гарантованих результатів педагогічної діяльності. Однією з таких технологій, що допомагає тим, хто навчається не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистих якостей є технологія формування його критичного мислення. Давоський форум 2016 року вирішив, що критичне мислення стане одним із найнеобхідніших навиків успішного майбутнього.

На сьогодні науковці чітко виокремлюють таку категорію мислення як «критичне мислення». Серед дефініцій цього поняття виділяють дві групи: «локальні» дослідження, що акцентують увагу на вдосконаленні самого процесу мислення (Т. Воропай, Р. Пауль, О. Тягло та ін.); дослідження, що передбачають визначення системного напрямку, який підкреслює регулятивно-моральні аспекти мислительної діяльності (С. Заір-Бек, Д. Рассел, Д. Халперн, Дж. Чаффа та ін.).

Існує ряд трактувань поняття критичне мислення, запропонованих вітчизняними й закордонними авторами. А. Авершин та Т. Яковенко на основі аналізу наукової літератури, пов'язаних з аналізом критичного мислення, виділяють декілька напрямів: 1) критичне мислення або критичність трактується як межа особи (Б. Зейгарник, Т. Кудрявцев, І. Кожуховська, Н. Березанська і ін.); 2) критичне мислення виділяється як якість розуму в широкому сенсі слова (Д. Дьюї, С. Рубінштейн, Б. Теплов, А. Смирнов і ін.); 3) критичне мислення пов'язується з комплексом когнітивних і метакогнітивних стратегій, умінь і навиків (Д. Халперн, Р. Поул, Е. Ходос, А. Бутенко і ін.), що впливають на характер розумової діяльності.

Д. Халперн визначає критичне мислення у своїй роботі «Психологія критичного мислення» у такий спосіб: «Використання таких когнітивних навиків і стратегій, які збільшують імовірність отримання бажаного результату. Відрізняється виваженістю, логічністю і цілеспрямованістю», тобто спрямоване

мислення. Критичне мислення означає оцінювальне, рефлексивне мислення. Це відкрите мислення, яке не сприймає догм, розвивається шляхом накладення нової інформації на життєвий особистий досвід. У цьому і є відмінність критичного мислення від мислення творчого, яке не передбачає оцінювального аспекту, а продукує нові ідеї, які дуже часто виходять за межі життєвого досвіду, зовнішніх норм і правил. Однак, провести чітку межу між критичним і творчим мисленням складно. Критичне мислення – це відправна точка для розвитку творчого мислення, більше того, і критичне, і творче мислення розвиваються одночасно, вони взаємообумовлені.

Курсанти, які сьогодні проходять професійну підготовку у вищому військовому навчальному закладі, завтра, можливо, братимуть участь у несенні чергування в бойових або наближених до них умовах, коли виникнення екстремальних нетипових ситуацій вимагає від фахівця негайного прийняття рішення. Зокрема, І. Єфремов на одне з перших місць у системі професійної підготовки майбутніх військових спеціалістів ставить розвиток високих розумових здібностей, що включають у себе і навички критичного мислення.

Щоб знаходити шляхи вирішення найскладніших оперативних і стратегічних завдань, висувати нові гіпотези та творчі ідеї, офіцер зобов'язаний володіти такими прийомами мислення, як абстрагування, аналіз і синтез, аналіз крізь синтез, узагальнення тощо.

Доволі часто в сучасній військовій психології критичність мислення військовослужбовців пов'язується зі сферою розумового контролю за виконанням діяльності, що відбиває погляди фахівця на джерело чинників, що визначають його дії.

Загальний теоретичний аналіз наукової літератури в галузі військової психології переконливо свідчить, що критичне мислення, поряд з уявою, випереджальним відображенням дійсності, є основою такої важливої особистісної характеристики, як самоконтроль, і знаходиться з нею в тісному взаємозв'язку.

Критичне мислення – це спосіб мислення, який допомагає орієнтуватись в інформаційному середовищі для пізнання себе і навколишнього світу. Критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів. Оскільки критичне мислення має соціальну природу, то кращими формами його формування у тих, кого навчають є, на наш погляд, групові й колективні.

Висновок. Отже, розвиток критичного мислення є дуже актуальним під час інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових обставин, без ефективного розв'язання проблем, значну частину яких неможливо передбачити. Саме тому очевидна життєва необхідність критичного мислення для освітньої системи. Відтак для розвитку критичного мислення необхідно: створювати проблемні ситуації у процесі навчання; пропонувати нетривіальні проблемні задачі; ознайомлювати, тих кого навчають із принципами, стратегіями та процедурами критичного мислення; регулярно створювати ситуації вибору (проблемні методи); організовувати діалог у процесі розв'язування проблемних задач (інтерактивні форми навчання); передбачати письмове викладення розмірковувань учнів з подальшою рефлексією; й нарешті, надавати право на помилку та моделювати ситуації виправлення помилок. За таких умов навчання мислення набуватиме усвідомленості, самостійності, рефлексивності, обґрунтованості, контрольованості та самоорганізованості, тобто розвиватиметься мислення другого порядку (або високого порядку), яке називають критичним мисленням.

УДК 349.

Петренко Д.М., 164М навчальної групи, гуманітарного факультету, 5-й рік навчання Національної академії Національної гвардії України; **Острроверх А.М.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ТЕОРІЯ ПРАВА

Будь-яка теорія, тобто система ідей, понять суджень, набирає статус науки, коли піднімається до вироблення узагальнених і достовірних об'єктивних знань про визначені процеси і явища дійсності, пропонує систему способів прийомів (механізм) використання цих знань у суспільній практиці. Наука включає в себе творчу діяльність вчених для одержання істинних знань, а також усю суму наявних знань як результат наукового виробництва. На відміну від інших видів діяльності наука забезпечує приріст знань, відкриває нові горизонти у відповідні сфери і тим самим стимулює будь-яку іншу діяльність.

Таким чином, заглиблюючись у теорію держави і права, маємо чудову нагоду здобути нові теоретичні знання і практичні навички юридичної науки, тим самим збагатити свій світогляд майбутнього правника, підняти ще на одну відмітку правосвідомість, збагатити правову культуру.

Право — це система загальнообов'язкових, формально визначених загальних норм (правил поведінки), які встановлюються гарантуються і охороняються державою з метою впорядкування суспільних відносин.

Виникнення права пов'язане з виникненням держави. Його поява викликана тим же, чим і поява держави, організацією влади, здатної встановити юридичні норми і забезпечувати їх втілення в життя. Виникнення права зумовлене якісним ускладненням виробництва, політичного і духовного життя суспільства, виділенням особи як самостійного учасника суспільних відносин, а також формуванням держави, яка могла виконати такі задачі: а) забезпечити функціонування суспільства на більш високій, ніж первісне суспільство, стадії; б) закріпити і забезпечити індивідуальну свободу особистості.

Природно, такі задачі не могли виконати норми-звичаї, характерні для первісного суспільства. Тому починає формуватися звичайне право, потім виникають прецедентне право, закони. Нарешті, починає складатися право, що являє собою волевиявлення держави і засіб регулювання суспільних відносин за допомогою норм.

Кожна наука має свій предмет дослідження, під яким розуміється досліджувана нею сторона об'єктивної дійсності. Іншими словами предмет науки — це ті явища й процеси реального світу, які досліджуються нею. На що направлене наукове пізнання. Наука вивчає перш за все закономірності розвитку природи й суспільства. Предмет теорії держави і права не є винятком.

Теорія держави і права вивчає загальні закономірності виникнення, розвитку, призначення й функціонування держави і права. Вона, так би мовити, виділяє державу і право з усієї системи суспільних явищ і досліджує їх внутрішні закономірності. Але тоді держава й право розвивається у взаємозв'язку з економікою, політикою, мораллю, культурою й іншими суспільними феноменами. Причому теорію держави і права цікавить не тільки соціально-економічна обумовленість державних і правових явищ, але й зростаючий вплив останніх на економіку, соціальне й духовне життя суспільства.

Отже, теорія держави і права вивчає активні процеси розбудови суверенної Української держави, діяльність, спрямовану на створення національної системи права; дає пояснення не тільки змісту чинного законодавства, але його основних принципів, ідей, закономірностей та напрямків розвитку основоположних державно-правових явищ.

УДК. 159.9

Поліщук Я.В., ст. солдат 137 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Пенькова Н.Є.** к.психол.н., доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії національної гвардії України.

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

Деформація особистості професійна - зміна якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), які настають під впливом тривалого виконання професійної діяльності. Внаслідок нерозривної єдності свідомості і специфічної діяльності формується професійний тип особистості. Найбільший вплив професійна деформація надає на особистісні особливості представників тих професій, робота яких пов'язана з людьми (чиновники, керівники, працівники з кадрів, педагоги, психологи). Крайня форма професійної деформації особистості в них виражається у формальному, суто функціональному відношенні до людей. Високий рівень професійної деформації також спостерігається у медичних працівників, військовослужбовців і співробітників спецслужб.

Згідно концепції Е. Ф. Зеера професійна деформація особистості може виявлятися в трьох видах:

1) власна професійна деформація. Під впливом постійних емоційних і нервових навантажень на психіку людина прагне відгородитися від них і уникнути їх, автоматично включаючи психологічний захист від різного роду потрясінь, і певною мірою цим деформує особистість;

2) придбана професійна деформація. Спеціаліст в процесі своєї професійної діяльності, спрямованої на подолання окремих проявів відхилень у поведінці, набирається негативного досвіду;

3) вироблена професійна деформація. Придбана професійна деформація під впливом триваючої професійної діяльності та специфічних особливостей особистості фахівця трансформується в іншу форму, істотно відмінну від придбаної.

Синдром професійного вигорання розвивається поступово. Він проходить **три стадії**:

ПЕРША СТАДІЯ:

- починається приглушенням емоцій, згладжуванням гостроти почуттів і свіжості переживань; фахівець зненацька зауважує: начебто все поки нормально, але нудно і порожньо на душі;

- зникають позитивні емоції, з'являється деяка відстороненість у відносинах з членами сім'ї;

- виникає стан тривожності, незадоволеності; повертаючись додому, все частіше хочеться сказати: «Не лізьте до мене, дайте спокій!»

ДРУГА СТАДІЯ:

- виникають непорозуміння з учнями та батьками, професіонал у колі своїх колег починає зі зневагою говорити про деякі з них;

- неприязнь починає поступово проявлятися в присутності учнів - спочатку це важко стримувана антипатія, а потім і спалахи роздратування. Подібна поведінка професіонала - це неусвідомлюване їм самим прояв почуття самозбереження при спілкуванні, що перевищує безпечний для організму рівень.

ТРЕТЯ СТАДІЯ:

- притупляються уявлення про цінності життя, емоційне ставлення до світу «уплощається», людина стає небезпечно байдужим до всього, навіть до власного життя;

- така людина за звичкою може ще зберігати зовнішню респектабельність і деякий апломб, але його очі втрачають блиск інтересу до чого б то не було, і майже фізично відчутний холод байдужості поселяється в його душі.

Аспекти професійного вигорання

- **Перший** - *зниження самооцінки*. Як наслідок, такі «згорілі» працівники відчують безпорадність і апатію. З часом це може перейти в агресію і відчай.

- **Другий** - *самотність*. Люди, які страждають від емоційного згорання, не в змозі встановити нормальний контакт з людьми.

- **Третій** - *емоційне виснаження, соматизація*. Втома, апатія і депресія, що супроводжують емоційне згорання, призводять до серйозних фізичних нездужань - гастриту, мігрені. Симптоми професійного вигорання.

Шляхи подолання професійної деформації

Запобігти виникнення і розвиток синдрому емоційного згорання легше, ніж боротися з її наслідками. Адже це не раптова поразка, а протяжний у часі процес, в якому активно бере участь і сама людина. Своєчасно помітивши симптоми, можна впоратися з хворобою самостійно. А не звертаючи належної уваги на погані ознаки, людина ризикує дійти до останній ступені розвитку цієї небезпечної хвороби, і для повернення в норму йому буде потрібно кваліфіковане лікування і довгий період відновлення.

Один з найдієвіших способів профілактики емоційного згорання можна назвати «Попереджений - значить озброєний». Методики своєчасного і компетентного інформування представників комунікативних спеціальностей про симптоми професійної деформації та фактори, що сприяють його розвитку, широко застосовуються як за кордоном, так і в нашій країні.

Потрібно намагатися попередити деформацію. Для цього необхідно дослідити мотиви вибору даної професії, а потім постійно «відстежувати»

всілякі прояви стресу, створювати здорову систему підтримки і за межами робочої ситуації прагнути жити радісною і фізично активним життям.

Важливо відзначити ще один аспект, яким у більшості джерел не приділено уваги - це апатія і втрата інтересу, що розвиваються у працівників, які в середині кар'єри кидають навчання і як би перестають розвиватися. Вони покладаються на встояли моделі спілкування з клієнтами, тобто відносяться до кожного нового клієнта, як до повторення попереднього.

Важливим аспектом для надання якісних послуг є впровадження на робочому місці принципів супервізії. Супервізія дає можливість соціальному суб'єкту подивитися на себе «зі сторони», перевірити власні знання, обговорити з колегами ситуацію, що склалася, виникли труднощі в роботі з клієнтом, провести аналіз проведеної роботи та скласти план роботи на наступний період. Крім цього, супервізія сприяє зміцненню віри як у свої сили, так і в можливості клієнта.

Для профілактики професійної деформації навколо співробітника потрібно створити навчальне середовище, у нього повинні бути чітко визначені обов'язки і робоче навантаження.

УДК 327

Рибарчук Л.А., курсантка - 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Павленко Р.В.**, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, підполковник

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Існуючі міжнародні договори та звичаєві норми, що регулюють питання війни не здатні регулювати правові питання, які виникають в сучасних війнах. Сучасна система безпеки, що склалася в міжнародному праві після 1945 року, на жаль нині неспроможна відповісти на загрозу, відому як “гібридна війна”. Власне, цей термін залишається неконвенційним, а відповідальність держав за розв’язання таких типів війн залишається в рамках чинного права війни.

Поряд з конфліктами та неконвенційними війнами, стоїть поняття «гібридні війни», яке зараз все частіше використовуються: до військової ситуації та її умов; до стратегії та тактики противника; до типу сил, які держава повинна створювати та підтримувати. Гібридизація війни тільки поглиблює ці проблеми. Наслідком чого, сторони в конфлікті будуть ігнорувати зобов’язання, що входять в право збройних конфліктів, та приписуватимуть титули своїм діям як самооборона чи проведитимуть маніпуляції зі самим змістом права збройних

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

конфліктів шляхом стратегічного застосування «lawfare» (асиметрична, гібридна війна). Учасники конфлікту використовують: зловживання законом як засобом ведення війни, шукаючи прогалини та відсутність трактування понять; спроби нівелювати договір як недійсний та неіснуючий взагалі для цієї сторони. Якщо право зменшує свою важливість, сторони в конфлікті, скоріш за все, підкреслять військову ідею необхідністю робити такі речі як війна, щоб повністю підкорити противника, і упускатимуть взагалі потребу компенсаційних зобов'язань з попередження страждань та захисту цивільного населення .

Отже, розглянувши поняття «гібридна війна», можна дійти висновку, що воно означає сучасний вид війни, де в конфлікті використовуються різноманітні засоби нападу та оборони держав. Сучасне міжнародне право не включає в себе поняття «гібридна війна», що в свою чергу приводить до відповідних наслідків. Відсутність регулювання цього нововиявленого явища пришвидшує виникнення все нових засобів атаки у війнах, відповідальність за які не можуть понести винуватці через відсутність норм, які зобов'язують сторін. Для того щоб попередити можливість підризу зусиль, що були спрямовані на гуманізацію війни питання про ефективність та практичність права збройних конфліктів повинно розширюватися по мірі розвитку нового «гібридного» виду війни. В Національній гвардії України повинно бути законодавчо закріплене правове забезпечення службово – бойові діяльності в умовах викликів гібридної війни.

УДК 378.4/.6+001.89

Рибарчук Л.А., сержант 114 М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Мельник Ю.Б.**, канд. пед. наук, доц., професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах розвитку країни система освіти потребує пошуку, розробки та реалізації нових форм і методів підготовки спеціалістів для закладів вищої освіти.

Випускник будь-якого закладу вищої освіти має бути здатним творчо застосовувати в професійній діяльності досягнення науково-технічного прогресу.

За винятком, науково-дослідна діяльність надає шанси виявити індивідуальність, готовність до самореалізації і рівень розвитку творчих здібностей. Важливо зазначити, що саме дослідження є суто індивідуальним і являє собою цінність як в освітньому, так і в особистісному розумінні.

У зв'язку з цим, майбутній фахівець має бути готовим до здійснення науково-дослідної роботи. У свою чергу, це дозволить у майбутній професійній роботі розв'язувати завдання на науковому рівні.

Актуальністю проблеми є той факт, що сучасні підходи закладів вищої освіти України до формування системи й удосконалення змісту, форм і методів науково-дослідної роботи студентів закладу вищої освіти є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником підготовки кваліфікованих фахівців, що потребують вивчення й узагальнення.

Роботи Султанової Л.Ю., Кловак Т.Г., Спіцина Є.С., Князян М.О., Ковальчук В.В. та інших дозволяють стверджувати, що під науково-дослідною діяльністю більшість учених розуміють організовану підсистему професійної підготовки фахівців у вищих закладах освіти, яка передбачає інтелектуальну творчу діяльність студентів, спрямовану на вивчення конкретного предмета (явища, процесу) з метою отримання об'єктивно нових знань про нього і їх подальшого використання в практичній діяльності [5, с. 10].

Грунтовний аналіз видів, форм, етапів науково-дослідної діяльності у закладах вищої освіти висвітлено в роботі Мельника Ю. Б. «Педагогіка вищої школи» [3, с. 41-49].

Метою цієї статті є визначення ролі та місця наукової роботи студентів у навчальній діяльності закладу вищої освіти.

Поняття «науково-дослідна діяльність студента» – це діяльність, пов'язана з пошуком відповіді на творчу, дослідницьку задачу із невідомим рішенням. Науково-дослідна робота студентів розглядається як керована викладачем їх самостійна діяльність, спрямована на розвиток творчого потенціалу особистості. Вона містить такі етапи: обґрунтування проблеми; вивчення теорії, що присвячена проблематиці; добір методик дослідження і практичне оволодіння ними; пошук необхідного матеріалу, його аналіз та узагальнення; власні висновки.

На сьогодні ми маємо систему студентської науково-дослідної роботи, яка розглядається за такими напрямками:

- навчально-дослідницька робота (виконання рефератів, курсових, бакалаврських, магістерських робіт);
- науково-дослідна робота у позанавчальний час (семінарах, робота в наукових гуртках; участь у наукових конференціях; публікації в збірниках та наукових виданнях);
- організаційно-масові заходи (олімпіади, конкурси, конференції тощо).

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

Науково-дослідна діяльність студентів є невід'ємною складовою роботи закладів вищої освіти та сприяє формуванню особистості майбутнього професіонала оскільки:

- дозволяє забезпечити навчання студентів методології раціонального та ефективного засвоєння й використання знань, закласти основи науково-дослідної діяльності;

- дозволяє найбільш повно реалізувати індивідуальний підхід у навчанні студентів;

- в рамках навчальних методів роботи залучає студентів до наукових досліджень і розв'язання виробничих та соціальних проблем;

- розвиває у студентів здатність до самостійних обґрунтованих висновків;

- розвиває здатність використовувати самостійно здобуті знання у різних ситуаціях, відповідати вимогам професійної діяльності, науково обґрунтовувати результати власної праці;

- дозволяє раціонально використовувати студентами свій вільний час, відволікає від набуття негативних звичок.

Таким чином, система науково-дослідної діяльності студентів у закладах вищої освіти має стати не самоціллю, а необхідністю, оскільки науково-дослідна діяльність є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу навчального закладу і забезпечує формування та розвиток студентів як творчих особистостей, здатних на науковій основі ефективно розв'язувати поставлені перед ними завдання, дозволяє значно підвищити рівень професійної підготовки фахівців.

Література

1. Князян М. О. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань / М. О. Князян. – Ізмаїл, 1998. – 176 с.

2. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – [2-е вид., перероблене і доповнене]. – К. : ВД „Професіонал”, 2004. – 208 с.

3. Мельник Ю. Б. Педагогіка вищої школи: в схемах і таблицях: навч.-метод. посіб. для курсантів, студ. вищих навч. закладів / Ю. Б. Мельник. – Х. : ХОГОКЗ, 2016. – 64 с. doi 10.26697/9789669726063.2016

4. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти / Є. С. Спіцин. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120 с.

5. Султанова Л. Ю. Формування готовності студентів психолого-педагогічних факультетів до науково-дослідної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. Ю. Султанова. – Київ, 2007. – 20 с.

УДК 159.92

Семьонова М.М., курсант 137 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ларіонов С.О.**, кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО КОМАНДИРА

Молодші командири становлять приблизно 70-80 відсотків усього командного складу Національної гвардії. І звичайно ж це багато в чому визначає їх роль в навчанні і вихованні підлеглих. Вони живуть разом з ними спільним життям, ділять труднощі і радості військової служби, мають приблизно однаковий з ними життєвий досвід і рівень освіти, що створює атмосферу взаєморозуміння і довіри в їх відносинах.

Діяльність молодшого командира найпростіше може бути представлена як сукупність функціональних обов'язків, зафіксованих в статутах Збройних Сил, наказах, інших нормативних документах. Ця так звана функціональна модель діяльності молодшого командира призначена, перш за все, для регуляції діяльності молодшого командира в реальних умовах служби. Її головна відмітна риса полягає в тому, що вона закріплює основні права і обов'язки молодшого командира по відношенню до його підлеглих, але недостатньо розкриває способи його діяльності по реалізації цих прав і обов'язків.

Діяльність командира являє собою складний управлінський процес, якість якого залежить від наявності необхідних знань, досвіду і професійно важливих особистісних характеристик. Тому вибір хорошого молодшого командира має «починатися» з якісного професійно-психологічного відбору, це дозволить визначити вираженість тих психологічних якостей, які лежать в основі управлінського потенціалу кандидата.

Сержанти покликані не тільки формувати у підлеглих вірне уявлення про їхню роль в бою, домагатися глибокого освоєння солдатами зброї і бойової техніки, майстерного використання їх тактико-технічних можливостей, а також підкріплювати все це особистим прикладом, повинні вміти працювати з людьми, володіти організаторськими здібностями.

Виконуючи службові функції, молодший командир виступає в якості керівника по відношенню до довірених йому підлеглих. Тому аналіз діяльності сержанта керівництва військовим підрозділом є найбільш значущим. Перша і основна умова для усвідомлення молодшого командира себе як керівника – це усвідомлення своєї включеності в певну систему військового управління. Дана система має досить складну будову і включає структуру військового

управління, правового забезпечення військового управління, інформаційного забезпечення військового управління та матеріального забезпечення військового управління.

Ще одним важливим показником результативності в безпосередній діяльності сержантів є дисципліна військового колективу, яка в значній мірі залежить від того, наскільки вміло вони виконують свої статутні обов'язки. Адже саме вони є прямими і безпосередніми командирами і начальниками особового складу, безпосередньо контактуючи, постійно перебувають з ними, будують і стежать за дисципліною підрозділу. Крім того, молодші командири відповідають, відповідно до посадових обов'язків, за дотримання і стан дисципліни серед своїх підлеглих і підрозділи в цілому.

Важливу роль у військовому колективі грають міжособистісні взаємини. Це різні форми і види відносин між його членами, які утворюються в процесі повсякденного спілкування, виконання різних завдань, в побуті і на відпочинку. Авторитет молодших командирів залежить від уміння побудувати свої взаємини з підлеглими.

Лідерство молодшого командира, під цим розуміється процес його активної діяльності, що веде групу (розрахунок, екіпаж, відділення, взвод) до досягнення мети. Лідер – це той, який добре взаємодіє з іншими військовослужбовцями і має у них авторитет. Чим вище авторитет у лідера, тим вища ефективність дій підрозділу. Сержант-лідер обов'язково повинен сприйматися солдатами як «свій», але «кращий з нас». Його особистісні властивості зазвичай дещо перевищують аналогічні якості підлеглих, але не настільки, щоб йому заздрили і тим самим відкидали.

Як молодший командир, так і будь-який інший член військового колективу має свій авторитет. Авторитет командирів, в тому числі і молодших командирів, залежить від вміння побудувати свої взаємини з підлеглими, що в свою чергу, значною мірою визначається особистісними якостями.

Можна назвати якості сержантів, що безпосередньо впливають на їх авторитет, на згуртування військового колективу. Для авторитету сержанта велике значення має тактовність. Тактовна людина – це та, хто вміє управляти собою і чинить так, як це доцільно для виховання підлеглих, створення позитивного настрою у людей. Тактовний сержант вміє, коли потрібно, промовчати і на запальність відповісти стримано, але твердо. Іноді командирі потрібно зробити вигляд, що він не помічає збудженого стану підлеглого, а в іншому випадку спробувати відвернути його увагу на інші проблеми, перевести розмову на нейтральну тему.

Особливе місце в ряду позитивних якостей командира займає справедливість. Сержанти, у яких розвинена ця риса, об'єктивно оцінюють дії підлеглого, а якщо вони особливо значимі, то і захоплять. Вони не дозволять

через приятельські відносини завищити оцінку досягнень підлеглого або приховати його помилки та упущення по службі. Найменша несправедливість швидко помічається, обговорюється в колективі і веде до втрати авторитету командира.

У тісному зв'язку зі справедливістю знаходиться і така риса особистості, як чуйність – властивість людини бути уважною і чуйною. Чуйний командир зуміє підбадьорити невпевненого в собі солдата, вселити йому, що він здатний робити те, що роблять передові воїни. Такого сержанта дуже високо оцінюють підлеглі, поважають і прагнуть не підвести.

На формування авторитету сержанта активно впливають його товариськість, близькість до людей. Замкнутий командир мимоволі створює атмосферу холодності і натягнутості. Товариськість в поєднанні з чуйністю робить його улюбленцем колективу.

Успіх в побудові взаємовідносин з підлеглими багато в чому зумовлюється і хорошим знанням молодшим командиром своїх підлеглих. Бувають ситуації, що сержант тримається з підлеглими зарозуміло, з рівними за посадою особами – панібратськи, а з начальством – улесливо. І зовсім уже неприпустимо, якщо сержант прагне до помилкової популярності у підлеглих, намагається підлаштуватися до їхньої думки, навіть підлещуватися перед ними. Це хибний шлях до формування авторитету.

Тому молодшому командиру потрібно мати знання і навички в області управлінської діяльності, методів навчання і виховання військовослужбовців. Грамотне використання, застосування їх допоможуть сформувати повагу і істинний авторитет з боку підлеглих, сформувати здоровий військовий колектив.

УДК 1:316.4

Ситнік О.С. курсант 216 н.гр. командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Семенов С.С.**, к.філос.н., доц., заступник начальника кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник.

ФІЛОСОФІЯ ТЕРОРИСТА

Терорист-смертник є патологічною особистістю, характерні риси якої – нарцисична агресія, переживання страху, депресивний стан, почуття провини, авторитаризм, приписування собі та іншим недоліку мужності, егоцентризм, крайня екстраверсія. Крім того, терористів-смертників можна відрізнити за

енергією смерті та агресії – мортідо¹. Єдиною спільною рисою терористів-смертників є відсутність міцних соціальних зв'язків та схильність до зовнішнього впливу. Терористи-смертники знають напам'ять великі уривки з Корану та добре розуміються на тонкощах мусульманського законодавства. Однак їх уявлення про християнство пов'язані переважно з епохою хрестоносців. Іудаїзм та сіонізм вони вважають синонімами. Вони впевнені, що Захід боїться ісламу і що остаточна перемога над усіма ворогами обіцяна Аллахом.

Слід зазначити, що для пояснення суїцидального тероризму з психологічної точки зору, слід враховувати не тільки індивідуальний, але й інші рівні аналізу: груповий, міжгруповий та соціетальний². Окремо ані демографічні особливості, ані соціально-економічні фактори, ані індивідуально-психологічні характеристики не можуть викликати схильність до здійснення суїцидального теракту.

При соціально-психологічному підході до аналізу причин тероризму враховуються такі феномени, як процеси групової динаміки, стереотипізація³, соціальне порівняння, групова ідентичність, етноцентризм, групова ідеологія та культурні фактори.

Теоретично, терористом може стати кожна людина – все залежить від його розуму, психологічного здоров'я та ситуації у країні. До тероризму схильні не тільки слабовільні люди, які піддаються дресировці, але й занадто владолюбні, нездібні досягти успіхів в іншій сфері. Велику загрозу сплеску терактів несе зростаюча кількість наркоманів, які без необхідної дози знаходяться у стані фрустрації та здатні на все. Сприяє загрози й розшарування, озлидніння суспільства. Тому у мегаполісах цивілізованих країн задля уникнення провокацій існує чітке розмежування на заможні, середні та бідні квартали.

У багатьох країнах, особливо там, де найбільш розповсюдженим є націоналістичний та сепаратистський тероризм, «справа честі» стала «фамільною» справою: відомі випадки, коли представники декількох поколінь однієї родини були замішані в терористичній діяльності.

Структури, які пов'язані з охороною суспільства, ведуть активні дослідження на шляху вивчення філософії тероризму, його можливих виконавців, місць та причин скоєння. Крім того, на сьогоднішній день існує значний соціальний заказ на психологічні методи профілактики тероризму. Існує три основні напрямки цієї роботи:

---

¹ Мортідо – це енергійна напруга, яка знімається руйнуваннями, нанесенням шкоди, усуненням перешкод. Задоволення мортідо досягається шляхом вбивства або самовбивства.

² Соціетальний – той, який відноситься до суспільства, яке розглядають як єдине ціле.

³ Стереотипізація – класифікація форм поведінки та інтерпретація їх причин через зіставлення зі зразками, що відповідають соціальним стереотипам.

1. Методи психологічного тестування і виявлення осіб, схильних до скоєння терористичних актів (в тому числі осіб, якими легко маніпулювати).
2. Профілактика тероризму серед молодого покоління, яка проходить на основі виховання захисту проти зомбування та маніпулювання.
3. Навчання пильності та спостережливості до ймовірних терористичних актів.

УДК 355.232

Сіліч І.А. курсант 318 навчальної групи, факультету логістики, мол. сержант Національної академії Національної гвардії України; **Турчинов А.В.** доцент кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, майор

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-ЖІНОК ПІД ЧАС СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ЗАСОБАМИ КРОСФІТ СИСТЕМИ

Досить багато жінок достойно несуть службу в підрозділах Національної гвардії України (далі - НГУ) та гідно виконують свої обов'язки на посадах, що їм довірені. Залишаються і ті, хто очікує якихось преференцій за те, що вони жінка, але таких небагато. Не завжди готові і командири до сприйняття жінки на командних чи бойових посадах. Іноді самим жінкам не вистачає впевненості в своїх силах для просування по кар'єрних щаблях. Щодо позитивних прикладів, приміром, до участі у іспиті на здобуття Берету з відзнакою, де виявили бажання прийняти участь 44 жінок-військовослужбовців. Ця подія, набула широкого суспільного резонансу.

Стаття присвячена дослідженню оптимізації фізичних якостей у курсантів-жінок, що займаються в часи секційних занять у поза аудиторні години Національної академії Національної гвардії України (далі НАНГУ). В цій статті дані курантів-жінок з тренувальним досвідом в кросфіті менш ніж 6 місяців. Середні значення експериментальної групи (віком від 18 до 22 років, маса тіла 52,6кг, зріст 168,3 см.), виявлено зміни показників фізичних якостей на основі даних тестових комплексів (всього 3). Авторами продемонстровано перспективи впровадження кросфіт системи в Інструкцію з організації фізичної підготовки НГУ та робочі програми навчальних дисциплін кафедри фізичної підготовки НАНГУ.

Наростаючі тенденції погіршення стану фізичної підготовки не можуть не відобразитись на діяльності силових структур, які через свою специфічність,

мають значні особливості. Це, зокрема стосується і вищих військових навчальних закладів (далі - ВВНЗ). За даними фахівців кафедр фізичної підготовки та спорту, медиків ВВНЗ, з кожним роком зростає число абітурієнтів з погіршенням стану фізичної підготовки, різними відхиленнями в здоров'ї, а саме: дефіцит або надмірність ваги, різні порушення психічного здоров'я, ослаблений імунітет, наявність шкідливих звичок, що створює труднощі в доборі курсантів за медичними показниками та фізичної підготовленості.

Динамічно зростає загальна кількість жінок-військовослужбовців та службовців у 2017 їх було близько 4 тисячі, 2018-2019 – майже 5 тисяч. Щодня на службу з охорони громадського порядку заступають 250 жінок, 80 – несуть службу з конвоювання та екстрадиції. Залучення жінок на бойову службу в НГУ було скоріше виключенням, а ніж нормою тепер і цей стереотип змінюється. Отже в край необхідно змінювати погляди на фізичну підготовку курсантів-жінок, як майбутніх офіцерів НГУ. Аналіз робочих програм навчальних дисциплін показав, що перелік вправ, які входять до змісту Інструкції з організації фізичної підготовки НГУ для військовослужбовців-жінок має дуже мале наповнення, а саме:

Ціль даних тезисів - виявити зміни фізичних якостей у курсантів-жінок під час кросфіт тренувань в часи секційних занять. Дослідити дані, які вплинуть на стратегію розвитку жіночого фітнесу, здорового способу життя.

Тижневий тренувальний цикл, був спланований по шаблону 3x4. 3 тренувальних та 4 дні відпочинку в неділю. Тривалість заняття складала – 60-70 хв. Щільність заняття в межах 65 – 85%. Суб'єктивне сприйняття тяжкості навантаження у тих з ким проводили дослідження значилось в межах від 12 до 18 балів з шкалою Борга. Основу програмування тренувань згрупували три модальності:

«M» моноструктивні кардіо навантаження – для удосконалення шляхів розвитку трьох енергетичних систем: фосфокреативної, лактатної, аеробної;

«G» гімнастичні вправи – для забезпечення функціональної можливості контролю над тілом, орієнтування в просторі, розвитку і підтримки оптимальної амплітуди рухів;

«W» важкоатлетичні вправи – для розвитку здатності контролювати зовнішні об'єкти, розвитку потужності виконання рухів. Вправи трьох модальностей використовувались в тренувальному мікроциклі.

В ході аналізу даних, виявлено суттєве скорочення часу проходження тестових комплексів на другому тестуванні, відносно першого тестування. І помірне скорочення часу – на третьому тестуванні, відносно другого. Причина в слабому знанні вправ, відсутність тактичних навичок у проходженні комплексу на першому тестуванні. Що суттєво вплинуло на контрольний час.

Якщо з гімнастичними модальностями курсанти-жінки були поперехово ознайомлені, то важкоатлетичні вправи - для більшої частини групи новими, маловивченим руховим шаблоном. Нами було виявлено, що оптимальним обтяженням в комплексах вправ з важкоатлетичної модальності, являлось обтяженням, з яким жінка могла виконати перший раунд комплексу, не розбиваючи кількість повторів, без зупинки на відпочинок. Другий раунд – з 1 зупинкою на короткий відпочинок і третій раунд комплексу – з 2-3 зупинками на короткий відпочинок. Результати проведеного дослідження свідчать про суттєве покращення фізичної підготовленості курсантів-жінок. Виявлена ефективність впровадження кросфіту в секційні заняття курсантів - жінок.

УДК 316.6

Сімчук О.О., курсант 514 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Іллюк О.О.**, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВУ ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Посттравматичні стресові розлади спровоковані участю в бойових діях підштовхують військовослужбовців до вчинення суїцидів і жорстких злочинів. За роки війни на сході України в результаті самогубств і вбивств загинуло багато українських військових.

Ця жахлива проблема породжена не в Україні. З наслідками війни стикалися всі країни, воїни яких брали участь в бойових діях (США – В'єтнам, Ірак, Афганістан – вражені посттравматичними стресовими розладами до 80% тих, хто брав участь у війні; Ізраїль – найменший в світі відсоток самогубств військових; країни пострадянського простору – чеченські війни, Абхазія, Грузія та інші).

Наявна статистика вимагає проведення ефективних заходів щодо реального психологічного захисту особового складу. Вирішенню цього завдання значною мірою сприятимуть врахування існуючих підходів до опису психологічного захисту серед науковців.

Ідею психологічного захисту започатковано в межах психоаналітичної теорії З. Фрейда. На даний час існує декілька підходів до опису психологічного захисту. Основними серед них є: - *психоаналітичний* (З. Фрейд, В.Ф. Басін, В.Е. Рожнов, та ін.); *психотерапевтичний* (Ф. Перлз, С. Женжер, Д. Енрайт, Н. Каліна та ін.); *психофізіологічний* (В.С. Ротенберг); *психологічний* (Т.С. Яценко, М.Й. Варій, О.В. Винославська та ін.); *філософський*.

У науковій літературі психологічний захист розглядають як механізми психологічного захисту. Єдиної класифікації цих механізмів не вироблено. Так, К. Перрі аналізує 26 захисних механізмів психіки, А. Фрейд класифікує – 14; Д. Вейлант наводить – 46; Н. Мак-Вільямс класифікує – 28; Л. Дьоміна та І. Ральникова визначають – 42; О.В. Винославська розкриває – 10.

Вивченню досвіду передових країн світу щодо психологічного захисту військовослужбовців приділили увагу такі науковці, як О. А. Блінов, Н. А. Агаєв, О. М. Кокун, М. В. Герасименко, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська та інші. Грунтовні узагальнення міжнародного досвіду з цієї проблеми зроблені Івоною Костиною.

Організації ефективного психологічного захисту особового складу Національної гвардії України буде сприяти досвід фахівців США, Ізраїлю, Франції, Канади та інших країн.

Проведене дослідження свідчить, що у Збройних силах США загальний напрямок роботи з посттравматичними стресовими розладами має назву «контроль бойового стресу». До його елементів належать: моніторинг, раннє виявлення та надання першої допомоги при дезадаптивних явищах бойового стресу; надання кваліфікованої допомоги при виражених дезадаптивних явищах бойового стресу в бойовій зоні без госпіталізації для повернення до строю за 24-72 години; надання спеціалізованої медичної допомоги при розвитку психічних захворювань.

Особлива увага приділяється саморегуляції. Використовуючи технології біологічного зворотного зв'язку, військовослужбовці вивчають техніки саморегуляції психофізіологічних реакцій у повсякденному житті й умовах бойового стресу, вчать контролювати і направляти переживання, думки та емоції для розвитку самовладання і психічної стійкості. Спеціальні методики релаксації дозволяють військовослужбовцям навчитися швидко відновлювати сили, регулювати сон, зберігати, відновлювати і використовувати психічну енергію з найвищою ефективністю.

У роботі з військовослужбовцями проводиться моніторинг, раннє виявлення ознак дезадаптивних явищ бойового стресу і перша допомога при бойовому стресі.

Безперервний моніторинг здійснюють: командири підрозділів, молодші командири, медики, капелани, солдати-наставники, товариші по службі, члени сім'ї.

З'ясовано, що в Збройних силах Ізраїлю існує армійська система охорони психічного здоров'я – «Система психологічного захисту військовослужбовців Ізраїлю». До її складу входять: система діагностики, профілізації та профорієнтації; система психологічної підтримки військовослужбовців; тактика контролю психологічного стану військовослужбовця; спеціалізовані центри

психічного здоров'я; реабілітація і робота з демобілізованими; підтримка цивільного населення в кризових ситуаціях.

Для успішного проведення цих завдань використовується різноманітний психологічний інструментарій: лінгвістично та культурологічно орієнтовані комплекси тестів; шкали діагностики (вербальні та проєктивні); методики візуальної діагностики та спостереження; опитувальні листки для командирів; поведінковий аналіз.

Ізраїльські фахівці вважають, що запорукою ефективного контролю психологічного стану військовослужбовців є розподіл рівнів відповідальності посадових осіб, а саме: командира, офіцера «захисту душі», командира вищого рівню, офіцера соціальної допомоги, товаришів по службі.

У Збройних силах Франції впроваджена Концепція психологічної підтримки військовослужбовців (французька доктрина «медики на передовій»). Організація фахівцями корекції стресу здійснюється з урахуванням особливостей двох векторів впливу. Перший пов'язаний із впливом на групу. В ньому провідну роль психологічної підтримки військовослужбовця здійснюють офіцери-«психологи» (військові психологи), радники з «гуманітарних питань», референти взводу. Другий вектор впливу спрямований безпосередньо на людину. В цьому випадку провідна роль належить лікарям, психіатрам, клінічним психологам, медперсоналу середньої кваліфікації у галузі психіатрії медичної служби Збройних сил Франції.

Таким чином, глибоке знання результатів наукових досліджень та врахування досвіду провідних країн світу є важливим чинником створення дієвої системи психологічного захисту військовослужбовців Національної гвардії України та інших військових формувань нашої держави.

УДК 94

Скрипник В.Р., курсант 118 навчальної групи Гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Чупрінова Н.Ю.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

О.М. КОЛЛОНТАЙ – ПЕРША ЖІНКА - ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Актуальність теми визначається ступенем наукових досліджень з історії жіноцтва початку ХХ ст. та нагальною потребою вирішення проблеми за

допомогою конкретного прикладу видатної персоналії жіночого руху – О. М. Коллонтай.

Метою роботи став аналіз процесу становлення та розвитку особистості О.М. Коллонтай, висвітлення її основних напрямків діяльності, виявлення можливості використання сформульованих нею прогресивних ідей у соціальній реалізації жіноцтва.

Наукове дослідження виявило, що Олександра Коллонтай, як відомий теоретик (ідеолог) і публіцист, у своїх працях заклала теоретичні підвалини для формування жіночої субкультури в умовах розбудови радянської держави. Зокрема, вона визначала нові ролі і місце жінок у суспільстві й сім'ї, розкривала їхні права і обов'язки, висвітлювала власну думку щодо ролі держави у справі розкріпачення жінок, висловлювала свій погляд на відносини між статями тощо. Деякі аспекти субкультури радянських жінок досі існують, бо базуються на засадах, котрі не суперечать національним моральним цінностям. Кажучи інакше, О. Коллонтай зробила відчутний внесок у розвиток гендерних поглядів на суспільство, її діяльність позначилася на формуванні рівноправних відносин між статями.

За ініціативою О.М. Коллонтай - політика були введені у практику делегатські збори серед безпартійних жінок, конференції, на яких власне і обговорювалися жіночі проблеми. О.М. Коллонтай працювала у комісії по боротьбі з проституцією. О.М. Коллонтай організувала і провела дві міжнародні конференції комуністок. Потім перейшла працювати до Комінтерну. Її було обрано членом Виконкому Комінтерну і заступником Клари Цеткін у Міжнародному жіночому секретаріаті Комуністичного Інтернаціоналу. О. Коллонтай, як політичний діяч, створила комітет, який займався захистом прав жінок.

За період своєї дипломатичної діяльності О.М. Коллонтай увійшла в історію, як перша жінка-посол. Причинами для першого у світовій історії призначення жінки послом послужили міцні зв'язки О.М. Коллонтай з європейським соціалістичним рухом (як реформістським, так і революційним), а також досвід роботи на посаді секретаря Міжнародного жіночого секретаріату при Комінтерні у 1921–1922 роках.

Проаналізувавши дипломатичну діяльність О.М. Коллонтай та дослідивши напрямки її діяльності на посаді посла СРСР було встановлено, що за багаторічну дипломатичну службу О.М. Коллонтай зробила багато успішної роботи у сфері заключення політичних та економічних договорів, фінансово-торгівельних угод, конвенцій. До її заслуг можна віднести повернення СРСР золота із банків Норвегії, налагодження дипломатичних відносин між Швецією та СРСР. Проте, саме Олександра Коллонтай високо цінувала свій внесок у боротьбу за мир під час Другої світової війни.

Олександра Коллонтай своїм талантом продемонструвала всьому світові, що жінка може виконувати важливі політичні завдання, які є дуже важливими для її держави.

УДК 159.96

Собора В.Р. командир відділення 137 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України; **Стаднік А.В.**, к.мед.н., доцент, заступник начальника кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, полковник

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Поняття «адаптація» (від латів. пристосування) використовують у час у багатьох областях пізнання біології, філософії, соціології, соціальної психології, етики, педагогіці та інших. Фактично вивчення цієї проблеми лежить з кінця різних галузей знання і набутий є найважливішим, перспективним підходом в комплексному вивченні людини.

У літературі адаптація у широкому і вузькому значенні цього терміну.

У широкому, філософському, аспекті під адаптацією розуміють «... будь-які взаємодії індивіда та середовища, у яких відбувається узгодження їх структур, функцій та поведінки». У працях, виконаних цьому аспекті, адаптація сприймається як спосіб зв'язку особи і макро соціума, підкреслюється зміна суспільного становища людини, придбання новому соціальному ролі, тобто. адаптація співвідноситься з соціалізацією.

Адаптація у вузькому, соціально-психологічному, значенні сприймається як взаємовідносини особистості з малої групою, найчастіше – виробничої чи студентської. Тобто процес адаптації тлумачать як процес входження особистості малу групу, засвоєння нею сформованих норм, відносин, заняття певного місця у структурі відносин між її членами.

Особливості вивчення адаптації полягають у тому, що, по-перше, відносини індивіда й суспільства розглядаються як опосередковані малими групами, членом якого є індивід, по-друге, мала група сама стає одним із сторін, що у адаптаційній взаємодії, створюючи нову соціальне середовище – сферу найближчого оточення, якого пристосовується людина.

Під час вивчення адаптації однією з актуальних питань є питання про співвідношення адаптації й соціалізації. Процеси соціалізації та соціальної адаптації тісно взаємопов'язані, оскільки відбивають єдиний процес взаємодії особи й суспільства. Часто соціалізація пов'язується тільки з загальним

розвитком, а адаптація – з приспособительними процесами вже яка склалася особистості умовах спілкування, і діяльності. Явище соціалізації окреслюється процес і результати активного відтворення індивідом соціального досвіду, здійснюваного зі спілкуванням та банківської діяльності. Поняття соціалізації більшою мірою має відношення до соціальному досвіду, розвитку і становленню особистості під впливом суспільства, інститутів власності та агентів соціалізації. У процесі соціалізації формуються механізми взаємодії особистості з середовищем.

Отже, під час соціалізації людина постає як об'єкт, сприймає, приймає, усваивающий традиції, норми, ролі, створені суспільством. Соціалізація, своєю чергою, забезпечує нормальне функціонування індивіда у суспільстві.

У результаті соціалізації здійснюються розвиток, формування та становлення особистості, до того ж час соціалізація особистості є необхідною передумовою адаптації індивіда у суспільстві. Соціальна адаптація є один їх основних механізмів соціалізації, однією з шляхів повнішої соціалізації.

Соціальна адаптація – це:

- постійний процес активного пристосування індивіда до місцевих умов новому соціальному середовищу;
- результат цього процесу.

Соціальна адаптація – це інтегративний показник стану людини, який відбиває його можливості виконувати певнібіосоціальні функції, саме:

адекватне сприйняття навколишньої дійсності і власного організму;

- адекватна система відносин також спілкування з оточуючими;
- спроможність до праці, навчання, до організації дозвілля відпочинку;
- мінливість (адаптивність) поведінки у відповідність до рольовими очікуваннями інших.

До соціальної адаптації є зближення цілей і ціннісними орієнтаціями групи і входить у неї індивіда, засвоєння їм норм, традицій, груповий культури, входження у рольову структуру групи.

У результаті соціальної адаптації здійснюється як пристосування індивіда до нових соціальним умовам, а й реалізація його потреб, інтересів і прагнень. Особистість входить у новий соціальний оточення, стає його повноправним членом, самостверджується і розвиває свою індивідуальність. Через війну соціальної адаптації формуються соціальні якість спілкування, поведінки й предметної діяльності, прийняті суспільстві, внаслідок чого особистість реалізує свої прагнення, потреби, інтереси і може самовизначитися.

Адаптація соціальна – процес активного пристосування людини до змін середовищі з допомогою різних соціальних коштів. Основним способом соціальної адаптації є прийняття і цінностей новому соціальному середовища (групи, колективу, організації, регіону, куди входить індивід), сформованих тут

форм соціального взаємодії (формальних і неформальних зв'язків, стилю керівництва, сімейних і сусідських відносин також т. буд.), і навіть форм та способів предметної діяльності (наприклад, способів професійного виконання або сімейних обов'язків).

О.Г. Ковальов розрізняє дві форми соціальної адаптації: активну, коли індивід прагне впливати на середу, щоб змінити її (в т. год. ті норми, цінності, форми взаємодії, які має освоїти), і в пасивну, що він рветься до такого впливу і зміни. Показником успішної соціальної адаптації є високий соціальний статус індивіда у цій середовищі, і навіть його задоволеність цієї середовищем загалом (наприклад, вдоволення роботою і його умовами, винагородою, організацією тощо. буд.). Показник низькою соціальної адаптації – переміщення індивіда до іншої соціальної середовище (плинність кадрів, міграція тощо. буд.) або отклоняющееся поведінка.

Як вважає генеральний І.А. Георгієва, основу розвитку механізмів соціальної адаптації, її сутності, лежить активна діяльність людини, ключовим моментом якої є потреба у перетворення істотною соціальної дійсності. Тому процес формування механізмів соціальної адаптації особистості невіддільне на всі види перетворень індивідів і відбувається у трьох основних фазах: діяльності, спілкуванні, самосвідомості, характеризуючих його соціальну сутність.

Соціальна діяльність – провідний і механізм у створенні адаптації людини. Важливі такі складові його види, як спілкування, гра, вчення, працю, здійснюють повноцінну включеність, активне пристосування індивіда на соціальну середу. А сам механізм адаптації соціальної діяльності особистості має закономірні етапи:

- потреба індивіда,
- потреби,
- мотиви прийняття рішень,
- виконання і підбиття підсумків,
- її оцінка.

Далі цей механізм може у залежність від досягнутих результатів.

Соціальне спілкування – найважливіший механізм соціальної адаптації людини, яка переказує і розширює коло засвоєння соціальних цінностей за хорошого контакту коїться з іншими індивідами, соціальними групами.

Соціальне самосвідомість особистості – механізм соціальної адаптації особистості, у якому здійснюється формування та осмислення свого соціального належності і ролі.

На думку І.А. Георгієвої, існують такі механізми соціальної адаптації особистості, як:

1. Когнитивний, що включає всі психічні процеси, пов'язані з пізнанням: відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, мислення, уяву тощо.

2. Емоційний, до складу якого різні моральні відчуття провини і емоційні стану: занепокоєння, занепокоєність, співчуття, осуд, тривога тощо.

3. Практичний (поведінковий), пропонуючи певну спрямовану діяльність людини у соціальної практиці. У цілому нині, всі ці механізми соціальної адаптації особистості становлять повне єдність.

У основі соціальної адаптації особистості лежить активне чи пасивне пристосування, взаємодію Космосу з існуючої соціальної середовищем, і навіть здатність змінювати і здатні якісно перетворювати саму особистість людини.

Процес соціальної адаптації носить конкретно-історичний характер, котрий за різного впливає особистість чи підштовхує її до визначеному вибору механізмів дії заданому контексті часу.

Дослідження Р.Д. Волкова і М.Б. Оконской показують, що соціальної адаптації необхідно розглядати у трьох рівнях:

1. Товариства (макросередовище) – цей рівень дає можливість окреслити процес соціальної адаптації особистості контексті соціально-економічного, політичного та духовної розвитку суспільства.

2. Соціальна група (мікросередовище) – вивчення цього процесу допоможе вичленувати причини, розбіжність інтересів індивідуума із соціальної групою (трудова колектив, сім'я, і т.д.).

3. Індивідуальна (внутриличностная адаптація) – прагнення досягти гармонії, збалансованості внутрішньої позиції і її самооцінки з позиції інших індивідуумів.

УДК 327

Старікова Т.В., курсантка – 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Орел О.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, полковник

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ТА ЇХ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ

Правоохоронні органи – це структуровані колективи службовців, що здійснюють державні і недержавні функції контролю, нагляду, досудового слідства, охорону і захист усіх форм власності, охорону природи, охорону прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина інші правоохоронні функції.

В механізмі Української держави та громадянського суспільства правоохоронні органи займають особливе місце. Вони відрізняються від інших

органів рядом ознак, а саме: а) їх правоохоронна діяльність має певну спеціалізацію та в багатьох випадках є не тільки головним але і єдиним напрямом діяльності; б) вони створюються і діють на підставі Конституції і законів України; в) мають державно-владні повноваження для виконання своїх обов'язків; г) мають можливість застосовувати засоби державного примусу до правопорушників; д) застосовують інші передбачені законом види обмежень; е) мають відносну самостійність, власну структуру, деякі інші особливості по відношенню до інших державних органів; є) безпосередньо займаються попередженням правопорушень; ж) можуть бути державними і недержавними.

Прокуратура України становить єдину систему, що виконує, відповідно до статті 131-1 Конституції України на Прокуратуру України такі функції: а) підтримання публічного обвинувачення в суді; б) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; в) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Правова природа прокуратури в демократичних державах полягає у потребі представлення в суді публічного обвинувачення.

Серед органів внутрішніх справ центральне місце посідає поліція. Національна поліція в Україні – орган виконавчої влади, який служить суспільству і призначений для охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки.

2 липня 2015 року був прийнятий Закон України «Про Національну поліцію», який набрав чинності 7 листопада 2015 року. Цей закон визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України.

Функції та основні завдання поліції: 1) поліція виконує: профілактичну, адміністративну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу, охоронну функції; 2) основними завданнями поліції є: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; захист власності від злочинних посягань; запобігання правопорушенням та їх припинення, вжиття заходів до усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень; охорона громадського порядку і забезпечення громадської безпеки; запобігання та припинення насильства в сім'ї, дитячої безпритульності та правопорушень серед дітей; виявлення і розкриття злочинів; проведення досудового слідства та дізнання в межах визначеної підслідності; експертне-криміналістичне забезпечення розкриття та розслідування злочинів та інших правопорушень; розшук громадян та майна у випадках, передбачених

законодавством України та міжнародними договорами; забезпечення безпеки дорожнього руху; забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень, провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких законом покладено на органи внутрішніх справ; конвоювання й утримання затриманих, взятих під варту, підсудних (засуджених) осіб на вимогу судових органів; охорона майна та об'єктів, у тому числі на договірних засадах; участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

СБУ – це державний правоохоронний орган спеціального призначення, що покликаний забезпечувати державну безпеку України. Його діяльність регламентується Законом України «Про службу безпеки України». СБУ підпорядкована Президентові України і підконтрольна Верховній Раді України. Постійний контроль за діяльністю СБУ здійснює комітет Верховної Ради України з питань оборони і держбезпеки. Голова СБУ щорічно подає Верховній Раді України та Президенту України звіт про діяльність СБУ.

На СБУ покладені такі завдання: 1) захист суверенітету України, конституційного ладу, оборонного потенціалу, інтересів та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб; 2) попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління та економіки.

Державне бюро розслідувань – правоохоронний орган України, створення якого передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України у термін до 20 листопада 2017 року. Ідеологія відомства полягає в тому, що воно буде розслідувати кримінальні провадження, в яких фігурують правоохоронці, судді і найвищі службовці (від міністрів до начальників ГУ). ДБР остаточно перебере на себе функцію досудового (попереднього) слідства від прокуратури. Закон України про Державне бюро розслідувань прийнятий 12 листопада 2015, підписаний Президентом 14 січня 2016 року, набрав чинності 1 березня 2016 року. ДБР запрацювало 27 листопада 2018 року.

Функції ДБР: запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування: випадків катування, нелюдського поводження, які вчинені працівниками правоохоронних органів; злочини, пов'язані з тероризмом; військових злочинів (окрім розголошення держтаємниці військовослужбовцями); особливо тяжких насильницьких злочинів; злочинів, які скоєні службовими особами, що займають відповідальне становище.

УДК 159.92

Тарасенко Т.В., курсант 137 навчальної групи курсу № 2 Гуманітарного факультету Національної академії НГУ; **Авілов І.В.**, викладач кафедри психології та педагогіки Гуманітарного факультету Національної академії НГУ

ЛІДЕРСТВО ТА КЕРІВНИЦТВО В МАЛИХ ГРУПАХ

Проблема лідерства та керівництва є однією з кардинальних проблем соціальної психології, бо обидва ці процеси не просто ставляться до проблеми інтеграції групової діяльності, а психологічно описують суб'єкта цієї інтеграції. Коли проблема позначається як «проблема лідерства», то цим лише віддається данина соціально-психологічної традиції, пов'язаної з дослідженням даного феномена. У сучасних умовах проблема повинна бути поставлена значно ширше, як проблема керівництва групою. Тому вкрай важливо зробити насамперед термінологічні уточнення і розвести поняття «лідер» і «керівник». У німецькій мові для позначення цих двох різних явищ існують два спеціальні терміни (але не в англійській мові, де «лідер» вживається в обох випадках) та визначено відмінності в утриманнях цих понять. Б.Д. Паригін називає такі відмінності лідера і керівника: 1) лідер в основному покликаний здійснювати регулювання міжособистісних відносин у групі, в той час як керівник здійснює регуляцію офіційних відносин групи як певної соціальної організації; 2) лідерство можна констатувати в умовах мікросередовища, керівництво - елемент макросередовища, тобто воно пов'язане з усією системою суспільних відносин, 3) лідерство виникає стихійно, керівник будь-якої соціальної групи або призначається, або обирається, але так чи інакше цей процес не є стихійним, навпаки, цілеспрямованим, 4) явище лідерства менш стабільно, висунення лідера в більшій мірі залежить від настрою групи, в той час як керівництво - явище більш стабільне; 5) керівництво підлеглими на відміну від лідерства має набагато більш визначеною системою різних санкцій, яких в руках лідера немає; 6) процес прийняття рішень керівником значно більш складний і опосередкований безліччю різних обставин і міркувань не обов'язково вкорінені в даній групі, в той час як лідер приймає більш безпосереднє рішення, що стосуються групової діяльності; 7) сфера діяльності лідера в основному мала група, де він є лідером, сфера дії керівника ширше, оскільки він представляє малу групу в більш широкій соціальної системи.

Отже, з вище сказаного ясно, що проблеми лідерства та керівництва на даний момент ще недостатньо досліджені і тому велике значення має вивчення феномену лідерства і як наслідок забезпечення ефективного керівництва. Тому послідовність в аналізі цієї проблеми повинна бути саме такою: спочатку

виявлення загальних характеристик механізму лідерства, а потім інтерпретація цього механізму в межах конкретної діяльності керівника.

Основними теоріями лідерства є:

Теорія рис. Лідером, згідно цієї теорії, може бути лише така людина, яка володіє певним набором особистісних якостей чи сукупністю певних психологічних рис. Різні автори намагалися виділити ці необхідні лідеру риси чи характеристики. У американській соціальній психології ці набори рис фіксувалися особливо ретельно, оскільки вони повинні були стати підставою для побудови систем тестів для відбору осіб - можливих лідерів. Однак дуже швидко з'ясувалося, що завдання складання переліку таких рис не розв'язувана. У 1940 р. К. Берд склав список з 79 рис, що згадуються різними дослідниками як "лідерські". Серед них були названі такі: ініціативність, товариськість, почуття гумору, ентузіазм, впевненість, дружелюбність (пізніше Р. Стогдилл до них додав пильність, популярність, красномовство). Однак, якщо подивитися на розкид цих рис у різних авторів, то жодна з них на займала міцного місця в переліках: 65% названих рис були взагалі згадані лише одного разу, 16-25% - двічі, 4-5% тричі, і лише 5 % рис були названі чотири рази. Різнобій існував навіть щодо таких рис, як «сила волі» і «розум», що дало підставу засумніватися взагалі в можливості скласти більш-менш стабільний перелік рис, необхідних лідеру і, тим більше, що існують у нього.

Ситуаційна теорія. Теорія рис у даній концептуальній схемі не відкидається повністю, але стверджується, що в основному лідерство - продукт ситуації. У різних ситуаціях групового життя виділяються окремі члени групи, які перевершують інших, принаймні, в якому то окремому якості, але оскільки саме ця якість і виявляється необхідне в даній ситуації, людина їм володіє, стає лідером. Таким чином, ідея про уродженості якостей була відкинута, і замість неї прийнята ідея про те, що лідер просто краще інших може актуалізувати в конкретній ситуації притаманну йому межу. Властивості, риси чи якості лідера виявлялися відносними.

Система теорії лідерства. Згідно з якою лідерство розглядається як процес організації міжособистісних відносин в групі, а лідер як суб'єкт управління цим процесом. При такому підході лідерство інтерпретується як функція групи і вивчати його слід тому з точки зору цілей і завдань групи, хоча і структура особистості лідерів при цьому не повинна скидатися з рахунків. Рекомендують враховувати й інші змінні, пов'язані з життям групи, наприклад тривалість її існування. У цьому сенсі системна теорія має, звичайно, ряд переваг. Вони очевидні, коли мова заходить не просто про лідерство, але про керівництво.

Теорії керівництва. Авторитарний (диктаторський) стиль, для якого характерні ділові короткі розпорядження, заборони з загрозою, непривітний тон

з підлеглими, суб'єктивні похвала й осудження. Позиція керівника - поза групою або вище неї. Справи в колективі (групі) плануються керівником заздалегідь, рішення приймаються одноосібно, голос - вирішальний, при цьому підлеглі знають лише безпосередні, ближні цілі, далекі □ невідомі.

Демократичний стиль. Керівник доводить до підлеглих інструкції у формі пропозицій, тому для нього типові товариський тон, шанобливе та уважне ставлення до колег, при цьому позиція керівника □ всередині групи і колективу. Розпорядження і заборони поєднуються з дискусіями, похвала й осудження □ з порадами. Заходи плануються не заздалегідь, а в групі, рішення приймаються на основі колегіального обговорення, за реалізацію яких відповідають керівник і підлеглі.

Ліберальний стиль. Керівник з домінуванням цього стилю не проявляє схильності до похвали і осуду, для нього типові повна усуненість від справ колективу і відсутність співпраці. Члени групи працюють самостійно, при цьому сам керівник у її складі. Справи в групі йдуть самі по собі, тому що керівник не дає жодних вказівок, фронти роботи складаються з окремих інтересів лідерів підгруп.

Обґрунтовано, що компетентний у лідерстві офіцер або сержант використовує в своїй діяльності всі класи задач і службові функції комплексно і системно, не виокремлює якусь одну, наприклад, управлінську або адміністративну. Дуже важливими для успішного функціонування малої соціальної групи є не лише сформовані у ній стосунки, що забезпечують ефективну взаємодію людей у процесі спілкування чи виконання певної роботи, але і те, яким чином спрямовується їх діяльність, які форми впливу використовуються для того, щоб спонукати людей до продуктивної праці. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації і контролю, якщо немає ефективного керівництва і лідерів, здатних заохочувати інших, позитивно впливати на них і вести за собою, тим самим досягаючи позитивних кінцевих результатів.

УДК 37.091.12:005.963-026.731

Темна О.І., студентка 164 М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Мельник Ю.Б.**, канд. пед. наук, доц., професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

МОБІЛЬНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЗА ПРОГРАМОЮ ЄС «ЕРАЗМУС+»

У сучасному суспільстві освіта стає транснаціональним і транскордонним явищем. Формування єдиного світового освітнього і наукового простору відбувається через зближення країн до організації освіти, а також через взаємовизнання документів про освіту інших країн. Загальноєвропейський простір вищої освіти (ЕНЕА) й загальноєвропейський дослідницький простір (ЕРА) утворюють сучасне європейське суспільство знань. Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності студентів та професорсько-викладацького складу, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування самого спільного освітнього простору [1].

На підґрунті аналізу Програми міжнародної співпраці Європейського Союзу ЕРАЗМУС+ (далі – Програма) розглянемо основні положення академічної мобільності, а також напрями реалізації проектів, які відкривають нові перспективи професійної підготовки українським студентам і науково-педагогічним працівникам [2].

Україна є країною-партнером Програми, що підтримує проекти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, професійної підготовки, молодіжної політики та спорту (2014-2020 рр.).

Усі напрями мають різні можливості, відкриті для країн-партнерів на основі пріоритетів співпраці ЄС з країнами-сусідами та передбачають співпрацю між країнами-членами Програми з Європи та країнами-партнерами Програми з інших країн світу. Україна є країною регіону Східного Партнерства (EaP Region 2).

У сфері вищої освіти українські заклади вищої освіти та інші організації (органи влади, дослідницькі установи, заклади середньої та професійної освіти, освіти дорослих, громадські організації, державні та приватні підприємства тощо) можуть брати участь у таких напрямках міжнародного виміру Програми:

- академічна мобільність за обміном працівників та студентів ЗВО (проекти міжнародної кредитної мобільності) на основі міжінституційних угод: гранти на навчання та практику студентів / викладання, стажування, підвищення кваліфікації працівників;

- реалізація спільних магістерських програм Еразмус Мундус: участь в запровадженні спільних магістерських програм та отримання індивідуальних стипендій для навчання в магістратурі та грантів на викладання;
- розвиток потенціалу вищої освіти – реформування вищої освіти (ex-Темпус): проекти співпраці задля обміну успішними практиками між ЗВО Європи, України та іншими країнами-партнерами, розбудова людських, інфраструктурних та інших ресурсів;
- розвиток потенціалу молоді – розбудова потенціалу громадянського суспільства задля розвитку неформальної освіти, молодіжного підприємництва, інтернаціоналізації;
- участь у стратегічних партнерствах задля розвитку та впровадження інновацій у сферах освіти та молоді;
- участь у альянсах знань задля розвитку та впровадження інновацій у сферах освіти та молоді;
- розвиток Європейських студій за напрямом Жан Моне: викладання, дослідження, обмін знаннями та підтримка асоціацій з питань Європейської інтеграції;
- інші можливості для молоді щодо волонтерства, мобільності задля розвитку компетентностей навчання впродовж життя та інші;
- спільні партнерства напряму «Спорт».

Щорічно з жовтня до лютого/березня оголошуються і тривають конкурси програми Еразмус+.

Напрями роботи і можливості.

Основною метою програми залишається розвиток молодіжної мобільності, сприяння сталому розвитку країн-партнерів у галузі вищої освіти, робота з молоддю, становлення європейського виміру у спорті (відповідно до плану роботи ЄС щодо спорту) та розповсюдження європейських цінностей у цілому. Головним засобом досягнення цієї мети в межах програми стає надання грантів для широкого кола дій і заходів у галузі освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту.

Усі проекти програми реалізуються в межах п'яти напрямів:

1. **КА1 (Key Action 1) – Індивідуальна навчальна мобільність.** У межах цього напрямку здійснюється підтримка обміну студентами, викладачами та адміністративним персоналом між університетами країн-членів програми і країн-партнерів програми, зокрема України.

2. **КА2 – Проекти співпраці (співпраця для інновацій і обміну передовим досвідом).** Цей напрям сформувався на базі колишньої самостійної програми Темпус. Він орієнтований на розвиток співпраці навчальних установ та інших організацій із країн-членів Еразмус+ й інших країн світу (країн-сусідів ЄС, країн-кандидатів і потенційних кандидатів, країн Латинської Америки, Азії,

Африки, Карибського басейну та регіону Тихого океану). Заявки на проекти цього напрямку можуть подавати навчальні заклади та організації з усього світу.

3. КАЗ – Підтримка реформ у сфері вищої освіти. Напрямок, орієнтований на модернізацію вищої освіти, Болонський процес, розвиток і впровадження інструментів прозорості освіти, сприяння міжнародному діалогу у сфері освітньої політики.

4. Проекти Жана Моне. Програма Жана Моне – теж одна з тих, що увійшли до складу Еразмус+ у 2014 році. Її мета – сприяння поширенню у світі навчальних програм, присвячених Євросоюзу та євроінтеграційній тематиці. Гранти надаються навчальним закладам та іншим організаціям, які розробляють подібні навчальні програми та проводять обміни студентами в межах цієї тематики.

5. Спорт. Підтримка проектів, пов'язаних із розвитком спорту та проведенням спортивних заходів.

Отже, вищезазначена Програма відкриває великі перспективи для академічної мобільності українців. Проте міжнародна академічна мобільність в Україні розвивається дуже повільно. Поїздки за кордон українське студентство здійснює коштом батьків, спонсорів, закордонних благодійних фондів тощо. Закордонне навчання й стажування за рахунок закладів вищої освіти або держави становить менше 10% від офіційно оголошеної кількості «мобільних українських студентів». Більшість академічних обмінів студентів відбувається шляхом укладення двосторонніх договорів між університетами України та Європи. Міносвіти зафіксувало цей стан речей в «Примірному положенні про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України», затвердження якого стало бюрократичною формальністю, що ніяк не сприяє академічній мобільності [1].

Вважаємо, що сьогодні найбільш дієвим засобом підвищення академічної мобільності є налагодження діалогу й укладання договорів співпраці між українськими та Європейськими закладами вищої освіти, в рамках яких та за фінансовою підтримкою Програми буде здійснюватися обмін студентами, викладачами, організація різних наукових заходів як конференції, семінарів, круглих столів, а також спортивних змагань.

Україна має розглядати вищу освіту та академічну мобільність як важливу міжнародну співпрацю і всебічно сприяти її становленню в державі.

Література

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1421>

2. Національний Темпус / Еразмус+ офіс в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tempus.org.ua>

УДК 159.946.3–056.313

Ткачук П.А., курсант 135 навчальної групи, 2 курсу, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Стаднік А.В.**, к.мед.н., доцент, заступник начальника кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, полковник

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ В БОЙОВИХ ДІЯХ

Участь у бойових діях загально визнано вважається стресовим чинником найвищої міри інтенсивності. Саме тому проблема збереження здоров'я і працездатності військовослужбовців, що беруть участь у військових конфліктах, що супроводжуються веденням активних бойових дій останнім часом привертає увагу великого числа дослідників. Проблема соціально-психологічної адаптації учасників бойових дій особливо актуальна сьогодні, коли триває антитерористична операція, що проводиться Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України на території Донецької і Луганської областей, в ході якої вже загинуло, отримало поранення і стали інвалідами значна кількість військовослужбовців.

Психологічними наслідками участі у бойових діях є психічна травма, бойовий стрес, посттравматичний стресовий розлад та ін. Жахи війни знижують психічну стійкість і опірність стресам. Страх, тривога, відчуття своєї уразливості долаються і компенсуються захисним механізмом агресивної і асоціальної поведінки. При дії стресу бойової обстановки відбувається збільшення частоти алкоголізації, наркотизації, частішають випадки порушення дисципліни.

Для людини, яка пережила реальну небезпеку, характерно зневага до тих, хто її не відчував. Звідси можливі конфлікти на роботі. Колишній військовий навряд чи погодиться винести догану з боку начальника, який «не нюхав пороху». Для емоційного вибуху може бути достатньо однієї іскри. А в умовах соціальної нестабільності таких випадків буде багато. У виснаженому війною суспільстві не всі зможуть реалізувати себе в мирних заняттях. Людині, яка вже застосовувала зброю, легше, ніж кому іншому, буде адаптуватися у злочинному світі.

Психологічна допомога повинна сприяти успішній адаптації військовослужбовця до нових умов життя. Одним із головних напрямів цієї роботи є психологічна реабілітація. Термін «психологічна реабілітація» (від латинського *rehabilitatio* - відновлення) найточніше відбиває процес і результати діяльності психолога при наданні допомоги в процесі соціально-психологічної адаптації. Психологічна реабілітація - це допомога

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

військовослужбовцям на усіх етапах формування нової системи значимих стосунків. Психолог допомагає військовослужбовцям і членам їх сімей відновити і затвердити свої зв'язки з природним, соціальним і культурним просторами життя, структурувати в самосвідомості реальності зовнішнього світу, співставляючи їх з реальностями внутрішнього світу.

Психокорекційна допомога є також одним із важливих напрямів соціально-психологічної адаптації. Найвідомішими підходами в психотерапії посттравматичних стресових розладів, є програми управління стресом, підтримувальна недирективна роджеріанська психотерапія, гіпнотерапія, психодрама, а також інтерперсональна, психодинамічна, когнітивно-поведінкова психотерапія і терапія методом десенсибілізації й репроцесингу травматичної пам'яті за допомогою рухів очима. В той самий час когнітивно-поведінкова травмофокусована психотерапія охоплює різні схеми втручань, спрямовані на переосмислення та повторне переживання травматичних подій.

Основними методами травмофокусованих втручань є експозиція наживо, експозиція в уяві, пролонгована експозиція, стимульна конфронтація, повторне когнітивне опрацювання, когнітивна реструктуризація, а також наративна реконструкція. Але останній досвід українських психіатрів, зважаючи на біологічну природу психічного, свідчить, що повторне переживання травматичного досвіду не сприяє успішному подоланню (одужанню) наслідків стресових подій.

Отже, соціально-психологічна адаптація військовослужбовців, які брали участь в бойових діях повинна орієнтуватися на подолання наслідків, симптомів минулого воєнного досвіду військовослужбовця та має спиратися на його індивідуальні потреби. Вона повинна включати декілька напрямів:

1. Діагностика синдрому соціально-психологічної дезадаптації у військовослужбовця (психоемоційного стану у цивільному житті, використовуваних стратегій адаптації, поведінки) на підставі результатів психодіагностики індивідуальних особливостей військовослужбовця.

2. Психологічне консультування (індивідуальне і сімейне). У індивідуальних бесідах необхідно дати військовослужбовцям можливість висловити усе наболіле, виявляючи зацікавленість їх розповіддю. Потім доцільно роз'яснити, що переживаний ними стан - тимчасовий, воно властиво усім, хто брав участь у бойових діях. Дуже важливо, щоб вони відчули розуміння і побачили готовність допомогти їм з боку не лише фахівців, але і близьких, рідних. Потужним засобом психологічної реабілітації є щирий прояв розуміння і терпіння до проблем осіб, що пережили психотравматичні військові умови. Відсутність такого розуміння і терпіння з боку близьких призводить іноді до трагічних наслідків.

3. Психокорекційна робота. Психологічна корекція або психокорекція - це діяльність по виправленню (коригуванню) тих особливостей психічного розвитку, які по прийнятій системі критеріїв не відповідають оптимальній моделі (нормі). Кваліфікована психотерапевтична допомога потрібна тим військовослужбовцям, у яких відзначаються різко виражені і запущені порушення адаптації (депресія, алкоголізм, девіантна поведінка і т. д.).

4. Навчання навичкам саморегуляції (прийомам зняття напруженості за допомогою релаксації, аутотренінгу і іншим методам).

5. Соціально-психологічні тренінги з метою підвищення адаптивності військовослужбовця і його особового розвитку.

6. Допомога в професійному самовизначенні, профорієнтація в цілях перенавчання і подальшого працевлаштування

УДК 159.9

Тробюк А. В., курсант 118 навчальної групи, 1 курсу гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кравченко О. В.**, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, к.психол.н., доцент.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА УСПІШНОСТІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФЦЕРА

В умовах кардинальних соціально-економічних і політичних змін українського суспільства особливої значимості набувають здібності адаптації до мінливих умов, підкреслюється значущість для життя і діяльності людини виховання почуттів; стверджується, що поряд із загальною орієнтацією у світовому просторі необхідна і емоційна орієнтація, яка полягає у здатності безпосередньо усвідомлювати та розуміти як власні емоції так і так і оточуючих людей і будувати свої емоційні стосунки з ними.

Професія військового має відношення до групи професій, які пов'язані з ризиком, підвищеною складністю та динамічністю службово-бойових завдань. Сьогодні на сучасному етапі розвитку Національної гвардії України забезпеченню ефективної діяльності офіцерів приділяється особлива увага, тому що від рівня їх професіоналізму, здатності долати труднощі особистісної та професійної самореалізації, готовності до саморозвитку та успішної діяльності в різних життєвих та професійних ситуаціях буде залежати і рівень готовності підрозділів до виконання завдань за призначенням. Емоціогенність службово-бойової діяльності офіцерів НГУ, її обумовленість високим ступенем напруги й відповідальності, активними міжособистісними взаємовідносинами,

які існують в рамках дотримання специфічних норм субординації, вимагає від офіцерів, а особливо від військових керівників, не тільки вміння керувати морально-психологічним кліматом в колективі, вміння здійснювати вплив на підлеглих, протидіяти психологічному тиску супротивника, бути стійким до впливу різних екстремальних факторів діяльності, проявляти наполегливість в досягненні довгострокових цілей, але й достатньо високого рівня вмінь та навичок емоційно-вольової регуляції: емоційної стриманості, толерантності в процесі комунікації, емпатії, емоційної стійкості, врівноваженості та інш., які можна назвати складовими **емоційного інтелекту особистості**.

Актуальність проблеми зумовлена ще й тим, що, як запевняють психологи, емоційний інтелект (EQ) є однією з головних складових у досягненні особистості успіху в особистому житті та професійній діяльності, відчутті щастя, шляху до гармонії, це набагато важливіший фактор, ніж «звичайний» інтелект (IQ), якраз ним і визначається характер і рівень сприйняття людиною світу, подій, окремих людей, а також реакція на все, яка в свою чергу впливає на ефективність її дій.

Емоційний інтелект націлений на розуміння своїх почуттів та почуттів інших людей, а також уміння ними керувати. Саме емоційний інтелект відповідає за швидкість адаптації у новому колективі, він допомагає відбудовувати взаємостосунки між людьми і за необхідності навіть маніпулювати ними. Офіцери з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту здатні керувати своєю емоційною сферою, приймати рішення на основі відображення і осмислення емоцій, які мають для людини певний зміст; їхня поведінка більш гнучка, тому вони з більшою легкістю досягають поставлених цілей шляхом взаємодії з особовим складом. Тоді як IQ – це наше вміння швидко вирішувати логічні задачі, він не пов'язаний з людьми та почуттями.

Емоційна компетентність важлива там, де є інші люди, всюди, де є контакт з іншими людьми, особливо в сфері професій, що мають назву – комунікативні професії, тому що командир – це та людина, хто контактує з людьми і 66% ефективності цієї професії залежить, наскільки у нього розвинута емоційна компетентність. Інтерес до емоційного інтелекту дуже високий, так як в умовах невизначеності, напруги, кризи такі офіцери хочуть турбуватися про емоційний клімат в колективі, тому рівень значимості емоційного інтелекту зараз виріс.

У сучасній психології підкреслюється роль керівника як лідера, а емоційний інтелект є однією із важливих складових лідерського профілю військового керівника. Девід МакКлелланд в своїх дослідженнях прийшов до висновку, що, ті лідери, які володіють навичками комунікації та демонструють більш високий емоційний інтелект, більш ефективні, ніж ті, кому не вистачає цих якостей. Цей факт може бути корисним при відборі та підготовці військових керівників.

Ми припускаємо, що розвиток емоційного інтелекту може суттєвим чином підвищити ефективність професійної діяльності офіцерів у сфері управління, насамперед ті її аспекти, що напряду пов'язані зі здатністю приймати рішення, здійснювати комунікацію, управляти собою та іншими, вирішувати конфліктні ситуації. Професія офіцера знаходиться в соціальній сфері, оскільки люди (особовий склад, члени сімей військовослужбовців, цивільні) одночасно являються як суб'єктами, так і об'єктами професійної діяльності офіцера, тому офіцери, які мають розвинутий емоційний інтелект – це офіцери, які можуть не тільки володіти собою в різних ситуаціях, але й можуть ефективно будувати відносини з іншими суб'єктами професійної діяльності; можуть диференціювати позитивні і негативні почуття, знають про те, як змінити свій емоційний стан з негативного на позитивний. Емоційно компетентна особистість – це людина, яка з успіхом долає перешкоди на шляху до цілі, здатна мотивувати себе та інших, знаходиться в ладу з самою собою, може розуміти як свій емоційний стан так і емоційний стан оточуючих, вдумливо підходить до вирішення життєвих задач. Таким чином, емоційний інтелект можна визначати як здатність військового керівника розпізнавати та інтерпретувати емоції, які виникають в процесі управлінської діяльності, а також використовувати їх для вирішення поставлених професійних завдань.

Емоційний інтелект - відносно молода галузь дослідження, тому ставлення до цього поняття у багатьох вчених неоднозначне. На даний час у психологічній науці єдиного тлумачення поняття «емоційний інтелект» немає. Деякі розглядають його як «здібність», яку можна розвинути та вважають, що він включає в себе:

- здібність визначати свої емоції та емоції інших людей;
- здібність керувати власними емоціями (так звані – навички самоконтролю);
- емпатія (здібність визначати емоції інших людей);
- навички відносин (здібність керувати відносинами, створити емоційний резонанс і т.інш.).

Інші вважають, що емоційний інтелект – це набір деяких рис особистості, таких як, наприклад, соціальні навички, емпатія, самопізнання. Ведуться спроби виявити зв'язок емоційного інтелекту з різними особистісними характеристиками. Так, наприклад, виявлена кореляція з екстраверсією, відкритістю досвіду, а з психометричним інтелектом зв'язок виявлений пороговий (він необхідний, але не достатній для розвитку емоційного інтелекту).

На сьогодні проблемою емоційного інтелекту займаються спеціалісти у всьому світі. Існує комерційний запит на вивчення зв'язку емоційного інтелекту з ефективністю навчання та роботи.

Існують наукові дані про те, що профіль емоційного інтелекту («емоційна конституція») у чоловіків та жінок декілька різниться. Науково-встановлено, що жінки, в цілому, від народження наділені емоційним інтелектом більше, чим чоловіки. У жінок, той спектр емоцій, які вони сприймають та використовують у власному житті, декілька ширше. Але причини такої різниці ще недостатньо добре вивчені. Але, якщо чоловік починає свідомо займатися розвитком своїх вмій у галузі емоційного інтелекту, то він робить прогрес скоріше, ніж жінка.

Висновки. В результаті проведеного аналізу теоретичного вивчення природи емоційного інтелекту, його сутності, ознак, функцій, засвідчив, що не існує загальноприйнятої концепції на цей психологічний феномен, але зараз концепція емоційного інтелекту активно розвивається в рамках вітчизняної та зарубіжної психології.

Емоційний інтелект визначено як сукупність здібностей, що дають змогу людині усвідомлювати, приймати та управляти емоційними станами і почуттями, власними та інших людей, що формуються протягом життя людини у спілкуванні та професійній діяльності.

Емоційний інтелект сприяє пошуку рівноваги між мисленням та емоціями особистості, спрямовує емоції на допомогу розуму, запобігає маніпулюванню з боку інших осіб; це спосіб встановлювати соціальні зв'язки, підтримувати відносини. Емоційний інтелект особистості можливо розвивати.

Емоційний інтелект – це самосвідомість, самоконтроль, це здатність людини сприймати та виражати емоції, посилювати мислення за допомогою емоцій, розуміти емоції та управляти ними на практиці. На сучасному етапі розвитку суспільства емоційний інтелект стає важливою особистісною компетенцією, яка сприяє особистісному та професійному зростанню офіцера, дозволяє йому бути гнучким, контактним, вільним в вираженні власних думок, вибирати найбільш ефективні способи для досягнення цілі.

УДК 37.013.8

Федоріненко В.О. курсант 136 навчальної групи, курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Міршук О.Є.** к.пед.н., доцент кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ЗАСТОСУВАННЯ АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасний світ стикнувся з дуже інтенсивними змінами в усіх сферах життя, як цивільного так і військового, викликаними революцією в галузі

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

інформаційних, комунікаційних, правових та інших систем які мають місце в нашій державі. Ці процеси змінюють вимоги до підготовки фахівців, які сьогодні формують суспільство. Такі зміни вимагають постійного оновлення власних знань, навичок, професійних якостей, потребують максимально швидкого адаптування до процесу глобалізації і здібностей навіть в зрілому віці змінювати себе, щоб бути спроможним реалізувати себе в сучасній соціальній реальності. З питанням такого роду зіткнулися і структури сектору оборони. В умовах нестабільного стану в країні армія має велику необхідність у спеціалістах різного роду військової діяльності.

Питанням освіти дорослих та розвитком його в самостійну теорію вперше зайнявся американський педагог М. Ноулз, він зробив фундаментальний вклад в розвиток цієї гуманістичної теорії навчання, а саме поняття цієї теорії «андрагогіка» було запропоновано та введено в глосарій німецьким істориком та педагогом А. Каппом в 1833 році.

Андрагогіка – це гуманітарна сфера знань, яка своєю метою має вивчення специфічних закономірностей засвоєння вмінь, знань та навичок дорослим, а також їх виховання у процесі навчальної діяльності, вдоволення їхніх освітніх потреб, досягнення індивідуальних цілей та самореалізації особистості з урахуванням її віку, життєвих потреб, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки та фізіології, а також реальних її можливостей.

Таким чином, андрагогіка являє собою яскравий приклад вираження загальних тенденцій розвитку сучасного наукового знання. З однієї сторони це інтеграція інформації навколо найбільш важливих проблем, а з іншої – її спеціалізація та диференціація. В силу цього андрагогіка може входити вагомою своєю частиною і в теорію педагогіки, і в теорію навчання дорослих, і в систему знань про людину, при цьому залишаючись цілком самостійною областю знань.

Основним принципом андрагогіки, на відмінну від традиційного положення педагогіки, можна вважати те, що головну роль у процесі навчання та виховання грає не той хто навчає, а той хто власне навчається. Функція того, хто навчає, в даному випадку заснована на наданні допомоги тому, хто навчається в корегуванні та поповненні його знань, систематизації та формалізації власного досвіду. В такому разі проходить зміна вибору пріоритетних методів навчання. Андрагогічний підхід у навчанні дорослого надає більше переваги замість лекційних занять проведенню практичних, зазвичай експериментального характеру, тобто таких як «ділові ігри», дискусії на різноманітні теми, вирішення якихось певних конкретних виробничих задач та проблем. Окрім того змінюється вибір методу та підхід до отримання теоретичних знань. Тому хто навчається надається можливість самостійно

вибирати матеріал, джерела та тему для вивчення, які на його думку являються актуальними для вирішення його проблеми та для власне нього самого.

Існують також і негативні явища які варто обов'язково враховувати, такі наприклад як процеси запам'ятовування, сприйняття та мислення у дорослої людини проходять уже не так ефективно, як у дитини чи у підлітка. Саме тому потрібно надавати першочерговість методам та способам навчання, таким як наприклад мнемологічним прийомам запам'ятовування.

На тлі подій, що відбуваються на сході України за останні роки, країна перейшла у інтенсивну фазу реформування армії. Змінам підлягли майже всі аспекти сектору оборони, такі як структура командування, матеріальне та технічне забезпечення, оснащення новітніми зразками озброєння, швидкий та впевнений розвиток військової медицини та багато іншого.

Україна продовжує тісну співпрацю з Північноатлантичним альянсом та будує якісно нову армію, що відповідає вимогливим стандартам НАТО.

У лютому 2017 року було схвалено Концепцію розвитку Національної гвардії України, метою якої є її розбудова як мобільного, боєздатного військового формування, здатного взаємодіяти з іншими складовими сектору оборони країни та виконувати завдання передбачені на збереження та підтримання національної безпеки.

Для вирішення таких питань такого роду здійснюється комплекс завдань та заходів за такими пріоритетними напрямками:

- оснащення військових частин та підрозділів зразками модернізованого озброєння, військовою та спеціальною технікою, а також іншим обладнанням з урахуванням їх потреб;
- забезпечення розвитку системи бойової та спеціальної підготовки;
- удосконалення системи підготовки управління підрозділами;
- реформування системи технічного та тилового забезпечення відповідно до потреб гвардії;
- удосконалення системи медичного забезпечення, реабілітації, психологічної підтримки та роботи з особовим складом та інше.

Для виконання поставлених завдань передбачених реформуванням та розвитком Національної гвардії виникає гостра необхідність у збільшенні чисельності війська, а відповідно до цього і збільшення особового складу як управлінської ланки так і ланки офіцерів та сержантів-інструкторів для ефективного навчання, виховання, розвитку нових вмій та навичок у особового складу війська, що прибули для проходження військової служби та тих осіб, які потребують перенавчання та набуття нових чи оновлення старих здібностей у поведженні з новітніми зразками озброєння та техніки.

Варто також брати до уваги те, що на службі перебувають військовослужбовці різної вікової категорії і тому до кожної із такої категорії потрібний особливий індивідуальний підхід.

Саме тому на нашу думку застосування андрагогічного підходу та власне вивчення самої сфери науки «андрагогіка», повинно бути одним із пріоритетних методів і заходів для дієвого реформування та ефективного розвитку Національної гвардії України.

УДК 159.9

Федоріненко В.О., курсант 136 навчальної групи курсу №2 гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Слурденко Д.О.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, майор

ПОСТ-ТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ЯК ПРИЧИНА СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

В усі часи самогубство було однією із найбільш турбуючих проблем суспільства. Дотепер вона залишається нерозв'язаною та не до кінця зрозумілою, а саме через це стає дедалі актуальнішою, для вирішення якої необхідне розуміння та усвідомлення всієї сутності цього явища. На вчинення суїциду в різні часи та в різних країнах впливали велика кількість чинників. Всі вони мають безліч різних нюансів і тому розглядаючи цю проблему кожному із них потрібно приділяти достатню кількість уваги.

Самогубство – умисне, свідоме позбавлення себе життя, шляхом аутоагресивної поведінки або відмови від заходів його збереження. Причини такої поведінки відносять до психічних розладів, пов'язаних з шизофренією, біполярним розладом, наркозалежністю, алкоголізмом, тощо. Часто також відіграють роль суспільні, ідейно-політичні, економічні та геокосмічні чинники.

Проблема суїциду та суїцидальної поведінки являється актуальною не тільки серед цивільного населення, де займає одне із перших місць причин смерті, але нажаль вона має місце і серед військових.

На тлі проведення Антитерористичної операції, явище суїциду в Україні набуває епідеміологічного характеру. На це впливають сукупність різних стресфакторів з якими стикається бієць, як на полі бою, так і після повернення додому з зони проведення бойових дій. До таких можна віднести:

- втрата бойових товаришів;

- отримані поранення, які нанесли серйозної шкоди здоров'ю або призвели до інвалідності ;
- побачене вбивство або тіла загиблих;
- пережитий полон;
- проблеми у сім'ї після повернення із бойових дій;
- слабка адаптація до цивільного життя, тощо;

Але одним із найбільш серйозних факторів можна вважати пост-травматичний стресовий розлад (ПТСР), який зустрічається у понад 80% військових, які перебували у зоні проведення бойових дій. Це довготривала реакція на стрес, яка може проявити перші ознаки уже через декілька тижнів після травматичної події, а в подальшому дає про себе знати на протязі років, якщо вчасно не надати кваліфікованої психологічної допомоги.

Цей психічний розлад виражається у декількох видах:

- гостра стресова реакція (проявляється протягом двох-трьох днів, починаючи від перших хвилин після пережитої травмуючої події);
- гострий стрес учасника бойових дій (комплексі порушення, що виражаються протягом чотирьох діб);
- гострий стресовий розлад (термін перебігу від декількох днів до одного місяця);
- гостра форма пост-травматичного стресового розладу (від одного до трьох місяців);
- хронічна форма ПТСР (виражається терміном більше трьох місяців);
- ПТСР із відстроченим проявом (симптоми такого зазвичай проявляються через пів року після травми або навіть пізніше).

При ПТСР люди часто відчувають труднощі, що пов'язані із нормальним функціонуванням, симптоматика яких може проявлятися в незалежності від того, чи людина веде здоровий спосіб життя, чи ні, та незалежить від її фізичного здоров'я.

Для боротьби із пост-травматичним стресовим розладом на сьогодні існують декілька методів, основними із яких являються психотерапія та медикаментозне лікування, в залежності від ступення вираженості симптомів, бажання пацієнта, його мотивації та від його прихильності до терапії.

В основному такі заходи направлені для того, щоб пацієнт усвідомив те, що відбулося і змінив своє ставлення до події, що стала причиною психічного розладу, позбулася від пригніченого настрою, навчилася жити без агресії, справлялася зі своїми емоціями та найголовніше, аби у неї більше не виникало відчуття провини, думок про безглуздість існування, а також потягів до закінчення життя самогубством.

УДК 796.015

Фролова О.В. курсант 215 навчальної групи, командно - штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

КОРЕКЦІЯ СТАТУРИ ВЕРХНЬОЇ ЧАСТИНИ ТІЛА ЖІНОК З УРАХУВАННЯМ АНАТОМІЧНОЇ ТА ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ВІДМІННОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Специфіка чоловічих та жіночих пропорцій мають відмінності через різницю скелетів по осі горизонталі зв'язаних з шириною в певних місцях тіла.

Основною відмінністю частин тіла представлене відношення ширини плечей до ширини стегон. Жінки мають більш широку тазову кістку аніж чоловіки, так як вони повинні будуть виношувати та народжувати дітей. Цей факт єдиний що впливає на будову усього тіла. Результатом цього є контраст: стегна - широкі, талія - вузька, тоді як у чоловіків найширша частина тіла – плечі, стегна - вузькі.

Безсумнівно чоловіки і жінки відрізняються анатомічно та фізіологічно. Чоловіки відносно сильніші у верхній частині тіла, а жінки – у нижній частині тіла. І все ж жінки повинні виконувати ті ж вправи що й чоловіки, без страху порушити природну будову скелету жінки по відношенню послідовності Фібоначчі в якому відношення пропорцій об'єму стегон і талії ~ 100% до~60%.

Щоб максимізувати мускульність ніг у жінок потрібно лише виконувати більше різноманітних вправ з легкими снарядами використовуючи більшу кількість повторень ~15-20.

Тим не менш, жінкам потрібно бути обережними при виконанні вправ зв'язаних з підніманням ваги за рахунок верхньої частини тіла через можливість отримання травми.

Щоб поліпшити статуру і створити фігуру потрібно розвивати м'язи спини, трицепси, біцепси та дельти. Скорочення закріплених на кістках м'язів змушує кістки зміцнюватись, поліпшують функцію суглобів та їх стабільність, що впливає не тільки на м'язову міць а й на стан скелету.

В результаті проведених досліджень запропоновано включити в індивідуальну програму вправ для жінок на заняттях з фізичної підготовки наступні вправи:

- жим гантелей лежачи;
- згинання та розгинання рук в упорі на брусах;
- жим гантелей стоячи;
- вертикальна тяга гантелей до грудей;
- віджимання у нахилі;
- тяга гантелі у нахилі;

- розведення гантелей сидячи в нахилі 3 підходи по 8 повторень 2 рази на тиждень.

Результатом виконання цих вправ буде розвиток сили на фізіологічно і анатомічно слабо натреновані частини тіла, а у випадку військовослужбовців-жінок застосування даної програми поліпшить професійні якості на рівні з чоловіками до принципово нової моделі.

УДК 1:316.4

Шандиба В.Б. курсант 216 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Семенов С.С.** кандидат філософських наук, доцент, заступник начальника кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник.

ФІЛОСОФІЯ НАТОВПУ

«Натовп – це універсальний засіб «усереднення людей» – писав свою роботу Гюстав Лебон. У натовпі зникає особистість. Почуття і думки індивідів натовпу нівелюються, вона має хіба що єдиної душею. Нерідко натовп використовують як інструмент – політичні мітинги, ходи, демонстрації. Тому психологія натовпу завжди актуальна тема - для дослідження з боку психології.

У натовпі індивіди «заражають» одне одного своїми почуттями, думками та своїми діями, цей механізм в гіпнозі і уселянні. Сприйнятливість до навіюванню у натовпі призводить до того, що з індивідів хіба що зникає, «засинає» свідомо особистість і вони стають «автоматами», готовими на будь-які дії, зокрема на самопожертву. Індивіди у натовпі нагадують первісних людей – їм властиві буйства, лютість, особливий ентузіазм, героїзм, хоча у ізольованому стані кожен індивід може бути неспроможний почуватися таким чином. Втім, натовп здатна як на злі вчинки. Багато обставини можуть впливати спрямованість поведінки натовпу.

Натовп – безструктурне скупчення, позбавлених ясно усвідомлюваної мети, але взаємно пов'язаних подібністю емоційного стану й загальним об'єктом уваги.

Як і будь-яке інше соціальне явище, натовп можна класифікувати на різноманітних підставах. У соціальній психології є кілька класифікацій натовпу.

1. Стихійний натовп. Формується і виявляється без будь-якого організуючого почала з боку конкретного фізичної особи.

2. Відомий натовп. Формується і виявляється під впливом, впливом від

початку чи згодом конкретного фізичної особи, що є у цій натовпі її лідером.

3. Організований натовп. Цей різновид вводить Р. Лебон, розглядаючи як юрби юнаків і збори індивідів, котрі вступили на шлях організації та організований натовп.

4. Окказиональний натовп. Утворюється з урахуванням цікавості до несподівано яке з'явилося події (дорожня аварія, пожежа, бійка тощо).

5. Конвенційний натовп. Утворюється з урахуванням інтересу до якогось задалегідь оголошеному масовому розваги, видовищу чи з іншому соціально значимого конкретному приводу. Готова лише тимчасово слідувати досить дифузійною нормам поведінки.

6. Експресивний натовп. Формується, як і конвенційний натовп. У ньому спільно виражається загальне ставлення до якоїсь події (радість, ентузіазм, обурення, протест тощо.).

7. Екстатичний натовп. Представляють собою крайню форму експресивній натовпу. Характеризується станом загального екстазу з урахуванням взаємного, ритмічно наростаючого «зараження» (масові релігійні ритуали, карнавали, рок концерти тощо.).

8. Чинний натовп. Формується як конвенційний, здійснює дію щодо конкретного об'єкта.

Особливості висловів й мислення. Натовп дуже сприйнятлив до вражень. Образи, вражаючі натовп, буває простими і зрозумілими. В уяві людей, присутніх у натовпі, події перетерплюють спотворення. Натовп розмірковує і обмірковує. Він відкидає ідеї повністю. Натовп не переносить ні суперечок, ні протиріч. Розмірковування натовпу ґрунтуються на асоціаціях, але де вони пов'язані собою лише здавалося б аналогією і послідовністю.

З одного боку, людина – це виключно соціальне істота. З іншого боку, у цьому слабкість людини, так як нашу свідомість постійно підлаштовується під дії більшості. І часто саме те й вбиває індивідуальність особистості.

УДК 32.001

Шило А. М., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Фалько С.А.**, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО ЧАСІВ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917 - 1920 РОКІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Процес розбудови та реформування Збройних сил України на сучасному етапі їх розвитку закономірно викликає інтерес до вивчення вітчизняного

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

історичного досвіду, пошуку певних аналогій, котрі можна було б використати при вирішенні сучасних актуальних завдань, особливо вишколу та виховання армійського особового складу. Безпосереднє відношення до з'ясування цього питання має період визвольних змагань 1917 – 1920 років, в ході яких відродження національних Збройних сил України.

Перебуваючи на автономістсько-федералістичних позиціях, керівники Центральної Ради не володіли чітким уявленням про місце і роль національних збройних сил у державотворчих процесах. Обстоюючи необхідність «спільного фронту з російською демократією», деякі з них побоювалися самостійницьких тенденцій в українському русі. Чим ще, окрім неадекватного сприйняття реальних загроз і романтизованого уявлення про революцію, можна пояснити погляди лідера ЦР В. Винниченка, який виступав проти створення регулярної армії, наполягаючи на виокремленні українських частин російської армії у «народне» (міліційне за характером) військо.

У грудні 1917 р. Генеральне секретарство військових справ УНР затвердило статут, згідно з яким скасовувалися всі військові звання колишньої імператорської армії, натомість запроваджувалися відзнаки військових посад. Наприкінці січня 1918 р. українські частини під тиском більшовицьких полків залишили Київ. На поверхню вийшли протиріччя між військовими командирами та С. Петлюрою, який очолював Гайдамацький кіш Слобідської України, що прикривав Київ. У ніч з 8 на 9 лютого під час наради П. Болбочан настійливо домагався, аби гайдамаки коша увійшли до складу Окремого Запорозького загону і продовжили боротьбу з більшовиками під орудою генерала К. Прісовського. Після повернення Центральної ради до Києва почалася підготовка військово-адміністративної реформи (березень–квітень 1918 р.).

Проте уряд УНР мав і власні плани, хоча в ньому не існувало єдності в оцінці власних сил. Так, міністр внутрішніх справ УНР М. Ткаченко під час засідання уряду висловив думку, що “покладатися на наше військо не можна, а через це потрібно очищати територію України при допомозі німців”. 10 квітня 1918 р. штаб Окремого Запорозького загону одержав завдання виокремити з його складу групу у вигляді дивізії під командуванням П. Болбочана й доручити їй, діючи на випередження німецьких військ, вибити більшовиків з Кримського півострова й оволодіти Севастополем і Чорноморським флотом та маяком морських портів. Упродовж 22–24 квітня 1-а Запорозька дивізія захопила Джанкою і Сімферополь.

Прихід до влади гетьмана П. Скоропадського знаменував новий етап державотворення та його складової – військового будівництва. Кадровий офіцер, який мав успішний досвід управління військами у баталіях I світової війни, він добре розумів значення власної армії для молодого Українського

Держави. 24 липня 1918 р. був ухвалений закон про загальний військовий обов'язок. За ним передбачалося формування на територіальних засадах 8 армійських корпусів, згідно з кількістю військових округів: Волинського, Подільського, Одеського, Київського, Чернігівського. Полтавського, Харківського, Катеринославського. До складу корпусів мали увійти 54 піхотні полки, 28 кінних, 48 полків польових гармат, 33 полки важких гармат. У їх лавах повинні були нести службу понад 191 тис. козаків та підстаршин.

Водночас П. Скоропадський розраховував на українських патріотично налаштованих командирів, з яких утворилася Сердюцька дивізія. Очевидно, це мало стати ядром національної армії.

УДК 37.091.2:316.72

Шульжик І. О., студентка 164 М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Мельник Ю. Б.**, канд. пед. наук, доц., професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА АВТОРИТЕТ ВИКЛАДАЧА

Кожного дня викладачі стикаються з проблемами в навчальних закладах, пов'язані з педагогічною культурою та авторитетністю.

Педагог – це не просто людина, яка може передавати знання наступним поколінням, це особистість, яка має педагогічні почуття та мотиви, переконання, вміння та навички, організаторські здібності та культуру спілкування. Не менш важливим є авторитет і вплив педагога на тих, кого він навчає. Важливо підтримувати авторитет, якщо викладач хоче бути однією із ключових осіб у донесенні знань, умінь та навичок, формування компетентностей студентів.

Відомий український педагог В. О. Сухомлинський писав: «Якщо вчитель вдумливо аналізує свою роботу, у нього не може виникнути інтерес до теоретичного осмислення свого досвіду, прагнення пояснити, причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів та своєю педагогічною культурою».

Педагогічна культура – це гармонія культури творчих знань, творчої дії, почуттів і спілкування [2].

Вважаємо, що найбільш обґрунтованими складовими педагогічної культури є складові, які визначені С. С. Вітвицькою [1]. Щодо авторитету викладача ми можемо сказати, якщо кілька років тому переважав авторитет ролі, то зараз в умовах трансформації (суспільства) переважає роль суспільства, переважає авторитет особистості викладача, його яскрава, неповторна

індивідуальність, яка надає педагогічний і психотерапевтичний вплив на студентів [1]. Якщо не буде авторитету педагога серед студентів, не буде і злагодженої роботи.

Студентам подобаються творчі педагоги, його педагогічні здібності, особливо вміння встановлювати та підтримувати дисципліну в групі через різні підходи до кожного студента [3]. Навіть, порушники дисципліни надають перевагу вимогливим педагогам.

Проведені дослідження Ю. Б. Мельника [4] у військових навчальних закладах вищої освіти дозволили з'ясувати соціальний запит студентської молоді щодо формування в них компетентностей викладачами вищої школи, а також визначити роль викладача у становленні особистості майбутнього спеціаліста.

На підґрунті аналізу літератури з цієї проблеми ми дійшли певних висновків.

Необхідно постійно поповнювати знання не лише педагогам, які тільки розпочали свій вчительський шлях, а й уже досвідченим. Насамперед, необхідно навчити педагога аналізувати свою діяльність, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між знаннями тих, хто навчається, і власною роботою, вивчати факти, систематично ознайомлюватися з педагогічною спадщиною минулого, сучасними досягненнями педагогічної науки і практики, давати об'єктивний аналіз не лише особистої діяльності, а й стану навчального процесу, результатів впровадження в практику передового педагогічного досвіду.

Авторитет як педагога, так і представників інших професій, здобувається наполегливою працею. Ідеально, якщо в особистості поєднані знання свого предмету, педагогічні здібності та високі моральні якості. В такому випадку, авторитет з'являється сам.

Отже, педагогічна культура є складовою частиною авторитету. І дослідження такої теми є важливим елементом життя вчителя, оскільки він чи вона має постійно розвивати всі свої навички. Адже, зібравши до купи складові культури педагога, ми маємо основу авторитету, який, в свою чергу, викладач має заслужити законно, по совісті.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: методичний посібник для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Газман О. С. Самоопределение / О. С. Газман // Новые ценности образования. – М., 1995. – В. 1. – 86 с.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів: вибр. твори В 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К., 1977.– Т. 2. – 1977. – 670 с.

4. Melnyk Yu. Study of trends of students' demand for the formation of competences by higher educational institutions / Yu. Melnyk // Science and Education. – 2017. – Issue 5. – P. 128 – 134. doi 10.24195/2414-4665-2017-5-22

УДК 1:355.1

Щербак В. Я., старший сержант, командир навчальної групи 216 курсу №3 командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Севрук І.І.**, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

ЖІНКА-ВОЇН: ВІДМІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЯПОНСЬКОЇ ГЕНДЕРНОЇ ОПТИКИ

Гендерна рівність у військах – тема достатньо обговорювана у сучасній науковій літературі, широких колах військовиків України, серед курсантської та студентської молоді. Жінка на війні, її роль та місце в сучасній армії, визнання рівних прав та можливостей чоловіків та жінок у військах, - всі ці теми з одного боку, ініційовані державною політикою України, яка закріпила у Конституції курс на Євроінтеграцію та вступ у НАТО, й відповідно, зобов'язує не тільки визнавати, а й практиці реалізовувати додержання базових цінностей сучасного демократичного суспільства, зокрема, гендерної рівності громадян. З іншого, бойові дії на Сході країни продемонстрували й бажання, й спроможність жінок достойно виконувати військовий обов'язок.

Незважаючи на значну напруженість дискусій та відмінність позицій їх учасників, простежується єдине, спільне в розумінні жінки в українській армії – її статусу, завдань, що має виконувати жінка у військах, способів виконання тощо. Формула в цілому виглядає таким чином: військовослужбовець (військовослужбовиця) незалежно від статі має бути професіоналом та якісно виконувати посадові обов'язки. Вимоги однакові і для чоловіків, і для жінок.

Принципово іншою є гендерна оптика Японії. Соціокультурна традиція Японії жінку-воїна розуміє та використовує саме із врахуванням суто жіночих якостей, особливостей, можливостей. В такому разі сама жінка, - її жіночість, витонченість, чарівність, привабливість - постає як зброя. Зброя, якій протидіяти неможливо.

Традиція жінок-ніндзя, або «куноіті» (від kunoichi, <ノイ) сягає часів японського середньовіччя та нараховує близько п'яти століть. Вже з середини XVI століття в Японії існувала спеціалізована школа, що готувала жінок-воїнів,

жінок-ніндзя. Засновником та очільником школи жінок-ніндзя стала легендарна Мотидзукі Тієме – жінка, яка після смерті чоловіка Мотидзукі Моритокі (1561 р.), найвідомішого майстра шпіонажу того часу, продовжила його справу. Саме вона й дала поетичне ім'я цим жінкам – «куноіті» - «смертоносна квітка» (в іншому перекладі «жінка-дракон»).

Недооцінити переваги жінок-ніндзя було б великою помилкою. Куноіті були постачальниками безцінної інформації та виконавцями найбільш складних та відповідальних завдань. Віддані й хитрі, тендітні та безпрецедентно жорстокі, добре навчені та розумні, вони були здатні проникнути у такі місця, куди жоден із суперпідготовлених лазутчиків ніколи б не потрапив. Їм довіряли ті справи, у яких потрібним був стовідсотковий успіх та надзвичайно «тонка» робота.

Ряди куноіті поповнювались дівчатками із збіднілих або розорених селянських родин. Школа давала їжу та дах над головою. В особі настоятельниці-куноіті дівчини отримували і турботливу матусю, і строго наставника-вчителя. Дівчат навчали і бойовим мистецтвам, і мистецтву видобутку інформації, і мистецтву приготування отрути, і суто жіночому мистецтву спокуси та сексуальних втіх. Куноіті були гарними психологами, володіли мистецтвом перевтілення та акторської гри. Вони були неперевершеними співрозмовницями, танцівницями, служницям, гейшами, і водночас, «бойовими машинами», які були здатні подолати будь-які перешкоди на своєму шляху. Внаслідок спеціально розроблених технік навчання та виховання, тривалих тренувань та штучної стерилізації дівчини перетворювались на смертоносну зброю, перед чарами якої не встоював жоден з чоловіків.

Отже, бойове мистецтво куноіті створювалось саме з урахуванням «жіночої специфіки», жіночих особливостей. Цьому мистецтву навчали лише дівчат. Ставку було зроблено не на спроби дорівняти чоловічу та жіночу силу за принципом «кулак на кулак» або «меч на меч» (фізично, в силу фізіологічних особливостей, жінки безумовно слабкіші за чоловіків), а на інші суто жіночі способи й методи ведення боротьби із супротивником. Це було мистецтво шпіонажу та таємних вбивств.

Бойове мистецтво куноіті, єдине, що поєднало у собі фізичну підготовку, психологію та жіночу фізіологію, зберіглось і розвивається й по сьогоднішній день. Сучасні «смертоносні квітки» володіють більш ніж 150 видами найсучаснішої зброї, розвиток науки дозволив значно вдосконалити методи збору інформації. Що ж стосується способів психологічної обробки противника – як і раніш, рівних куноіті просто не існує. І сьогодні, як і в давні часи жінки-ніндзя здатні здійснювати вбивства, які не залишають жодних слідів на тілі жертви.

Порівнювальний аналіз європейської та японської традицій суттєво розширює горизонти розуміння «жіночого» у військових практиках та дозволяє не тільки констатувати наявну суттєву відмінність гендерної оптики країн Заходу й Японії, а й побачити суто жіночі характеристики як ефективну та надійну зброю.

УДК 796.012.45

Щербак В.Я., старший сержант, командир навчальної групи 216 курсу №3 командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Любчич Р.І.** майор Національної академії Національної гвардії України.

ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОДОЛАННЯ ВУЗЬКИХ ОПОР НА ЄДИНІЙ СМУЗІ ПЕРЕШКОД

Підготовка майбутніх офіцерів неможлива без однієї із її складових – методики подолання єдиної смуги перешкод.

Характерною особливістю занять і тренувань на окремих перешкодах або групах перешкод є застосування зміни і постійного удосконалення умов виконання вправ і прийомів, виконання дій за раптовими командами і змагання на якісне і швидке виконання прийому.

Все це підвищує активність курсантів, примушує їх докласти значних вольових зусиль, виробляти швидку організацію, орієнтацію, винахідливість, ініціативу, рішучість, швидко переходити від одних дій до інших. Єдина смуга перешкод вдосконалює комплекс складних швидкісних якостей і навичок, необхідних в сучасних умовах для підготовки курсантів до майбутньої службової діяльності. За необхідності з метою подолання канав та вузьких струмків по перекинутих через них колодах, брусах доцільно навчати техніки його виконання на вузькій опорі, що значно впливає на покращення навичок тримати рівновагу. Тому залежно від характеру перешкоди ми вчили застосовувати рух по вузькій опорі кроком чи бігом.

Виконання руху кроком навчали в разі необхідності перейти по колоді, балці, які перекидають через вузькі канали або траншеї. Рух по балках зруйнованого мосту вчили виконувати як кроком, так і способом пробігання. Для швидкісного подолання рекомендували спосіб пробігання по балках мосту за сім кроків. Курсантів навчали враховувати, що початок руху (перший крок) залежить від місця прикріплення нахиленої дошки біля паркану. У випадку, коли закріплена дошка розміщена з лівого боку, початок руху по першому

відрізку балки навчали здійснювати лівою ногою, а коли нахилена дошка кріпиться з правого боку паркану, починати рух слід із правої ноги.

Методична особливість руху по балках зруйнованого мосту з лівої ноги здійснювалась на прикладі: перший крок – відштовхнувшись правою ногою від верхньої сходинки драбини, приземлитися на ліву ногу на першому (прямому) відрізку балки біля першого розриву; другий крок – перестрибнути через перший розрив між балками й приземлитися на праву ногу з початку лівого згину балки; третій крок – напівобертом ліворуч зробити крок лівою ногою; четвертий крок – приземлитися на праву ногу за 20–30 см від другого розриву між балками; п'ятий крок – напівобертом праворуч перестрибнути через другий розрив і приземлитися на ліву ногу на третьому відрізку балки; шостий крок – зробити крок правою ногою на третьому (довгому) відрізку балки; сьомий крок – напівобертом ліворуч наскочити лівою ногою на метровий відрізок балки, низько присісти й зіскочити на землю. Зіскок із мосту проводять напівзігнувшись, ноги нарізно.

Далі рекомендувалося закріплення рефлексу руху по балках зруйнованого мосту у зворотному напрямку. Подолання мосту, який має перший згин праворуч, навчали виконувати таким чином: підбігши до вертикальної драбини з боку осьової лінії смуги перешкод, відштовхнувшись правою ногою від землі, наскочити на другу сходинку драбини лівою ногою та вхопитися руками за верхній (метровий) зріз балки мосту. Підтягнувшись на руках, наскочити на третю сходинку драбини правою ногою. Одночасно, відштовхнувшись руками від балки, а правою ногою – від третьої сходинки драбини, вийти в упор у місці згину балки зігнутою в коліні лівою ногою; розправити ногу, подати плечі вперед і почати рух по балці: перший крок – зробити правою ногою; другий крок – приземлитися на ліву ногу за 20–30 см від розриву між балками; третій крок – напівобертом уліво перестрибнути через розрив і приземлитися на праву ногу; четвертий крок – зробити лівою ногою; п'ятий крок – зробити правою ногою напівобертом праворуч, поставивши ступню за 20–30 см від розриву; шостий крок – перестрибнути через розрив між балками й приземлитися на ліву ногу на прямому відрізку балки; сьомий крок – наскочити правою ногою на верхній зріз паркану та з лівої ноги почати збігати по нахиленій дошці.

Навчання методики швидкісного руху по балках зруйнованого мосту починалося лише після того, як майбутні фахівці оволодівали технікою руху по якій опорі. Послідовність виконання вправ під час відпрацювання техніки швидкісного руху по балках зруйнованого мосту була такою: відпрацьовували техніку руху по балках мосту на різних майданчиках, по намальованій лінії, якою позначали конфігурацію балок; відпрацьовували техніку лазіння по драбині вверх і початок руху по зруйнованому мосту; відпрацьовували техніку руху по балках за сім кроків із вихідного положення стоячи на початку

зруйнованого мосту (у повільному темпі); відпрацьовували техніка лазіння по драбині вверх, руху по зруйнованому мосту та збігання вниз по нахиленій дошці. Відпрацьовували послідовність виконання вправ руху по балках зруйнованого мосту у зворотному напрямку у вигляді тренування: техніки швидкісного забігання на паркан по нахиленій дошці; техніки руху по мосту за сім кроків; –техніки зіскоку з останньої балки мосту; техніки подолання зруйнованого мосту в цілому.

Навчання й тренування техніки руху по балках зруйнованого мосту проводили потоком у повільному темпі (кроком) на дистанції 5–7 кроків із поступовим збільшенням швидкості виконання та зменшенням дистанції. Ураховуючи, що виконання всіх цих рухів проводили на висоті, увагу викладача сконцентровано на використанні заходів щодо попередження травматизму, а саме: балки повинні бути завжди сухими й добре закріпленими; рух по балках мосту має виконувати тільки один студент; праворуч (ліворуч) мосту не повинно бути ніяких перешкод і людей; місце для зіскоку з мосту має бути посипане піском із тирсою; забезпечення страхування.

Удосконалення техніки подолання перешкод, а також розвитку фізичних якостей проводили в тісному взаємозв'язку. Їх співвідношення змінювалося з урахуванням етапу й періоду тренування. Перспектива подальших досліджень полягає в тому, щоб проаналізувати та вдосконалити метання гранати та техніці подолання зруйнованого мосту.

**Підсекція № 4.4 Історичні аспекти та новітні технології у військовій
справі на матеріалі іншомовних першоджерел**

Керівник підсекції: старший викладач кафедри іноземних мов службовець
Березнева І.М.;
Секретар підсекції:– старший викладач кафедри іноземних мов службовець
Негаметзянова К.Р.

УДК35.355.1

Босик Д. А. курсант 417 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України

**ПОЛІЦІЯ ООН ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА МІЖНАРОДНОЇ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Робота присвячена дослідженню діяльності Поліції ООН (Цивільна поліція ООН), що є провідним суб'єктом правоохоронної діяльності місії ООН по підтриманню й відновленню міжнародного миру і безпеки.

Поява терміну «Цивільна поліція ООН» (UNCIVPOL) пов'язана з розгортанням в 1964 році у ході операції по підтриманню миру на Кіпрі («Сили ООН по підтриманню миру на Кіпрі») міжнародних поліцейських формувань чисельністю 175 чоловік. Зміна військово-політичного балансу у світі в другій половині 80-х рр. минулого століття обумовило виникнення ряду міждержавних конфліктів, урегулювання яких стало неможливим без участі міжнародних правоохоронних сил в особі Поліції ООН. Переломним моментом в історії операцій по підтриманню миру ООН вважається операція в Намібії - «Група ООН по наданню допомоги в перехідний період» (ЮНТАГ), коли на перший план діяльності по відновленню миру в регіоні вийшли питання невійськового характеру. Саме в цій місії (квітень 1989 р. - березень 1990 р.) був уперше розгорнутий великий контингент міжнародних поліцейських спостерігачів (1500 чол.). Всі наступні широкомасштабні операції ООН по підтриманню миру не проводилися без участі Поліції ООН. Початком нового етапу в історії Поліції ООН є 1999 рік, коли в операціях у Східному Тиморі й Косові міжнародне співтовариство взяло на себе відповідальність за

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

забезпечення внутрішньої безпеки, наділивши персонал міжнародної поліції необхідним обсягом правозастосовних повноважень.

Сьогодні місія поліції ООН полягає в зміцненні міжнародного миру і безпеки шляхом надання державам-членам, які перебувають в умовах конфлікту, в постконфліктних та інших кризових ситуаціях, підтримки в справі забезпечення наявності ефективних, результативних, репрезентативних, адаптивних і підзвітних поліцейських служб, покликаних діяти в інтересах населення та забезпечувати його захист. З цією метою поліція ООН формує і підтримує або, коли це передбачено мандатом, повністю або частково замінює собою поліцію приймаючих держав в частині попередження і розслідування злочинів, охорони життя і майна громадян і підтримки громадського порядку та безпеки відповідно до принципу верховенства права і нормам міжнародного права в галузі прав людини.

Співробітники поліції ООН працюють в незнайомих умовах і повинні розбиратися в підходах до поліцейської діяльності, що застосовуються їх колегами майже з 90 країн. Поліція ООН застосовує у своїй діяльності орієнтовані на громади і засновані на оперативних даних методи роботи з метою сприяння захисту цивільних осіб і прав людини; боротьби, зокрема, з сексуальним і гендерним насильством, сексуальним насильством в умовах конфлікту, тяжкими злочинами та організованою злочинністю; а також проведення розслідувань, спеціальних операцій і забезпечення безпеки під час виборів.

Охорона правопорядку грає важливу роль в запобіганні, пом'якшенні та врегулюванні збройних конфліктів, сприяючи якнайшвидшому миробудівництву і примиренню. Тому ефективна, вміла і орієнтована на результат поліція ООН є одним з головних елементів операцій Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру.

Значний вклад у міжнародне співробітництво з питань колективної безпеки, у тому числі у міжнародних миротворчих операціях зробила й Україна. З набуттям своєї незалежності наша держава стала приймати активну участь у миротворчих операціях сил ООН. Усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання й відновлення міжнародного миру і безпеки, враховуючи зобов'язання України як держави-члена Організації Об'єднаних Націй надавати допомогу організації в діях, що проводяться відповідно до Статуту ООН, Україна розглядає участь у міжнародних миротворчих операціях як важливу складову своєї зовнішньої політики. Отже, поглиблене вивчення історії розвитку, функцій та діяльності Організації Об'єднаних Націй, а, зокрема, поліції ООН є особливо актуальним в нашій країні сьогодні.

УДК 35.355.3

Горелий Д.В., курсант 216 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

СУЧАСНА ЗБРОЯ НЕЛЕТАЛЬНОЇ ДІЇ, РОЗРОБКА ТА ЗАСТОСУВАННЯ

Зброя несмертельної, або нелетальної дії – це зброя, яка зазвичай не повинна призводити до загибелі або серйозним травмам у тих, проти кого вона спрямована. Основна мета застосування такої зброї – виведення із строю живої сили противника без завдання перманентних втрат для здоров'я людини.

До даної категорії відноситься великий комплекс механічних, хімічних, електричних та світлозвукових засобів, які застосовуються правоохоронними органами та спецслужбами для здійснення психофізичного, травматичного та стримуючого впливу на правопорушників, тимчасового виведення їх із строю.

Як правило, спеціальні засоби застосовуються правоохоронними органами для затримання правопорушників, припинення з їхнього боку активного спротиву, звільнення заручників, ліквідації масових правопорушень.

Розглянемо деякі види нелетальної зброї, які застосовуються в правоохоронних органах США:

1. Електрокапсули (The Taser Shotgun). Тазери – це рушниці, які стріляють електричними картриджами на дальність до 30 метрів. Міцність заряду досягає 500 вольт. Незважаючи на те, що тазери вважаються зброєю несмертельної дії, однак були випадки летального ефекту після їх застосування.

2. Бойова піна (Sticky Foam). Принцип дії цієї зброї – піною вистрілюють по противнику, вона намертво прилипає і збільшується в об'ємі в рази. Будь-які спроби звільнитися від піни закінчуються поразкою, бо пінний матеріал надзвичайно міцний.

3. СВЧ-зброя (The Active Denial System). Одним із самих перспективних видів нелетальної зброї масового ураження є високочастотна зброя. Вона являє собою установку, яка випромінює спрямований мікрохвильовий промінь великого діаметру. Радіус ураження такої зброї – до 1 км, хвилі проникають у шкіру на глибину лише 0,04 мм, але при цьому на тілі людини утворюється теплова пляма такої високої температури, що єдиним бажанням постраждалого є якомога скоріше тікати від цього місця, так званий Goodbye effect. Перспективи застосування – розігнання мітингів та демонстрацій, а також оборона та наступ в бойових діях.

4. Лазерна зброя (The PHASR). Лазерна зброя здатна нанести значне пошкодження зору людини, в зв'язку з чим ця зброя була заборонена Міжнародною конвенцією у 1995 році. Однак розробники цієї зброї вважають,

що дія лазерного проміння гвинтівки є настільки короткочасною, що не спроможна серйозно пошкодити здоров'я людини.

5. Паралізатор мовлення (The Speech Jammer), який обладнаний лазерним прицілом. При спрямованій дії цього пристрою людина відчуває серйозні труднощі у мовленні і замовкає.

Слід підкреслити, що реакція людини на будь-яку нелетальну зброю різна, і передбачити її неможливо. Застосування нелетальної зброї всіх типів повинно бути жорстко регламентовано законом і здійснюватись військовими та правоохоронними органами у відповідності з принципами гуманності

УДК35.355.4

Гришко К.В., курсантка 267 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРОВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ «RAPID TRIDENT» В УКРАЇНІ

У роботі розглянуто особливості проведення наймасштабніших міжнародних військових навчань в Україні «Швидкий тризуб» (Rapid Trident), які проводяться в рамках програми «Партнерство заради миру» за участю військовослужбовців країн НАТО.

Важливість дослідження цього питання зумовлена зростаючою потребою нашої держави в розвитку міжнародних зв'язків, підготовці до спільних дій у складі багатонаціональних сил під час коаліційних операцій, а також відбитті збройної агресії та відновленні державної територіальної цілісності.

Аналіз матеріалу дослідження свідчить про те, що Україна бере активну участь у міжнародних навчаннях та миротворчих операціях. Тільки цього року планується участь у багатонаціональних навчаннях. Йдеться про багатонаціональні навчання з підготовки підрозділів Збройних сил: українсько-американські навчання «Репід Трайдент-2019», українсько-американські навчання «Сі Бриз-2019», українсько-румунські річкові навчання «Ріверайн-2019», багатонаціональні навчання «Кленова Арка-2019» та українсько-британські навчання «Воріер Вотчер-2019».

«Швидкий тризуб» – це найбільші в Україні спільні сухопутні навчання підрозділів Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України та Управління Державної охорони, інших військових формувань та військових підрозділів іноземних держав, які традиційно проходять на Яворівському полігоні у Львівській області. Вони є

кульмінацією щорічних багатонаціональних навчань, які засвідчують підтримку України з боку іноземних союзників та партнерів.

Під час проведення навчань українські військовослужбовці відпрацьовують такі життєво-важливі для них військово-тактичні елементи: навички проведення аеромобільних операцій та елементи евакуації поранених із поля бою, протидія ворожим розвідувально-диверсійним діям, забезпечення десантування вантажів, несення служби на блокпостах, здійснення патрулювання та конвоювання, дії в нестандартних ситуаціях, співпраця з місцевим населенням тощо.

Зауважимо, що командно-штабні навчання 2018 року вважаються наймасштабнішими спільними сухопутними навчаннями за всі роки. У них взяли участь військові підрозділи 10 країн-членів НАТО та 4 країн-партнерів НАТО, всього – 14 країн, а саме — Україна, США, Азербайджан, Болгарія, Велика Британія, Грузія, Данія, Канада, Литва, Молдова, Німеччина, Румунія, Польща, Туреччина. Також у «Репід Трайдент-2018» взяли участь військовослужбовці багатонаціональної Литовсько-Польсько-Української бригади імені великого гетьмана Костянтина Острозького.

До навчань було залучено понад 350 одиниць техніки та понад 2200 військовослужбовців, передбачено дві фази навчання – командно-штабна та польова. За цей час українські військові та їх колеги з країн-партнерів відпрацьовали низку завдань як бойового, так і логістичного та гуманітарного характеру. У роботі наведено аналіз проведення найбільших заходів, таких як відпрацювання завдання із висування механізованого підрозділу у визначений район й практичне використання унікальної системи «Майлз», яка дозволяє імітувати ураження не лише техніки, а й звичайних солдатів.

Співробітництво України з міжнародними організаціями у сфері миротворчої діяльності й спільних навчань набуває дедалі більшої інтенсивності та динамізму. Міжнародне військово співробітництво сприяє формуванню позитивного іміджу України як бажаного партнера міжнародних організацій і провідних країн світу. Воно є єдиним внеском у справу забезпечення глобальної і регіональної безпеки, що робить обрану проблематику актуальною та перспективною.

УДК35.355.1

Гуслев К.М., курсант 218 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

В доповіді проводиться аналіз системи підготовки правоохоронців Франції, США та Канади; порівнюються вимоги до кандидатів та програми навчання; робиться висновок, яким чином досвід інших країн може бути корисним при підготовці військовослужбовців Національної гвардії України до виконання правоохоронних завдань.

Якісна підготовка кваліфікованого правоохоронця є одним з найбільш актуальних питань забезпечення правопорядку, охорони прав людини та верховенства права в Україні саме зараз, коли відбувається процес розбудови і реформування правоохоронних органів та переорієнтація на нові світові стандарти. Для Національної гвардії України це питання є також надзвичайно важливим, зважаючи на те, що Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями.

Вивчення передового досвіду підготовки правоохоронців інших країн світу та впровадження найбільш ефективних досягнень і перспективних методів роботи в підготовку особового складу Національної гвардії України до виконання правоохоронних завдань є запорукою успішності у цьому напрямку.

Сьогодні у світі накопичений великий досвід підготовки кадрів для охорони порядку та права. Організація діяльності щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах в кожній країні має свою специфіку і особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання діяльності правоохоронних органів в різних країнах будуються і національні системи підготовки кадрів.

Поліцейські системи розвинутих країн світу, насамперед, таких як Франція, Сполучені Штати Америки, Канада, Японія, Німеччина мають довготривалу історію, великий досвід боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку, тісні взаємозв'язки між собою. Усе це накладає відбиток на організацію підготовки правоохоронців, спонукає різні структури враховувати здобутки минулого і сьогодення, широко розвивати міжнародне співробітництво не лише в питаннях безпосередньо правоохоронної діяльності, а й навчання, стажування, обміну досвідом серед правоохоронних організацій.

Принципи відбору та підготовки правоохоронців у розвинених країнах світу мають також багато спільного. У своїй більшості вони зорієнтовані не на загальні завдання правоохоронної діяльності, а на специфіку конкретної

роботи. На цьому принципі базується підготовка правоохоронців в навчальних закладах, де основна увага приділяється формуванню здатності до саморозвитку, швидкої адаптації до нових соціальних, інформаційних, технічних та технологічних вимог, постійне здобуття нових знань шляхом самоосвіти. Саме ці фактори позитивно позначаються на кадровій стабільності.

УДК35.355.4

Жумабоев Р. М., курсант 246 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ІСТОРІЯ ПРО БОУДІККУ І ЇЇ ПОДВИГ

В цій презентації, я розповів про героїзм Кельтської королеви, яка стала першою британською героїнею, а також однією з найвідоміших жінок-войовниць в історії держави. Її образ був особливо популярний в роки правління Єлизавети I.

Боудікка походила з аристократичного роду і народилася між 25 і 30 рр. в Колчестер (нині - територія графства Ессекс). У віці приблизно 14 років дівчинці почали викладати історію, навчати її культурі, релігії та традицій свого племені, а також бойовим мистецтвам. Боудікка володіла мечем, списом і вміла давати раду щитом.

Чоловік Боудікки був королем іценів Прасутаг. Приймавши пропозицію Риму про співпрацю, Прасутаг більш-менш мирно правив іценів до самої смерті.

Після смерті чоловіка римляни вирішили знехтувати заповітом короля про передачу влади дочкам Прасутага і фактично позбавили Боудікку належних їй привілеїв. За римськими законами трон міг успадковуватися тільки по чоловічій лінії.

Всі землі іценів відтепер належали римлянам, а з сім'єю покійного короля зверталися як з рабами.

«Виграти цю сутичку або загинути - ось що я, жінка, збираюся зробити », - такі слова, згідно Тацит, вимовила Боудікка. Королева була жінкою рішучою і вольовою.

У 60-му році перед римлянами стояло важливе завдання: зламати моральний дух противника, знищивши як можна більше їх духовних і ідейних ватажків з числа друїдів. Скориставшись тим, що увагу Риму була зосереджена на іншому фронті, іцени уклали союз з сусіднім плем'ям тринованти. Лідером бунтівників стала, зрозуміло, розлючена войовниця Боудікка. Колишній

королеві вдалося зібрати під своїм початком армію в 100 тисяч чоловік. В першу чергу військо спробувало відбити Колчестер.

Величезне військо Боудікка спалювали міста. Стратегічно важливим містом, який Боудікка збиралася захопити, був Лондіній (нині - Лондон), закладений римлянами незабаром після вторгнення на острів в 43-му році. Воїни Боудікки не знали милосердя і розправлялися з населенням захоплених територій вкрай жорстоко, не шкодуючи нікого.

Історики вважають, що бунтівники убили в цілому близько 70-80 тисяч, в числі яких були як римляни, так і бритти.

Британський намісник Гай Светоній, який вирішив здати Лондіній за браком часу на підготовку оборони, збирав підконтрольні йому легіони з метою придушити повстання. Розмір війська Светонія (приблизно 10 тисяч) значно поступався силам Боудікки (за різними підрахунками за неї на той момент воювало від 80 до 230 тисяч). Колишня королева, яка з'явилася перед послідовниками на колісниці, надихнула їх на битву промовою про те, що вона йде в бій не як особа благородних кровей, але як проста жінка, яка шукає справедливості і відплати, яка бажає швидше померти за свободу, ніж жити рабинєю.

Незважаючи на чисельну перевагу, воїни Боудікки були куди менш майстерними в тактиці і поступалися римлянам в майстерності. Точне місце вирішальної битви невідомо, але, ймовірно, це сталося недалеко від сучасного Бірмінгема. не витримали натиску і щени бігли, однак зворотний шлях був перегороджений, по словами Тацита, обозом з сім'ями британських вояків. Зупинені таким чином війська Боудікка виявилися в пастці, і римляни нещадно обрушили на них свою міць, вчинивши побоїще. Римляни вбили близько 80 тисяч воїнів кельтської правительки і втратили близько 400 своїх солдатів.

Кельтська королева Боудікка символізувала фемінізм, незалежність і лідерство в особі істинної правительки-амазонки. Вона стала справжнім символом опору, прикладом жінки, здатної повести за собою сотні тисяч в боротьбі за ідею і справедливість, а особливо за свободу своєї країни.

УДК35.355.4

Загоруйко К. С., курсант 246 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДІТИ-ГЕРОЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

В своїй доповіді, я розглянув дуже трагічний період для нашої країни, як Велика вітчизняна війна. Я досліджував тему про самовідданість та героїзм нашого народу.

У страшні роки війни разом з дорослими взялися за зброю діти, щоб захистити Батьківщину від ненависного ворога.

Велика Вітчизняна війна стала важким випробуванням особливо для молоді країни. Радянська боротьба з німецькими окупантами була страшна і кривава, але це не зупинило мільйони радянських людей, що встали на захист своєї Батьківщини. Люди не тільки записувалися до лав Червоної Армії, але й йшли в ліси, створюючи партизанські загони. Воювали не тільки дорослі, а й діти.

Хлопчики та дівчатка йшли на фронт у військові частини, ставали синами та донями полків. Вони були розвідниками і зв'язківцями, сестрами милосердя і підрильникми.

За покликом юних сердець ставали підпільниками, партизанами, щоб помститися ворогові за смерть батьків та братів, за наругу над матерями і сестрами, за спалені домівки, за всі нелюдські злочини фашистів. Вони гинули в боях, їх катували гітлерівці. Але юні герої не здавалися.

В даній доповіді я розповів вам про таких дітей-героїв як Валя Котик та Володимир Дубинин.

Валя Котик: наймолодший з числа відзначених званням Героя Радянського Союзу учасника війни.

Валентин Котик народився в 1930 році в селі Хмелівка Шепетівського району Кам'янець-Подільської (нині Хмельницької) області.

Довго тримати свою діяльність в таємниці йому не вдалося - його вирахував оселившись у Котиков мешканець. Валя думав, що він працює на німців, але виявилось, що Степан Діденко - втікший з полону червоноармієць. Його прихистив директор місцевої лісопилки, забезпечивши йому піддроблені документи, щоб він зійшов за місцевого цивільного. Степан був пов'язаний з партизанським підпіллям і дуже високо оцінив відвагу хлопчика. Незабаром Валя з друзями і братом почав допомагати партизанам і довів, що може боротися з ворогами нарівні з дорослими.

Спочатку він збирав у навколишніх полях, де проходили битви, зброю і ховав її в схрони; дізнавався розташування німецьких складів; місця постою німецьких з'єднань і їх чисельність. Одного разу по частинах перевіз на велосипеді через все місто під носом у поліцаїв і німців ручний кулемет.

У день 14-річчя, 1944 року, хлопчик дізнався, що Червона Армія звільнила його Шепетівку. На radoсах він упросив командира взяти його з собою звільняти сусіднє місто Ізяслав. Після він збирався повернутися додому до мирного життя. Але цей бій став для нього останнім: німецький кулеметник смертельно поранив його в живіт. І 17 лютого, менше ніж через тиждень після свого дня народження, Валя Котик помер.

За життя він був нагороджений медаллю «Партизан Великої Вітчизняної», а посмертно його удостоїли звання Героя Радянського Союзу і привласнили йому ордена Леніна і Вітчизняної війни I ступеня. Поховали юного героя в Шепетівці.

Наступний герой моєї презентації-Володимир Дубинин.

Володя Дубинін був одним з членів партизанського загону, що воював в каменоломнях Старого Карантину поблизу Керчі. Наполегливий і відважний хлопчик домігся того, щоб його прийняли в партизани. Юний розвідник доставляв цінні відомості про розташування частин ворога, про чисельність німецьких військ. Партизани, спираючись на ці дані, планували свої бойові операції. Розвідка допомогла в грудні 1941 року загону дати гідну відсіч карателям. У штольнях під час бою Володя Дубинін підносив солдатам боєприпаси, а після замінив тяжко пораненого бійця. Про хлопця розповідали легенди: як він «водив за ніс» загін німців, які розшукували партизан; як умів прослизати непомітним повз ворожих постів; як точно запам'ятати чисельність кількох гітлерівських підрозділів, які були розташовані в різних місцях. Володя був маленький на зріст, тому міг пробиратися за дуже вузькі лази.

Уже після звільнення Керчі в результаті Керченсько-Феодосійської десантної операції 1941-1942 рр. Володя Дубинін зголосився допомагати саперам при розмінуванні підходів до каменоломням. Від вибуху міни загинули сапер і Володя Дубинін, який допомагав йому.

Юний розвідник Володя Дубинін був посмертно нагороджений орденом Червоного Прапора.

Володя Дубинін похований у братській могилі партизан в центрі Камишбурунського парку, в двох кілометрах на південь від каменоломень.

УДК35.355.12

Качурін Я.А., курсант 236 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ БУНДЕСВЕРУ

У роботі мова йде про структуру військової поліції бундесверу, її головні завдання та функції, а також озброєння та оснащення бойовою технікою. Військова поліція збройних сил Німеччини належить до частин та підрозділів центрального підпорядкування бундесверу, отже вона виконує свої службові обов'язки для усіх військових організаційних структур, військової адміністрації, органів юстиції та військово-релігійної служби бундесверу.

Коло завдань військової поліції різноманітне. Серед них можна виділити охорону важливих осіб та державних об'єктів, регулювання дорожнього руху при пересуванні військових підрозділів, піклування про забезпечення військового порядку і проведення розслідувань випадків порушення військової дисципліни та інші. Під час закордонних застосувань військова поліція надає підтримку діючому військовому контингенту бундесверу та тісно співпрацює при цьому з військовою поліцією інших країн. При цьому військова поліція не тільки охороняє діяльність військовослужбовців бундесверу в районах застосування, а і тісно при цьому співпрацює з місцевими органами правопорядку, організаціями та службами, які займаються питаннями безпеки і порядку в країні, як військова поліція під егідою ООН. Військова поліція має також сферу спеціальних завдань, під час виконання яких вона співпрацює з органами, які займаються питаннями розслідування та переслідування правопорушників та злочинців. Військова поліція виконує ще завдання по охороні та супроводі важливих осіб та надає підтримку дисциплінарним начальникам або офіцерам-радникам з питань юриспруденції. До сфери діяльності військової поліції слід віднести також контролювання дотримання митних угод при в'їзді чи виїзді закордон військовослужбовців німецького контингенту. Сюди належить і контроль за недозволенним володінням, перевезенням або торгівлею зброєю, боєприпасами чи наркотичними засобами різних видів.

Для виконання цих завдань часто застосовуються багатонаціональні підрозділи військової поліції країн-членів НАТО.

Щоб бути в змозі виконувати усі ці завдання, військовослужбовці ВП проходять підготовку на різноманітних навчальних курсах в органах карного розшуку, які включають, крім вище названих завдань, ще і набуття певних навичок при обшуку будівель на предмет зберігання нелегальної зброї та підричних засобів, організації та обслуговуванні блок-постів, розвідуванні, охороні і позначанні доріг та важливих ділянок місцевості чи забезпеченні супроводу при конвоюванні важливих осіб або правопорушників.

Військова поліція бундесверу складається із 8 батальйонів:

- 151-й батальйон дислокується у Нойбранденбурзі,
- 152-й у Ганновері,
- 251-й у Майнці,
- 252-й у Хільдені,
- 350-й у Берліні,
- 351-й у Лейпцізі,
- 451-й у Мюнхені,
- 452-1 у передгір'ї Альп.

Кожен батальйон військової поліції складається із 5-6 рот (шоста рота зазвичай навчальна). Перша рота у батальйоні – це рота штабна та забезпечення. Кожна рота поділяється на 3 або 4 взводи. Третій взвод як правило має спеціальну підготовку: це може бути взвод кінологів або водіїв ескорту. Кожен батальйон військової поліції має в розпорядженні ще одну резервну роту, яка комплектується із в/с запасу і налічує до 100 осіб. Усього на території Німеччини розташовано 32 роти військової поліції. (Карта їх розташування на слайді).

Військова поліція бундесверу має надсучасне озброєння та оснащення різних видів. Сюди можна додати також усі види спеціальної зброї та боєприпасів, а також ультразвукові та ультра світлові прилади. Бойове оснащення кожного військовослужбовця має вагу до 50 кг, а стрілецька зброя включає такі види як гвинтівка Г36, кулемет МГ3 та пістолет П8 для виконання спецзавдань.

Військова поліція оснащена сучасною бойовою технікою для виконання спеціальних завдань, серед яких можна виділити транспортні засоби як: патрульна машина Mercedes-Benz Vito, бойові машини DINGO I und Wolf SSA (Sonderschutzausstattung) та мотоцикли BMW R1200RT.

УДК35.355.12

Коваленко А. М., курсант 417 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України

ВЕСТ-ПОЙНТ – ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ США

В роботі проводиться екскурс в історію найстарішої у США військової академії збройних сил Вест-Пойнт, розглядаються умови прийому в академію та особливості навчання в цьому навчальному закладі.

Академія Вест-Пойнт була заснована в 1802 році. Суперінтендантом академії з 1817 по 1833 був полковник Сильванус Тайер, який вважається її «батьком». Основною особливістю встановленої їм системи навчання була невелика кількість аудиторних занять і велика кількість домашньої роботи, що виконувалась самостійно. Ця система навчання зберігається і в наш час. Велике значення надавалося інженерній справі. У першій половині ХІХ століття випускники Вест-Пойнта проектували більшу частину доріг, мостів і залізниць США. Після набуття досвіду та національного визнання під час мексиканських та індійських війн випускники Вест-Пойнту домінували в найвищих рангах з обох сторін під час громадянської війни. Під керівництвом таких генералів, як Грант, Лі, Шерман і Джексон вони встановили високі стандарти військового

керівництва як для Півночі, так і для Півдня. Розвиток технічних шкіл в період після громадянської війни дозволив Вест-Пойнту розширити свою навчальну програму за межі чіткої зосередженості на цивільному будівництві. Після створення армійських післядипломних командно-штабних шкіл військова академія стала розглядатися як перший крок у продовженні армійської освіти. По закінченні Першої світової війни суперінтендант академії Дуглас Макартур приділяв велику увагу фізичній підготовці і спорту, висунувши гасло «Кожен кадет повинен бути спортсменом». У 1964 році президент США Ліндон Джонсон збільшив число учнів в академії з 2529 до 4417. Згодом число було скорочено до 4000, але потім знову підвищено до 4400. Ще один важливий крок у розвитку Вест-Пойнт був зроблений, коли у 1976 році жінки були допущені до прийому в академію. Шістдесят дві жінки були випущені в 1980 році. В останні десятиліття структура навчальної програми Академії була помітно змінена щоб дати можливість курсантам спеціалізуватися у будь-якої з більш ніж десяти сфер навчання, які включають широкий спектр предметів від технічних до гуманітарних наук.

Для того щоб вступити до академії кандидати повинні подати заявку безпосередньо, але в той же час вони мають отримати рекомендацію щодо зарахування, як правило, від членів Конгресу. Студенти мають статус офіцерів, що навчаються, і до них звертаються «кадет» (англ. cadet). Навчання у військовій академії повністю оплачується Армією в обмін на обов'язок кадетів вступити на дійсну службу після її закінчення. Кадети академії зобов'язані суворо дотримуватися Кодексу честі, який говорить: "Кадет не бреше, не обманує, не краде і не терпить тих, хто це робить". В наш час кожен з конгресменів і віце-президент США має п'ять місць в академії. Коли одне з них звільняється у зв'язку із закінченням кадетом навчання або по інших причинах, конгресмен рекомендує одного, або декількох осіб на місце, що звільнилося. Зазвичай це десять осіб. Якщо він рекомендує декількох осіб, між ними проводиться конкурс. Якщо лише одного, то, за умови визнання цього кандидата придатним до навчання, він приймається автоматично. Процес здобуття рекомендації зазвичай включає подачу заяви, написання одного або декількох есе і представлення рекомендаційних листів. Додатково, щороку 100 місць надається для дітей офіцерів, 170 місць для солдатів дійсної служби, 20 для кадетів корпусу підготовки офіцерів запасу і 65 для дітей тих, хто загинув у бою, був важко поранений і став інвалідом або зник безвісти. Крім того, щороку приймається близько 20 іноземних кадетів. Особа, що вступає до академії має бути у віці від 17 до 22 років, неодруженою і такою, що не виплачує аліменти. Навчання продовжується 4 роки. Випускник академії отримує ступінь бакалавра та звання лейтенанта (англ. Second Lieutenant) із зобов'язанням прослужити в армії 5 років. Крім звання лейтенанта кадети,

обов'язково отримують другу цивільну спеціальність: інженера, перекладача і т.д. Щорічно академія випускає близько 900 лейтенантів.

Останнім часом, коли міжнародне співробітництво виходить на все більш високий рівень, юним громадянам нашої країни, тим, хто пов'язує своє майбутнє з військовою справою, необхідно розширювати свій кругозір, отримувати уяву не лише про те як працює система вищої військової освіти в Україні, але і у провідних вищих інших країн. Вест-Пойнт – легенда, до якої тепер можна наблизитись, що ми й спробували зробити в своєму короткому екскурсі.

УДК35.355.5

Конопленко Д.М., курсант 217 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Тактична медицина — це надання допомоги на догоспітальному етапі націлене передусім на усунення попереджуваних причин смерті, за принципами, що враховують загрозу від бойових дій чи активного стрільця.

Тактична медицина виокремилась в окремих напрям після появи настанов ТССС, ТЕСС та подібних до них настанов і програм навчання.

Розділяють тактичну медицину власне в умовах боєвих дій та тактичну екстрену медицину. Солдати зазвичай молоді, з незначною кількістю хронічних захворювань. Відповідно ймовірність смерті від інших причин, окрім тих, що спричиняють поранення, невелика. При наданні допомоги цивільним особам в тактичних умовах слід враховувати можливість наявності хронічних захворювань, зокрема і серцево-судинних.

Цілі ТССС: надати допомогу пораненому, запобігти додаткових травм у військовослужбовців, завершити місію. В тактичній медицині пріоритним є виконання тактичної задачі.

Стандарти ТССС розроблені комітетом ТССС. Вони переглядаються та оновлюються кожний рік. Настанови щодо догоспітальної допомоги «Тактична допомога пораненим в умовах бойових дій» (ТССС) є у двох варіантах ТССС-МР - для медичного персоналу та ТССС-АС - для усіх комбатантів.

ТССС-АС, побудований на основі ТССС-МР, він розрахований для усіх бійців, отож, він спрощений. Відповідно, надається менший об'єм допомоги.

На полі бою є три категорії поранених:

1. Солдати, які все-одно помруть;
2. Солдати, які все-одно виживуть;

3. Солдати, смерті яких можна запобігти, якщо негайно вжити правильних рятувальних заходів (7-15%).

До 87% смертей у бою відбуваються до того, як поранений дістанеться до лікарняного закладу. Доля поранених часто залежить від людини, що перша надає їм допомогу.

Превентивні смерті — це смерті яким можна було запобігти, надавши першу медичну допомогу. Головними причинами превентивних смертей на полі бою є критична(масова) кровотеча - 60%, напружений пневмоторакс - 33%, непрохідність дихальних шляхів - 6%. Алгоритм надання допомоги побудований таким чином: від стабілізації найбільш загрожуючих станів до менш загрожуючих. Так, від масивної кровотечі смерть настає від декількох десятків секунд до декількох хвилин, від непрохідності дихальних шляхів від 2 до 7 хвилин, від напруженого пневмотораксу від декількох десятків хвилин до декількох годин.

Допомога під час бойових дій поділяється на три етапи(зони):

- допомога під вогнем (червона зона) - Care Under Fire;
- допомога в тактичних умовах (жовта зона) - Tactical Field Care;
- допомога в умовах евакуації (зелена зона) - Tactical Evacuation

Care.

В кожній зоні об'єм допомоги різний. Він залежить від тактичної ситуації. Червона зона - зона під прямим вогнем противника. Профіль - максимально низький. В цій зоні усуваються лише найбільш загрозливі стани - зупинка критичної кровотечі за допомогою накладання джгута, який рекомендований Комітетом ТССС. Важливо завжди пам'ятати про власну безпеку.

УДК35.355.4

Копилов К.Е., курсант 257 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

БІЙ ПІД СЕМЕНІВКОЮ – ВІЙСЬКОВИЙ ПОВИГ, ПРО ЯКИЙ ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ

5 травня 2014 року, гвардійські спецназівці увічнили себе і Національну гвардію бойовою славою під час запеклих боїв біля населеного пункту Семенівка. Блискуча операція українських військових не тільки зберегла життя мирних людей, але й вибила ворога з позицій. В результаті перестрілки було ліквідовано більше сорока бойовиків. Про це повідомила прес-служба Нацгвардії України.

Проти сепаратистів під проводом бойовика Гірка, які чи не вперше від початку проведення антитерористичної операції застосували важке озброєння, виступили бійці спецпідрозділу «Омега», калинівського полку оперативного призначення Західного, Південного територіальних управлінь, роти спецпризначення столичної бригади охорони дипломатичних представництв. Українські військовики під командуванням генерала Нацгвардії з позивним «Карпати» здобули блискавичну перемогу над ворогом, виявивши бойову виучку і відвагу.

Тоді ще генерал Нацгвардії з позивним «Карпати», а зараз - командувач Національної гвардії України генерал-полковник Юрій Аллеров, який керував ходом операції в цілому, розповідає: «Бій 5 травня був не першим бойовим зіткненням на Донбасі. Але вперше сили противника вступили в організований і відкритий вогневий бій з нашими військами».

29 квітня спецназівці знищили перший блокпост терористів. Ще ряд блокпостів було ліквідовано 2 травня. На місці ворожих блокпостів українські військовики встановили свої. Спротив сепаратистів був неорганізованим, багато так званих бойовиків просто розбігалися. Проте опорні пункти в містах противник утримував надійно, крім того, почали працювати ворожі диверсійно-розвідувальні групи.

«Ми передали блокпости добровольцям 1-го батальйону Нацгвардії і перекинули сили до Краматорську. 3-4 травня ми встановили ще ряд нових блокпостів», - згадує генерал-полковник Юрій Аллеров.

4 травня терористи здійснили провокацію, яка забрала життя двох українських військовослужбовців, ще трьох було поранено: під час переговорів підрозділу десантників з місцевими жителями один із терористів кинув у військових гранату з-за спину мирних громадян. Так бойовики хотіли спровокувати наших солдатів на розстріл мирного населення. Звичайно ж, в незброєних людей ніхто не стріляв.

Цього ж дня розпочалася операція з перегрупування сил. На краматорський аеродром прибуло посилення. Звідти потрібно було вивести спецпризначенців на базу в Ізюм, аби зосередити усі сили в одному місці для здійснення подальших операцій.

Вранці 5 травня два розрахунки по 10 військовослужбовців калинівського оперативного полку з бійцями спецпідрозділу СБУ «Альфа» та десантниками Збройних сил на БТРах рушили в напрямку Слов'янська. Та в районі залізничного мосту біля Семенівки українські військові потрапили в засідку.

На допомогу побратимам висунулася тактична група, що складалася з гвардійців загону спецпризначення Західного та Південного територіальних управлінь, «омегівців» та спецназівців київської «посольської» бригади.

Бій із сепаратистами тривав кілька годин. Зайнявши позиції у житлових будинках, ворог вів шквальний вогонь по українських військових. Та завдяки вмiлим діям спецназiвцiв бойовики зазнали значних втрат – бiльше 40 загиблих i 200 поранених, та вiдступили до промзони Слов'янська. При цьому українські військові зберегли життя десятків мирних людей, які перебували в населеному пункті. Загальна ж чисельність українських сил складала до 90 військовослужбовців.

«Я не мiг викликати авiацiйну пiдтримку, оскiльки напередоднi, 2 травня, терористи збили над Слов'янськом два бойовi вертольоти Mi-24. Вертольотчики не вилiтали. А артилерiя ЗСУ не була розгорнута i не могла надати нам пiдтримку», - розповiдає генерал-полковник Юрiй Аллеров i продовжує:

«У ходi бою наші пiдроздiли дiяли в цiлому злагоджено. Прекрасно працювала «Альфа», снайпери, група вогневої пiдтримки. Зведений загiн розвернувся на позицiях, i гiдно зустрiв супротивника вогнем. Противник вiв iнтенсивний обстрiл зi стрiлецької зброї, крупнокаліберний кулемет або снайперські гвинтiвки били з даху заводу, який знаходився неподалiк. На трьох БТРах були простреленi колеса...»

Не обiйшлося для захисникiв українського суверенiтету i без втрат. У бою загинуло троє вiйськовослужбовцiв, восьмеро було поранено. Нацгвардiя шанує та пам'ятає подвиг вiйськовослужбовця калiнiвського полку оперативного призначення прапорщика Вiктора Долiнського. Вiн був посмертно нагороджений Президентом України орденом «За мужнiсть» III ступеня.

Мiнiмiзувати втрати українським вiйськовим вдалося завдяки високому рiвню iндивiдуальної пiдготовки i злагодженому управлiнню. У результатi вогонь був органiзованим i вогневі атаки противника вдавалося швидко придушувати.

«Згодом менi не раз доводилося брати участь в конвойних операцiях i в боях при супроводi колон, але досвiд першого бою 5 травня досi стоїть у мене перед очима», - згадує учасник бою пiд Семенiвкою i один з керiвникiв операцiї полковник А.

За вiдвагу та героїзм у бою пiд Семенiвкою його учасникiв вiдзначили Президент України, керiвництво МВС, командування Нацiональної гвардiї. Цей бiй яскравою сторiнкою увiйшов до новiтньої iсторiї Нацiональної гвардiї України та української держави.

УДК35.355.3

Курганський І.С., курсант 218 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

12.7 ММ СНАЙПЕРСЬКА ГВИНТІВКА BARRETT

Розглянуто історію створення 12.7 мм антиматеріальної снайперської гвинтівки Barrett, її модифікації, особливості конструкції. Досвід застосування гвинтівки у локальних війнах. Надходження снайперської гвинтівки до військових формувань України.

Основним початковим моментом для розвитку антиматеріальної зброї стало час операцій «Щит пустелі» і «Буря в пустелі». Саме там однією з найбільших армій світу виникла гостра необхідність далекобійної і точної зброї, здатної вражати не тільки живу силу противника на відкритих ділянках місцевості, а й за легкими укриттями, а також для знищення легкоброньованої техніки і транспортних засобів.

Проектування гвинтівки розпочав американець Ронні Барретт. Не маючи відповідної освіти та досвіду у виробництві зброї він зумів у 1980 році сконструювати та виготовити перші робочі зразки у своєму гаражі. Та вже у 1982 році були виготовлені перші зразки. У 1986 році Ронні Барретт засновує фірму Barrett Firearms, яка приступає до серійного випуску гвинтівок Barrett M82A1. У 1987 Барретт отримує патент на свій винахід. У 1989 році армія Швеції придбала 100 гвинтівок Barrett M82A1, а в ході операцій «Буря в пустелі» і «Щит пустелі» декілька сотень гвинтівок купила армія США.

При проектуванні довгоствольна великокаліберна гвинтівка Barrett M82 замислювалася як зброя, здатна вражати захищеного важким бронежилетом противника на відстанях до 2000 метрів, при цьому упор робився саме на точність.

Основною проблемою, яку необхідно було вирішити для гвинтівки із такими характеристиками, була сильна віддача. Куля, масою 130 грамів патрона гвинтівки Barrett, з початковою швидкістю 855 м/с створює віддачу в сорок разів більшу, ніж постріл 7,62мм гвинтівки. Однак, завдяки застосуванню масивного дульного гальма, з реактивною системою компенсації, енергія віддачі була знижена на 60-65% в порівнянні з класичною конструкцією. Для цього безпосередньо в каналі ствола зроблені отвори, завдяки яким порохові гази, проходячи через сопло Вентурі, створюють реактивну силу зі знаком «мінус» по відношенню до віддачі. Також, на прикладі зроблений амортизатор у вигляді гармошки-кожуха, який також заповнюють пороховим газом, на зразок подушки безпеки в автомобілі.

Через високу кінетичну енергії куля цієї гвинтівки легко пробиває стандартну – товщиною до 3 см броню більшості легких бронемашин. Але найбільше вражає далекобійність такого роду снайперських гвинтівок. Сержант морської піхоти США Стів Райхер, використовуючи Barrett M82A3M82A3, 9 квітня 2004 року однією кулею вбив трьох іракських повстанців, які ховалися за кам'яною стіною. Постріл був зроблений з відстані 1600 метрів. Канадський Капрал Роб Ферлонг, який брав участь в 2002 році в операції «Анаконда» в Афганістані, знищив бойовика Талібану з відстані 2430 м.

Як показують результати випробувань, остання модифікація Barrett, що має точність в розмірі однієї кутової хвилини при використанні патронів матч-класу, гарантовано потрапляє в мішень у вигляді кола діаметром 10 см, яке знаходить від снайпера на відстані 911 метрів.

Снайперські гвинтівки серії Barrett знаходяться на озброєнні в 30 країнах, таких як Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Греція, Італія, Мексика, Португалія, Саудівська Аравія, Іспанія, Швеція, Туреччина, Великобританія, США та ін. За деякими даними, грузинські снайпери застосовували гвинтівку Barrett проти російських миротворців в 2008 році. Ця гвинтівка застосовується не тільки в бойових діях. Поліцейські Нью-Йорка, наприклад, використовують Barrett для того, щоб зупинити рушійний автомобіль одним пострілом в двигун.

З 2015 року снайперська гвинтівка Barrett M107A1 широко застосовується в підрозділах Національної гвардії України та продовжує надходити у війська.

УДК35.355.4

Луговой Д.В., курсант 227 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

МАСТЕР-КЛАС ПО САМООБОРОНІ ВІД КУРСАНТІВ КОМАНДНО-ШТАБНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Кожна людина має право на життя і це непорушна істина. Однак, бувають випадки, коли з різних причин хтось посягає саме на життя людини, бажаючи нашкодити її інтересам та волі. Тому особа повинна не тільки вміти захистити себе, але й зробити це законно, не перевищивши межі самооборони, які встановлені законом

Дані тези допоможуть чітко визначити рамки самозахисту, проаналізувати можливі випадки застосування засобів самооборони та відповідальність людини за перевищення меж необхідного самозахисту.

Коли існує суспільна небезпека, яка містить ознаки злочину, або можливість скоєння злочину (наприклад, посягання на здоров'я та життя як

свого, так і інших громадян), також це може бути посягання на суспільний порядок і безпеку, то такі дії можуть бути причиною для самооборони.

Для початку потрібно зрозуміти що таке самозахист. Отже, це такі дії, які спрямовані на відведення суспільно-небезпечного діяння. Важливо знати, що такі дії повинні бути законними та не суперечити моральним засадам суспільства (згідно зі 19 ст. Цивільного кодексу).

Відповідно до 36 статті Кримінального кодексу, кожна людина має право на оборону свого життя, незалежно від того, чи має вона можливість уникнути цього посягання (втекти, сховатися і т.д.) або звернутися до правоохоронних органів.

У випадку загрози життю людини захист вважатиметься правомірним у тому випадку, якщо шкода завдана безпосередньо самому нападаючому, а нікому іншому.

Важливо пам'ятати, що закон передбачає ситуацію крайньої необхідності захисту свого життя від загрози, тобто сукупності заходів, спрямованих на усунення суспільної небезпеки, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності. В ситуації крайньої необхідності застосовується принцип «меншого зла», тобто спричинена шкода нападаючому повинна бути менше попередженої.

Проте відомі випадки, коли людина в шоковому стані, захищаючи себе під час нападу, може нанести тяжких тілесних ушкоджень зловмиснику, або навіть вбити його. Кримінальна відповідальність настає у тому випадку, якщо була перевищена самооборона, внаслідок чого було заподіяно умисне вбивство або нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Умисними, в даному випадку, вважатимуться такі дії, коли особа розуміла, що було достатньо одного удару для дезорієнтації нападника, але все ж таки продовжувала наносити удари, завдавши тяжких ушкоджень, то в такому випадку буде явний факт перевищення меж самооборони. Знову ж таки, потрібно оцінювати психологічний стан особи в момент відповідного нападу.

Якщо особа перебувала в дуже великому психологічному стресі та не усвідомлювала своїх дій, тобто так вийшло, що вона в стані афекту продовжувала бити злочинця, який перебуває без свідомості. Звичайно, в такому випадку, буде відкрите кримінальне провадження і проводитись розслідування по факту перевищення меж самозахисту, але в результаті, особу можна виправдати і визнати не винною, — говорить адвокат

Однак, дуже часто задля власного спокою люди віддають перевагу носінню зброї та інших засобів (газові балончики, електрошокери), які можуть захистити їх від несподіваного нападу. Проте, у таких випадках, треба чітко

знати, чи врегульовує закон носіння, застосування зброї та різних засобів самозахисту.

Закон не вимагає механічної рівності між злочинцем та потерпілим. Наприклад, якщо ми бачимо що на нас йде злочинець з ножем, який явно хоче нанести поранень, а не просто налякати, то за можливості ми можемо використати пістолет, щоб зупинити нападника. Проте, якщо з цього пістолета злочинець буде вбитий, в такому випадку, як вже зазначалося, буде проведене розслідування. Тому, для захисту, людина може застосовувати зброю та інші засоби необхідної самооборони.

Однак, кожен громадянин повинен чітко розуміти, що носіння зброї повинно бути законним. Навіть газові балончики можуть продаватися тільки тим особам, які досягли 18-річного віку лише за наявності медичної довідки-висновку про те, що людина за станом здоров'я може володіти даним засобом самооборони і знає правила його застосування та зберігання. Слід зазначити, що громадяни не можуть володіти газовими балончиками, які призначені для працівників правоохоронних органів.

Отже, необхідно зрозуміти, що захист свого життя в небезпечній ситуації також регулюється законом, тому потрібно вміти постояти за своє життя правильно. Важливо пам'ятати, що самооборона повинна бути необхідним захистом свого життя, і в жодному разі не переростати у помсту, умисне нанесення тілесної шкоди, чи навіть вбивство.

УДК35.355.5

Нестеренко О.Ю., курсант 248 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

В роботі розглядається історія виникнення тактичної медицини на основі досвіду воєнних конфліктів, та сучасний її стан. Описано рівні надання долікарняної допомоги на полі бою (CFA, TCCC, TACMED), а також три етапи допомоги постраждалому. Описано протокол MARCHE.

Із самого початку тактична медицина була розроблена для Сил Спеціальних Операцій у 1996 році американськими військовими. Огляд та аналіз історичної літератури та медичних даних війни у В'єтнамі, війни у Кореї та Другої світової Війни показали, що потенційно відворотні причини смерті залишаються незмінними: приблизно 9% безповоротних втрат від важких поранень, 5% від пневмотораксу та 1% від непрохідності дихальних шляхів. Отже, рекомендованими заходами було накладання турнікету при сильних

кровотечах важких поранень, застосування декомпресійних голок при пневмотораксі та застосування назофарингіальних трубок при непрохідності дихальних шляхів.

Також було констатовано труднощі з якими стикнувся особовий склад бойових медиків, від яких потребувалась наявність добрих знань як з медицини, так і з тактики. Крім того, медики були покликані застосовувати своє ремесло в несприятливих і аскетичних умовах: за відсутності світла, з обмеженим медичним обладнанням, занадто довгим строком очікування евакуації, необхідністю сортувати на надавати допомогу великій кількості постраждалих майже без підтримки чи допомоги. Досить швидко стало зрозуміло, що курс долікарняної допомоги, який вивчають солдати та медики не відповідає викликам і потребує змін.

Тактична медицина призначена для лікування потенційно відворотних причин смерті на полі бою, але визнає, що застосування цих методів надання допомоги може поставити під загрозу життя того, хто надає допомогу і навіть виконання завдання, якщо вона виконується невчасно.

Тактична медицина розділяє ситуацію що склалася на три етапи: надання допомоги під вогнем противника, тактична польова допомога постраждалому та тактична евакуація та майже не дозволяє імпровізації, оскільки враховується небезпека як для постраждалого так і для того, хто надає допомогу.

В даний час тактична медицина має 3 різних рівня надання допомоги.

Надання допомоги під вогнем противника - 2-денний курс першої медичної допомоги (СФА) викладається кожному військовослужбовцю перед кожним розгортанням до Афганістану. Його акцент робиться на зупинці кровотеч, використовуючи турнікети і застосовуючи гемостатичні засоби, а також контроль поранень від моменту травми до шляху до місця евакуації.

ТССС. Учасники без медичної освіти обираються для інтенсивного 2-тижневого курсу. Найголовніше, підготовлені за цим курсом військовослужбовці виконують функцію медичного забезпечення під керівництвом медиків та надають їм допомогу, знаючи їх порядок дій.

Курс, власне, тактичної медицини у вузькому розумінні – TACMED, розроблено виключно для медиків. Курс інтенсивний і складний, і він розширює межі знання як в тактиці, так і в медицині на полі бою.

Існує три цілі для тактичної медицини: надання допомоги постраждалим, запобігання подальших жертв і завершення місії. Вони об'єднані під керівним принципом «надання правильної медицини в потрібний час», тлбто розділені на фази надання допомоги.

УДК35.358.4

Ніколаєвський А.А., курсант 217 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ. БЕЗПЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ

У роботі розглянуто типи БПЛА, використання безпілотних літальних апаратів у військовій справ, перспективи розвитку технології дронів, наведено приклади найпотужніших українських і зарубіжних БПЛА сучасності.

Важливість дослідження цього питання зумовлена зростаючою потребою нашої держави в розвитку новітніх військових технологій та їх використання в бою. Одним із засобів нового озброєння у воєнних конфліктах кінця ХХ – початку ХХІ ст., стали безпілотні літальні апарати, які довели свою здатність значно ефективніше вести повітряну розвідку, аніж пілотовані літаки, та виконувати інші завдання бойового забезпечення, завдаючи ударів по противнику.

Аналіз матеріалу дослідження свідчить про те, що залежно від принципів керування, розрізняють такі різновиди безпілотних літальних систем: безпілотні некеровані; безпілотні автоматичні; безпілотні дистанційно-пілотовані літальні апарати (ДПЛА). Останні декілька років ми спостерігаємо за швидким розвитком технології безпілотних апаратів і постійним посиленням їхньої автономності. Хоча жодна офіційно затверджена автономна безпілотна система поки що не використовується, наскільки нам відомо, така технологія випробовується і розвивається.

Основними проблемами, які постають перед розвитком безпіотної авіації України, є недостатнє фінансування та відтік кваліфікованих кадрів за кордон. Незважаючи на такі перешкоди, розробки та виробництво безпілотних авіаційних комплексів усе ж налагоджується. Успіх використання БПЛА залежить не тільки від якості самих апаратів, а й від підготовки пілотів, використовуваної моделі бойового застосування, дотримання умов експлуатації, проведення регламентних робіт з підтримки ресурсу, тобто наявності сервісної підтримки і ремонтної бази, а також необхідних умов для зберігання та мобільності екіпажу БПЛА при переміщенні по фронту.

Зауважимо, що з появою на озброєнні дронів артилеристи відзначають не лише нові можливості у коригування вогню, а й зменшення використання боєприпасів для ураження цілі до восьми разів. У поєднанні з іншими сучасними технологіями безпілотники дозволяють знищувати об'єкт вже наступним залпом, що ставить далеко не нові артсистеми мало не на один щабель із високоточною зброєю.

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

Слід зазначити, що не меншу ефективність БПЛА демонструють й у розвідці. Аналіз звіту їх застосування на лінії зіткнення засвідчує, що лише за півторагодинний політ тактичний безпілотник здатен виявити до сотні ворожих об'єктів на глибині у два десятки кілометрів: це і фортифікаційні об'єкти, вантажівки, бойові броньовані машини.

У роботі наведено приклади найпотужніших українських і закордонних військових дронів сучасності, таких як тактичний безпілотник PD-1AF, БПЛА-камікадзе RAM, оновлені безпілотники Spectator, Observer-C, ACS-3, MQ-9 Reaper, CH-5 Rainbow, Avenger (Predator C), Elbit Hermes 900 та інші.

В сучасних військових зонах безпека особового складу під час складних місій є першочерговим завданням. Використання технології БПЛА може позбавити необхідності відправляти військовослужбовців безпосередньо в зони конфлікту, пролітаючи над важливими областями і збираючи необхідні спостереження. Сучасну армію неможливо уявити без дронів, адже вони вказують на мету, наводять артилерію, коригують вогонь, передають розвіддані прямо в штаб, а головне – бережуть життя бійців.

УДК35.355.3

Пересада О. А., курсант 228 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДЕСЯТЬ ДИВОВИЖНИХ РОБОТІВ

Однією з основних парадигм західної цивілізації у наші дні є визнання людського життя найвищою цінністю. Але подібні гуманістичні ідеї вступають у конфлікт з необхідністю вести бойові дії і готувати до них військовослужбовців.

Найбільш перспективним вирішенням питання про зниження кількості втрат є заміна солдат на полі бою роботами. Активні розробки в цьому напрямі ведуться у багатьох країнах, але лідером поки є США. Уже в наші дні автоматизовані бойові системи широко використовують в Афганістані і Іраку. Летальну зброю їм поки довіряють не надто охоче, але роботи вже досить успішно знешкоджують міни, проводять розвідку і спостереження.

Бойовий робот (військовий робот) – пристрій автоматики, що замінює людину в бойових ситуаціях для збереження людського життя або для роботи в умовах, несумісних з можливостями людини у військових цілях: розвідка, бойові дії, розмінування і тому подібне.

У робота відсутнє асоціативне мислення. У нього відсутня зацікавленість – є лише програма з накопичення інформації, яка йому необхідна. Робот все

розуміє розумом, душевні якості йому не притаманні – все-таки він не має душі.

Бойовими роботами є не тільки автоматичні пристрої з антропоморфною дією, які частково або повністю замінюють людину, але і діючі в повітряному і водному середовищі.

Військові роботи створюються в США, Росії, Японії, Китаї, Південній Кореї, Ізраїлі та інших країнах. Звичайно, як і інша військова техніка, експлуатовані і перспективні роботи представляються широкому загалу вельми дозовано – деякі проекти доведені до загального відома, інші ж тримаються в таємниці.

Такі пристрої можуть грати найрізноманітніші ролі: розвідників, піхотинців, саперів і т.д. Багатьом бойові роботи в армії представляються супервоїтелями, поодинокі здатними покласти цілі підрозділи, або ж, навпаки, якимось гарматним м'ясом, на яке можна перекласти найнебезпечнішу роботу на передовій.

На даний момент більшість найдосконаліших роботів створюються зовсім не для того, щоб масово замінити солдатів на передовій. Такі машини переважно розраховані на розвідку, роботу в тилу і / або для технічної допомоги у веденні бойових дій.

Компанію iRobot багато хто знає як виробника інтелектуальних пилососів, але також вона широко займалася військовими розробками. Спектр її машин вражає: у їх числі – сапери, розвідники, патрульні механізми, пристрої, призначені для вивезення поранених, і багато інших. Зокрема, Warrior (2012 р.) здатний гасити пожежі і знешкоджувати бомби, Transphibian також створений для роботи з бомбами, але під водою (реалізація цього проекту почалася в іншій компанії, а в iRobot він перейшов у 2008 році).

Ні для кого не таємниця, що світ робототехніки активно «запозичує» особливості поведінки живих організмів у природі. Це не тільки дозволяє створювати для практичних цілей роботів, наділених особливостями біологічних організмів, але й відкриває можливості більш глибокого і наочного вивчення питань, пов'язаних з еволюційними процесами. У кінцевому підсумку цей напрямок може призвести до дивовижного злиття науки і природи. Сьогодні розглянемо 10 роботів, що імітують поведінку своїх живих прототипів.

Boston Dynamics – одна з найбільш відомих компаній-виробників роботів. Вона часто публікує відеозаписи з випробуваннями роботів, що нагадують собак і людей. Зараз пристрої навчилися відкривати двері, носити коробки і бігати. SpotMini важить близько 29 кг і може пропрацювати приблизно 90 хвилин в залежності від навантаження.

Майбутнє, де роботи на рівні з людьми та тваринами, ближче, ніж ви гадаєте. Марк Райберт, засновник Бостон Динамікс, займається створенням новітніх роботів, що здатні бігти зі швидкістю гепарда, з легкістю долати 25-сантиметровий сніг, лізти вгору на своїх двох, і навіть відчиняти двері та приносити речі. Приєднуйтеся до Райберта на демонстрації справжнього прототипу SpotМіні, спритного робота, що орієнтується в просторі, взаємодіє з предметами, спинається сходами, і можливо, вже скоро допомагатиме з вашими хатніми справами.

Американська інженерна компанія Boston Dynamics показала нові можливості своєї високотехнологічної розробки – двоногого робота під назвою Atlas. Мережу вразило, те як він бездоганно та граціозно виконує сальто.

РЕТМАН: людиноподібний робот-солдат

Епоха автономних роботів-солдатів із штучним інтелектом (Термінаторів, правильно) вже близька. Варто подивитися на те, як вміє тримати баланс робот РЕТМАН, і стає ясно, що Термінатори дійсно вже можуть скоро з'явитися. Розроблений цей робот компанією Boston Dynamics. За словами творців пристрою, робот може бігати, ходити, повертатися і нахилитися. Загалом, він здатний робити багато що з того, що вміє людина-солдат. Незабаром, обіцяють розробники, їх робот навчитися і битися. Судячи з усього, залишається сподіватися, що незабаром народиться і сучасний Джон Коннор, здатний захистити націю від роботів.

Незвичайні роботи повторюють вашу міміку

Зазвичай людина з настороженістю відноситься до роботів, нехай навіть вони дуже схожі на людину. Річ у тому, що роботи, не дивлячись на свою схожість з людиною, все ж таки відрізняються в дрібницях. І ці дрібниці якраз і діють відлякуючи на нас з вами. Прикладом тому можуть служити людиноподібні роботи, схожі на звичайних японців. Творці навчили своїх гуманоїдних «дітей» повторювати міміку і жести співрозмовників.

Якщо робот буде розвиватися і стане самостійним, він легко забезпечить своїм батькам ситу і безтурботну старість. Чи зможе робот зробити це? Зможе. Тому що, на відміну від людини, буде мати можливість не тільки пізнавати, а й удосконалювати себе.

ASIMO і P- серія від Honda

ASIMO – робот, розроблений японською корпорацією Honda. Схожий на малюка в скафандрі, він більше, ніж просто симпатяжка: це потужний робот, в якому застосовуються найдосконаліші технології. Він вміє рухатися і бігати, як людина, взаємодіяти з людьми і виконувати прості завдання, наприклад тримати тачку і подавати їжу.

Розвиток штучного інтелекту наближається до моменту, коли роботи перестають бути просто механізмом. У майбутньому вони будуть володіти

самосвідомістю, емоціями, а також повним спектром високотехнічних обчислювальних можливостей. Уже сьогодні роботи з Америки, Європи, Кореї вміють бігати і ходити по сходах, працювати офіціантами, грати на скрипці і розмовляти, віджиматися і співпереживати. При цьому вони все більше нагадують людей, тобто є антропоморфними роботами.

Розробка автоматизованих систем знаходиться на передньому краї науки і розвитку технологій. Щоб створити по-справжньому ефективного бойового робота, потрібно вирішити безліч складних технічних завдань. Це і розробка принципово нових джерел енергії, потужних і компактних, і створення досконалих датчиків, і забезпечення більш надійного зв'язку.

УДК35.355.4

Прокопчук А. Ю., курсант 258 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ ЖІНКИ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ

На сьогодні вже відбулося переосмислення місця та ролі жінок у всіх сферах життєдіяльності, у тому числі і у сфері захисту нашої Вітчизни, який вже перестав бути суто чоловічою справою. Зараз, коли всі процеси набувають глобальних масштабів, сам час вимагає привнесення жіночого підходу до вирішення ситуацій – їхньої здатності до співпраці, інтуїції, почуття справедливості та наполегливості. Досліджуючи питання про те, що ж спонукає жінок до військової служби в Україні, науковці виокремлюють, в основному, соціально-економічні причини: високий рівень безробіття, скрутне матеріальне становище, наявність соціальних та економічних пільг у військовослужбовців (у тому числі можливість одержання більш раннього і підвищеного пенсійного забезпечення порівняно з більшістю інших категорій жінок), можливість професійної самореалізації та службової кар'єри тощо. Служба в армії також надає жінкам можливість безкоштовно отримати середню чи вищу спеціальну освіту, спеціальності, які можуть використовуватися в подальшому цивільному житті. Відчуття соціального захисту, постійний заробіток, безкоштовне житло, харчування, медичне обслуговування, обмундирування і щорічна оплачувана відпустка, ветеранські пільги та грошові надбавки – усе це спонукає жінок до служби в армії. Важливу роль у прагненні жінок до військової служби має і можливість влаштувати особисте життя, знайти друзів, а також продовжити сімейні традиції. Зазначені вище причини призводять до поповнення лав Збройних Сил жінками.

Якщо говорити про чисельність жінок, що брали участь у військових діях, то потрібно окреслити, що в роки війни було підготовлено 300 тисяч медичних сестер, понад 900 тисяч сандружинниць, у військах протиповітряної оборони служили 300 тисяч жінок. За роки війни було підготовлено 222 тисячі жінок «бійців-спеціалістів»: мінометниць, станкових і ручних кулеметниць, автоматниць, снайперів, зв'язківців, фахівців дорожньо-експлуатаційних служб.

Якщо скласти ці цифри, то вийде 722 тисячі. Це без врахування жінок в авіації, на флоті, у бронетанкових військах, артилерії, піхоті, навіть у кавалерії. Десятки тисяч жінок служили військовими лікарями, розвідницями, водіями, штабістами, кухарями та ін. Тобто чисельність жінок, які носили воєнну форму – не менша 2-3 мільйонів. До того були сотні тисяч жінок в ополченні, в партизанських загонах, у підпіллі.

Багато жінок отримали звання Героїв Радянського Союзу. Так, за форсування Дніпра на південь від с. Пекарі Канівського району Черкаської області серед перших звання Героя одержала санінструктор 667-го стрілецького полку 218-ої стрілецької дивізії старший сержант медичної служби Зінаїда Олександрівна Самсонова. На Букринському плацдармі за 26–27 вересня 1943 року вона під ворожим вогнем винесла 30 поранених бійців і сама евакуювала їх на лівий берег.

Для Збройних сил України, як і для ринку праці загалом, притаманне явище вертикальної і горизонтальної гендерної сегрегації. Поступово збільшується кількість жінок у військовій сфері, що відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку держави.

У жінок спостерігається більш високий рівень розвитку професійної рефлексії, ніж у чоловіків. Це обумовлено тим, що жінки частіше, ніж чоловіки вдаються до самооцінки, кожне рішення обдумується ними більш ґрунтовно, ніж чоловіками, їм надається відповідна оцінка; на відміну від чоловіків, які демонструють високі рівні прямої агресії, жінкам притаманна непряма агресія, тобто агресія, невиражена у фізичних діях.

Зауважимо, що існує багато позитивних моментів у військовій службі жінок: професіоналізм; дисциплінованість; велика працездатність; внутрішня самодисципліна; відповідальність за доручену справу; прагнення до порядку й акуратності на робочому місці тощо. Але не можна не зважати на специфіку жіночої психології та на ті соціальні ролі, які на жінку покладає суспільство і сама Природа. У результаті проведеного дослідження О. Кучмєєв виявив негативні моменти у військовій службі жінок: жінки, в основному, переоцінюють своє ставлення до товаришів по службі над оцінкою відносин з боку товаришів по службі. Унаслідок цього військовослужбовці-жінки досить часто відчують почуття психологічного дискомфорту, яке пов'язане з цим явищем; на жінок не можна в повному обсязі покласти виконання службових

обов'язків (наприклад, польові виходи з тривалим проживанням поза розташуванням частини, бойові стрільби, стройові заняття, навчання тощо), оскільки позначається специфіка фізичного розвитку та можливостей жіночого організму, а також регулярні фізіологічні цикли, властиві жінкам.

Командирам підрозділів, де служать жінки, необхідно враховувати зазначені вище позитивні та негативні моменти у військовій службі жінок. В іншому випадку їх підлеглі будуть відчувати на службі почуття тривоги і дискомфорту, оскільки жінці досить складно адаптуватися у військовому середовищі, як у соціально-психологічному, так і в професійному плані. Проблема також полягає і в тому, що в деяких офіцерів, у підпорядкуванні яких знаходиться значна кількість військовослужбовців-жінок, є відсутньою елементарна гендерна етична підготовка, через що професійне спілкування з військовослужбовцями-жінками відбувається без урахування психофізіологічних особливостей жінок. Отже, як свідчать дослідження щодо гендерної проблематики, доцільність використання жінок на військовій службі не викликає сумніву. Однак, необхідною є наукова регламентація умов та характеру військової служби жінок з урахуванням їх психофізіологічних особливостей, які б забезпечили зведення до мінімуму негативних моментів військової служби жінок і збереження їх здоров'я, що становить перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямку.

УДК35.357.3

Федоряка В. І., курсант 316 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ

Майбутнє електромобілів є очевидним і неминучим. У найближчі кілька років різноманітність моделей збільшиться, вони заповнять дороги в усьому світі, роблячи їзду комфортною для водія і безпечною для навколишнього середовища. Зростання продажів і вдосконалення моделей дозволять виключити існуючі недоліки електрокарів, роблячи ці машини бездоганними за експлуатаційними характеристиками, динамічними і швидкісними властивостями. У цій роботі ми зупинємось на основних перевагах і недоліках електромобілів.

Плюси і мінуси електромобіля цікавлять всіх потенційних власників транспортних засобів нового покоління. Цей різновид транспорту має ряд незаперечних переваг, завдяки яким їхня популярність із кожним роком зростає.

Якщо порівнювати електромобілі з традиційними авто, то електромобілі мають ряд незаперечних переваг. До таких переваг можна віднести:

1. Повна відсутність шкідливих для здоров'я людини вихлопів. Традиційні авто які працюють на бензинових і дизельних двигунах викидають в атмосферу масу шкідливих речовин: оксиди сірки, вуглекислий газ (який викликає всім відомий парниковий ефект), чадний газ (зв'язуючий молекули кисню в організмі людини) та інші отруйні речовини. Електромобіль повністю безпечний для екології, в чому полягає його безсумнівний плюс.

2. Проста конструкція електромобіля дозволяє спростити і зробити найбільш зручним його експлуатацію та використання, полегшити ремонт. Також немає необхідності в перемиканні передач, що робить водіння комфортним.

3. Здатність заряджати електромобіль від звичайної розетки. Правда, на зарядку піде значно більше часу.

4. Електрика обійдеться набагато дешевше того ж бензину або дизельного палива. Тому слід зазначити, що використання електромобілів економічно і вигідно.

5. Масове виробництво електромобілів змогло б вирішити так звану проблему «енергетичного піку» за рахунок зарядки акумуляторів в нічний час доби.

6. Електродвигун, що використовується в електромобілях, має коефіцієнт корисної дії (ККД) 90 - 95%. Тобто його ресурс використовується повністю. Для порівняння, ККД двигуна внутрішнього згорання всього лише 22 - 60%.

7. Електромобіль не створює сильного шумового забруднення, так як його структура включає набагато менше технічних деталей, здатних створювати шум, на відміну від традиційних авто.

8. Висока плавність ходу, за рахунок більш високої частоти обертання валу двигуна.

9. Електромобіль оснащений режимом електромагнітного гальма, що, безсумнівно, підвищує термін служби гальмівної системи.

З вищесказаного можна зробити висновок: електромобілі мають масу достоїнств у порівнянні з традиційними авто. Підводячи підсумки, можна виділити дві найголовніші переваги - це екологічність та економічність. Великі міста задихаються від смогу і вихлопів звичайних автомобілів, що підвищує ризик захворювань дихальної системи. Масове виробництво електромобілів - це гарантія поліпшення атмосферного повітря. Враховуючи, що електроенергія дешевше бензину, матеріальна вигода для власника електромобіля також очевидна.

Серед недоліків: на одному заряді електрокар проїзжає 150 км, зарядка на спецзаправках триває кілька годин, від домашньої розетки – близько 8 годин.

Щоб доїхати з Києва до Львова, треба витратити майже добу, адже зарядити машину необхідно буде аж 4 рази.

Ну і звичайно - дорога вартість самого автомобіля і його комплектуючих. Наприклад, за 2 роки користування електробатарейка втрачає 20% своєї ємності, а в умовах частих перепадів температур – 50%. Новий акумулятор коштує від 5 до 10 тисяч доларів.

УДК35.355.3

Чирва В. Р., курсант 237 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ФРН

Kommando Spezialkräfte (KSK) - військова частина спеціального призначення у складі Бундесверу - збройних сил Федеративної Республіки Німеччини.

Відбір. У план випробувань входить так званий «пекельний тиждень»: 160 кілометровий марш з повною викладкою по болотистій місцевості, а також ситуація «поведінка на допиті» з позбавленням нічного сну, голодом, яскравим світлом в обличчя, приголомшливою рок-музикою, крижаною водою і іншими подразниками.

Штаб-квартира КСК знаходиться в казармі графа Цепелін (нім. Zerpelin) в місті Кальв, де раніше дислокувалася 25 повітрянодесантна бригада (нім. Luftlandebriade 25). Структурно КСК складається з 4 підрозділів відповідно до спеціалізації. Підрозділи спеціалізуються за способом проникнення на територію противника: по суші, по повітрю, по воді і в складні географічні райони (гірські, полярні регіони).

КСК сьогодні - це близько 1100 спеціально підготовлених військовослужбовців в офіцерському і унтер-офіцерському званні і 150 службовців персоналу забезпечення.

Призначення. Специфіка КСК - армійська розвідка, диверсійні і антидиверсійні операції, звільнення і евакуація заручників, і.т.п. При цьому, всі завдання цього спецпідрозділу можуть проходити як на території Німеччини, так і по всьому світі, і саме тому вся діяльність КСК засекречена.

Бундесвер офіційно визначає завдання КСК наступним чином:

КСК - це частина армійського підрозділу для проведення військових операцій з запобігання кризових ситуацій і підчас кризового протистояння, а також в рамках оборони країни і оборони союзних держав НАТО;

*Підсекція № 4.4 Історичні аспекти та новітні технології у військовій галузі
на матеріалі іноземних джерел*

До завдань КСК відноситься військова і технічна розвідка в тилу противника, або розвідка в умовах проникнення на об'єкти, які охороняються, для проведення диверсій на їх території;

Операції з усунення керівників і вищих військових чинів противника, штабів, систем зв'язку та інфраструктури;

Управління ракетними і авіаційними ударами, які спрямовані вглиб території противника. Взаємодія з іншими частинами збройних сил;

Порятунок і звільнення власних і союзних військовослужбовців;

Протистояння діям аналогічних антидиверсійних і антитерористичних підрозділів глибоко в тилу ворога.

З розширеного спектру завдань спецназівці отримують нові спецзавдання, які не можуть бути виконані звичайними армійськими підрозділами в силу своєї специфіки або недостатньої підготовки.

Підсекція № 4.1 Проблеми мовної комунікації: перекладацький аспект	3
Ващенко А.А. СТРАТЕГІЇ МОВНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ У ВИСТУПАХ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА ДОНАЛЬДА ТРАМПА.	3
Воробйова Д.Д. СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИМИ ДІЯЧАМИ.	5
Голуб А. В. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.	7
Левченко А. Ю. МОВНИЙ ВПЛИВ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.	8
Лінник Д. Т. ВІДТВОРЕННЯ КОГНІТИВНИХ ТА ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНИХ СУБКУЛЬТУР В ПЕРЕКЛАДІ.	10
Мідіна О. С. СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ НЕПОРОЗУМІНЬ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ	12
Москаленко Д.А. ЗМІСТ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ГРУП ДІАЛОГУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.	15
Подолян В.Є. ФАКТОР ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ В КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕС-СЛУЖБ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН.	18
Рибарчук Л.А. УПЕРЕДЖЕННЯ ТА МІФІ ЯК ФАКТОР ГЕНДЕРНИХ КОНФЛІКТІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ	21
Темна О.П. КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ДИСКУРСУ ІНТЕРВ'Ю В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ: МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ.	21
Тягілєва Д.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОМОВ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ США ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.	27
Чернова Д.А. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ.	28
Підсекція № 4.2 Актуальні проблеми перекладу	31
Апанович Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОЗВАЖАЛЬНИХ ПРОГРАМ США УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	31
Брижаний В.О. ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ РЕКЛАМИ.	33
Вініченко К. О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ СУДОВИХ ПРОМОВ.	35
Головіна А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ГУМОРУ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ПРОГРАМ.	36
Давидова Т. І. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНЕТ-САЙТІВ ГОТЕЛІВ.	37
Даниленко А. Б. ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ОРИГІНАЛЬНОГО	

ТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ.	39
Дербуш А. В. ДЕМІНУТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.	41
Жарова А. Д. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ РЕАЛІЙ.	42
Казакова Д. О. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІРОНІЇ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ.	45
Карпова О. Є. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-БЛОГІВ.	46
Кутакова К. В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЛОГОСФЕРИ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КОМП'ЮТЕРНОМУ ДИСКУРСІ.	47
Лободюк М. І. АНГЛІЙСЬКА НАРОДНА ЗАГАДКА У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ.	49
Любівая А. В. МЕМИ У СУЧАСНОМУ ЛІНГВІСТИЧНОМУ СВІТІ.	51
Мамедова Л. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У МЕРЕЖЕВОМУ СПІЛКУВАННІ.	52
Мелешко Н. Б. СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ.	55
Мицканюк К. І. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ СУДОВИХ ПРОМОВ.	58
Онопко А. А. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНОЇ АБРЕВІАЦІЇ.	59
Пальошка К. О. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «І» НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ.	62
Посохова А. В. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗАСОБІВ МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ ГУМОРУ В ХУДОЖНІХ ФІЛЬМАХ.	63
Темна О. П. ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЕМОЦІЙНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО МОЛОДІЖНОГО СЕРІАЛУ).	65
Шевченко В. О. ВІДТВОРЕННЯ ПРАГМАТИКИ ЗАГОЛОВКІВ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ СТАТЕЙ В ПЕРЕКЛАДІ.	66
Шиховцев Р. П. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ.	67
Яковенко І. О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМИ ТОВАРІВ ДИТЯЧОГО ВЖИТКУ	69
Підсекція № 4.3 Актуальні проблеми морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів Національної	

гвардії України	71
Андрущенко А.В., Непіпенко Л.П. ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА РОЛЬ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	71
Борисюк О.С., Кондратюк-Антонова Т.В. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	73
Бровенко В.В., Шевченко В.В. ПРОБЛЕМА СОЦІОМЕТРИЧНОГО СТАТУСУ ОСОБИСТОСТІ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ	75
Бугай Ю.Р. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	78
Волков П. Ю., Севрук І.І. ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	81
Воцко Д.М., Чупрінова Н.Ю. ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА: ДОСВІД ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДЕРЖАВІ КОЗАКІВ	83
Гарячий О.В., Кравченко О. В. СИНДРОМ ВИГОРАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ	85
Гордієнко Р. В., Мельник Ю. Б. ЗАПРОВАДЖЕННЯ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	88
Даниленко А. Б., Островець А. М. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР	90
Дешпетко Ю.М., Пенькова Н.Є. АУТОАГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	92
Зацерковний О. А., Мельник Ю. Б. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ НА ПОЧАТКУ НАВЧАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	94
Згодько О.В., Гегечкорі О.В. ЖІТТЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА	96
Зінчук А.В., Авілов І.В. ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ	98
Іваніщак А.Ю., Морозова Л.В. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК У КРАЇНАХ ЄС І УКРАЇНІ	101
Калашник Р.Ю., Шевченко В.В. ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	105
Касьяненко А. В., Васильченко Р.В. ПРІОРИТЕТИ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ У СУСПІЛЬСТВІ	108
Кириченко О.Ю., Морозова Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	109
Козаченко М.О., Непіпенко Л.П. ОСОБИСТІСТЬ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	112
Колісник Є.О., Слурденко Д.О. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА	

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	114
Коломієць Д.С., Міршук О.Є. ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У МАЛИХ ГРУПАХ	116
Коломієць І.І., Пенькова Н.Є. ЕМОЦІЙНЕ ЗАРАЖЕННЯ НАТОВПУ	118
Коломієць М.С., Міршук О.Є. СОЦІОМЕТРИЧНИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ У МАЛІЙ ГРУПІ	120
Конча О.А., Салієнко О.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРУПЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ	122
Криштопа А. В., Соколовська Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ЕТИКЕТУ РІЗНИХ НАРОДІВ	124
Кульчій Т. М., Тробюк Н. Ю. ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	125
Курбатов А.А., Гунбіна С.Я. ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОДОЛАННЯ ЛАБІРИНТУ НА ЄДИНІЙ СМУЗІ ПЕРЕШКОД	127
Куценко В.А., Стаднік А.В. ПОРУШЕННЯ МИСЛЕННЯ ТА МОВЛЕННЯ	130
Лещенко М. В., Кравченко О. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ТА ЕКСПРЕСИВНИХ ЯКОСТЕЙ ЛІДЕРА В СПОРТИВНИХ ГРУПАХ	132
Малиш В.С., Чупрінова Н.Ю. СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИСЬКА (НА МОВНОМУ МАТЕРІАЛІ СЕЛИЩА ЧУПАХІВКА ОХТИРСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ): ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЗАСОБАМИ ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ АНТРОПОНІМІКИ	136
Манишев С.І., Шевченко В. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ	138
Манько В.С., Шевченко В.В. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	140
Мартьянов Є. О., Салієнко О.О. КОРУПЦІЯ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ	143
Мідіна А.С., Орел О.В. КОРУПЦІЙНІ РИЗИК-СИТУАЦІЇ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ АНАЛІЗУ	145
Мідіна А.С., Павленко Р.В. РОЛЬ І МІСЦЕ УКРАЇНИ В ГЕОПОЛІТИЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ	146
Молчанов А.А., Гегечкорі О.В. ТИПИ І МОДЕЛИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	148
Мудрак В.І., Міршук О.Є. КОД КУПЕРА ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ У ПІДРОЗДІЛАХ	149

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

Невгасимова А.О., Шевченко В. В. АГРЕСІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	151
Олійник О.С. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ЕКСТРЕМАЛЬНИМ СИТУАЦІЯМ	153
Павлова С.Д., Соколовська Ю.В. ГЕНДЕРНІ КОНФЛІКТИ	154
Пашіна Д. А., Тробюк Н. Ю. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	156
Петренко Д. М., Островерх А. М. ТЕОРІЯ ПРАВА	158
Поліщук Я.В., Пенькова Н.Є. ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ.	160
Рибарчук Л. А., Павленко Р.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	162
Рибарчук Л. А., Мельник Ю. Б. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	163
Семьонова М.М., Ларіонов С.О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО КОМАНДИРА	166
Ситнік О.С., Семенов С.С. ФІЛОСОФІЯ ТЕРОРИСТА	168
Сіліч І.А., Турчинов А.В. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-ЖІНОК ПІД ЧАС СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ЗАСОБАМИ КРОСФІТ СИСТЕМИ	170
Сімчук О.О., Ілляк О.О. ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	172
Скрипник В.Р., Чупрінова Н.Ю. О. М. КОЛЛОНТАЙ – ПЕРША ЖІНКА - ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ	174
Собора В.Р., Стаднік А.В. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	176
Старікова Т.В., Орел О.В. ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ТА ЇХ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ	179
Тарасенко Т.В., Авілов І.В. ЛІДЕРСТВО ТА КЕРІВНИЦТВО В МАЛИХ ГРУПАХ	182
Темна О. І., Мельник Ю. Б. МОБІЛЬНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЗА ПРОГРАМОЮ ЄС «ЕРАЗМУС+»	185
Ткачук П.А., Стаднік А.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ В БОЙОВИХ ДІЯХ	188
Тробюк А. В., Кравченко О. В. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА УСПІШНОСТІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФЦЕРА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	190
Федоріненко В.О., Міршук О.Є. ЗАСТОСУВАННЯ	

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	193
Федоріненко В.О., Слурденко Д.О. ПОСТ-ТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ЯК ПРИЧИНА СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ	196
Фролова О.В. КОРЕКЦІЯ СТАТУРИ ВЕРХНЬОЇ ЧАСТИНИ ТІЛА ЖІНОК З УРАХУВАННЯМ АНАТОМІЧНОЇ ТА ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ВІДМІННОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ	198
Шандиба В.Б., Семенов С.С. ФІЛОСОФІЯ НАТОВПУ	199
Шило А. М., Фалько С.А. УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО ЧАСІВ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917 - 1920 РОКІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	200
Шульжик І. О., Мельник Ю. Б. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА АВТОРИТЕТ ВИКЛАДАЧА	202
Щербак В. Я., Севрук І.І. ЖІНКА-ВОЇН: ВІДМІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЯПОНСЬКОЇ ГЕНДЕРНОЇ ОПТИКИ.	204
Щербак В.Я., Любчич Р.І. ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОДОЛАННЯ ВУЗЬКИХ ОПОР НА ЄДИНІЙ СМУЗІ ПЕРЕШКОД	206
Підсекція № 4.4 Історичні аспекти та новітні технології у військовій справі на матеріалі іншомовних першоджерел	209
Босик Д. А. ПОЛІЦІЯ ООН ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА МІЖНАРОДНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	209
Горєлий Д.В. СУЧАСНА ЗБРОЯ НЕЛЕТАЛЬНОЇ ДІЇ, РОЗРОБКА ТА ЗАСТОСУВАННЯ	211
Гришко К.В. ПРОВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ «RAPID TRIDENT» В УКРАЇНІ	212
Гусєв К.М. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	214
Жумабєєв Р. М. ІСТОРІЯ ПРО БОУДІККУ І ЇЇ ПОДВИГ	215
Загоруйко К. С. ДІТИ-ГЕРОЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	216
Качурін Я.А. ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ БУНДЕСВЕРУ	218
Коваленко А. М. ВЕСТ-ПОЙНТ – ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ США	220
Конопленко Д.М. ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ	222
Копилов К.Е. БІЙ ПІД СЕМЕНІВКОЮ – ВІЙСЬКОВИЙ ПОВИГ, ПРО ЯКИЙ ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ	223
Курганський І. С. 12.7 ММ СНАЙПЕРСЬКА ГВИНТІВКА BARRETT	226
Луговой Д.В. МАСТЕР-КЛАС ПО САМООБОРОНІ ВІД КУРСАНТІВ КОМАНДНО-ШТАБНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	227
Нестеренко О. Ю. ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	229

Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів.

25 квітня 2019 р., м. Харків

ЗМІСТ

Ніколаєвський А.А. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ. БЕЗПЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ	231
Пересада О. А. ДЕСЯТЬ ДИВОВИЖНИХ РОБОТІВ	232
Прокопчук А. Ю. РОЛЬ ЖІНКИ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ	235
Федоряка В. І. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ	237
Чирва В. Р. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ФРН	239

**ПІДСУМКОВА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
КУРСАНТІВ, СЛУХАЧІВ І СТУДЕНТІВ**

Секція 4

**“ Актуальні проблеми морально-психологічного та лінгвістичного
забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів Національної гвардії
України”**

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: *І.Є. Морозов*

Комп'ютерне складання і верстання: *С.О. Воробйов;*
О.В. Ніконенко;

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 7,75
Тираж 50 прим. Зам. № 240

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.